Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 22 mars 1933 kl. 10 f. m.

Utlåtande angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens ***åttonde*** *huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.*

(2:a avd.)

Departementet.

1:o) **Departementschefen.** Uti den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1933 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t i avseende å åttonde huvudtiteln, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, upptagit ordinarie anslaget till departementschefen med oförändrat belopp, 24,000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *K. Kilbom m. fl.* väckt motion (II: 15) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1933/1934 sänka regeringsmedlemmarnas löner med 40 procent.

Beträffande detta ärende avgiver utskottet senare under riksdagen utlåande; vilket härmed

anmäles.

2:o) **Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 1, sid. 4—6 i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) från och med den 1 juli 1933 från ecklesiastikdepartementets övergångsstat utesluta den där uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22;

b) godkänna följande ordinarie stater för ecklesiastikdepartementet att tillämpas från och med den 1 juli 1933:

A. Ordinarie avlöningsstat:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	199,300
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, förslagsanslag	»	48,500
Summa	kronor	247,800

B. Övergångsstat:

Avlöningar, förslagsanslag	kronor	3,000

c) minska det ordinarie förslagsanslaget till ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 258,800 kronor, med 8,000 kronor till 250,800 kronor.

3:o) **Förstärkning av arbetskrafterna å departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förstärkning av arbetskrafterna å ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 6,048 kronor.

Arkiv, bibliotek och museer.

4:o) **Riksarkivet.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, sid. 7) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i staten för riksarkivet uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 30,100 kronor, med 3,000 kronor till 27,100 kronor samt förty minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till riksarkivet, nu 167,800 kronor, med 3,000 kronor till 164,800 kronor.

5:o) **Fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, sid. 7—9) hemställer utskottet

att riksdagen må minska det i riksstaten under riksarkivet uppförda ordinarie reservationsanslaget till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, nu 6,000 kronor, med 2,600 kronor till 3,400 kronor.

6:o) **Åtgärder för riksarkivets sigillvård.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, sid. 9), vilket innebär en anslagsminskning med 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till åtgärder för riksarkivets sigillvård för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,400 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

7:o) **Uppehållande av expedition i arkivlokalerna vid Östermalmsgatan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till uppehållande av expedition i riksarkivets nya lokaler vid Östermalmsgatan i Stockholm anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 4,000 kronor.

8:o) **Det ordinarie förslagsanslaget till landsarkiven m. m.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, sid. 10—11) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka dels den i staten för landsarkivet i Uppsala upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 9,950 kronor, med 350 kronor till 10,300 kronor, dels ock den i staten för länsarkivet i Östersund upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 5,500 kronor, med 150 kronor till 5,650 kronor samt förty öka det ordinarie förslagsanslaget till landsarkiven m. m., nu 102,200 kronor, med 500 kronor till 102,700 kronor.

9:o) **Bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, sid. 11—15), vilket innebär en anslagsminskning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor.

10:o) **Ökning av kungl. bibliotekets arbetskrafter m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till ökning av kungl. bibliotekets arbetskrafter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 8,500 kronor.

11:o) **Gemensam accessionskatalog för Sveriges offentliga bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, sid. 16) hemställer utskottet,

att riksdagen må till slutförande av redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 47:e årgång, omfattande år 1932, samt för påbörjande av redigeringen av accessionskatalogens 48:e årgång, omfattande år 1933, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 12,500 kronor att användas enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter.

12:o) **Katalogiseringsarbeten vid kungl. biblioteket.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, sid 16), vilket innebär en anslagsminskning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till katalogiseringsarbeten inom kungl. biblioteket, enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 24,800 kronor.

13:o) **Undersökning av i kammararkivet och riksarkivet befintliga äldre arkivalieomslag m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, sid. 17), vilket innebär en anslagsökning med 250 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till undersökning av i kammararkivet och riksarkivet befintliga äldre arkivalieomslag m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 4,350 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

14:o) **Anslag till stifts- och landsbiblioteket i Linköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, sid. 18—19) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under stifts- och landsbiblioteket i Linköping uppförda ordinarie reservationsanslaget till bokinköp, inbindning och vissa expenser, nu 8,000 kronor, med 1,000 kronor till 7,000 kronor.

15:o) **Pedagogiska biblioteket i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, sid. 19—20) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra anslag av 6,500 kronor.

Det av bibliotekets styrelse för år 1933/1934 uppgjorda statförslaget har följande utseende:

Inkomster:	Anslag av riksdagen	kronor	6,500: —
	» » Stockholms stadsfullmäktige	»	2,000: —
	Räntor	»	100: —
	Summa	kronor	8,600: —
Utgifter:	Böcker och tidskrifter	kronor	1,000: —
	Bokbinderiarbete	»	700: —
	Trycksaker, skrivmaterialier och diverse	»	185: —
	Arvode till bibliotekarien	»	4,650: —
	» » assistenterna	»	850: —
	Vaktmästare	»	200: —
	Belysning	»	125: —
	Telefonavgift	»	140: —
	Städning	»	500: —
	Försäkringsavgifter	»	50: —
	Inventarier	»	200: —
	Summa	kronor	8,600: —

Departementschefen har ansett sig böra under nuvarande förhållanden förorda en sänkning av anslaget med 500 kronor.

Utskottet vill erinra om att 1929 års riksdag (skrivelse nr 8 A, punkten 13) vid prövning av frågan om anslag till pedagogiska biblioteket uttalade, att riksdagen icke kunnat undgå att finna förvaltningskostnaderna för biblioteket höga i förhållande till bibliotekets omfattning, samt framhöll önskvärdheten av en undersökning, om ej administrationsutgifterna kunde nedbringas genom bibliotekets sammanslagning med annat inom huvudstaden beläget större bibliotek. När riksdagen gjorde detta uttalande, uppgingo berörda förvaltningskostnader enligt då föreliggande statförslag till omkring 77 procent av totala utgiftssumman. Med anledning av vad riksdagen anfört, verkställdes genom Kungl. Maj:ts försorg en utredning i ämnet, vilken förelades 1930 års riksdag. Utredningen ansågs emellertid icke giva stöd för någon förändring av bibliotekets organisation i den av 1929 års riksdag avsedda riktningen. Utskottet.

Såsom av ovan återgivna statförslag för budgetåret 1933/1934 framgår, hava administrationskostnaderna, sedan frågan senast var föremål för riksdagens uppmärksamhet, i förhållande till totalutgifterna icke undergått någon förskjutning nedåt; tvärtom utvisa de en tendens till stegring, i det att de enligt berörda förslag numera utgöra omkring 80 procent av utgiftssumman. Detta förhållande ger utskottet anledning att ånyo upptaga tanken på en förening av biblioteket i en eller annan form med annat bibliotek i Stockholm. Enligt utskottets mening är det önskvärt, att detta spörsmål genom Kungl. Maj:ts försorg göres till föremål för ytterligare undersökning och övervägande.

Det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1933/1934 äskade beloppet har utskottet ansett sig böra tillstyrka.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

16:o) **Skandinaviske bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 15) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom bidrag till avlöning åt en skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

17:o) **Nationalmuseet.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, sid. 21—22) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i staten för nationalmuseet uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 39,200 kronor, med 5,400 kronor till 33,800 kronor samt förty minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till nationalmuseet, nu 155,900 kronor, med 5,400 kronor till 150,500 kronor.

18:o) **Nationalmuseet, ordinarie reservationsanslag.** Kungl. Maj:t har (punkt 17, sid. 22—25) föreslagit riksdagen att

1) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 under rubriken Nationalmuseet, museet, uppföra det ordinarie reservationsanslaget till målnings- och skulpturs-amlingarnas ökande utan angivet belopp;

2) minska det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reservationsanslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten, nu 25,000 kronor, med 7,000 kronor till 18,000 kronor;

3) minska det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reservationsanslaget till handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande, nu 4,500 kronor, med 1,500 kronor till 3,000 kronor;

4) minska det i riksstaten under samma rubrik uppförda ordinarie reservationsanslaget till samlingarnas vård och underhåll, nu 11,000 kronor, med 1,000 kronor till 10,000 kronor;

5) minska det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reser-

vationsanslaget till ökande av samlingen av konsthantverk, nu 6,000 kronor, med 2,500 kronor till 3,500 kronor;

6) minska det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reservationsanslaget till boksamlingen, nu 3,000 kronor, med 1,000 kronor till 2,000 kronor;

7) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 under samma rubrik uppföra det ordinarie reservationsanslaget till utländska studieresor utan angivet belopp.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *Olof Olsson* väckt motion (I: 64), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det ordinarie reservationsanslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten för budgetåret 1933/1934 skall utgå med 25,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *O. Holmdahl* väckt motion (II: 162), vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att de i momenten 3 och 5 under punkt 17 i åttonde huvudtiteln upptagna ordinarie reservationsanslagen å respektive 3,000 och 3,500 kronor sammanföras till ett ordinarie reservationsanslag till målnings- och skulptur-, handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande samt ökande av samlingen av konsthantverk å 6,500 kronor.

I motionen I: 64 har anförts följande:

Den sista tidens statliga besparingsåtgärder ha gått hårt fram över den del av nationalmuseets verksamhet, som går ut på att stödja de svenska konstnärerna. Vid fjolårets riksdag minskades det ordinarie reservationsanslaget till målnings- och skulptursamlingarnas ökande från 30,000 kronor till 10,000. I år föreslår Kungl. Maj:t, att detta anslag uppföres i riksstaten utan angivet belopp, samtidigt med att det ordinarie reservationsanslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten föreslås minskat från 25,000 till 18,000 kronor.

Jag tillät mig i fjol att motionsledes peka på det svåra läge, i vilket den levande svenska konsten under nuvarande förhållanden befinner sig, och jag fann det endast vara i sin ordning, att staten i någon mån trädde i de enskilda medborgares ställe, som ej längre sågo sig i stånd att hålla konsten under armarna. Tiderna ha i fortsättningen inte blivit mindre brydsamma, och jag finner det därför nödvändigt, att staten — när den går att söka mildra depressionens verkningar — inte glömmer bort konstnärerna och i varje fall inte beskär den ringa summa, som hitintills stått till deras förfogande.

I motionen II: 162 har anförts följande:

Under det nu löpande budgetåret stå följande inköpsanslag till nationalmuseets förfogande:

för målnings- och skulptursamlingarnas ökande	10,000	kronor
för handtecknings- och gravyrsamligarnas ökande	4,500	»
för ökande av samlingen av konsthantverk	6,000	»
eller sammanlagt för dessa ändamål	20,500	»

Detta innebär en nedskärning från närmast föregående budgetår av sammanlagt 24,000 kronor.

I den nu framlagda statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln punkt 17 har nu en ytterligare nedskärning skett, som resulterat däri, att anslaget till målnings- och skulptursamlingarnas ökande helt strukits, under det att anslaget till handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande sänkts till 3,000 kronor och anslaget till ökande av samlingen konsthantverk till 3,500 kronor. Den sammanlagda anslagssumman under de tvenne sistnämnda rubrikerna, som skulle ställas till nationalmuseets förfogande, utgör alltså 6,500 kronor. För målnings- och skulptursamlingarnas ökande är alltså intet belopp upptaget för nästkommande budgetår.

Då det emellertid med skäl kan förefalla olämpligt att en stor och synnerligen viktig avdelning av museet helt berövas utvecklingsmöjligheter och då dessa återstående 6,500 kronor säkerligen kunna bliva mest effektiva, om det lämnas åt museiledningen att avgöra, på vilken punkt av museets ovannämnda samlingsområden de böra sättas in, torde ovannämnda båda anslag böra sammanslås till ett, att användas till inköp för målnings- och skulptursamlingarna, handtecknings-, gravyr- och planschverksamlingarna samt konstslöjdsamlingen.

Utskottet. Den i motionen II: 162 föreslagna anordningen att till ett gemensamt anslag sammanföra de särskilda reservationsanslagen till målnings- och skulptursamlingarnas ökande, till handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande samt till ökande av samlingen av konsthantverk finner utskottet lämplig. Anslaget synes böra erhålla beteckningen: till ökande av vissa samlingar av konstföremål. Anslagets belopp torde böra bestämmas till det i motionen II: 162 avsedda eller 6,500 kronor, vilket innebär, att någon kostnadsökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag icke skulle uppkomma.

Vad åter angår det i motionen I: 64 framställda yrkandet om höjning av anslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten från av Kungl. Maj:t äskade 18,000 kronor till 25,000 kronor, erkänner utskottet visserligen det behjärtansvärda i de av motionären anförda synpunkterna men kan under nuvarande förhållanden icke tillstyrka anvisandet av medel för ifrågavarande ändamål till högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit.

Kungl. Maj:ts förslag har i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Holmdahls ovannämnda motion (II: 162) — med uteslutande ur riksstaten av de därstädes under rubriken Nationalmuseet uppförda ordinarie reservationsanslagen till målnings- och skulptursamlingarnas ökande å 10,000 kronor, till handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande å

4,500 kronor samt till ökande av samlingen av konsthantverk å 6,000 kronor — i riksstaten för budgetåret 1933/1934 under samma rubrik uppföra ett ordinarie reservationsanslag till ökande av vissa samlingar av konstföremål å 6,500 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Olof Olssons ovannämnda motion (I: 64), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, minska det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reservationsanslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten, nu 25,000 kronor, med 7,000 kronor till 18,000 kronor;

c) minska det i riksstaten under samma rubrik uppförda ordinarie reservationsanslaget till samlingarnas vård och underhåll, nu 11,000 kronor, med 1,000 kronor till 10,000 kronor;

d) minska det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reservationsanslaget till boksamlingen, nu 3,000 kronor, med 1,000 kronor till 2,000 kronor;

e) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 under samma rubrik uppföra det ordinarie reservationsanslaget till utländska studieresor utan angivet belopp.

19:o) **Förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmuseet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 14,800 kronor att utgå efter de grunder, Kungl. Maj:t må äga att bestämma.

20:o) **Resekostnads- och traktamentsersättningar åt befattningshavare vid nationalmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19, sid. 25—26) hemställer utskottet,

att riksdagen må till resekostnads- och traktamentsersättningar åt befattningshavare vid nationalmuseet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor att utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

21:o) **Försäkring och transport av konstföremål vid nationalmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 20) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade hos nationalmuseet, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,500 kronor.

22:o) **Konservering av handtecknings- och gravyrsamlingarna vid nationalmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 21, sid. 26), vilket innebär en anslagsminskning med 2,800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingarna vid nationalmuseet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,200 kronor.

23:o) **Konservering av statens tavelsamling å Drottningholms slott.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22, sid. 27) hemställer utskottet,

att riksdagen må till konserveringsarbeten å föremål, tillhörande statens tavelsamling å Drottningholms slott, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

24:o) **Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid livrustkammaren.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 23) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid livrustkammaren anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 26,950 kronor att utgå efter de grunder, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt meddela.

25:o) **Underhåll och vård av livrustkammarens samlingar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 24, sid. 28—29), vilket innebär en anslagsminskning med 4,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till underhåll och vård av livrustkammarens samlingar anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 19,000 kronor att utgå efter grunder, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

26:o) **Naturhistoriska riksmuseet, samlingar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 26, sid. 31—32) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under rubrik: Naturhistoriska riksmuseet uppförda ordinarie reservationsanslaget till samlingar m. m., nu 93,695 kronor, med 8,695 kronor till 85,000 kronor.

27:o) **Särskilt arvode åt en vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet, tillika trädgårdsskötare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till särskilt arvode åt en vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet, tillika trädgårdsskötare, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 300 kronor.

28:o) **Ökade medel till expenser m. m. för naturhistoriska riksmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 28, sid. 33—34), vilket innebär en anslagsminskning med 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till förstärkande av den i naturhistoriska riksmuseets reservationsanslag till samlingar m. m. ingående anslagsposten till expenser för avdelningarna vid Frescati för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 13,700 kronor.

29:o) **Arbetsbiträden m. m. vid naturhistoriska riksmuseets botaniska och paleozoologiska avdelningar. Vetenskapligt biträde för bearbetning av vissa samlingar å museets evertebratavdelning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 29—31), hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till arbetsbiträde m. m. vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 3,150 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl meddela;

b) till arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,520 kronor;

c) till vetenskapligt biträde för bearbetning av vissa samlingar å naturhistoriska riksmuseets evertebratavdelning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor.

30:o) **Arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 32, sid. 36—37), vilket innebär en anslagsökning med 150 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,670 kronor.

31:o) **Ökade medel till expenser m. m. för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 33) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till ökade medel till expenser m. m. för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 24,400 kronor att utgå med den fördelning och i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t föreskrivas.

32:o) **Fortsatt iordningställande av en för etnografiska museet upplåten byggnad.** Sedan 1932 års riksdag till fortsatt iordningställande av f. d. livregementets dragoners kasernetablissement till etnografiskt museum m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med av vetenskapsakademien i skrivelse den 31 augusti 1931 framlagt, av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1932 återgivet förslag beviljat ett belopp av 96,140 kronor samt därav för budgetåret 1932/1933 såsom extra reservationsanslag anvisat 15,000 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 34, sid. 40—42) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1932 års riksdag beviljade belopp av 96,140 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa 22,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det utav 1932 års riksdag till fortsatt iordningställande av f. d. livregementets dragoners kasernetablissement till etnografiskt museum m. m. beviljade beloppet av 96,140 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa 22,000 kronor.

33:o) **Nordiska museet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 35) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till nordiska museet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 190,000 kronor att under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Kungl. Maj:t för-

ordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t må föreskriva, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas till museets ändamål.

34:o) **Kulturhistoriska museet i Lund.** Kungl. Maj:t har (punkt 36, sid. 43—44) föreslagit riksdagen att till kulturhistoriska museet i Lund anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 22,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *K. von Geijer* väckt motion (I: 65), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att extra anslaget till kulturhistoriska museet i Lund skall utgå för budgetåret 1933/1934 med 25,000 kronor, eller enahanda belopp, varmed anslaget utgår för nu löpande budgetår.

Utskottet.

Med hänsyn till rådande förhållanden finner sig utskottet icke kunna förorda motionärens hemställan utan ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär en anslagsminskning med 3,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr von Geijers ovannämnda motion (I: 65), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till kulturhistoriska museet i Lund anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 22,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

35:o) **Musikhistoriska museet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 37) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till musikhistoriska museet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor att på de villkor och under de förbehåll, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets ändamål.

36:o) **Svenska skolmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 38, sid. 45—46), vilket innebär en anslagsminskning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till svenska skolmuseet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 3,500 kronor att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening för museets ändamål.

Kyrkliga ändamål.

37:o) **Kleresistaten.** Kungl. Maj:t har (punkt 39, sid. 47) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till kleresistaten, nu 120,000 kronor, med 35,000 kronor till 85,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *J. H. Brädefors* och *H. Hagberg* i Luleå väckt motion (II: 127), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de å åttonde huvudtiteln upptagna anslagen för kyrkliga ändamål icke beviljas, utan att medlen i stället skola användas till att hjälpa de arbetslösa genom inrättandet av yrkesskolor för arbetslös ungdom.

Utskottet. Den i motionen gjorda hemställan finner utskottet vara av beskaffenhet att icke kunna av utskottet tillstyrkas.

Mot Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) avslå herrar Brädefors och Hagbergs ovannämnda motion (II: 127),

b) minska det ordinarie förslagsanslaget till kleresistaten, nu 120,000 kronor, med 35,000 kronor till 85,000 kronor.

38:o) **Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 40, sid. 47—48) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka det ordinarie förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål, nu 3,000 kronor, med 1,000 kronor till 4,000 kronor.

39:o) **Ersättning för prästerskapets tionde.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 41, sid. 48—49) hemställer utskottet,

att riksdagen må höja det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, nu 4,624,400 kronor, med 10,350 kronor till 4,634,750 kronor.

40:o) **Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 42, sid. 49—50) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka det ordinarie förslagsanslaget till ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet, nu 40,000 kronor, med 10,000 kronor till 50,000 kronor.

41:o) **Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket.** Sedan 1932 års riksdag till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, beviljat ett extra anslag å 10,800 kronor samt därav för budgetåret 1932/1933 anvisat ett belopp av 3,600 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 43) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1932 års riksdag anvisade extra anslag för budgetåret 1933/1934 anvisa 3,600 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det utav 1932 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1933/1934 anvisa 3,600 kronor.

42:o) **Religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 44) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 50,500 kronor.

43:o) **Dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 45) föreslagit riksdagen ifråga om dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

44:o) **Kostnader förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 46) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor.

45:o) **Domkapitlens expeditioner.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 47, sid. 53—55) och under hänvisning till vad utskottet i sitt utlåtande nr 18 anfört i fråga om upptagande å staten för domkapitlens expeditioner av medel till expenser och tryckningskostnader, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i den ordinarie staten för domkapitlens expeditioner under rubrik: expenser uppföra en anslagspost å 34,000 kronor,

b) i samma stat under rubrik: tryckningskostnader uppföra en anslagspost å 7,500 kronor,

c) öka det ordinarie förslagsanslaget till domkapitlens expeditioner, nu 279,300 kronor, med 41,500 kronor till 320,800 kronor.

46:o) **Reparations- och ändringsarbeten vid domkapitlets i Göteborg lokaler m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 48, sid. 55—60) hemställer utskottet,

att riksdagen må för utförande i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företett, av byggnadsstyrelsen den 8 december 1932 framlagt förslag av ändrings- och reparationsarbeten vid domkapitlets i Göteborg lokaler m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 18,000 kronor.

47:o) **Kyrkors underhåll: ersättningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 49, sid. 60—61) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till kyrkors underhåll: ersättningar, nu 220,000 kronor, med 20,000 kronor till 200,000 kronor.

Akademier m. m.

48:o) **Vetenskapsakademien.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 51, sid. 63—64) hemställer utskottet,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det under Vetenskapsakademien upptagna ordinarie anslaget till akademien utan angivet belopp.

49:o) **Bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 52, sid. 64—65), vilket innebär en anslagsökning med 1,025 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen under år 1933 och för vissa i samband därmed stående utgifter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,400 kronor.

50:o) **Bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 53, sid. 65—67) hemställer utskottet,

att riksdagen må till bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

51:o) **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 54, sid. 67) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i staten för vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 33,600 kronor, med 3,300 kronor till 30,300 kronor samt förty minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, nu 99,750 kronor, med 3,300 kronor till 96,450 kronor.

52:o) **Vitterhetsakademiens ordinarie reservationsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 55, sid. 68—71) hemställer utskottet,

att riksdagen må beträffande de i riksstaten under rubrik Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien upptagna ordinarie reservationsanslagen

a) minska anslaget till underhåll och förökande av de under akademiens inseende ställda samlingar, nu 12,000 kronor, med 6,000 kronor till 6,000 kronor;

b) minska anslaget till tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m., nu 10,500 kronor, med 3,500 kronor till 7,000 kronor;

c) minska anslaget till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet, nu 3,000 kronor, med 2,000 kronor till 1,000 kronor;

d) uppföra anslaget till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar med oförändrat belopp, 5,000 kronor;

e) minska anslaget till transporter, lyshållning och vissa andra expensutgifter, nu 14,000 kronor, med 1,000 kronor till 13,000 kronor;

f) minska anslaget till fornlämningars vård, nu 8,000 kronor, med 1,000 kronor till 7,000 kronor;

g) minska anslaget till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken, nu 5,000 kronor, med 1,000 kronor till 4,000 kronor.

53:o) **Ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhetsakademien.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 56, sid. 71—75) — vilket innebär att till *ett* anslag under angivna rubrik sammanföras dels ett belopp av 6,000 kronor, varmed det ordinarie reservationsanslaget till underhåll och förökande av de under akademiens inseende ställda samlingarna minskats, dels de för innevarande budgetår såsom särskilda extra anslag utgående beloppen å 47,350 kronor till ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid akademien, å 11,850 kronor till tillfällig ökning av akademiens arbetskrafter, å 10,000 kronor till ökade medel för fornminnesvården, närmast i syfte att åstadkomma en inventering av landets fornminnen, samt å 15,000 kronor till inventering och konservering av vissa samlingar inom statens historiska museum — hemställer utskottet,

att riksdagen må till ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhetsakademien för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 90,200 kronor att utgå med den fördelning och efter de närmare grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

54:o) **Omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 57, sid. 75), vilket innebär en anslagsminskning med 1,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

55:o) **Resekostnads- och traktamentsersättningar åt befattningshavare vid vitterhetsakademien m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 58, sid. 75—76), vilket innebär en anslagsminskning med 10,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till resekostnads- och traktamentsersättningar åt befattningshavare vid vitterhetsakademien samt riksantikvariens ombud för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor att utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

56:o) **Vakthållning för öppethållande av statens historiska museum.** Kungl. Maj:t har (punkt 59, sid. 76—79) föreslagit riksdagen att till vakthållning för öppethållande av statens historiska museum för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 9,700 kronor att utgå i enlighet med de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra anslag av 8,900 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag avser att bereda möjlighet för den extra vaktpersonalen vid statens historiska museum att erhålla semesterledighet under sommarmånaderna och att uppbära sjukavlöning vid tjänstledighet för sjukdom. Kostnaderna härför hava av departementschefen beräknats till 800 kronor.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till vakthållning för öppethållande av statens historiska museum för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 9,700 kronor att utgå i enlighet med de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

57:o) **Vård och underhåll av antikvariskt-numismatiska biblioteket.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 60, sid. 79), vilket innebär en anslagsminskning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till vård och underhåll av det under vitterhetsakademiens inseende ställda antikvariskt-numisma-

tiska biblioteket för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor.

58:o) **Underhåll av antikvariskt-topografiska arkivet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 61) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till underhåll av det under vitterhetsakademiens inseende ställda antikvariskt-topografiska arkivet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,500 kronor.

59:o) **Instrumentutrustning för vitterhetsakademien.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 62, sid. 80), vilket innebär en anslagsminskning med 1,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till inköp av instrumentutrustning för vitterhetsakademien för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 600 kronor.

60:o) **De under vitterhetsakademiens inseende ställda ostasiatiska arkeologiska samlingarna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 63, sid. 80—82), vilket innebär dels en överflyttning till sjätte huvudtiteln av ett till 18,000 kronor beräknat belopp till hyreskostnader, dels ock härutöver en anslagsminskning med 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till den ostasiatiska arkeologiska samlingens bearbetning, vård och underhåll samt till expenser för densamma anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 18,000 kronor.

61:o) **Akademien för de fria konsterna: Undervisningsmateriel m. m.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 64, sid. 82—83) hemställer utskottet,

att riksdagen må beträffande det i staten för akademien för de fria konsterna upptagna ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel m. m., besluta att de däri nu ingående anslagsposterna elevernas studieresor å 2,200 kronor och resestipendier för studier i utlandet å 4,000 kronor skola uppföras utan angivna belopp samt förty minska samma ordinarie reservationsanslag, nu 33,300 kronor, med 6,200 kronor till 27,100 kronor.

62:o) **Förstärkning av vissa anslagsposter i det för akademien för de fria konsterna uppförda ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt

65, sid 83—85), vilket innebär en anslagsminskning med 1,900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till beredande av förstärkning av vissa anslagsposter i det för akademien för de fria konsterna uppförda ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel m. m. anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 10,900 kronor.

63:o) **Skolan för dekorativ konst.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 66, sid. 86—87), vilket innebär en anslagsminskning med 1,900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 18,700 kronor.

64:o) **Undervisning i materiallära vid konsthögskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 67) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till arvode åt extra lärare i materiallära vid konsthögskolan anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 3,500 kronor.

65:o) **Musikaliska akademien: Avlöningar m. m.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 68, sid. 87—89) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i den ordinarie staten för musikaliska akademien upptagna förslagsanslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 57,500 kronor, med 2,000 kronor till 55,500 kronor samt förty minska det i riksstaten under musikaliska akademien med rubrik: Avlöningar m. m. uppförda ordinarie förslagsanslaget, nu 155,860 kronor, med 2,000 kronor till 153,860 kronor.

66:o) **Stipendier m. m. åt tonsättare.** Kungl. Maj:t har (punkt 69, sid. 89—92) föreslagit riksdagen att minska det i staten för musikaliska akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt yngre svenska musikidkare med anlag för tonsättningskonst, till uppmuntran av inhemska tonsättare för åstadkommande av musikaliska arbeten av högre värde samt till belöningar åt äldre framstående svenska tonsättare för av

dem utförda musikaliska arbeten, nu 15,000 kronor, med 5,000 kronor till 10,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion (I:2), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att öka det i staten för musikaliska akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt yngre svenska musikidkare med anlag för tonsättningskonst, till uppmuntran av inhemska tonsättare för åstadkommande av musikaliska arbeten av högre värde samt till belöningar åt äldre framstående svenska tonsättare för av dem utförda musikaliska arbeten, nu 15,000 kronor, med 10,000 kronor till 25,000 kronor;

eller, om detta ej kan beviljas, att anslaget under inga omständigheter må nedsättas under det nu utgående beloppet av 15,000 kronor.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning anförda skälen hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet. Ehuru utskottet tillägger stor vikt åt de synpunkter, som av motionären anförts till stöd för hans hemställan, anser sig utskottet dock icke kunna i nuvarande budgetära läge förorda högre anslag för ändamålet, än som av Kungl. Maj:t äskats. Utskottet vill dock uttrycka den förhoppningen, att den av Kungl. Maj:t föreslagna kraftiga begränsningen av anslaget endast skall behöva bliva av tillfällig art.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Ekmans ovannämnda motion (I: 2), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, minska det i staten för musikaliska akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt yngre svenska musikidkare med anlag för tonsättningskonst, till uppmuntran av inhemska tonsättare för åstadkommande av musikaliska arbeten av högre värde samt till belöningar åt äldre framstående svenska tonsättare för av dem utförda musikaliska arbeten, nu 15,000 kronor, med 5,000 kronor till 10,000 kronor.

67:o) **Förstärkning av det för musikaliska akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till materiel och expenser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 70, sid. 92—94), vilket innebär en anslagsminskning med 4,500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till förstärkande av det för musikaliska akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till materiel och expenser m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 11,000 kronor.

68:o) **Biträde åt bibliotekarien hos musikaliska akademien. Ökad undervisning i pianospelning och harmonilära vid musikkonservatoriet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 71 och 72) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till biträde åt bibliotekarien hos musikaliska akademien vid vården av biblioteket för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor;

b) till ökad undervisning i ämnena pianospelning och harmonilära vid musikkonservatoriet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

69:o) **Beredande av ökat lokalutrymme åt musikaliska akademien m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 73, sid. 94—98) hemställer utskottet,

att riksdagen må till beredande i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag av ökade utrymmen för musikaliska akademien med musikkonservatoriet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 38,000 kronor.

70:o) **Kurser för utbildande av kyrkomusiker.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 74, sid. 98—100), vilket innebär en anslagsminskning med 2,500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) för anordnande under år 1933 vid fyra folkskoleseminarier av kurser för utbildande av kyrkomusiker för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 10,000 kronor;

b) medgiva, att i fall, då kompletterande undervisning vid folkskoleseminarium erfordras för dem av seminariets elever, som deltagit i kurs för utbildande av kyrkomusiker, ersättning till vederbörande lärare för s. k. övertimmar må, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, utgå från det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna.

71:o) **Kungl. operan.** I förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t upptagit det ordinarie anslaget till Kungl. operan med oförändrat belopp, 150,000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *A. Hansson* i Rubbestad m. fl. väckt motion (II: 116) har hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts för-

slag i statsverkspropositionen om ett anslag å 150,000 kronor till Kungl. operan.

Beträffande detta ärende avgiver utskottet framdeles utlåtande, vilket härmed

anmäles.

72:o) **Brandförsäkring av viss staten tillhörig, huvudsakligen i operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad förvarad lösegendom m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 75, sid. 100—101), vilket innebär en anslagsminskning med 1,240 kronor, får utskottet, under framhållande, att denna fråga får anses oberoende av den ståndpunkt, riksdagen kan komma att intaga till det under nästföregående punkt avsedda ärendet, hemställa,

att riksdagen må till gäldande av årspremier för brandförsäkring av viss staten tillhörig, huvudsakligen i operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad förvarad lösegendom ävensom av de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkt 75 omförmälda förrådsbyggnader och där förvarad lösegendom för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 12,745 kronor att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

73:o) **Uppsala universitet: universitetsstaten.** Kungl. Maj:t har (punkt 76, sid. 102—123) föreslagit riksdagen att

dels besluta att i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl. vidtaga den ändringen, att i stället för en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi uppföras två professurer i filosofi, den ena professuren med avlöning lika med vad som tillkommer universitetsprofessor och den andra professuren utan angivet belopp för lön och tjänstgöringspenningar, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga härav och av de utav departementschefen i statsrådsprotokollet angivna förutsättningar betingade jämkningar i utgiftsstaten;

dels för budgetåret 1933/1934 upptaga den i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., E. Diverse arvoden m. m. upptagna anslagsposten: 1 lärare i utförande av ritningar för vetenskapliga ändamål å 600 kronor utan angivet belopp;

dels för budgetåret 1933/1934 upptaga följande i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under II. Anslag till materiel m. m. upptagna anslagsposter utan angivet belopp, nämligen

anslagsposten å 6,050 kronor till uppvärmning, belysning m. m. av de i Gustavianum inrymda institutionerna,

anslagsposten å 8,725 kronor till gymnastikinrättningen, samt

anslagsposten å 3,380 kronor till ridundervisningens uppehållande;

dels minska den under samma rubrik upptagna anslagsposten till extra utgifter, däri inberäknad tryckningskostnad, nu 68,975 kronor, med 12,845 kronor till 56,130 kronor;

dels ock minska det ordinarie anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten, nu 1,381,804 kronor, med 45,240 kronor till 1,336,564 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *W. Björck* väckt motion (I: 38), vari hemställts, att riksdagen ville besluta, dels att upptaga den i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala uppförda professuren i konsthistoria med konstteori utan angivet belopp, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda formella jämkningar i utgiftsstaten, dels med anledning härav minska det ordinarie anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten med 12,000 kronor till 1,324,564 kronor.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning andragna skälen hänvisar utskottet till motionen.

Av utredningen i ärendet framgår, att Kungl. Maj:t i besparingssyfte låtit undersöka möjligheten av en temporär vakanssättning av en ordinarie lärarbefattning. Bland de professurer, som äro eller under närmaste tiden bliva lediga, har en sådan åtgärd synts kunna ifrågakomma närmast beträffande den ena av de båda professurerna i filosofi. Professuren i teoretisk filosofi blev ledig hösten 1931 genom innehavarens frånfälle och är ännu ej återbesatt. Professuren i praktisk filosofi skulle hava ledigförklarats i september 1932, men på universitetets begäran blev åtgärden uppskjuten till den 15 april 1933. I händelse av vakanssättning av den ena professuren under någon tid torde — framhåller departementschefen — möjligheten finnas att under tiden upprätthålla erforderlig undervisning och examination inom den vakanssatta professurens ämnesområde, enär universitetet förfogar över två statliga docentstipendier för den filosofiska ämnesgruppen (teoretisk filosofi, praktisk filosofi och pedagogik), varjämte finnes ytterligare ett docentstipendium för filosofi på grund av enskild donation.

I betraktande av nu anförda förhållanden anbefallde Kungl. Maj:t den 11 november 1932 kanslern för rikets universitet att, efter vederbörandes hörande, till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande angående möjligheten att i besparingssyfte tills vidare till en professur sammanföra den lediga professuren i teoretisk filosofi vid universitetet med den under budgetåret 1933/1934 ledigblivande professuren i praktisk filosofi; tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att med åtgärder för återbesättande av dessa professurer skulle tills vidare, till dess annorlunda förordnades, anstå.

Yttranden i sålunda angivna hänseenden hava sedermera inkommit.

Av universitetsmyndigheterna har framhållits, att ett sammanförande av de båda professurerna i filosofi skulle innebära en allvarlig fara för forskningen och undervisningen i de filosofiska ämnena och ett menligt avbrott i den vid universitetet övade verksamheten på detta område. Tillika hava starka betänkligheter yppats mot ett avbrytande av den redan inledda tillsättningsproceduren beträffande professuren i teoretisk filosofi. Det större akademiska konsistoriet i Uppsala yttrar i ämnet bland annat följande:

Om emellertid en sammanslagning av de båda filosofiska professurerna, trots de vetenskapliga olägenheter den skulle medföra, anses kunna företagas, bör, såsom universitetsstatuterna förutsätta, fråga därom dock icke väckas vid en tidpunkt då tillsättningsförfarandet i fråga om den ena, professuren i teoretisk filosofi, redan inletts. I detta avseende vill konsistoriet meddela, att förfarandet fortskridit så långt, att av de fyra sakkunniga två inkommit med sina utlåtanden till rektorsämbetet. Om utanför den i universitetsstatuterna föreskrivna ordningen fullföljandet av detta tillsättningsförfarande nu skulle inställas, vore det fara för att en sådan åtgärd fattades som bevis för en osäkerhet och oberäknelighet vid de akademiska lärarplatsernas tillsättande, som skulle kunna medföra allvarliga vådor för arbetet vid universitetet.

På grund av vad sålunda anförts hemställer konsistoriet, att åtgärderna för tillsättningen av professuren i teoretisk filosofi i vanlig ordning måtte få fullföljas.

Då tidigare under detta år konsistoriet haft att yttra sig över möjligheterna till besparing å universitetets stat för nästa budgetår, ådagalade konsistoriet sin fulla beredvillighet att göra sin insats, för att de nödvändiga besparingarna å riksstaten skulle kunna genomföras. Därest Kungl. Maj:t, utöver vad av konsistoriet då angivits, skulle vid övervägande av ytterligare besparingar finna, att åtgärder i besparingssyfte böra vidtagas i fråga om professurerna i filosofi, hemställer konsistoriet, att Kungl. Maj:t måtte använda den av professor Hägerström i humanistiska sektionen föreslagna utvägen eller att professuren i praktisk filosofi förklaras ledig först två år efter det professor Hägerström den 6 september 1933 avgått, och att den under vakanstiden uppehålles på förordnande av docentstipendiat på stat, om kompetent sådan finnes.

Universitetskanslern anför bland annat:

Det är därför min bestämda uppfattning, att man icke bör bryta kontinuiteten i den akademiska undervisningen och därmed även till en viss grad i det vetenskapliga arbetet inom någon disciplin — icke ens temporärt — genom att indraga vederbörande professorsbefattning, innan man verkställt en samtliga universitet och högskolor omfattande, åtminstone summarisk utredning angående vilka professurer, som med minsta olägenhet kunna undvaras, och vilka åtgärder, som böra vidtagas för att i möjligaste mån neutralisera genom indragningen uppkommande olägenheter. Medan utredningsarbetet pågår, böra naturligen de ledigblivande lärarbefattningar, som med hänsyn till ämnets egen beskaffenhet, antalet i riket förefintliga professurer inom ämnesområdet i fråga eller andra dylika förhållanden synas i första hand kunna ifrågasättas till indragning, icke besättas med ordinarie innehavare utan uppehållas genom vikarie.

Ett särskilt spörsmål, som i detta sammanhang bör upptagas till pröv-

ning, är frågan, huruvida man — för att möjliggöra ett snabbare ikraftträdande av de indragningar och omläggningar, vilka kunna komma att beslutas — bör gå så långt som till att avbryta en redan påbörjad och kanske ganska långt avancerad tillsättningsprocedur. Avgörande för ställningstagandet i denna fråga lärer bliva den betydelse man tillmäter de säregna akademiska befordringsförhållandena och tillsättningsprinciperna. Jag tillåter mig erinra om, att den, som vill med någon utsikt till framgång kunna konkurrera om en akademisk lärarstol, i regel måste efter docentutnämningen offra ett flertal — ej sällan ett tiotal — år av intensivt vetenskapligt arbete på att meritera sig för professur *i ett visst ämne*, samt att vid tillsättningen endast »graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet» får vara avgörande. För min del anser jag mig böra bestämt avråda från att avbryta en redan påbörjad akademisk tillsättningsprocedur.

För att i möjligaste mån tillgodose besparingsintresset har professorn Hägerström framställt ett förslag, som sedan upptagits av konsistoriet, nämligen att professuren i praktisk filosofi skulle ledigförklaras först två år efter det Hägerström den 6 september 1933 avgått från tjänsten, och under vakanstiden uppehållas på förordnande av docentstipendiat. Jag anser mig böra framhålla, att enbart en dylik vakanssättningsåtgärd icke kommer att medföra någon vinst för statsverket. Enligt gällande bestämmelser skola nämligen besparingar å professorslöner ingå till universitetets reservfond och besparade docentstipendier till docentstipendiefonderna. Ett rubbande av dessa bestämmelser åter lärer, med hänsyn till nämnda fonders stora betydelse för det vetenskapliga arbetet och den akademiska undervisningen, icke böra ifrågakomma, allra minst vid en tidpunkt, då reservfondens ställning är nästan hopplös och universitetet icke synes kunna påräkna någon som helst ökning av nu utgående statsanslag.

Under åberopande av det anförda avstyrker kanslern, att professurerna i teoretisk filosofi och i praktisk filosofi vid universitetet i Uppsala i besparingssyfte sammanföras till en professur, innan det genom en samtliga universitet och högskolor omfattande utredning utrönts, vilka professorsbefattningar, som kunna med minsta olägenhet indragas, och vilka åtgärder, som böra vidtagas för att i möjligaste mån minska de med en indragning förknippade olägenheterna.

Vidare hemställer kanslern, att åtgärderna för återbesättande av professuren i teoretisk filosofi måtte få i stadgad ordning fullföljas, varvid dock i fullmakten för blivande innehavare av tjänsten synes böra intagas förbehåll om skyldighet att underkasta sig den utökning eller annan jämkning av professurens ämnesområde, som kan bliva av Kungl. Maj:t föreskriven, samt förklarar sig icke hava något att erinra mot att med åtgärder för återbesättande av den efter professorn Hägerström ledigblivande professuren i praktisk filosofi må anstå, intill dess frågan om professurens bibehållande blivit, efter slutförande av förutberörda utredning, vederbörligen prövad.

Departementschefen yttrar följande:

»Jag delar givetvis den uppfattning, åt vilken de akademiska myndigheterna givit uttryck, nämligen att det är i och för sig beklagligt att nödgas ifrågasätta vakanssättning av en professur inom ett så betydelsefullt forsk-

ningsområde som filosofien. Men då det endast gäller en av det brydsamma budgetläget förestavad temporär åtgärd och det även under normala förhållanden ej sällan inträffat, att universitetsprofessurer stått vakanta under flera år, synes åtgärden ej medföra allvarligare olägenheter.

Det större akademiska konsistoriet har i sitt yttrande angående olika möjligheter att verkställa den ifrågasatta besparingen förordat den utvägen att professuren i teoretisk filosofi återbesättes, medan den ännu ej ledigförklarade professuren i praktisk filosofi vakanssättes under en tid av två år efter det professor Hägerström den 6 september 1933 avgått. Inom humanistiska sektionen har dock en annan möjlighet vunnit största anslutningen. Sektionen har nämligen såsom en lösning antytt, att den av professurerna, som ledigförklaras, icke på förhand begränsas i avseende å ämnesområde till någon viss gren av filosofien. Sedan den mest kvalificerade blivit utnämnd — oavsett om han specimineret inom den teoretiska eller den praktiska filosofien — skulle det med hänsyn tagen till hans forskningsområde av Kungl. Maj:t föreskrivas, inom vilken gren den utnämnde professorn skall ha examinationsskyldighet. För den andra grenen av filosofien borde en docent förordnas att uppehålla erforderlig undervisning och examination.

För min del biträder jag tankegången i sektionens förslag. Jag anser sålunda icke, att den teoretiska filosofien bör ha ovillkorligt företräde framför den praktiska, när det gäller att bestämma ämnesområdet för den professur, som nu skulle ledigförklaras. Därest riksdagen gillar Kungl. Maj:ts förslag, skulle sålunda i universitetets stat upptagas tvenne professurer i filosofi, den ena utan angivet belopp; dock att den professur, för vilken anslag i staten upptages, skall intill den nuvarande innehavarens avgång omfatta ämnet praktisk filosofi.

De i inkomna yttranden framförda betänkligheterna mot att en redan inledd befordringsprocedur avbrytes med hänsyn till den ifrågasatta omläggningen synas i detta fall icke kunna tillmätas större vikt. De, som redan anmält sig som sökande till professuren i teoretisk filosofi, skulle enligt det här framställda förslaget få sina ansökningar gällande för den professur i filosofi, som ledigförklaras. Den enda skillnaden i läget skulle för dem bliva, att eventuellt ytterligare någon eller några sökande kunna anmäla sig.

Innan frågan om ledigförklarande av den andra filosofiprofessuren ånyo upptages, torde det böra övervägas om anledning förefinnes att upprätthålla den hittillsvarande ämnesfördelningen mellan de båda filosofiprofessurerna. Därvid torde även böra prövas huruvida icke professuren i pedagogik bör vidgas till att omfatta även psykologi, såsom tidigare från universitetets sida föreslagits.»

Över ovannämnda av herr Björck väckta motion (I: 38) har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande av den s. k. universitetsberedningen, vilket yttrande är såsom bilaga fogat vid detta utlåtande (Bil. A).

Utskottet.

Den besparing, som uppkommer genom vakanssättning av den ena av de två professurerna i filosofi, utgör 12,000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit dels uppförande utan angivet belopp av vissa poster i utgiftsstaten för universitetet å tillhopa 18,755 kronor dels ock minskning av den i samma stat upptagna posten extra utgifter med 12,845 kronor. De sålunda besparade beloppen utgöra tillsammans 43,600 kronor. Slutligen är avsett att ur utgiftsstaten, III. Anslag till diverse ändamål, utesluta två poster å tillhopa 1,640 kronor. Ordinarie anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten, skulle således kunna minskas med 45,240 kronor.

Mot de av Kungl. Maj:t under denna punkt framställda förslagen har utskottet ingen erinran att göra annat än för så vitt angår de båda filosofiprofessurerna. Utskottet finner den sparsamhetssträvan, som tagit sig uttryck i Kungl. Maj:ts förslag, värd allt erkännande och hyser den uppfattningen, att det i nuvarande ekonomiska läge är motiverat att närmare undersöka möjligheterna till organisatoriska förenklingar i fråga om våra högskolors utrustning med lärarbeställningar. Å andra sidan kan utskottet väl förstå de betänkligheter, som från universitetshåll måste resas mot dylika ingrepp i de bestående förhållandena, och utskottet inser till fullo, att besparingsarbetet på detta område kräver stor varsamhet med hänsyn till att det här gäller mera ömtåliga värden och till sina verkningar mera svårbedömliga åtgärder än eljest vid genomförande av förändringar inom den statliga administrationen.

I betraktande av det relativt stora antalet professurer i filosofi och närstående ämnen, varmed våra universitet och högskolor äro försedda, och de möjligheter, som, enligt vad av statsrådsprotokollet framgår, i allt fall förefinnas att på ett tillfredsställande sätt uppehålla erforderlig undervisning och examination inom filosofiens båda ämnesgrenar, vill det förefalla utskottet, som om den ifrågasatta vakanssättningen av den ena av de två professurerna i filosofi vid universitetet i Uppsala kan anses försvarlig. Utskottet vill härvid framhålla anordningens av departementschefen påpekade karaktär av en av det brydsamma budgetläget förestavad *temporär* åtgärd. *Definitiva* förändringar av denna art synas statsmakterna icke lämpligen böra inlåta sig på, förrän den s. k. universitetsberedningen slutfört sitt arbete och dess resultat blivit vederbörligen granskat.

Utskottet har heller icke något att erinra mot att berörda anordning genomföres på det sätt, att i stället för en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi i utgiftsstaten för universitetet uppföras två professurer i filosofi, den ena utan angivet belopp för lön och tjänstgöringspenningar.

Däremot delar utskottet de betänkligheter, som av universitetsmyndigheterna framförts mot tanken på ett inställande av den redan igångsatta och numera långt fortskridna tillsättningsproceduren i avseende å den lediga professuren i teoretisk filosofi. Skäligheten synes bjuda, att efter den

långvariga, mödosamma och dyrbara speciminering och den krävande sakkunnighetsbedömning, som ägt rum, tillsättningsförfarandet får ostört föras till slut. Ett avbrott skulle för övrigt strida mot i universitetsstatuterna fastslagna principer och i det akademiska befordringsväsendet införa ett moment av osäkerhet, som kan medföra allvarliga vådor.

Utskottet anser alltså, i olikhet med departementschefen, att berörda tillsättningsprocedur bör fortsätta. Den blivande innehavaren av tjänsten bör utnämnas till professor i filosofi med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som Kungl. Maj:t finner skäligt att i samband med utnämningen bestämma. Vidare bör, på sätt universitetskanslern hemställt, i den blivande innehavarens fullmakt inryckas förbehåll om skyldighet för denne att underkasta sig den utökning eller annan jämkning av professurens ämnesområde, som kan bliva av Kungl. Maj:t föreskriven.

Vad beträffar herr Björcks ovannämnda motion (I: 38) har universitetsberedningen, på sätt Bil. A vid detta utlåtande utvisar, framhållit att ifrågavarande ämne såväl vetenskapligt sett som från allmän kulturell synpunkt intoge en så viktig plats bland de humanistiska studierna att en målsman i professors ställning för detsamma icke syntes kunna undvaras vid något av våra statsuniversitet samt att, såvitt nu kunde bedömas, professuren i konsthistoria i Uppsala icke tillhörde de professorsbefattningar, vilka beredningen kunde väntas komma att ifrågasätta till indragning.

På grund av vad sålunda och i övrigt av beredningen anförts, finner sig utskottet icke kunna biträda motionärens hemställan.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må

a) besluta att i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl. vidtaga den ändringen, att i stället för en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi uppföras två professurer i filosofi, den ena professuren med avlöning lika med vad som tillkommer universitetsprofessor och den andra professuren utan angivet belopp för lön och tjänstgöringspenningar, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga härav och av de utav departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 76 angivna förutsättningar betingade jämkningar i utgiftsstaten;

b) avslå herr Björcks ovannämnda motion (I: 38);

c) för budgetåret 1933/1934 upptaga den i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., E. Diverse arvoden m. m. upptagna anslagsposten: 1 lärare i utförande av ritningar för vetenskapliga ändamål å 600 kronor utan angivet belopp;

d) för budgetåret 1933/1934 upptaga följande i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under II. Anslag till materiel m. m. upptagna anslagsposter utan angivet belopp, nämligen

anslagsposten å 6,050 kronor till uppvärmning, belysning m. m. av de i Gustavianum inrymda institutionerna,

anslagsposten å 8,725 kronor till gymnastikinrättningen, samt

anslagsposten å 3,380 kronor till ridundervisningens uppehållande;

e) minska den under samma rubrik upptagna anslagsposten till extra utgifter, däri inberäknad tryckningskostnad, nu 68,975 kronor, med 12,845 kronor till 56,130 kronor,

f) minska det ordinarie anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten, nu 1,381,804 kronor, med 45,240 kronor till 1,336,564 kronor.

74:o) **Avlöningar till vissa tjänstemän och betjänte vid universitetets i Uppsala samlingar och inrättningar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 77, sid. 123—125) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) minska den i avlöningsstater för vissa tjänstemän och betjänte vid universitetets i Uppsala samlingar och inrättningar under biblioteket uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, nu 41,700 kronor, med 3,670 kronor till 38,030 kronor;

b) uppföra den i samma avlöningsstater under: vetenskapliga institutioner och inrättningar, tillhörande medicinska och filosofiska fakulteterna, upptagna anslagsposten till arvode åt instrumentmakare, nu 500 kronor, utan angivet belopp;

c) minska det ordinarie förslagsanslaget till Uppsala universitet, avlöningar till vissa tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m., nu 377,400 kronor, med 4,170 kronor till 373,230 kronor.

75:o) **Avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän vid universitetet i Uppsala m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 78, sid. 125—127), vilket innebär en anslagsminskning med 4,130 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 40,150 kronor att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för de av departe-

mentschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 78 angivna ändamålen.

76:o) **Materiel för vissa institutioner vid universitetet i Uppsala m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 79, sid. 127—130), vilket innebär en anslagsminskning med 22,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till materiel för vissa institutioner m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 36,200 kronor att av Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 79 omförmälda ändamålen.

77:o) **Upprätthållande av verksamheten å pedagogiska seminariet och övningsskolan vid universitetet i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 80, sid. 131), vilket innebär en anslagsminskning med 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till upprätthållande av verksamheten å pedagogiska seminariet och övningsskolan vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 14,100 kronor.

78:o) **Bokinköp och bokbindning vid universitetsbiblioteket i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 81, sid. 132—142), hemställer utskottet,

att riksdagen må till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 103,500 kronor, varav 4,000 kronor äro avsedda till avlöning av personal vid bibliotekets bokbinderi.

79:o) **Ytterligare medel till materiel m. m. för vissa institutioner vid universitetet i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 82) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) för beredande av ytterligare medel till materiel m. m. till vissa institutioner vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 120,000 kronor att utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas;

b) till förstärkning av den i staten för universitetet i Uppsala upptagna anslagsposten: reparationer för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 10,000 kronor.

80:o) **Lunds universitet: Universitetsstaten.** Kungl. Maj:t har (punkt 83, sid. 148—158) föreslagit riksdagen att

ej mindre för budgetåret 1933/1934 utan angivna belopp upptaga

dels den i utgiftsstaten för universitetet i Lund under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl. A. Avlöningsstat för professorer m. fl., Filosofiska fakulteten uppförda professuren i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda formella jämkningar i utgiftsstaten,

dels den i utgiftsstaten för universitetet i Lund under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., A. Avlöningsstat för professorer m. fl., Juridiska fakulteten uppförda anslagsposten å 1,800 kronor till uppehållande av den praktiska kursen inom fakulteten,

dels ock den i utgiftsstaten för universitetet i Lund under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., E. Diverse arvoden uppförda anslagsposten å 1,000 kronor till ledare för kurser i ritning och uppmätning för vetenskapliga ändamål jämte i andra därmed sammanhängande ämnen,

än även med anledning härav minska det ordinarie anslaget till universitetet i Lund, universitetsstaten, nu 1,243,700 kronor, med 14,800 kronor till 1,228,900.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *C. Lindskog* och *T. Erlander* väckt motion (II: 41), vari hemställts, att riksdagen behagade medgiva, att å Lunds universitets stat upptages ytterligare en amanuensbefattning vid Lunds lasaretts ögonklinik, och att riksdagen för ändamålet ville anslå ett arvode av 3,000 kronor.

Motionärerna hava till stöd för sin framställning anfört följande:

Ögonavdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, samtidigt universitetets ögonklinik, utgör alltsedan sin tillkomst för över 50 år sedan visserligen icke officiellt men har faktiskt fungerat som centralanstalt för den slutna ögonsjukvården icke blott för Malmöhus län utan för hela södra Sverige, först och främst för grannlänen, Kristianstads och Kronobergs län, men även för de övriga Smålandslänen, enkannerligen Kalmar län, med Öland, samt Blekinge och Hallands län, som samtliga sakna egen ögonavdelning. Klientelet för Lundaklinikens 60 sjuksängar förskriver sig också till betydligt mera än halvparten från främmande län.

Till sitt biträde har klinikchefen sedan 1902 haft en amanuens, å universitetets stat. År 1927 ansågs frekvensen å ögonkliniken hava tillvuxit så, att denna biträdande läkarkraft blivit otillräcklig och framställning gjordes till Malmöhus läns landsting om anställande även av en underläkare, vilken framställning bifölls av 1928 års landsting.

Den av landstinget anställde underläkaren kan antagas för 3 på varandra följande år. Han tjänstgör så gott som uteslutande vid den kliniken tillhörande polikliniken för mindre bemedlade och är den ende som jämte klinikchefen besitter för arbetet härstädes nöjaktig kompetens. Polikliniken ger honom en arbetsdag på i allmänhet 12 timmar. Frivilliga, oavlönade

läkarkrafter (s. k. assistentläkare, som högst 4 månader få räkna s. k. sjukhusår och därföre ogärna stanna längre tid) kunna på grund av den knappa utbildningstiden endast utföra ett mycket underordnat arbete och äro därföre för sjukvården rätt värdelösa. På själva kliniken har professorn till sitt förfogande endast amanuensen, vars anställningstid är 1 år och vars förordnande i allmänhet icke förlänges.

Sedan den tid då även underläkaren ansågs nödvändig (1927) har emellertid sjukvårdsarbetet å ögonkliniken tillvuxit enormt, varom här vidfogade tablå lämnar översikt:

	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Poliklin. vårdade patienter	2,452	2,390	3,838	4,000	4,784	5,081	5,200
Å dessa utförda operationer	328	333	470	464	473	516	772
Å avdelningen intagna patienter	646	710	813	840	953	915	994
Å dessa utförda operationer	431	469	706	759	845	857	957

Det framgår av denna översikt icke blott att frekvensen å kliniken stigit ofantligt, utan den starka ökningen av särskilt ögonoperationerna demonstrerar, hurusom numera (till skillnad mot vad tidigare varit förhållandet) så gott som uteslutande operationsfall kunna å kliniken intagas (år 1932: 994 patienter och 957 operationer — mot år 1926: 646 patienter och 431 operationer).

Enbart denna alltjämt växande sjukvårdsverksamhet, och speciellt den beträffande synorganet så utomordentligt viktiga och svåra operativa, har nu högst väsentligt överskridit gränserna för vad som utgör det möjliga för den nuvarande läkarpersonalens å ögonavdelningen fysiska prestationsförmåga. Det operativa precisionsarbete, som kräves å en ögonavdelning, där så gott som varje ingrepp gäller återställandet eller bevarandet av synförmågan och sålunda avgör ett människoöde, kan icke betryggande utföras av uttröttade människor. Detta ytterligt nervspännande arbete kan heller icke mätas i arbetstimmar.

Det torde icke finnas, i något kulturland, en ögonavdelning av Lundaklinikens dimensioner, som drives med ens tillnärmelsevis så få läkarkrafter som den i Lund.

Sålunda räknar *Serafimerlasarettets ögonklinik,* med cirka samma sängantal som den i Lund (men sedan några år med avseende på patient- och operationsfrekvens Lundakliniken något underlägsen), 1 biträdande lärare, 1 klinikamanuens, 1 underläkare, varjämte polikliniken har sin särskilda föreståndare och 1 amanuens samt 1 underläkare = *5 underordnade, avlönade läkare* och 1 biträdande lärare.

Ögonkliniken i Uppsala, med samma poliklinikfrekvens som i Lund, men med mindre än halvparten både kliniksängar (29), intagna patienter och utförda operationer, har *samma antal biträdande läkare som i Lund:* 1 amanuens och 1 kommenderad militärläkare.

Ögonkliniken i Helsingfors, som till omfång och frekvens rätt nära överensstämmer med den i Lund, har *8 klinikchefen underställda läkare, varav 5 avlönade:* 1 »underläkare» (närmast motsvarande biträdande läkare i Sverige) och 3 »assistenter» (som anställas på 3 år [närmast motsvarande våra underläkare]); samt därtill 4 »amanuenser» (närmast motsvarande våra assistentläkare, anställas på 3 månader).

Ögonkliniken vid Rikshospitalet i Köpenhamn, där polikliniken är ungefär lika stor som i Lund (5,000 patienter)[1], men där polikliniskt utförda operationer, liksom å avdelningen intagna patienter, och operationer å dessa, icke är mera än halvparten av antalet i Lund, har *5 avlönade assistentläkare.*

Rikshospitalets ögonklinik i Oslo, med en poliklinik mindre än halvparten av den i Lund, och med ofantligt mycket färre operationer, samt en siffra för intagna patienter ett hundratal större än i Lund men med vida färre operationsfall, har 6 klinikchefen underställda läkare, varav *5 avlönade:* Reservelæge, assistentlæge, samtidigt poliklinikföreståndare, och 2 »kandidater» (i Norge legitimerade läkare, motsvarande svenska amanuenser) å avdelningen, 1 å polikliniken, dessutom oavlönad 1 »hospiterende kandidat» (e. o. amanuens).

På kontinentens ögonkliniker beräknas i allmänhet 1 avlönad assistent per 1,000 patienter å polikliniken, vilket för Lundakliniken skulle betyda 5 avlönade underordnade läkare.

Patient- och operationsfrekvens å andra ögonkliniker i Norden jämförda med Lundakliniken.

	Serafimerlasarettet (1931)	Uppsala (1931)	Univ.-ögonklin. H-fors (1932)	Riks-hosp. Oslo (1930)	Rigs-hosp. Kphmn (1932)	Lund (1932)
Årligt antal nya poliklinikpatienter	[2] 8,056	5,262	[2] 4,591	[2] 2,096	[2] 5,000	5,200
Årligt antal polikliniska operationer	222	157	—	22	75	772
Årligt antal intagna patienter . . .	981	453	942	1,114	425	994
Årligt antal å dessa utförda operat.	807	402	[3] 776	723	425	957
Antal avlönade biträdande läkare .	5	[4] 2	5	5	5	2

Behovet av ökade biträdande läkarkrafter å Lundakliniken är härmed till full evidens klarlagt.

Intill december 1931, alltsedan 1929, har emellertid Lundakliniken utöver de av landstinget respektive å universitetets stat avlönade 2 läkarna, förfogat över en extra avlönad läkarkraft, därigenom att därstädes (liksom fortfarande i Uppsala) placerats en militärläkare för utbildning. Men nu anser generalfältläkaren, att det icke är berättigat att förnya sådan kommendering även i Lund efter de genomförda inskränkningarna i försvarsorganisationen; och sålunda har ögonavdelningen förlorat en av staten avlönad läkare.

Redan året innan den kommenderade militärläkarens tjänstgöringstid skulle utgå (1931), gjorde klinikchefen anstalter för hans ersättande med ytterligare en avlönad amanuens å ögonkliniken å universitetets stat. Denna framställning, avseende riksdagspetitum härom, har sedan år efter år upprepats. Den har av medicinska fakulteten alltid enhälligt tillstyrkts, liksom den även tillstyrkts av konsistoriet, men däremot icke förts vidare av kanslern för rikets universitet. Det kan här framhållas, att kanslern så förfarit

[1] Men en typisk storstadspoliklinik, med vida större tillblandning än i Lund av enklare fall, som från storstaden direkt (utan läkareremiss) rådfråga å polikliniken.

[2] Storstadspolikliniker, med vida rikligare tillblandning än i Lund av enklare fall, som direkt (utan läkareremiss) rådfråga å polikliniken.

[3] Sammanlagda kliniska och polikliniska operationer.

[4] 1 kommenderad militärläkare.

även med övriga, samtidigt framställda universitetspetita rörande personalutökning, och att denna generella åtgärd uppenbarligen lika generellt föranletts av det tryckta tidsläget; kanslern har till yttermera visso uttryckligen framhållit, att de ifrågavarande petita — av konsistoriet begränsade till ett litet fåtal — synts honom i sak väl befogade.

Då framställningen gjordes om anställande av ytterligare en amanuens å ögonkliniken, var det naturligt, att behovet av denna utökning i huvudsak styrktes genom anförande av svårigheten att upprätthålla den akademiska undervisningen vid kliniken under dess ovan skildrade tillväxt, om icke läkarkrafterna därstädes utökades. Det har allenast varit ur denna synpunkt, som kanslern för rikets universitet haft att pröva denna angelägenhet. Nu är det emellertid, som lätt inses, omöjligt att här exakt skilja på undervisnings- och sjukvårdsarbete. Båda följas nära åt och kräva samtidigt beaktande. Lika litet som undervisningen får undanskjuta kravet på högt kvalificerad sjukvård, lika litet får hänsynen till denna senare medföra en inknappning av undervisningen — så som i viss mån kan riskeras, därest läkarkrafterna äro för fåtaliga.

I fråga om behovet av biträdande läkare vid kliniska sjukhus låter sig sålunda ingen sträng uppdelning göras med hänsyn till å ena sidan sjukvård, å andra sidan vetenskaplig forskning och undervisning. Det kliniska sjukhuset skall tjäna alla dessa uppgifter, och vid samtligas fullgörande måste även de biträdande läkarna medverka oberoende av, huruvida deras avlöning bestrides huvudsakligen av staten, såsom här i fråga om amanuenserna är fallet, eller uteslutande av landstingen såsom i fråga om underläkarna. Klart är emellertid, att även på ett kliniskt sjukhus sjukvårdens krav i så måtto alltid kommer att göra sig starkast gällande, att desamma städse i första hand och omedelbart måste så vitt möjligt fyllas, och att, om sålunda läkarkrafterna äro otillräckliga för samtliga uppgifters fullgörande på tillfredsställande sätt, det först och främst blir forskning och undervisning som komma att bli lidande. Då det ju är ett viktigt statsintresse, att nämnda uppgifter icke eftersättas, måste det därför också ligga i statens eget intresse att medverka till, att tillräckliga läkarkrafter ställas till förfogande. Såsom riksdagen har sig välbekant har också av gammalt vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund (Lunds lasarett) tillämpats den praxis, att vid behov av ökade biträdande läkarkrafter vid de olika klinikerna framställning härom gjorts alternerande hos stat och landsting (amanuens respektive underläkare) utan uppdragande av någon snäv gräns mellan sjukvårdens respektive undervisningens och forskningens krav. Enligt denna praxis skulle det sålunda i fråga om ögonkliniken nu ankomma på staten att genom beviljande av ytterligare en amanuensbefattning bidraga till fyllandet av det påvisade behovet av ökade biträdande läkarkrafter. Det kan i detta sammanhang förtjäna framhållas, att även landstinget härigenom automatiskt kommer att få vidkännas vissa ökade kostnader, ty under det att underläkarna vid Lunds lasarett helt avlönas av landstinget, erhålla amanuenserna visserligen sin huvudsakliga avlöning av staten (3,000 kronor), men åtnjuta dessutom från landstinget naturaförmåner i form av kost och logi, beräknat till 1,100 kronor per år. Att landstinget skulle frångå ovannämnda praxis och nu bevilja anslag till en ny underläkare, kan anses uteslutet, så mycket mer, som det kan förutses, att, därest ögonkliniken kommer att fortfarande bibehållas vid sin hittillsvarande storlek, sålunda med karaktär av riksanstalt, krav på ytterligare en biträdande lä-

kare utom den som nu begäres inom kort kommer att få framställas till landstinget.

Den enda utväg, som i föreliggande fall utöver ökningen av läkarpersonalen vore tänkbar, är nedskärningen av klinikens kapacitet, genom minskning av sängantalet till hälften, eller vad som skulle motsvara den nuvarande läkarpersonalens fysiska prestationsförmåga. Medicinska fakulteten i Lund har emellertid nyligen gjort ett offentligt uttalande[1] mot från landstingshåll uttalad tanke på ett sådant beskärande av kliniken och dess inskränkande till enbart det egna länets behov. Fakulteten anser nämligen klinikverksamhetens nuvarande omfattning absolut erforderlig för att kliniken rätt skall kunna fylla sitt ändamål i sjukvårdens, undervisningens och specialistutbildningens tjänst.

Det kan här tillfogas, att det samlade antalet sjuksängar för ögonsjuka vid rikets samtliga sjukvårdsinrättningar i förhållande till folkmängden är mindre i Sverige än i något annat kulturland: cirka 200 sängar på 6 miljoner invånare mot exempelvis i Schweiz 500 sängar på 4 miljoner.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts under denna punkt framställda förslag. Utskottet.

I fråga om den till vakanssättning föreslagna professuren ligger saken något annorlunda till än beträffande filosofiprofessurerna i Uppsala, i det att det här gäller en professur (i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning), som i flera år stått ledig utan att kompetent sökande anmält sig och som för närvarande ej är föremål för några tillsättningsåtgärder. Emellertid gälla även i detta fall de allmänna, mera principiella synpunkter, utskottet under punkten 73:o) anfört beträffande åtgärder till inskränkning av antalet lärarbefattningar inom universitetsorganisationen och till vilka utskottet här tillåter sig hänvisa.

Vad beträffar det motionsvis framförda yrkandet om inrättande av en ny amanuenstjänst vid den oftalmiatriska kliniken, är utskottet visserligen av den uppfattningen, att den strängaste återhållsamhet bör för närvarande iakttagas med avseende å nya tjänsters inrättande. Men den uttömmande redogörelse för förhållandena vid ögonkliniken i Lund, som motionärerna lämnat, synes utskottet visa, att en utökning av arbetskrafterna vid kliniken är en tvingande nödvändighet, för så vitt kliniken skall kunna nöjaktigt fylla sin uppgift i undervisningens och sjukvårdens tjänst. Inför de synnerligen starka skäl för den avsedda amanuenstjänstens inrättande, som i motionen förebragts, hava de betänkligheter, utskottet eljest hyst gentemot motionärernas hemställan, måst vika. Utskottet finner sig alltså böra tillstyrka berörda hemställan. Ett bifall till motionen medför, att det ordinarie anslaget till universitetet i Lund, universitetsstaten, nu 1,243,700 kronor, icke kan sänkas med hela det belopp, 14,800 kronor, Kungl. Maj:t föreslagit, utan blott med (14,800—3,000) 11,800 kronor till 1,231,900 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

---

[1] Med. fakultetens protokoll § 112, den 27 maj 1932.

att riksdagen må

a) för budgetåret 1933/1934 utan angivna belopp upptaga

dels den i utgiftsstaten för universitetet i Lund under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl. A. Avlöningsstat för professorer m. fl., Filosofiska fakulteten uppförda professuren i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda formella jämkningar i utgiftsstaten,

dels den i utgiftsstaten för universitetet i Lund under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., A. Avlöningsstat för professorer m. fl., Juridiska fakulteten uppförda anslagsposten å 1,800 kronor till uppehållande av den praktiska kursen inom fakulteten,

dels ock den i utgiftsstaten för universitetet i Lund under I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., E. Diverse arvoden uppförda anslagsposten å 1,000 kronor till ledare för kurser i ritning och uppmätning för vetenskapliga ändamål jämte i andra därmed sammanhängande ämnen,

b) med bifall till herrar Lindskogs och Erlanders ovannämnda motion (II: 41) i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen I. Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl. C. Avlöningsstat för assistenter och amanuenser under oftalmiatriska kliniken uppföra ytterligare en amanuens med ett arvode av 3,000 kronor,

c) vid bifall till vad under a) och b) hemställts minska det ordinarie anslaget till universitetet i Lund, universitetsstaten, nu 1,243,700 kronor, med 11,800 kronor till 1,231,900 kronor.

81:o) **Avlöningar till vissa tjänstemän och betjänte vid universitetets i Lunds samlingar och inrättningar m. m.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 84, sid. 158—159) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i avlöningsstater för vissa tjänstemän och betjänte vid universitetets i Lund samlingar och inrättningar under biblioteket uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, nu 30,500 kronor, med 3,000 kronor till 27,500 kronor, samt förty sänka det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar till vissa tjänstemän och betjänte vid universitetets i Lund samlingar och inrättningar m. m., nu 267,600 kronor, med 3,000 kronor till 264,600 kronor.

82:o) **Avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän vid universitetet i Lund m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 85, sid. 159—162), vilket innebär en anslagsminskning med 4,850 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 59,385 kronor, att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 85 angivna ändamålen.

83:o) **Materiel för vissa institutioner vid universitetet i Lund m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 86, sid. 162—164), vilket innebär en anslagsminskning med 7,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till materiel för vissa institutioner vid universitetet i Lund m. m. anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 42,225 kronor att av Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 86 omförmälda ändamålen.

84:o) **Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 87, sid. 164—166) hemställer utskottet,

att riksdagen må till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Lund för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 87,000 kronor, därav ett belopp av 2,000 kronor till bokbinderiarbeten.

85:o) **Ytterligare medel till materiel m. m. för vissa institutioner vid universitetet i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 88, sid. 167—172), vilket innebär en anslagsminskning med 20,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för beredande av ytterligare medel till materiel m. m. för universitetet i Lund för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 122,000 kronor.

86:o) **Inredning av ett källarrum i patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund till kylrum.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 89, sid. 172—173) hemställer utskottet,

att riksdagen må till inredning av ett källarrum i patolo-

gisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund till kylrum för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,810 kronor.

87:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet. Avlöningar för professorer och lärare m. fl.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 90) föreslagit riksdagen i fråga om det ordinarie anslaget till karolinska institutet: avlöningar för professorer och lärare m. fl. avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

88:o) **Avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid karolinska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 91, sid. 180—182), vilket innebär en anslagsminskning med 1,200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 65,758 kronor att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 91 angivna ändamålen.

89:o) **Materiel m. m. för vissa institutioner och kliniker vid karolinska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 92, sid. 182—185) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. för vissa institutioner och kliniker vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, nu 81,100 kronor, med 8,120 kronor till 72,980 kronor, att av Kungl. Maj:t fördelas i anslutning till vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 92 angivits.

90:o) **Undervisning i medicinsk rörelsebehandling.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 93, sid. 185—186) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det ordinarie anslaget till undervisning i medicinsk rörelsebehandling, nu 8,250 kronor, med 200 kronor till 8,050 kronor.

91:o) **Materiel m. m. för vissa institutioner vid karolinska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 94, sid. 186—188), vilket innebär en anslagsminskning med 15,175 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till materiel m. m. för vissa institutioner vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 44,150 kronor att av Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 94 omförmälda ändamålen.

92:o) **Bidrag till upprätthållande av en pediatrisk klinik i Stockholm m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 95) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) såsom bidrag till upprätthållande av en pediatrisk klinik i Stockholm för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 60,000 kronor;

b) till uppehållande av en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 5,700 kronor,

båda anslagen att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna gott föreskriva.

93:o) **Tillbyggnadsarbeten vid karolinska institutets bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 96, sid. 189—192) hemställer utskottet,

att riksdagen må för utförande, i huvudsaklig överensstämmelse med av byggnadsstyrelsen den 2 juli 1930 framlagt, såsom alternativ I betecknat förslag, av vissa tillbyggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 48,000 kronor.

94:o) **Tandläkarinstitutet, avlöningar m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 97, sid. 192—196) föreslagit riksdagen att för beredande av minskning av den i staten för tandläkarinstitutet upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, nu 52,450 kronor, med 5,000 kronor till 47,450 kronor sänka det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar m. m. vid tandläkarinstitutet, nu 95,100 kronor, med 5,000 kronor till 90,100 kronor.

I statsrådsprotokollet erinras om, hurusom riksdagen i skrivelse den 15 april 1932, nr 8 A, under punkt 105 med bifall till två i ämnet väckta motioner anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för genomförande

från och med läsåret 1932/1933 av ett av särskilda sakkunniga den 4 december 1931 framlagt förslag angående nedbringande av studiekostnaderna för de studerande vid tandläkarinstitutet, i den mån ett sådant genomförande kunde ske, utan att till följd därav kostnader åsamkades statsverket.

Vidare omförmäles i statsrådsprotokollet, hurusom, efter det utredning verkställts i ämnet och universitetskanslersämbetet den 8 juli 1932 avgivit utlåtande i frågan, Kungl. Maj:t genom beslut den 12 augusti 1932 anbefallde kanslersämbetet att vidtaga den sänkning av de fastställda avgifterna för de teoretiska undervisningskurserna samt undervisningskursen i kirurgi för de studerande vid tandläkarinstitutet, som i huvudsaklig anslutning till vad kanslern i sitt utlåtande den 8 juli 1932 anfört med hänsyn till rådande förhållanden kunde befinnas skälig; och skulle det åligga kanslersämbetet att före den 1 november 1932 till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för ämbetets i anledning härav vidtagna åtgärder.

Med skrivelse den 21 september 1932 har kanslern härefter till Kungl. Maj:t översänt avskrift av sitt samma dag i ämnet fattade beslut, varav framgår, att ovanberörda studieavgifter fastställts att från och med höstterminen 1932 utgå med nedsatta belopp, varvid totalsumman av de vederbörande lärare tillkommande kursavgifterna sänkts från 360 kronor till 260 kronor och kursavgiften till läraren i kirurgi från 80 kronor till 40 kronor.

Utskottet. Utskottet har funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de ovan omtalade studieavgifterna har utskottet med tillfredsställelse iakttagit, att åtgärder vidtagits, varigenom berörda avgifter undergått sänkning. Efter tagen kännedom om huru de nya bestämmelserna i ämnet kommit att verka, anser utskottet, att, med hänsyn till ifrågavarande undervisnings mera elementära karaktär, nedsättningen av avgifterna kan göras icke oväsentligt större än som skett. Utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t skall hava sin uppmärksamhet fästad härå.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i staten för tandläkarinstitutet upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, nu 52,450 kronor, med 5,000 kronor till 47,450 kronor och förty sänka det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar m. m. vid tandläkarinstitutet, nu 95,100 kronor, med 5,000 kronor till 90,100 kronor.

95:o) **Tandläkarinstitutets verksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 98, sid. 196—208), vilket innebär en anslagsminskning med 5,700 kronor ävensom viss omgruppering av och ändrad benämning å de här avsedda anslagsposterna, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 82,300 kronor, att utgå med den fördelning och i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t föreskrivas,

b) godkänna ett av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 98 framlagt förslag till omkostnadsstat för tandläkarinstitutet för budgetåret 1933/1934,

c) till omkostnader för tandläkarinstitutets verksamhet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 128,000 kronor.

96:o) **Statsbidrag till täckande av driftkostnaderna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 99, sid. 208—210) hemställer utskottet,

att riksdagen må i enlighet med de av 1925 års riksdag godtagna grunder såsom bidrag till täckande av driftkostnaderna under år 1932 vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 61,450 kronor.

97:o) **Hyllinredning vid röntgeninstitutet vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 100, sid. 210—211) hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom bidrag till täckande av kostnaden för hyllinredning i det nya filmlagerhuset vid röntgeninstitutet vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 800 kronor.

98:o) **Ökade medel för uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 101, sid. 211—216) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 470,000 kronor till beredande av ökade medel för upprätthållande under samma tid av serafimerlasarettets verksamhet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *I. Holmgren* väckt motion (I: 167), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga nödiga åtgärder för att nedannämnda sju av serafimerlasarettets underläkare måtte erhålla lön med 1,800 kronor per år jämte dyrtidstillägg

enligt för statens befattningshavare i s. k. nyreglerade verk gällande grunder, nämligen

en underläkare vid medicinska klinikens laboratorier,
en » » första medicinska kliniken,
en » » andra » » ,
en » » medicinska polikliniken,
en » » nervpolikliniken med tjänstgöringsskyldighet även å nervkliniken,
en » » ögonpolikliniken samt
en » » polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar.

Frågan om tilldelande av lön åt de i motionen avsedda underläkarna beröres jämväl i statsrådsprotokollet. Av detta inhämtas, att lasarettsdirektionen hos Kungl. Maj:t anhållit, att envar av nämnda underläkare måtte erhålla, förutom fri kost, lön med 1,800 kronor för år räknat jämte dyrtidstillägg såsom för reglerad statstjänst. Direktionen har framhållit, att detta starkt begränsade förslag om löneregler ing åt kvalificerade personer, som utan eller i det närmaste utan ersättning helt ägnade sig åt arbete vid lasarettet, syntes direktionen ofrånkomligen böra genomföras icke blott av billighetsskäl utan främst av hänsyn till angelägenheten av att dessa befattningar, vilka så väl för lasarettets sjukvård som ock för sjukhusläkarnas egen utbildning hade stor betydelse, icke borde få vara förbehållna ekonomiskt oberoende personer. Kostnaden för löneregleringen uppginge, frånsett kosten, för statsverkets vidkommande till 8,500 kronor.

Statskontoret, som yttrat sig i ämnet, har med hänsyn till rådande förhållanden för närvarande avstyrkt direktionens hemställan, så vitt anginge lön och dyrtidstillägg åt underläkarna. För beredande åt dem av någon förbättring i avlöningshänseende har emellertid statskontoret ansett sig icke böra göra någon erinran emot framställningen om rätt för fem av nyssnämnda underläkare, vilka icke hittills erhållit fri kost å lasarettet, att komma i åtnjutande av denna förmån.

Departementschefen anför beträffande denna fråga följande:

»Jag anser mig under rådande förhållanden icke kunna biträda direktionens förslag om viss löneregler ing för ovannämnda sju andre underläkare. Däremot har jag intet att erinra emot framställningen om rätt för fem av dessa läkare, vilka hittills icke erhållit fri kost på lasarettet, att komma i åtnjutande av denna förmån. Beträffande denna fråga kommer jag senare att i överensstämmelse härmed göra framställning till Kungl. Maj:t.»

Motionären har till stöd för sin hemställan anfört följande:

I oktober 1931 ingick serafimerlasarettets direktion till Kungl. Maj:t med en skrivelse, i vilken begärdes löneregler ing för serafimerlasarettets underläkare. Dessa äro nämligen i löneavseende betydligt sämre ställda än såväl samtliga i Stockholms stads tjänst anställda underläkare som ock i jämförelse med underläkarna vid universitetssjukhusen i Uppsala och Lund.

Denna framställning avslogs. I 1932 års åttonde huvudtitel anförde departementschefen i punkt 112 härom följande: »De skäl, som av direktionen anförts för denna lönereglering, äro enligt min mening onekligen vägande. De nu utgående lönerna torde i åtskilliga fall få anses otillfredsställande, särskilt om jämförelse göres med sjukhus av liknande art, som kunna tänkas uppträda som konkurrenter om de bästa läkarkrafterna. Med hänsyn till nu rådande förhållanden finner jag mig emellertid förhindrad att tillstyrka genomförandet nu av denna lönereglering.»

Hösten 1932 ingick serafimerlasarettets direktion med en förnyad framställning till Kungl. Maj:t om underläkarnas löner. Direktionen ansåg sig efter Kungl. Maj:ts föregående avslag icke kunna återupptaga sin begäran om lönereglering för samtliga lasarettets underordnade läkare, men utbröt vissa lönefrågor ur den ovan berörda framställningen. Den viktigaste av dessa var direktionens begäran om lön åt sju stycken underläkare, av vilka fem icke ha någon lön alls och två en obetydlig lön på några hundra kronor om året.

I den nyss för 1933 års riksdag framlagda statsverkspropositionen förklarar sig Kungl. Maj:t icke kunna bifalla direktionens framställning i annan mån än att de fem av ifrågavarande läkare, som icke ha fri kost, skulle få sådan.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut skola sålunda fortfarande fem underläkare vara utan lön och två endast avlönas med några hundra kronor om året.

De läkare, som här är fråga om, äro män i trettioårsåldern, medicine licentiater och legitimerade läkare.

De äro skyldiga att ägna hela sin arbetskraft åt serafimerlasarettet och äro förbjudna att ha enskild praktik. De få ej ta betalt av de patienter, som de behandla.

De äro således under den tid, som de inneha sina befattningar vid lasarettet, urståndsatta att på något annat sätt försörja sig. Trots detta vill icke Kungl. Maj:t medge dem någon lön alls för deras arbete i sina befattningar.

Det är icke underligt, att detta egendomliga regeringsbeslut i hög grad upprör vederbörande läkare.

Fyra av de sju ifrågavarande läkarna arbeta på lasarettets polikliniker. De ha där en mycket stor arbetsbörda. Som exempel vill jag nämna, att vid en av poliklinikerna, den medicinska, under sistförflutna år gjordes nära 28,000 besök av sjuka. Tre läkare äro anställda vid denna poliklinik och skola sålunda undersöka och behandla dessa 28,000 sjuka personer under året. Av dessa tre läkare har en ingen lön alls. De övrigas mycket klena löner skall jag i detta sammanhang icke tala om. Det är uppenbart, att tre läkare äro i allra minsta laget för en sådan arbetskvantitet som den nämnda, om undersökningar av de sjuka i överensstämmelse med den medicinska vetenskapens och således med en omsorgsfull sjukvårds krav skola kunna göras.

Liknande förhållanden råda vid lasarettets övriga polikliniker, så att även där arbetsbördan för de helt oavlönade läkarna är lika stor.

Det är således uppenbart, att dessa oavlönade läkare äro oumbärliga för serafimerlasarettets sjukvård och att poliklinikerna helt enkelt icke kunna uppehållas utan dem.

Poliklinikerna inbringa cirka 150,000 kronor årligen. Med dessa pengar finansieras amorteringen av lån för lasarettets ombyggnad. Läkare, som

arbeta in dessa pengar för lasarettets räkning, förvägras sålunda av Kungl. Maj:t den lön, som direktionen beslutat tilldela dem, och anses böra vara fullständigt oavlönade.

Den lön, som av direktionen begärts, är synnerligen anspråkslös, nämligen 1,800 kronor om året för var. Detta är mindre än vad i Stockholm en stor del kroppsarbetare förtjäna med avtalsenliga löner redan vid betydligt yngre ålder än dessa läkare ha.

Det är vidare att märka, att denna ringa lön icke skulle helt och hållet betalas av statsverket utan endast cirka 60 procent av densamma.

Man kan på anmärkningarna härom svara, att det är beklagligt, men att tiderna äro sådana, att man är tvungen att avslå framställning om lön.

Det är dock en egendomlig kontrast emellan en sådan ståndpunkt och den ståndpunkt, som regeringen intar i förhållande till de arbetslösa. Väldiga summor beräknas för avlöning av de arbetslösa och väldiga arbeten planeras, vid vilkas utförande avses att de arbetslösa skola tillförsäkras avtalsenliga löner. Jag kritiserar ej detta. Krafttag behövas utan tvivel för lindrandet av de arbetslösas svåra läge. Men är det icke egendomligt, att dessa unga läkare, som förrätta ett arbete, om vars oumbärlighet och vikt intet tvivel kan råda, skola göra detta utan ersättning. Detta förefaller så mycket egendomligare som genom deras arbete intjänas stora penningsummor, som staten eljest skulle få betala ur sin egen pung till sjukhusets modernisering. För dem begäras ingalunda några avtalsenliga löner. Vid intet av Stockholms stads sjukhus är en enda underläkare avlönad så lågt som dessa underläkare skulle bli, om direktionens beslut om lön för dem godkänts av Kungl. Maj:t. Ändock avslår Kungl. Maj:t varje lön. Om dessa läkare liksom arbetarna strejkade, skulle serafimerlasarettets poliklinikker nödsakas inställa sin verksamhet eller i hög grad begränsa den.

Man kan säga, att förhållandena ej äro jämförliga med kroppsarbetarnas, ty dessa läkare taga emot de ifrågavarande oavlönade befattningarna därför, att de ge dem utsikter till meriter, av vilka de i framtiden skörda frukterna.

Detta är sant. Men är det därför riktigt, att det ej ges lön för utfört arbete? Skulle detta någonsin kunna komma i fråga om det gällt arbetare, även om befattningarna utgöra en ingångsport till avlönade befattningar i statens eller kommunens tjänst?

De unga läkare, som komma till dessa platser efter cirka 10 års universitetsstudier, ha i flertalet fall skulder. För att kunna stå på dessa platser, måste de ytterligare skuldsätta sig. Läkarna komma självfallet icke mer än till en ringa del ur burgna hem. De flesta komma från fattiga hem, många från arbetare- eller bondehem. De kunna icke hålla ut på dessa platser. De kunna icke vänta tills de erhålla en avlönad befattning i lasarettets tjänst. De kunna i flertalet fall icke ens åtaga sig en av de avlönade platserna på grund av att lönen är så obetydlig, att ytterligare skuldsättning ändock måste ske. Dessa platser äro emellertid de trappsteg på vilka de måste gå för att småningom komma fram till sjukhusöverläkaretjänster, således till de ledande befattningar, som ha ansvaret för sjukvårdens utveckling och den kliniska medicinens framsteg i vårt land.

Regeringens lönepolitik gör det således svårt eller omöjligt för andra än ekonomiskt starka yngre läkare att komma fram till de ledande befattningarna i facket.

Jag kan icke finna, att man kan försvara, att läkare i 30-årsåldern, som

sköta ansvarsfulla befattningar i sjukvården och vilkas arbetskraft där icke kan undvaras och vilka genom sitt arbete tjäna in stora summor åt statsverket, skola vara fullständigt oavlönade.

Det kan icke vara konsekvent att samtidigt som man kämpar för principen om statens skyldighet att se till att medborgarna få arbete, på vilket de kunna försörja sig med avtalsenliga löner, icke medge någon som helst lön åt män, som göra ett högkvalificerat arbete, vilket staten icke kan undvara och som i flertalet fall icke ha några egna tillgångar, utan i stället dras med skulder.

Utskottet

Det synes utskottet vara ostridigt, att ifrågavarande underläkare i lasarettets tjänst utföra ett viktigt och krävande arbete, som dessutom tillför lasarettet betydande inkomster. I betraktande härav måste det framställda lönekravet i och för sig betecknas såsom synnerligen rimligt. Departementschefen har emellertid av statsfinansiella skäl ansett sig böra intaga en avvisande hållning till detta krav. Utskottet har av samma skäl icke kunnat undgå att känna en viss tvekan inför motionärens hemställan, men då det enligt utskottets mening uppenbarligen icke kan vara skäligt, att det allmänna, på sätt som i förevarande fall skett, utnyttjar nödvändiga och värdefulla arbetskrafter, vilket dessutom kan leda till att ekonomiskt ej oberoende personer utestängas från dessa tjänster, har utskottet funnit de statsfinansiella betänkligheterna böra vika inför billighetens fordringar och fördenskull ansett sig böra biträda motionärens förslag. Någon ökning av det anslag å 470,000 kronor, som Kungl. Maj:t för lasarettet äskat för budgetåret 1933/1934, lärer icke erfordras i anledning härav.

I övrigt föranleder Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en anslagsminskning med 20,000 kronor, icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 470,000 kronor till beredande av ökade medel för upprätthållande under samma tid av serafimerlasarettets verksamhet,

b) med bifall till herr Holmgrens ovannämnda motion (I: 167) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderlig åtgärd för att envar av följande underläkare vid serafimerlasarettet, nämligen en underläkare vid medicinska klinikens laboratorier, en underläkare vid första medicinska kliniken, en underläkare vid andra medicinska kliniken, en underläkare vid medicinska polikliniken, en underläkare vid nervpolikliniken med tjänstgöringsskyldighet även å nervkliniken, en underläkare vid ögonpolikliniken samt en underläkare vid polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar, erhåller lön å 1,800 kronor för år jämte därå belöpande dyrtidstillägg enligt de grunder, som äro eller kunna varda bestämda för statens befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk.

99:o) **Uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 102, sid. 216—219), vilket innebär en anslagsminskning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 124,000 kronor.

100:o) **Undervisning i epidemiologi.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 103) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala och Lund av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 10,900 kronor att användas enligt av vederbörande departementschefer till statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919 och den 4 januari 1929 angivna grunder samt av Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

101:o) **Tryckning av doktorsavhandlingar.** Kungl. Maj:t har (punkt 104, sid. 220—221) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren väckta motioner, den ena av herr *E. Sjödahl* (I: 66) och den andra av herr *J. Bergman* m. fl. (I: 67), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 6,000 kronor.

Under de senaste åren hava i riksstaten varit uppförda två extra anslag såsom bidrag till kostnaderna för tryckning av doktorsavhandlingar, nämligen dels ett reservationsanslag å 30,000 kronor för doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, dels ock ett reservationsanslag å 6,000 kronor för dylika avhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg.

På därom av vederbörande vid universiteten och högskolorna gjorda framställningar har t. f. kanslern för rikets universitet hemställt om beredande av fortsatta anslag för omförmälda ändamål med oförändrade belopp.

Departementschefen anför i ämnet följande:

»Rådande budgetläge nödsakar mig att göra en anslagsbegränsning på

denna punkt, och jag vill i sådant avseende föreslå, att anslaget till tryckning av doktorsavhandlingar vid de fria högskolorna må bortfalla men att motsvarande anslag till universiteten bibehålles med oförändrat belopp.»

I motionen I: 66 har anförts bland annat följande:

Samma skäl, som tala för bibehållandet av anslaget för nämnt ändamål vid universiteten och karolinska institutet, kunna även anföras för anslagets bibehållande vid de tvenne högskolorna. När nuvarande departementschef angivit vissa riktlinjer för en utredning om ett bättre anordnat samarbete såväl mellan universiteten inbördes som mellan dem och högskolorna, synes konsekvensen fordra att samma åtgärder för att förbilliga kostnaderna för tryckning av gradualavhandlingar böra vidtagas vid högskolorna som vid universiteten. Om anslaget bibehålles vid universiteten, bör därför anslaget även bibehållas vid högskolorna. Det synes därför, som om rättvisa och billighet fordrade, att det anslag på 6,000 kronor, som hittills utgått för nämnt ändamål åt högskolorna, borde oförändrat bibehållas. Om det likväl visade sig nödvändigt att göra den besparing av 6,000 kronor, som åsyftats, bör denna besparing göras proportionerligt lika å båda anslagssummorna, så att anslagen till universiteten och högskolorna minskades vardera med en sjättedel till respektive 25,000 och 5,000 kronor.

Ur den i motionen I: 67 lämnade motiveringen må följande här återgivas:

Vi vilja här anföra ur 1921 års statsverksproposition angående nu ifrågavarande anslag följande yttrande av dåvarande departementschef:

»Då frågan om statsbidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg nu för första gången av Kungl. Maj:t förelägges riksdagen, anser jag mig böra erinra om att 1920 års riksdag vid anmälan av sitt beslut i denna fråga uttryckligen uttalat, att det icke syntes riksdagen föreligga något skäl att ställa de studerande vid högskolorna i sämre ställning i förevarande hänseende än studenterna vid universiteten. Riksdagen hade icke kunnat finna annat än att såväl billigheten som hänsynen till statens intresse talade för ett understödjande med statsmedel av tryckningen av doktorsavhandlingar jämväl vid högskolorna i Stockholm och Göteborg. De oerhört stegrade tryckningskostnaderna gjorde sig givetvis i icke mindre grad gällande vid nämnda högskolor än vid universiteten, och fara förelåge uppenbarligen för att utan ett dylikt understöd de studerande, som aspirerade på högre examen, skulle finna med sin fördel förenligt att i stor utsträckning under deras sista studietid överflytta till universiteten — något som ur synpunkt av statens utgifter för dessa institutioner icke kunde anses önskligt.»

Denna motivering har alltfort giltighet. Frågan här gäller ej ett understöd till de enskilda högskolorna utan ett understöd av allmän kulturell natur. Ett indragande av detta anslag träffar enskilda personer, vilkas utbildning staten just står i begrepp att tillgodogöra sig utan att staten behövt ha några utgifter för densamma. Vi kunna emellertid ej underlåta att i detta sammanhang påpeka att detta anslag är i riksstaten det enda som utgår till förmån för de enskilda högskolorna. Statsmakterna böra beakta den faktiska besparing för statsmakten, som ligger i tillvaron av dessa högskolor.

Utskottet.

Utskottet kan, principiellt sett, icke finna det vara riktigt, att de, som ventilera sina gradualavhandlingar vid de s. k. fria högskolorna, i nu ifrågavarande avseende erhålla en ogynnsammare ställning än de, som utgiva sina avhandlingar vid universiteten och karolinska institutet. Utskottet anser därför, i likhet med motionärerna, att ett anslag för ändamålet bör upptagas även för nämnda högskolor. Då det emellertid är önskvärt, att den av Kungl. Maj:t avsedda kostnadsbesparingen å 6,000 kronor under alla förhållanden ernås, synes utskottet den utvägen lämpligast, att de hittillsvarande anslagen å 30,000 kronor till universiteten och karolinska institutet samt 6,000 kronor till högskolorna i Stockholm och Göteborg reduceras ungefär proportionellt därhän, att anslaget till de förra institutionerna bestämmes till 25,000 kronor och anslaget till de senare till 5,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor,

b) i anledning av herr Sjödahls samt herr Bergmans m. fl. ovannämnda motioner (I: 66 och I: 67) såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000 kronor.

102:o) **Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer. Institut d'études scandinaves i Paris. Forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 105—107) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till ersättning för opposition å disputationsavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkår, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor;

b) som bidrag till uppehållande av verksamheten vid Institut d'études scandinaves vid Paris universitet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t må finna gott bestämma;

c) till forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 35,000 kronor att utgå i enlighet med de grunder, Kungl. Maj:t må äga att bestämma.

103:o) **Uppehållande av en professur i svenska språket och litteraturen vid universitetet i Dorpat i republiken Estland.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 108, sid. 223—225) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för femårsperioden 1928/1933 ägt rum, för uppehållande vid universitetet i Dorpat i republiken Estland av en professur i svenska språket och litteraturen under fem år, räknat från och med den 1 juli 1933, bevilja ett belopp av 37,500 kronor och därav för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 7,500 kronor, att utgå i enlighet med de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela.

104:o) **Kurser i skyddskoppympning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 109) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till arvode å 100 kronor åt biträdande läkare samt till kostnader för materiel m. m., 25 kronor, vid en var av två kurser i skyddskoppympning vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund samt vid en var av fyra dylika kurser vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor.

105:o) **Upprätthållande av rasbiologiska institutets verksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 110, sid. 226—229) föreslagit riksdagen att till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *W. Björck* m. fl. (I: 68) och den andra inom andra kammaren av herr *C. P. Ossbahr* m. fl. (II: 152), i vilka motioner hemställts, att riksdagen till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1933/1934 ville anvisa ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Alltsedan år 1921 har riksdagen beviljat anslag å extra stat till uppehållande av rasbiologiska institutets verksamhet. För tiden den 1 januari 1922—den 30 juni 1923 utgick anslaget med 60,000 kronor för år, för vart och ett av budgetåren 1923/1926 med 55,000 kronor, för vart och ett av budgetåren 1926/1932 med 65,000 kronor samt för budgetåret 1932/1933 med 60,000 kronor.

Granskningsnämnden har — under erinran att anslagen till institutet för budgetåret 1932/1933 minskats med 5,000 kronor — med hänsyn till för-

handenvarande förhållanden ansett sig böra förorda en ytterligare minskning av här förevarande anslag med 10,000 kronor.

Institutets styrelse har anfört, att någon reduktion utöver den, som institutet redan fått vidkännas, enligt styrelsens bestämda övertygelse skulle komma att allvarligen hota hela institutets bestånd. Styrelsen hemställer om beviljande för budgetåret 1933/1934 av dels ett anslag å 60,300 kronor till uppehållande av den ordinarie verksamheten vid institutet, dels ock ett anslag å 7,300 kronor till fullföljande av vissa undersökningar rörande lapparna.

Universitetskanslern har framhållit, att en minskning av de för institutets verksamhet disponibla medlen med nära $^1/_4$ under loppet av två år naturligen måste verka nästan förlamande. Då kanslern emellertid utgått från att någon sänkning vore ofrånkomlig, ville kanslern icke motsätta sig, att anslaget begränsades till 55,000 kronor.

Departementschefen har anfört följande:

»Frågan om rasbiologiska institutets ställning, program och arbetsformer torde böra underkastas en närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg, och jag har för avsikt att därom göra hemställan. Innan denna utredning om institutets framtida gestaltning bliver färdig, anser jag mig för en övergångstid kunna av besparingshänsyn räkna med ett avsevärt lägre understöd till institutet än det nu utgående. Jag vill därför föreslå, att anslaget till institutet för nästkommande budgetår — frånsett det ordinarie anslaget till avlöning åt institutets chef — bestämmes till 30,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter vederbörandes hörande meddela närmare föreskrifter i fråga om anslagets fördelning.

Något tilläggsanslag för påskyndande av den nu pågående undersökningen rörande lapparna kan jag under rådande statsfinansiella förhållanden icke tillstyrka».

Till stöd för det motionsvis framställda yrkandet har i motionen I: 68 anförts följande:

Under punkt 110 av åttonde huvudtiteln äskar Kungl. Maj:t till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder. Detta innebär, att rasbiologiska institutets anslag skulle nedskäras till *halva det belopp, som för närvarande utgår till detsamma.* En så avsevärd nedsättning av institutets anslag skulle enligt vår mening verka starkt hämmande, för att icke säga förlamande, på den i nuvarande läge mer än någonsin betydelsefulla verksamhet som rasbiologiska institutet representerar.

Rasbiologiska institutet kom till stånd genom riksdagens beslut 1921 och började sin verksamhet med ingången av året 1922. Efter beslut av 1920 års riksdag om utredning för upprättande av ett svenskt rasbiologiskt institut äskade nämligen Kungl. Maj:t i proposition nr 114 till 1921 års riksdag dels lön på ordinarie stat åt en chef, dels ett extra förslagsanslag högst 82,550 kronor till institutets verksamhet. Statsutskottet, som *enhälligt* ut-

talade sin principiella anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, såg sig emellertid på grund av de statsfinansiella förhållandena då nödsakat förorda ett lägre anslag till institutet, nämligen 60,000 kronor, ett minimibelopp, som den blivande chefen ansett *absolut nödvändigt* för att börja en så viktig och omfattande verksamhet. Utskottet, som vitsordade, att beloppet var tilltaget i minsta laget, höll före, att ett nybildat institut av detta slag skulle undan för undan få organisatoriskt utveckla sig. Utskottets förslag bifölls av första kammaren utan debatt, av andra kammaren efter diskussion utan votering. I riksdagens skrivelse nr 8 A framhålles, dels att ett mindre belopp än 60,000 kronor icke torde böra ifrågakomma, dels att institutets arbetsresultat med den reduktion av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, som riksdagen vidtagit, givetvis icke kunna förväntas bliva desamma som vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Redan för budgetåret 1923/1924 sänktes emellertid anslaget med 5,000 kronor och utgick under tre på varandra följande år med endast 55,000 kronor. 1926 års riksdag höjde institutets anslag till 65,000 kronor. Värdet för institutet av denna anslagshöjning reducerades emellertid till en betydande del därigenom, att dyrtidstilläggen härefter skulle beräknas i enlighet med de för *nyreglerade* verk gällande grunder i stället för det tidigare 18 procent högre för oreglerade verk gällande dyrtidstillägget, varigenom anslaget i realiteten kom att fortfarande understiga det ursprungligen 1921 beviljade anslaget.

Förra året sänktes institutets anslag åter på Kungl. Maj:ts förslag med 5,000 kronor. I statsverkspropositionen angavs som motivering härför, att utgifterna å det i institutets stat ingående reseanslaget 10,000 kronor under budgetåret 1930/1931 voro 5,465 kronor. Man skulle lätteligen härav kunna draga den slutsatsen, att återstoden 4,535 kronor icke förbrukats. Men som styrelsen i sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1932 påvisat, är den låga siffran icke en följd av, att anslagsposten i fråga varit för högt tilltagen, utan därav att institutets anslag för andra ändamål tvärtom varit för knappt, och att planen för verksamheten till följd därav icke kunnat följas. Den summa, som egentligen beräknats till reseersättningar, har sålunda till stor del måst användas till andra, oundgängliga utgifter, framför allt till anställandet av nödigt antal extra biträden för att slutföra de omfattande bearbetningarna av det material, som ligger till grund för det stora arbetet *The Race Biology of the Swedish Lapps,* vars första del nu utkommit. I statsverkspropositionen uttalas vidare, att ändrade bestämmelser angående resekostnadsersättning skulle hava medfört ett förbilligande av institutets resor, ett antagande, som enligt vad styrelsen för institutet vitsordat, icke är i verkligheten grundat.

För nästkommande budgetår hemställer styrelsen dels om ett anslag till institutets ordinarie verksamhet på 60,300 kronor dels om ett tillfälligt tilläggsanslag på 7,300 kronor för fullföljande av undersökningarna rörande lapparna.

Kanslern yttrar härom, att, vad styrelsen anfört, bibragt kanslern den övertygelsen, att en anslagsminskning av den storlek, som *besparingsnämnden* ifrågasatt, nämligen till 50,000 kronor, skulle i hög grad försvåra och sannolikt omöjliggöra ett fortsättande av institutets verksamhet efter de linjer, statsmakterna tänkte sig vid institutets inrättande. En minskning av de för institutets verksamhet disponibla medlen med nära $^1/_4$ under loppet av två år måste naturligen verka nästan förlamande. Kanslern skulle där-

för närmast vara böjd att avstyrka varje sänkning av det nuvarande anslaget. Då kanslern emellertid utgår ifrån, att någon sänkning är ofrånkomlig, har kanslern icke velat motsätta sig, att anslaget begränsas till 55,000 kronor.

Förstärkningsanslaget å 7,300 kronor anser kanslern sig med hänsyn till den statsfinansiella situationen icke kunna tillstyrka. Kanslern vill emellertid ifrågasätta, huruvida icke institutet för det i styrelsens skrivelse angivna ändamålet skulle kunna utverka något anslag av lotterimedel.

Vad beträffar motiveringen till den nedskärning till hälften av anslaget, som Kungl. Maj:t föreslår, har departementschefen anfört, att frågan om rasbiologiska institutets ställning, program och arbetsformer torde böra underkastas en närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg, och föreslår i avvaktan härpå och av besparingshänsyn, att anslaget bestämmes till 30,000 kronor.

Vad först frågan om utredning beträffar, så bör här framhållas, dels att utöver det klarläggande av institutets arbetsuppgifter, som föregått riksdagens beslut om institutets upprättande, dels att det redan föreligger ytterligare en utredning i det »Framtida arbetsprogram för Statens institut för rasbiologi», som utarbetats av institutets styrelse och inlämnats till universitetskanslern tillsammans med styrelsens yttrande i frågan om ny stadga för institutet. Denna sistnämnda utredning, vilken sålunda verkställts av landets främsta sakkunniga på hithörande områden, bilägges motionen.

Enligt vår mening är ett fullföljande av detta program av utomordentligt stor betydelse.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t bemyndigat ecklesiastikministern att uppdraga åt universitetskanslern att tillsammans med tre andra av ecklesiastikministern utsedda sakkunniga verkställa en utredning om de av statens organisationsnämnd väckta frågorna rörande universitetens verksamhet och organisation m. m. Av de för utredningen lämnade direktiven framgår, att vid densamma även bör ägnas uppmärksamhet åt rasbiologiska institutet. Det torde emellertid vara sannolikt, att den sålunda beslutade utredningen kommer att taga en viss, måhända ej ringa tid i anspråk, och det synes oss jämväl vara det riktigaste, att institutets organisation och verksamhet i avvaktan på utredningens slutförande bibehålles vid vad de nu äro, så mycket mera som det efter de utredningar i frågan, som redan verkställts, med fog kan sättas ifråga, huruvida en ny utredning skulle kunna tänkas leda till någon mera betydelsefull förändring i institutets villkor.

Den nedskärning av institutets anslag, som Kungl. Maj:t föreslår, går långt utöver vad vare sig granskningsnämnden eller annan myndighet ansett möjligt. Stora kostnader hava under årens lopp dock nedlagts på rasbiologisk forskning. Därtill kommer, att, som styrelsen anfört, just en forskningsanstalt av den art, som det rasbiologiska institutet representerar, förutsätter en väl organiserad samverkan mellan olika, på skilda delar av forskningsområdet väl bevandrade personer. Rasbiologien utgör icke *en* vetenskap utan ett komplex av olika vetenskaper, vilka var för sig kräva sin egen fackutbildade representant vid institutet och ett samarbete mellan dessa för ett gemensamt mål. Man kan ej saklöst slopa en eller annan av dessa grenar, utan att hela »urverket» kommer i olag. Med ett årligt anslag på 30,000 kronor skulle det å andra sidan icke ens, om man kastade alla andra hänsyn överbord, vara möjligt att inom rimlig tid slutföra de undersökningar, som sedan år 1926 pågått vid institutet. Det insamlade materialet skulle vara tillspillo-

givet, alldenstund, såsom styrelsen framhållit, den enda forskare, som genom sin under en lång följd av år förvärvade lokalkännedom om lapska förhållanden och erforderliga insikter i övrigt kan fullfölja en dylik uppgift, är institutets nuvarande chef, vilken inom en nära framtid ingår i pensionsåldern.

En annan allvarlig konsekvens av nedskärningen bleve den, att större delen av institutets personal, vilken sedan institutets överförande till reglerat verk år 1926 faktiskt räknat med, att deras anställningsförhållanden blivit tryggade, måste uppsägas den 1 juli, deras i flera fall mångåriga utbildning vid institutet i stort sett skulle vara bortkastad, deras möjligheter att under nuvarande förhållanden inom andra verksamhetsfält skaffa sig sin utkomst ringa och den hängivenhet, i många fall förenad med stora personliga uppoffringar, med vilken de ägnat sig åt sitt arbete vid institutet, illa lönad. Granskningsnämnden synes ej heller hava räknat med så vittgående åtgärder, som att utan föregående uppsägning avskeda för verksamhetens fortsättande behövlig personal, som icke själv begärt sitt entledigande, på vilken fråga också styrelsen i sin framställning om anslag närmare ingått. Även en tillfällig nedsättning av anslaget till 30,000 kronor skulle sålunda vara i högsta grad ödesdiger för institutets personal.

Även från allmän synpunkt måste ett mer eller mindre fullständigt nedskärande av rasbiologiska institutets verksamhet, om ock endast för tillfället, medföra betänkliga konsekvenser, då det vid ett längre fram kommande återupptagande av verksamheten dock icke är sannolikt, att den gamla personalen fortfarande stode till buds utan man finge så att säga börja helt från början igen. Universitet och högskolor i vårt land utbilda nämligen ej rasbiologiska forskare. Sådan utbildning måste förskaffas antingen i utlandet eller också vid rasbiologiska institutet. Det bör också ihågkommas, att institutet är den enda institution i landet, där rasbiologisk forskning bedrives, under det att de flesta andra vetenskapliga fack äro flerfalt representerade, och att därför en inskränkning av verksamheten vid denna enda forskningsanstalt måste träffa forskningen som sådan mycket mera kännbart, än vad eljest skulle vara fallet.

På grund av de olika synpunkter, som ovan anförts, anse vi, att någon mera avsevärd nedsättning av institutets anslag icke kan få ifrågakomma. En större reduktion än den av universitetskanslern förordade å 5,000 kronor synes oss icke tillrådlig.

Utskottet.

Såvitt utskottet kan finna, skulle den synnerligen kraftiga beskärning av ifrågavarande anslag, som Kungl. Maj:t föreslagit, försätta det rasbiologiska institutet i mycket stora svårigheter. Utskottet anser i likhet med departementschefen, att anledning förefinnes att verkställa utredning rörande de framtida riktlinjerna för institutets verksamhet och att undersöka möjligheterna för en omläggning av dess arbetsformer. Men till dess resultatet av en sådan utredning föreligger till statsmakternas prövning, synes det vara i sin ordning, att dessa draga försorg om institutets fortsatta uppehållande och bereda detsamma ekonomisk möjlighet att, om än i något inskränkt omfattning, arbeta för sin uppgift, om vars stora betydelse i varje fall några delade meningar icke lära råda. Det vill förefalla utskottet, som om det anslag, Kungl. Maj:t ansett böra tillmätas institutet, knappast vore

tillräckligt för sistberörda ändamål. Utskottet finner sig därför böra förorda en ökning av anslagsbeloppet utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, men kan icke gå så långt som motionärerna önska utan vill för sin del tillstyrka, att för budgetåret 1933/1934 åt institutet anslås en summa av 45,000 kronor eller 15,000 kronor mer än enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Slutligen vill utskottet framhålla angelägenheten av att den tilltänkta utredningen rörande institutets program och arbetssätt snarligen måtte komma till stånd och bedrivas med skyndsamhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Björcks m. fl. samt herr Ossbahrs m. fl. ovannämnda motioner (I: 68 och II: 152) till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 45,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

106:o) **Farmaceutiska institutet: materialier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 111, sid. 230) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under rubrik Farmaceutiska institutet uppförda ordinarie reservationsanslaget till materialier m. m., nu 22,900 kronor, med 5,000 kronor till 17,900 kronor.

Tekniska högskolan m. m.

107:o) **Avlöningar till professorer m. m. vid tekniska högskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 112, sid. 231—235) hemställer utskottet,

att riksdagen må besluta, att vid tekniska högskolan skall från och med den 1 januari 1935 inrättas en professur i skifteslära med enahanda avlönings- och pensionsförmåner, som äro förenade med övriga professorsbefattningar vid högskolan, och med skyldighet för professurens innehavare att vara underkastad de för dessa förmåners åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna.

108:o) **Arvoden till speciallärare vid tekniska högskolan.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 113, sid. 236—240) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka den i den ordinarie staten för tekniska högskolan uppförda anslagsposten: arvoden till speci-

allärare, nu 119,220 kronor, med 25,500 kronor till 144,720 kronor samt förty höja det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till tekniska högskolan, avlöningar, med 25,500 kronor.

109:o) **Arvoden till tillfälliga lärarbiträden och assistenter vid tekniska högskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 114, sid. 240—242) hemställer utskottet,

att riksdagen må upptaga den i den ordinarie staten för tekniska högskolan uppförda anslagsposten: arvoden till tillfälliga lärarbiträden och assistenter, nu 52,200 kronor, utan angivet belopp samt förty minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till tekniska högskolan, avlöningar, med 52,200 kronor.

110:o) **Arvode till amanuens och arbetshjälp vid tekniska högskolans bibliotek.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 115, sid. 242—243) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka den i den ordinarie staten för tekniska högskolan uppförda anslagsposten: arvode till amanuens och arbetshjälp vid biblioteket, nu 14,900 kronor, med 1,250 kronor till 16,150 kronor samt förty höja det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till tekniska högskolan, avlöningar, med 1,250 kronor.

111:o) **Avlöningar till icke-ordinarie förvaltningspersonal vid tekniska högskolan.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 116, sid. 243—245) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka den i den ordinarie staten för tekniska högskolan uppförda anslagsposten: avlöningar till icke-ordinarie förvaltningspersonal, nu 5,800 kronor, med 2,600 kronor till 8,400 kronor samt förty höja det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till tekniska högskolan, avlöningar, med 2,600 kronor.

Vid bifall till vad utskottet under punkterna 108:o), 109:o), 110:o) och 111:o) tillstyrkt, kommer det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid tekniska högskolan, nu 741,120 kronor, att minskas med 22,850 kronor till 718,270 kronor.

112:o) **Stipendier åt studerande vid tekniska högskolan**. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 117, sid. 245) hemställer utskottet,

att riksdagen må höja det under tekniska högskolan: vissa omkostnader för uppehållande av högskolans verksamhet upptagna ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt studerande, nu 6,000 kronor, med 1,000 kronor till 7,000 kronor.

113:o) **Materiel m. m. för tekniska högskolan.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 118, sid. 245—246) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) minska den i reservationsanslaget till materiel m. m. vid tekniska högskolan ingående, såsom särskilt reservationsanslag betecknade anslagsposten till uppvärmning, belysning och diverse utgifter, nu 150,000 kronor, med 11,100 kronor till 138,900 kronor;

b) under förstnämnda anslag uppföra en såsom särskilt reservationsanslag betecknad anslagspost till tryckningskostnader å 7,500 kronor;

c) minska det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid tekniska högskolan, nu 328,000 kronor, med 3,600 kronor till 324,400 kronor.

114:o) **Ökade medel till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 119) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av ökade medel till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 47,000 kronor, att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan på sätt Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

115:o) **Motion om anslag till iståndsättande av tekniska högskolans ackumulatorbatterier.** I en inom första kammaren av herr *C. Forssell* väckt motion (I: 69) har hemställts, att riksdagen för sin del ville för budgetåret 1933/1934 besluta om ett anslag av 10,900 kronor för iståndsättande av tekniska högskolans ackumulatorbatterier.

Beträffande de av motionären till stöd för hans hemställan anförda skälen hänvisas till motionen.

Utskottet. Utskottet vill icke bestrida att anslag för ifrågavarande ändamål är av behovet påkallat men kan dock icke tillägga detta behov sådan betydelse, att utskottet i nuvarande budgetära läge vill förorda det äskade be-

loppets uppförande i riksstaten. Utskottet avstyrker därför motionen samt hemställer följaktligen,

att riksdagen måtte avslå herr Forssells ovannämnda motion (I: 69).

116:o) **Ökade medel för tekniska högskolan till uppvärmning, belysning och diverse utgifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 120) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av ökade medel för tekniska högskolan till uppvärmning, belysning och diverse utgifter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 56,000 kronor.

117:o) **Reparation av tekniska högskolans modellsamling.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 121, sid. 248—249), vilket innebär en anslagsminskning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till reparation av tekniska högskolans modellsamling för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,500 kronor.

118:o) **Bokinköp, bokbindning m. m. för tekniska högskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 122) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till bokinköp, bokbindning m. m. för tekniska högskolans bibliotek för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000 kronor.

119:o) **Resekostnadsersättningar åt studerande vid tekniska högskolans fackavdelning för lantmäteri för deltagande i exkursioner och fältövningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 123, sid. 251—252), vilket innebär en anslagsökning med 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till resekostnadsersättningar åt studerande vid tekniska högskolans fackavdelning för lantmäteri för deltagande i exkursioner och fältövningar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,400 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas.

120:o) **Övergångskostnader för lantmäteriundervisningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 124, sid. 252—253), vilket innebär en anslagsminskning med 12,975 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till övergångskostnader för lantmäteriundervisningen för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 16,725 kronor att utgå med den fördelning och i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas.

121:o) **Det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid Chalmers tekniska institut. Anslagsposten till arvoden till assistenter och repetitörer.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 125, sid. 253—258) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i den ordinarie staten för Chalmers tekniska institut uppförda anslagsposten: arvoden till assistenter och repetitörer, nu 14,000 kronor, med 10,000 kronor till 4,000 kronor samt förty sänka det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till Chalmers tekniska institut, avlöningar, nu 270,500 kronor, med 10,000 kronor till 260,500 kronor.

122:o) **Materiel m. m. för Chalmers tekniska institut.** I anledning av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 126, sid. 258—259) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) minska den i reservationsanslaget till materiel m. m. vid Chalmers tekniska institut ingående, såsom särskilt reservationsanslag betecknade anslagsposten till uppvärmning, belysning och diverse utgifter, nu 35,000 kronor, med 1,600 till 33,400 kronor,

b) under förstnämnda anslag uppföra en såsom särskilt reservationsanslag betecknad anslagspost till tryckningskostnader å 1,600 kronor,

kommande alltså vid bifall härtill i riksstaten för budgetåret 1933/1934 det ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m. vid Chalmers tekniska institut att uppföras med oförändrat belopp 62,000 kronor.

123:o) **Vissa extra anslag till Chalmers tekniska institut.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 127—130) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till avlöningsförbättring m. m. åt innehavarna av de å övergångsstat för Chalmers tekniska institut uppförda befattningarna för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 3,300 kronor;

b) till beredande av ökade medel till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 17,000 kronor;

c) till beredande av ökade medel till bibliotek, samlingar och laboratorier vid Chalmers tekniska institut för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 9,000 kronor;

d) till uppehållande vid Chalmers tekniska institut av undervisning rörande arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala, yrkeshygieniska och arbetspsykologiska problem för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

Skolöverstyrelsen.

124:o) **Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare hos skolöverstyrelsen m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 131, sid. 263—264) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i den ordinarie staten för skolöverstyrelsen ingående anslagsposten: avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nu 61,000 kronor, med 7,000 kronor till 54,000 kronor,

samt förty minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till skolöverstyrelsen med 7,000 kronor.

125:o) **Expenser för skolöverstyrelsen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 132, sid. 264—265) hemställer utskottet,

att riksdagen må — med uteslutande av den i den ordinarie staten för skolöverstyrelsen ingående anslagsposten: skrivmaterialier, expenser, bränsle samt tryckningskostnader å 78,000 kronor — i nämnda stat uppföra en anslagspost: expenser med 68,000 kronor,

samt förty minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till skolöverstyrelsen med 10,000 kronor.

126:o) **Resekostnadsersättningar vid skolöverstyrelsen**. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 133, sid. 265—266) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i den ordinarie staten för skolöverstyrelsen ingående, såsom förslagsanslag betecknade anslagsposten: resekostnadsersättningar, nu 30,000 kronor, med 12,000 kronor till 18,000 kronor,

samt förty minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till skolöverstyrelsen med 12,000 kronor.

Vid bifall till vad utskottet under punkterna 124:o), 125:o) och 126:o) tillstyrkt, kommer det ordinarie förslagsanslaget till skolöverstyrelsen, nu 574,200 kronor, att minskas med 29,000 kronor till 545,200 kronor.

127:o) **Inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 134, sid. 266—272), vilket innebär ej mindre ett sammanförande av två för innevarande budgetår var för sig utgående anslag till inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen samt till byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen än även en anslagsminskning med 5,300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 10,000 kronor.

128:o) **Bestridande av expeditionsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 135), hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för bestridande av expeditionsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 1,800 kronor.

129:o) **Personligt lönetillägg åt konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Walin m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 136, sid. 272—273) föreslagit riksdagen att till personligt lönetillägg för budgetåret 1933/1934 åt konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Walin, att utgå under de av 1932 års riksdag angivna förutsättningar, anvisa ett extra förslagsanslag av 900 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1932 års riksdag *dels* medgivit, att konsulenten och särskilda föredraganden för ärenden angående husligt arbete hos skolöverstyrelsen Ingeborg Walin finge — därest hennes arvode jämte dyrtidstillägg efter den 1 juli 1932 skulle understiga vad som skulle hava utgjort hennes löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg därå enligt § 3 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst — åtnjuta gottgörelse härför genom ett personligt lönetillägg, varå dock dyrtidstillägg icke finge utgå, *dels* för detta ändamål för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra förslagsanslag av 900 kronor.

Departementschefen har — i enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit — funnit anslag för ändamålet erforderligt även för budgetåret 1933/1934.

Utskottet har inhämtat, att det förordnande såsom konsulent och särskild föredragande för ärenden angående husligt arbete hos skolöverstyrelsen, som Ingeborg Walin för närvarande innehar, avser tiden den 1 juli 1932—den 30 juni 1933, samt att hon den 17 september 1933 uppnår 65 års ålder. Därest Kungl. Maj:t det oaktat skulle finna skäligt att för budgetåret 1933/1934 meddela Ingeborg Walin förlängt förordnande, har utskottet intet att erinra mot att ifrågavarande personliga lönetillägg får till henne utgå jämväl för sistnämnda budgetår. Utskottet.

Under nu angiven förutsättning hemställer utskottet,

att riksdagen må till personligt lönetillägg för budgetåret 1933/1934 åt konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Walin, att utgå under de av 1932 års riksdag angivna villkor, anvisa ett extra förslagsanslag av 900 kronor.

130:o) **Konsulenter för gymnastikundervisningen.** Kungl. Maj:t har (punkt 137, sid. 273—274) föreslagit riksdagen att till konsulentverksamhet för gymnastikundervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 15,600 kronor att utgå enligt de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *E. Laurén m. fl.* väckt motion (II: 120), vari hemställts, att riksdagen måtte till konsulentverksamheten vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag å 26,600 kronor att utgå enligt de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1932 års riksdag till konsulenter för gymnastikundervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter för budgetåret 1932/1933 ett extra anslag av 29,000 kronor. Härigenom skedde en fullständig omorganisation av gymnastikinspektionen. De förutvarande 15 gymnastikinspektörerna ersattes med en central konsulentorganisation, anknuten till skolöverstyrelsen. Det dittillsvarande anslaget till gymnastikinspektionen — 70,000 kronor — utgick därför ur riksstaten och ersattes med ovannämnda anslag, varigenom åstadkoms en besparing av 41,000 kronor.

På sätt närmare framgår av punkt 181 i 1932 års åttonde huvudtitel har ifrågavarande anslag beräknats på följande sätt:

1 förste gymnastikkonsulent (B 26)	kronor	8,124
1 andre » (B 21)	»	6,048
1 halvtidsamanuens	»	1,944
Expenser	»	484
Resekostnader (förslagsvis)	»	10,000
Dyrtids- och dyrortstillägg	»	3,000
	Summa kronor	29,600

vilket belopp avrundats till 29,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har ansett, att dyrorts- och dyrtidstilläggen till ifrågavarande befattningshavare icke i fortsättningen borde utgå ur förevarande anslag, och i anslutning därtill föreslagit, att anslaget för budgetåret 1933/1934 borde minskas med 2,400 kronor till 26,600 kronor. Dyrorts- och dyrtidstilläggen till ifrågavarande personal borde enligt överstyrelsens mening överföras till åttonde huvudtitelns förslagsanslag till provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst respektive till dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Departementschefen har anfört bland annat:

»Den organisation, varom här är fråga, är i stort sett ny och oprövad. Då försiktigheten synes mig bjuda att låta försöksanordningen tills vidare fungera i något begränsad omfattning i förhållande till vad ursprungligen beräknats, vill jag förorda, att densamma för nästa budgetår inskränkes till att omfatta allenast en förste gymnastikkonsulent. Härigenom skulle vinnas en besparing dels av den andre gymnastikkonsulentens lön, beräknad till 6,048 kronor, dels ock av posten till resekostnader, vilken sistnämnda post skulle kunna uppskattas till hälften av det nuvarande beloppet eller 5,000 kronor; besparingen skulle alltså uppgå till i runt tal 11,000 kronor. Jag anser mig vidare böra biträda skolöverstyrelsens förslag om överflyttning av utgifterna för dyrorts- respektive dyrtidstillägg för ifrågavarande befattningshavare från förevarande extra anslag till de under åttonde huvudtiteln uppförda extra förslagsanslagen till provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, respektive till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Förevarande extra anslag torde därför böra nedsättas från beräknade 29,600 kronor med (11,000 + 3,000 =) 14,000 kronor till 15,600 kronor.»

Till stöd för det i motionen II: 120 framförda yrkandet har anförts bland annat följande:

Genom beslut av 1932 års riksdag indrogos gymnastikinspektörerna för undervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter och ersattes av en central konsulentorganisation. Vid frågans behandling yttrades starka betänkligheter mot den kraftiga nedskärning detta innebar. Man satte dock vissa förhoppningar till den nya organisationen, som ansågs kunna medföra vissa fördelar, dels genom att verksamheten, som förut varit en bisyssla för ett antal gymnastiklärare, fick särskilda representanter, vilka med hän-

syn till de fördelar befattningarna erbjödo, borde kunna väljas bland synnerligen kvalificerade sökande, dels genom att kvinnlig sakkunskap blev representerad inom organisationen.

Kungl. Maj:ts förslag att indraga andra konsulentbefattningen, d. v. s. den kvinnliga, innebär ej endast en högst beklaglig reducering av organisationens arbetskraft utan även en så stor förlust för dess inre styrka, att ändamålet med organisationen riskeras. Denna risk ökas därigenom, att åtgärden vidtages under den för verksamheten grundläggande perioden.

En av fördelarna med denna konsulentorganisation är, såsom ovan nämnts, att kvinnlig sakkunskap finnes representerad inom densamma. Det torde böra observeras, att de kvinnliga lärarna vid folk- och småskolor äro i majoritet inom lärarkåren. Därtill kommer det stora antalet kvinnliga lärare i gymnastik vid de högre skolorna, vilkas undervisning i sagda ämne konsulenterna på uppdrag av skolöverstyrelsen ha att inspektera. Det torde ej vara något tvivel om, att de kvinnliga gymnastiklärarnas verksamhet har behov av stödet från en centralt representerad kvinnlig sakkunskap. Denna sakkunskap har allt för länge saknats, varför det synes synnerligen olyckligt att nu, då den tillkommit, men ännu ej hunnit göra sig gällande, undanskjuta densamma.

Än betydelsefullare är det emellertid, att en avsevärd del av eleverna i de olika slag av skolor, varom här är fråga, är flickor och att den gymnastikundervisning, som meddelas dessa, i många avseenden måste vara av annan natur än den, som meddelas de manliga eleverna. En manlig inspektör, om än så skicklig, har svårt att, såsom en kvinna kan, förstå kvinnogymnastik och gymnastik med flickor. En sådan förståelse är emellertid synnerligen viktig just nu, då allting genom en hastig för att ej säga brådstörtad utveckling å kvinnogymnastikens område så att säga flyter. Överdrifter och avarter, som på lämpligt sätt böra korrigeras, äro icke uteslutna.

Till vad som ovan anförts angående det från vår synpunkt betänkliga i att indraga andra konsulentbefattningen kommer, att den ekonomiska vinsten härav ej synes böra beräknas fullt så högt som i propositionen gjorts. Den nu tjänstgörande andra konsulenten är ordinarie gymnastiklärarinna vid folkskoleseminariet i Skara, vilket enligt 1932 års riksdagsbeslut skall indragas. Hennes tjänst uppehålles för närvarande av vikarie. Från den beräknade vinsten bör således dragas skillnaden mellan ordinarie avlöning och vikariatsersättning, vilken skillnad dyrtidstillägg oberäknat för närvarande torde uppgå till omkring 1,500 kronor, men som årligen ökas under indragningstiden för folkskoleseminariet i Skara.

Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln framställda anslagsäskanden präglas genomgående av en erkännansvärd strävan att i möjligaste mån nedbringa statsutgifterna för de ändamål, som tillgodoses förmedelst anslag å denna huvudtitel. Så är förhållandet även här, men i detta fall synes ett avsteg hava skett från den princip, som eljest såsom regel förefaller hava iakttagits, nämligen att icke genom sparsamhetsåtgärderna ingripa i en bestående organisation på sådant sätt, att denna brytes sönder. Nu har visserligen departementschefen framhållit, att förevarande organisation är ny och oprövad och att försiktigheten syntes bjuda att låta försöksanordningen tills vidare fungera i något begränsad omfattning i förhållande till vad ur- Utskottet.

sprungligen beräknats. Men just den omständigheten, att organisationen är ny och oprövad — den beslutades av 1932 års riksdag efter ingående överväganden och sedan tidigare en avsevärt mera vittomfattande organisation för ändamålet varit påtänkt — synes utskottet vara ett starkt skäl för att låta den under någon tid fungera ostörd, på det att erfarenhet må vinnas, huruvida 1932 års beslut innebar en god och lämplig lösning av frågan eller ej. Först sedan sådan erfarenhet vunnits, torde tiden vara inne att överväga förändringar. Utskottet kan därför icke biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet kan emellertid icke helt ansluta sig till motionärernas hemställan, att riksdagen för nästa budgetår till förevarande ändamål anslår ett belopp av 26,600 kronor eller samma summa, som, på sätt ovan nämnts, föreslagits av skolöverstyrelsen under förutsättning, att dyrorts- och dyrtidstilläggen utbrytas från anslaget och i stället påföras åttonde huvudtitelns allmänna anslag till dyrortstillägg respektive dyrtidstillägg. Mot förslaget om dyrorts- och dyrtidstilläggskostnadernas överförande har utskottet intet att erinra. Utskottet anser vidare, i likhet med motionärerna, att den andre gymnastikkonsulenten bör bibehållas. Däremot synes det, i betraktande av att ifrågavarande organisation ännu befinner sig i begynnelsestadiet, möjligt att undvara halvtidsamanuenstjänsten. Andre gymnastikkonsulentens bibehållande nödvändiggör en höjning av det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet med 6,048 kronor, varjämte någon ökning i anledning härav bör beräknas å den av Kungl. Maj:t till 5,000 kronor uppskattade posten till resekostnader. Då gymnastikkonsulenternas arbete under den första tiden väsentligen torde komma att inriktas på utarbetandet av plan för den blivande verksamheten och mindre på den del av deras uppgift, som påkallar tjänsteresor, torde det vara tillfyllest, om nämnda post bestämmes till 8,000 kronor. Å andra sidan medför det förhållandet, att några medel icke beräknas för en halvtidsamanuens, en besparing å 1,944 kronor. Merkostnaden utöver Kungl. Maj:ts förslag skulle alltså bliva (6,048 + 3,000 — 1,944) 7,104 kronor eller i runt tal 7,100 kronor. I enlighet härmed torde ifrågavarande anslag för budgetåret 1933/1934 böra bestämmas till 22,700 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Lauréns m. fl. ovannämnda motion (II: 120), till konsulentverksamhet för gymnastikundervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 22,700 kronor att utgå enligt de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Allmänna läroverken m. m.

131:o) **Högre lärarinneseminariet.** I förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t (punkt 138, sid. 275—276) uppfört det ordinarie anslaget till högre lärarinneseminariet med oförändrat belopp, 149,985 kronor.

Utskottet gör under punkt 133:o) här nedan hemställan beträffande disposition av ifrågavarande anslag för ändamål, vartill anslaget hittills icke använts, nämligen för arvode åt vikarierande lektor samt för vikarie å rektors undervisningsskyldighet i de fall, då förordnandet avser vakanssatt tjänst eller helt läsår. En sådan utvidgad användning av anslaget, som för budgetåret 1931/1932 utvisade en behållning, tillförd kassafonden, å i runt tal 12,700 kronor, torde emellertid icke behöva föranleda någon höjning av anslagets belopp. Utskottet har därför icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag utan hemställer, Utskottet.

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie anslaget till högre lärarinneseminariet med oförändrat belopp, 149,985 kronor.

132:o) **Diverse behov vid högre lärarinneseminariet.** Kungl. Maj:t har (punkt 139, sid. 276—278) föreslagit riksdagen att till diverse behov vid högre lärarinneseminariet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 63,550 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra anslag av 64,160 kronor.

Enligt det nu framlagda förslaget skulle för budgetåret 1933/1934 följande ändamål tillgodoses med här angivna belopp:

till avlönande av 2 extra ordinarie övningsskollärare	kronor	5,600
» uppehållande av en valfri fjärde årskurs	»	3,300
» stipendier	»	1,200
» förhyrande av lokaler för högre lärarinneseminariet samt för de med seminariet förenade normalskolan för flickor, realskolan och folkskolan	»	22,850
» förhyrande av lokaler för statens skolköksseminarium och hushållsskola	»	10,500
» expenser för högre lärarinneseminariet och normalskolan för flickor	»	13,550
» expenser för statens skolköksseminarium och hushållsskola	»	5,000
» förhöjning av arvodet åt seminariets läkare	»	900

till tillfällig löneförbättring för vaktmästaren och eldaren därstädes med 400 kronor för vaktmästaren och 250 kronor för eldaren . . . . . kronor 650

Tillhopa kronor 63,550

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag utom så vitt angår posten förhöjning av arvodet åt seminariets läkare å 900 kronor, ävensom posten avlönande av 2 extra ordinarie övningsskollärare å 5,600 kronor.

För seminarieläkaren finnes å den ordinarie staten uppfört ett arvode å 500 kronor. Tilläggsarvodet å 900 kronor tillkom genom beslut av 1921 års riksdag i syfte att läkaren vid högre lärarinneseminariet måtte i arvodeshänseende bliva jämställd med läkare vid enkelt folkskoleseminarium.

Utskottet erinrar om att Kungl. Maj:t under punkten 152 i 1933 års åttonde huvudtitel föreslagit en reduktion av läroverksläkarnas ersättning, till vilket förslag utskottet under punkten 145:o) här nedan ansluter sig. Vidare har Kungl. Maj:t i proposition till årets riksdag föreslagit en nedsättning av den till arvoden åt läkare vid folkskoleseminarierna avsedda anslagsposten, motsvarande i runt tal 15 procent.

Utskottet finner det skäligt att en minskning vidtages i fråga om läkarens vid högre lärarinneseminariet arvode, vilket, såsom av det föregående inhämtas, fastställdes till sitt nuvarande belopp vid en tid, då penningvärdet var avsevärt lägre än för närvarande. En sänkning av arvodet till 1,200 kronor, d. v. s. med ungefär 14 procent, synes utskottet befogad. Vid sådant förhållande bör ovan omförmälda anslagspost å 900 kronor minskas till 700 kronor.

Vad beträffar anslagsposten till avlönande av 2 extra ordinarie övningsskollärare å 5,600 kronor, har utskottet inhämtat, att för nästa läsår en av dessa befattningar icke är för läroanstalten behövlig. På grund härav kan nämnda anslagspost minskas till hälften eller 2,800 kronor.

I enlighet med vad utskottet sålunda anfört, torde ifrågavarande anslag för budgetåret 1933/1934 böra nedsättas från det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 63,550 kronor, med 3,000 kronor till 60,550 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till diverse behov vid högre lärarinneseminariet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 60,550 kronor.

133:o) **Arvoden åt extra lärare, timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet.** Kungl. Maj:t har (punkt 140, sid. 279—284) föreslagit riksdagen att dels bestämma, att Kungl. Maj:t må äga fastställa arvode för vikarierande lektor samt för vikarie å rektors undervisningsskyldighet vid högre lärarinneseminariet i de fall, då förordnandet avser vakanssatt tjänst eller helt läsår, dels ock till arvoden åt extra lärare, timlärare och

vikarier vid högre lärarinneseminariet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 38,120 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra anslag av 39,420 kronor.

Fråga har nu uppkommit om ändring i de grunder, efter vilka arvodet till vikarierande lektor vid seminariet i vissa fall borde beräknas.

Enligt gällande bestämmelser uppbära manliga vikarierande lektorer vid högre lärarinneseminariet, vilka avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, samma årsarvode som motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken, d. v. s. utom arvodesförhöjninng m. m., 3,300 kronor årligen, vilket efter en beräknad tjänstgöringstid av 20 veckotimmar utgör 165 kronor för veckotimme.

Skolöverstyrelsen har föreslagit sådan ändring i bestämmelserna rörande arvode för vikarierande lektor samt för vikarie å rektors undervisningsskyldighet vid högre lärarinneseminariet, att möjlighet beredes till höjning av arvodet för sådan vikarie under förordnande å vakanssatt tjänst eller för helt läsår till ett belopp, beräknat i enlighet med de grunder, som nu gälla beträffande timlärare vid seminariet. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 17 januari 1919 utgå arvodena åt timlärare i läroämnen med följande belopp, för veckotimme räknat, nämligen till timlärare i seminariets högre kurs (utom till timlärare i talövningar i främmande språk) och till timlärare i fysiologi i seminariets lägre kurs 240 kronor, till övriga timlärare i seminariets lägre kurs och till timlärare i hälsolära i normalskolan för flickor 200 kronor samt till timlärare i talövningar i främmande språk ävensom till övriga timlärare i normalskolan 140 kronor.

Departementschefen har anfört bland annat följande:

»Då de av överstyrelsen anförda skälen för framställningen synas mig väl grundade och av utredningen i ärendet framgår, att ett bifall härtill icke skulle medföra några konsekvenser beträffande andra lärarkategorier, vill jag tillstyrka vidtagande av åtgärder för möjliggörande av den avsedda arvodesförhöjningen. Härvid torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vikariearvodet för varje särskilt fall med iakttagande av att arvodet icke överstiger timlärararvode och att det avväges i lämplig proportion till den avlöning, som skulle hava tillkommit ordinarie innehavare av tjänsten. De författningsändringar, som vid bifall till mitt förslag skulle bliva erforderliga, torde böra vidtagas av Kungl. Maj:t.

Vad angår beloppet av det extra anslaget till arvoden åt extra lärare, timlärare och vikarier vid seminariet för nästkommande budgetår har seminariets rektor i enlighet med granskningsnämndens förslag föreslagit en sänkning av anslaget med 2,500 kronor till 36,920 kronor. Skolöverstyrelsen har med tillämpning av de nu föreslagna grunderna i fråga om beräkningen av arvodet åt vikarien å en vakanssatt lektorsbefattning beräknat, att en

höjning därutöver av 1,200 kronor skulle bliva erforderlig, i följd varav anslagsbeloppet skulle komma att uppgå till 38,120 kronor. Jag har intet att erinra mot denna beräkning.»

Utskottet.

Utskottet finner den ifrågasatta höjningen av arvodet till vissa vikarier vid högre lärarinneseminariet skälig och har intet att erinra mot de bestämmelser, som härutinnan av Kungl. Maj:t föreslagits. Emellertid anser utskottet, att vikariearvodena i berörda fall lämpligen böra, såsom redan nu är förhållandet vid folkskoleseminarierna, bestridas av det ordinarie avlöningsanslaget, d. v. s. det under punkt 131 härovan omförmälda anslaget till högre lärarinneseminariet. Härtill torde riksdagen böra lämna särskilt medgivande. Godtages denna anordning, kan det av Kungl. Maj:t äskade extra anslaget å 38,120 kronor minskas med dels 1,200 kronor, som överstyrelsen med avseende å en vid seminariet redan vakanssatt lektorstjänst beräknat bliva erforderliga i anledning av arvodeshöjningen, dels ock 1,400 kronor, utgörande skillnaden mellan adjunktskompetent vikaries å vakant lektorstjänst hittillsvarande årsarvode å 3,300 kronor och tjänstgöringspenningarna vid lektorstjänst, 1,900 kronor, alltså med tillhopa 2,600 kronor. Ifrågavarande extra anslag torde sålunda för budgetåret 1933/1934 böra upptagas med ett belopp av 35,520 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) bestämma, att Kungl. Maj:t må äga fastställa arvode för vikarierande lektor samt för vikarie å rektors undervisningsskyldighet vid högre lärarinneseminariet i de fall, då förordnandet avser vakanssatt tjänst eller helt läsår, ävensom medgiva, att sådant arvode må bestridas ur det ordinarie anslaget till högre lärarinneseminariet,

b) till arvoden åt extra lärare, timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet för budgetåret 1933/1934, anvisa ett extra anslag av 35,520 kronor.

134:o) **Nya ordinarie lärartjänster vid de allmänna läroverken m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 141, sid. 285—299) föreslagit riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att tills vidare under budgetåret 1933/1934, då för realskolstadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

dels besluta, att från och med budgetåret 1933/1934 arvode till tillsyningslärare skall utgå med 350 kronor och till kvinnlig sakkunnig med 150 kronor ävensom att arvode till tillsyningslärare vid samrealskola, som står under ombildning från kommunal mellanskola, och vid samläroverk, som står under ombildning från allmänt läroverk för gossar, samt vid högre flicklläroverk, som befinner sig under upprättande, skall under första läsåret av

ombildningen eller upprättandet utgå med 100 kronor, under andra läsåret 175 kronor och under tredje läsåret 250 kronor, allt för år räknat;

dels ock för inrättande av nya ordinarie lärartjänster vid de allmänna läroverken med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes, samt för ombildning och nyinrättande av nya ordinarie övningslärarbefattningar vid av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 141 angivna allmänna läroverk höja det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 147,200 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär bland annat inrättandet av 7 lektors-, 11 adjunkts- och 20 ämneslärarinnetjänster.

Beträffande inrättande eller ombildning av övningslärartjänster innebär det av Kungl. Maj:t i anslutning till av skolöverstyrelsen gjord hemställan framlagda förslaget följande. Gymnastiklärartjänsten vid förutvarande samrealskolan i Kristinehamn ombildas till motsvarande tjänst vid högre allmänt läroverk. Vid samrealskolan i Sandviken inrättas en ordinarie teckningslärarbefattning. Vid en var av de tre största av de förutvarande kommunala mellanskolorna, numera samrealskolorna i Ronneby, Hässleholm, Höganäs, Falkenberg, Stora Tuna och Sollefteå inrättas en ordinarie gymnastiklärartjänst.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts under denna punkt framställda förslag har givit utskottet anledning till erinran allenast i vad angår inrättandet av nya lektorstjänster och nya gymnastiklärartjänster.

Enligt vad utskottet inhämtat, har det under senare tid inträffat relativt ofta, att, om man bortser från de största städerna, till ledigförklarade lektorstjänster endast ett fåtal, stundom blott en enda kompetent sökande anmält sig. Med hänsyn till det allmännas intresse av att vid besättandet av dessa platser urvalet må kunna ske ur en större krets av konkurrenter och jämväl med tanke på alla dem, som vid våra universitet och högskolor nu bedriva studier för att skaffa sig lektorskompetens, synes det vara riktigare att — då för genomförandet av den utav riksdagen beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet blott 21 nya lektorsbefattningar återstå att inrätta — gå något långsammare fram än Kungl. Maj:t avsett. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, såsom ovan nämnts, 7 nya lektorstjänster inrättas under nästkommande budgetår. Utskottet vill för sin del förorda, att detta antal begränsas till 5.

Vad beträffar de föreslagna tre nya ordinarie gymnastiklärartjänsterna har utskottet inhämtat, att vid ett antal samrealskolor redan finnas inrättade ordinarie sådana tjänster, vilkas innehavare med hänsyn till nuvarande lärjungeantal icke kunna erhålla full tjänstgöring. Det förefaller utskottet lämpligt, att, i den mån dylika tjänster bliva vakanta, de genom beslut av Kungl. Maj:t överflyttas till andra samrealskolor, där lärarnas arbetskraft kan till fullo utnyttjas. På detta sätt torde tills vidare föreliggande behov

av nya ordinarie gymnastiklärartjänster vid ifrågavarande samrealskolor kunna tillgodoses. Med hänsyn till vad nu anförts, finner utskottet icke erforderligt, att medel anvisas för de av Kungl. Maj:t äskade tre tjänsterna.

Genom nu förordade ändringar i Kungl. Maj:ts förslag vinnas följande besparingar. Kostnaden för 2 lektorstjänster utgör 11,600 kronor och för 3 gymnastiklärartjänster 4,485 kronor eller tillhopa 16,085 kronor, varmed ovan angivna, av Kungl. Maj:t äskade summa å 147,200 kronor följaktligen kan minskas. Det belopp, varmed det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken behöver höjas för inrättande av nya ordinarie ämneslärartjänster samt för ombildning och nyinrättande av ordinarie övningslärarbefattningar, skulle alltså komma att uppgå till 131,115 kronor eller i runt tal 131,000 kronor. Å andra sidan föranleder den av utskottet förordade begränsningen av antalet nya lektorstjänster, att en merkostnad uppkommer å anslaget till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken, vilken merkostnad bör beräknas till (2×3,300) 6,600 kronor. Vidare bör, med hänsyn till att enligt utskottets förslag några nya ordinarie gymnastiklärartjänster icke skulle inrättas, beräknas en ökad kostnad för extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken. Denna ökade kostnad torde kunna uppskattas till i runt tal 2,000 kronor, motsvarande arvode till timlärare för 24 veckotimmar (6 gymnastikavdelningar). Den verkliga besparingen blir alltså i runt tal 7,400 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att tills vidare under budgetåret 1933/1934, då för realskolstadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

b) besluta, att från och med budgetåret 1933/1934 arvode till tillsyningslärare skall utgå med 350 kronor och till kvinnlig sakkunnig med 150 kronor ävensom att arvode till tillsyningslärare vid samrealskola, som står under ombildning från kommunal mellanskola, och vid samläroverk, som står under ombildning från allmänt läroverk för gossar, samt vid högre flicklläroverk, som befinner sig under upprättande, skall under första läsåret av ombildningen eller upprättandet utgå med 100 kronor, under andra läsåret 175 kronor och under tredje läsåret 250 kronor, allt för år räknat;

c) för inrättande av nya ordinarie ämneslärartjänster vid de allmänna läroverken med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes, samt för ombildning och nyinrättande av ordinarie övningslärarbefattningar vid de allmänna läroverken höja det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 131,000 kronor.

135:o) **Öppnande av den fyraåriga realskollinjen vid högre allmänna läroverket i Borås för kvinnliga lärjungar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 142, sid. 299—304) hemställer utskottet,

att riksdagen må för sin del besluta, att den fyraåriga linjen av realskolan vid högre allmänna läroverket i Borås må från och med läsåret 1933/1934 öppnas även för flickor, under förutsättning att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor.

136:o) **Praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 143, sid. 304—307) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående posten: till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken, nu 75,200 kronor, med 2,800 kronor till 72,400 kronor.

137:o) **Arvoden (s. k. fasta arvoden) åt skolläkare vid de allmänna läroverken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 144, sid. 307—308) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående posten: arvoden åt skolläkare, nu 46,875 kronor, med 2,075 kronor till 48,950 kronor.

138:o) **Reservationsanslaget till de allmänna läroverken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 145, sid. 308—310) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 60,025 kronor.

Vid bifall till vad utskottet under punkterna 134:o), 136:o), 137:o) och 138:o) tillstyrkt, kommer det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken, nu 8,578,500 kronor, att höjas med 190,300 kronor till 8,768,800 kronor.

139:o) **Arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken.** Kungl. Maj:t har (punkt 146, sid. 310—316) föreslagit riksdagen att till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 1,131,400 kronor.

I det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingår en anslagspost till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov. Denna anslagspost bestämdes av 1918 års riksdag till 250,000 kronor. Härutöver har riksdagen under en lång följd av år å extra stat anvisat särskilda anslag till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken. För sistnämnda ändamål har för budgetåret 1932/1933 anvisats ett belopp av 1,212,000 kronor.

Såsom närmare framgår av punkt 149 i 1932 års åttonde huvudtitel motsvarar det för budgetåret 1932/1933 för här ifrågavarande ändamål till förfogande ställda beloppet 417 extralärare med full tjänstgöring.

Granskningsnämnden har i fråga om förevarande anslag anfört följande:

På grund av elevantalets ökning hava under senare år parallellavdelningar upprättats i stor utsträckning och i samband härmed anslagen till extralärare väsentligt ökats.

Nämnden förordar, att åtgärder vidtagas, för att läroverksorganisationen — frånsett förstatligandet av kommunala mellanskolor och utbyggandet av beslutade nya läroverk — vad lärarkrafternas antal beträffar för budgetåret 1933/1934 behålles vid samma omfattning som den, vilken möjliggöres inom ramen av de för budgetåret 1932/1933 av riksdagen beslutade anslagen. Upprättande av nya parallellavdelningar bör alltså under budgetåret 1933/1934 äga rum endast under förutsättning av att antingen motsvarande indragning av avdelning sker — vid samma eller annat läroverk — eller avdelning ändock kan utbyggas genom utnyttjande av längsta stipulerade undervisningsskyldighet för läroverkslärarna.

Nämnden har sig bekant, att ej alltid högsta för vederbörande lärare föreskrivna antal undervisningstimmar per vecka blivit uttaget. Huruvida genom ett fullt utnyttjande av den författningsenligt föreskrivna undervisningsskyldigheten några större besparingar för det allmänna stå att vinna, undandrager sig nämndens bedömande. Överstyrelsen torde emellertid vid fördelning av extralärararanslagen böra hava sin uppmärksamhet riktad härå samt vidtaga de åtgärder i nu angiven riktning, som befinnas möjliga.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1932 meddelat, att överstyrelsen vid fördelning av anslaget dittills för budgetåret 1932/1933 beviljat medel till sammanlagt omkring 370 extralärare med full tjänstgöring, erforderliga timlärare däri inberäknade, vartill beräknats åtgå ett belopp av omkring 1,182,000 kronor.

För läsåret 1933/1934 har överstyrelsen kommit till det resultatet, att inalles skulle erfordras 388 extralärare med full tjänstgöring. Härutöver har skolöverstyrelsen ansett, att en reserv av 10 extralärarbefattningar borde ställas till överstyrelsens förfogande, då åtskilliga av de faktorer, som inverkade på extralärarbehovet, vore mycket svåra att på förhand fastställa med någon större grad av säkerhet.

Beträffande kostnaderna härför har överstyrelsen anfört:

Man torde kunna räkna med att $^4/_5$ av dessa extralärare komma att äga behörighet till adjunktstjänst och således bliva berättigade till ett årligt

arvode av 3,300 kronor för manlig lärare och 3,000 kronor för kvinnlig lärare. Då extralärarförordnandena för höstterminen 1932 hittills endast delvis kunnat verkställas, saknas tillförlitlig grund för beräkning av antalet kvinnliga extralärare. Överstyrelsen anser sig emellertid kunna räkna med ett antal av 60. Av de icke adjunktskompetenta extralärarna torde det ojämförligt största antalet komma att utgöras av manliga lärare, och för dem bör därför räknas med ett arvode av 2,900 kronor. Den sammanlagda kostnaden kan således beräknas till (258 × 3,300 + 60 × 3,000 + 80 × 2,900 =) 1,263,400 kronor.

För beredande av medel till arvode till extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk, vilken biträder vid inträdesprövningar efter vårterminens slut, hemställer överstyrelsen att — i likhet med vad som ägt rum från och med budgetåret 1931/1932 — nyssberörda belopp måtte höjas med 3,000 kronor till 1,266,400 kronor.

Under en följd av år har ur det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken beräknats skola utgå ett belopp av 120,000 kronor till arvoden åt extralärare och timlärare. Då detta torde kunna ske även under budgetåret 1933/1934, skulle enligt överstyrelsens ovan angivna beräkningar det extra anslaget till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken böra uppgå till 1,146,400 kronor, d. v. s. 65,600 kronor mindre än vad riksdagen för motsvarande ändamål beviljat för budgetåret 1932/1933.

Departementschefen har anfört bland annat följande:

»I anslutning till vad granskningsnämnden anfört och med beaktande av den förhandenvarande statsfinansiella situationen har skolöverstyrelsen i sina beräkningar rörande anslagsbehovet för här ifrågavarande ändamål för budgetåret 1933/1934 utgått ifrån, att ökningen av antalet klassavdelningar borde begränsas till vad som vore ofrånkomligt på grund av det fortskridande förstatligandet av kommunala mellanskolor och utbyggandet av nya läroverk, under det att överstyrelsen i allmänhet icke ansett sig böra räkna med upprättandet av tillfälliga parallellavdelningar i första klassen av realskola eller första ringen av gymnasiet, där sådana avdelningar medgivits för läsåret 1932/1933 utan att hava visat sig erforderliga under närmast föregående år. Denna utgångspunkt för beräkning av anslagsbehovet föranleder ingen erinran från min sida.

Med anledning av vad granskningsnämnden anfört rörande besparingars vinnande genom ett fullt utnyttjande av den författningsenligt föreskrivna undervisningsskyldigheten har överstyrelsen framhållit, att den av överstyrelsen i dess beräkningar förutsatta genomsnittliga undervisningsskyldigheten för läroverkens lärare måste anses i stort sett motsvara maximum av vad en läroverkslärare enligt gällande bestämmelser kunde åläggas. Vid sådant förhållande torde för närvarande icke någon ytterligare besparing stå att vinna på denna punkt.

— —

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag det vara nödvändigt, att vid en organisation av den omfattning, som de allmänna läroverken numera erhållit, en viss marginal bibehålles för att kunna möta oförutsedda behov. Emellertid vill jag förorda en minskning av den av överstyrelsen beräknade säkerhetsmarginalen till 5 extralärarbefattningar (jämför i detta hänseende riksdagens skrivelse den 15 april 1932, nr 8 A, punkt 147). Därest denna reserv — trots all den försiktighet, den nuvarande situationen kräver — för något enstaka fall skulle visa sig otillräcklig, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter särskild prövning för ändamålet få anlita reservationerna å det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Vid bifall till vad jag nu förordat skulle det av överstyrelsen för budgetåret 1933/1934 beräknade beloppet, 1,146,400 kronor, kunna minskas med i runt tal (5×3,000) 15,000 kronor till 1,131,400 kronor.

I övrigt hava de av skolöverstyrelsen framlagda beräkningarna icke givit mig anledning till erinran.»

Utskottet. Enligt vad utskottet inhämtat, tjänstgjorde under höstterminen 1932 vid de allmänna läroverken 86 kvinnliga extralärare och under innevarande vårtermin utgör antalet sådana extralärare 97. Det torde med hänsyn härtill vara befogat att för budgetåret 1933/1934 räkna med ett avsevärt högre antal kvinnliga extralärare än skolöverstyrelsen gjort. Överstyrelsens siffra är 60; utskottet anser denna siffra kunna höjas till 90. Kostnaden för extralärare, sådan den uppskattats av skolöverstyrelsen, bör på grund härav beräknas minskad med (30 × 300) 9,000 kronor.

Å andra sidan uppkommer å detta anslag, såsom utskottet under punkten 134 framhållit, en merutgift å 6,600 kronor genom att utskottet föreslagit inrättandet av blott 5 nya ordinarie lektorstjänster i stället för av Kungl. Maj:t äskade 7.

Då utskottet i övrigt icke har något att erinra mot de av departementschefen gjorda beräkningarna, bör alltså ifrågavarande anslag för budgetåret 1933/1934 bestämmas till (1,131,400 + 6,600 — 9,000) 1,129,000 kronor.

Med anledning av att skolöverstyrelsen vid sina uppskattningar ansett sig i allmänhet icke böra räkna med upprättandet av tillfälliga parallellavdelningar i första klassen av realskola eller första ringen av gymnasiet, där sådana avdelningar medgivits för läsåret 1932/1933 utan att hava visat sig erforderliga under närmast föregående år — en beräkningsgrund, mot vilken departementschefen sagt sig icke hava något att erinra — förtjänar slutligen framhållas, att till dylika tillfälliga parallellavdelningar icke äro att hänföra sådana parallellavdelningar, vilka äro erforderliga för genomförande av den av riksdagen år 1927 godkända planen för omorganisation av det högre skolväsendet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 1,129,000 kronor.

140:o) **Arvodesförhöjning åt vissa extra ordinarie ämneslärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk och statens folkskoleseminarier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 147, sid. 316—317), vilket innebär en anslagsminskning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till arvodesförhöjning åt vissa extra ordinarie ämneslärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk och statens folkskoleseminarier för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 90,000 kronor.

141:o) **Personliga lönetillägg åt vissa övningslärare vid de allmänna läroverken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 148) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande i enlighet med av 1929 års riksdag godkända grunder av personliga lönetillägg under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 åt vissa ordinarie övningslärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 3,000 kronor.

142:o) **Understöd åt vissa extra ordinarie lärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk, statens folkskoleseminarier och tekniska läroverk under förfall på grund av sjukdom.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 149, sid. 317—321) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att i fråga om rätt för extra ordinarie lärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk, statens folkskoleseminarier och tekniska läroverk att under tjänstledighet på grund av sjukdom uppbära viss del av honom eljest tillkommande arvode må från och med den 1 juli 1933 gälla de bestämmelser, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 149 angivits,

b) — med uteslutande av det under åttonde huvudtiteln, H. Allmänna läroverken m. m. uppförda ordinarie förslagsanslaget till understöd åt extra ordinarie lärare vid

de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom — under samma rubrik uppföra ett ordinarie förslagsanslag till understöd åt extra ordinarie lärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk, statens folkskoleseminarier och tekniska läroverk under förfall på grund av sjukdom å 8,000 kronor.

143:o) **Extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken.** Kungl. Maj:t har (punkt 150, sid. 321—331) föreslagit riksdagen att till extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 390,000 kronor att, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, utgå enligt den närmare fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Under en följd av år har riksdagen anvisat särskilda anslag till extra arvoden åt teckningslärare, gymnastiklärare och musiklärare samt åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid de allmänna läroverken. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 153 av 1932 års åttonde huvudtitel), sammanfördes för budgetåret 1932/1933 sagda fyra anslag till ett, benämnt extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken, ur vilket medel skulle, enligt de närmare fördelningsgrunder, som underställts riksdagens prövning, utanordnas för bestridande av kostnaderna för nämnda fyra lärarkategorier.

För budgetåret 1932/1933 har nämnda anslag upptagits med ett belopp av 417,425 kronor, varav må användas

till extra arvoden åt teckningslärare	kronor	148,860
» » » » gymnastiklärare	»	137,000
» » » » musiklärare	»	63,215
» » » » lärarinnor i kvinnligt handarbete	»	68,350

Granskningsnämnden har framhållit, att en minskning, beräknad till 10,000 kronor, torde kunna åstadkommas genom indragning av den frivilliga undervisningen i teckning och musik samt genom en mindre minskning av handarbetsundervisningen. Härutöver torde böra undersökas, huruvida detta anslag kunde minskas exempelvis genom föreskrifter för vissa fall om större antal lärjungar per undervisningsavdelning.

Granskningsnämndens förslag om tillfälligt inställande av den frivilliga undervisningen i *teckning* har biträtts av skolöverstyrelsen och tillstyrkts av departementschefen. Härigenom skulle besparas omkring 23,000 kronor. I fråga om *musikundervisningen* har departementschefen däremot tillstyrkt ett av överstyrelsen framställt förslag om bibehållande av musikundervisningen i ungefär samma omfattning som för närvarande jämväl under budgetåret

1933/1934. Beträffande undervisningen i *slöjd för flickor* har en besparing å omkring 13,000 kronor kunnat vinnas därigenom att Kungl. Maj:t den 7 oktober 1932 föreskrivit, att de genom kungörelsen den 29 juni 1928 (nr 252) fastställda undervisningsplanerna i ämnet slöjd för flickor skola vid de allmänna läroverken tillämpas från och med läsåret 1933/1934, vilket innebär att ingen undervisning i ämnet skall förekomma i realskolans näst högsta klass. I övrigt hava vid anslagets beräkning ungefär samma grunder tillämpats som vid beräkningen av anslaget för innevarande budgetår.

För budgetåret 1933/1934 har departementschefen tillstyrkt följande belopp för de olika undervisningsgrenarna:

till extra arvoden åt teckningslärare	kronor	128,200
» » » » gymnastiklärare	»	135,000
» » » » musiklärare	»	65,700
» » » » lärarinnor i slöjd för flickor	»	61,100
eller inalles	kronor	390,000

Utskottet finner sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag utom så vitt angår anslagsposten till extra arvoden åt gymnastiklärare. Utskottet.

Vad beträffar denna anslagspost, har utskottet vid närmare undersökning funnit, att man vid beräkningarna i åtskilliga fall utgått från att gymnastikavdelningarna skola vara avsevärt mindre än vad som enligt av riksdagen tidigare godtagna beräkningsgrunder bör utgöra det normala eller två sammanslagna klassavdelningar, utan att en sådan anordning nödvändiggjorts av lokalförhållanden, lärjungeantal eller hänsyn till lärjungarnas åldersstadium eller kön. Ett dylikt förfarande medför givetvis ökade kostnader för statsverket. Då utgifterna för ifrågavarande undervisning äro relativt betydande och sedan flera år varit stadda i stegring, synes det utskottet angeläget, att Kungl. Maj:t och skolöverstyrelsen hava sin uppmärksamhet fästad därå, att gymnastikavdelningarna för framtiden såsom regel hållas vid normal storlek och att undantag från denna regel medgivas allenast i sådana fall, då skälig hänsyn till lokalutrymme, lärjungarnas åldersstadium eller kön betingar en avvikelse.

Med tillämpning av nu angivna principer finner sig utskottet efter verkställda beräkningar böra föreslå en minskning med 8,000 kronor av det utav Kungl. Maj:t till extra arvoden åt gymnastiklärare äskade beloppet å 135,000 kronor. A andra sidan påkallar utskottets under punkten 134 framställda förslag ifråga om tillgodoseendet av behovet av nya ordinarie gymnastiklärartjänster en ökning av berörda belopp med 2,000 kronor. Ifrågavarande anslagspost skulle alltså för budgetåret 1933/1934 upptagas med 129,000 kronor och anslaget till extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken följaktligen utgöra 384,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 384,000 kronor, att, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av utskottet i det föregående angivits, utgå enligt den närmare fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

144:o) **Undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken.** Kungl. Maj:t har (punkt 151, sid. 331—332) föreslagit riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken utan angivet belopp.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* väckt motion (I: 170), vari hemställts, att riksdagen dels måtte besluta sådan ändring, att gälla under tiden den 1 juli 1933—30 juni 1934, i de av riksdagen fastställda grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i manlig slöjd vid allmänt läroverk, att statsbidrag må utgå i sådana fall då den för nämnda undervisning anställde läraren av denna anställning eller tillsammans med anställning i annan skola därav har sin väsentliga utkomst, dels ock bevilja därför erforderligt anslag.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken är i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaget med ett belopp av 56,800 kronor.

Granskningsnämnden har beträffande här förevarande anslag anfört bland annat:

Anslaget avsåge uppehållande av frivillig undervisning i detta ämne. Under förhandenvarande förhållanden ansåge sig nämnden böra föreslå, att anslaget måtte upphöra att utgå. Då anslaget vore ordinarie, torde det böra upptagas i riksstaten utan angivet belopp.

Skolöverstyrelsen har anfört bland annat:

Ehuru överstyrelsen icke ansett sig kunna tillstyrka av granskningsnämnden föreslagen indragning av slöjdanslaget till folkskolorna, har överstyrelsen dock icke velat motsätta sig nämndens förslag i fråga om de allmänna läroverken. Därvid har överstyrelsen tagit hänsyn till att de flesta lärjungar, som vinna inträde i läroverken, under sin tidigare skolgång i folkskolor eller andra läroanstalter åtnjutit undervisning i manlig slöjd samt att undervisningen i ämnet vid de allmänna läroverken helt har karaktär av frivillig undervisning, så länge föreskrift om att 1928 års undervisningsplaner i ämnet skola träda i kraft icke meddelats.

Överstyrelsen, som efter stor tvekan och endast inför nödvändigheten av att i nuvarande situation begagna varje möjlighet till besparingar funnit sig böra tillstyrka indragning av ifrågavarande anslag, vill emellertid med styrka framhålla vikten av att denna indragning av anslaget icke blir långvarigare, än som med hänsyn till den statsfinansiella situationen finnes oundgängligen nödigt.

Departementschefen har i likhet med skolöverstyrelsen biträtt granskningsnämndens förslag.

Ehuru utskottet finner den ifrågavarande tillfälliga indragningen av slöjdanslaget ur saklig synpunkt beklaglig, anser sig utskottet dock av budgetära skäl icke kunna i detta fall förorda annan avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag än att utskottet av billighetsskäl anser medel böra för budgetåret 1933/1934 beredas för avlönande av sådana slöjdlärare vid de allmänna läroverken, vilka av sin anställning vid läroverken hava sin väsentliga utkomst. En liknande anordning är, på sätt av punkten 151 här nedan framgår, av Kungl. Maj:t föreslagen och av utskottet förordad beträffande de kommunala mellanskolorna. Såvitt utskottet kunnat utröna, gäller det här ett mycket litet antal lärare, varför kostnaden för statsverket blir relativt ringa. Det erforderliga anslagsbeloppet torde kunna uppskattas till 5,000 kronor. Då slöjdanslaget för innevarande budgetår utgör 56,800 kronor, uppkommer i allt fall en besparing å 51,800 kronor. Utskottet.

Motionären har ansett, att, även om ej läraren enbart av läroverksanställningen har sin väsentliga utkomst, anslag borde utgå, endast tjänstgöringen vid läroverket *jämte anställning vid annan skola* utgjorde lärarens huvudsakliga inkomstkälla. Med hänsyn till de mera vittgående ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till detta yrkande kan utskottet icke förorda detsamma.

Utskottet hemställer alltså,

> att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Wagnssons ovannämnda motion (I: 170), minska det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig slöjd vid de allmänna läroverken, nu 56,800 kronor, med 51,800 kronor till 5,000 kronor att utgå enligt av utskottet ovan förordade grunder samt i övrigt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

145:o) **Arvoden (s. k. rörliga arvoden) åt skolläkare vid de allmänna läroverken.** Kungl. Maj:t har (punkt 152, sid. 332—333) föreslagit riksdagen att till arvoden (s. k. rörliga arvoden) åt skolläkare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 37,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *A. Petrén* och *I. Holmgren* väckt motion (I: 169), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de för innevarande budgetår gällande grunderna för utgående av s. k. rörligt arvode till skolläkarna måtte gälla även för nästkommande budgetår, och att anslaget för ändamålet i anledning härav måtte höjas från av Kungl. Maj:t begärda 37,000 kronor till 55,500 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Arvodet åt skolläkarna vid de allmänna läroverken utgår dels i form av ett fast arvode, dels såsom ett rörligt arvode, vars storlek bestämmes av antalet under höstterminen närvarande lärjungar vid läroverket. Från och med budgetåret 1923/1924 utgick det rörliga arvodet med 2 kronor för varje dylik lärjunge, men sänktes för budgetåret 1932/1933 till 1 krona 50 öre för lärjunge (jämför härom punkt 154 av 1932 års åttonde huvudtitel). Kostnaderna härför gäldas från ett extra förslagsanslag, som för budgetåret 1932/1933 bestämts till 55,500 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1932 har *skolöverstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för ändamålet till samma belopp och enligt samma grunder som för innevarande budgetår.

Överstyrelsen har därvid anfört bland annat följande:

Överstyrelsen, som tidigare vid flera tillfällen, medan ännu skolläkarnas rörliga arvoden voro bestämda till 2 kronor för lärjunge, i fråga om nu förevarande anslagsbehov hemställt om anslagets beräkning efter 3 kronor för lärjunge, och som fortfarande anser, att skolläkarna vid de allmänna läroverken, särskilt i jämförelse med folkskoleseminariernas läkare, varit missgynnade och blivit detta i hög grad efter den senaste arvodesminskningen, finner sig dock med hänsyn till det allmänna ekonomiska läget böra beräkna nu förevarande anslag efter de av riksdagen senast fastställda grunderna eller efter 1 krona 50 öre per lärjunge.

Departementschefen har med hänsyn till de rådande förhållandena funnit sig nödgad att ifrågasätta en ytterligare sänkning av de s. k. rörliga arvodena till skolläkare, vilka enligt hans förslag för nästkommande budgetår skulle beräknas till ett från 1 krona 50 öre till 1 krona sänkt belopp för lärjunge.

Utskottet. Utskottet anser sig med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen den i ämnet väckta motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Petréns och Holmgrens ovannämnda motion (I: 169), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till arvoden (s. k. rörliga arvoden) åt skol-

läkare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 37,000 kronor.

146:o) **Förstärkning av den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagsposten: praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 153, sid. 333—335), vilket innebär en anslagsminskning med 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till förstärkning av den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående anslagsposten: praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 14,300 kronor.

147:o) **Anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska, engelska och franska språken.** Kungl. Maj:t har (punkt 154, sid. 335—336) föreslagit riksdagen att för anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 10,500 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för här ifrågavarande ändamål ett extra anslag med samma belopp som det nu begärda.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. I detta sammanhang vill utskottet emellertid betona, att, därest ifrågavarande språkundervisning genom infödda lärare skall bliva till avsedd nytta, det enligt utskottets mening är av vikt, att icke samma personer under någon längre tid innehava uppdrag såsom språkassistenter, utan att, i likhet med vad som är fallet i fråga om de utländska lektorerna vid våra universitet, ombyte å platserna äger rum så ofta, att man alltid kan vara säker på att vederbörande besitter en aktuell kunskap och färdighet i det främmande språk, vari han skall undervisa. Utskottet förväntar, att skolöverstyrelsen beaktar dessa synpunkter. Utskottet.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må för anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 10,500 kronor.

148:o) **Bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 155) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom bidrag till täckande av utgifter, som skola bestridas av ljus- och vedkassan vid allmänt läroverk,

för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor, därav högst 20,000 kronor må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas såsom bidrag till nedbringande för samtliga lärjungar av avgifterna till nämnda kassa i sådana fall, då desamma kunna anses alltför tyngande.

149:o) **Bokinköp och bokbindning för biblioteken vid de allmänna läroverken.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 156, sid. 338—339), vilket innebär en anslagsminskning med 50,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till bokinköp och bokbindning för biblioteken vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

150:o) **Kommunala mellanskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 157, sid. 340—357) föreslagit riksdagen att

dels besluta sådan ändring, att gälla under tiden den 1 juli 1933—den 30 juni 1934, i de av 1918 års lagtima riksdag fastställda grunderna för utgående av statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal mellanskola (riksdagens skrivelse den 19 juni 1918, nr 394, s. 81), att för parallellavdelning må — utöver till skolan utgående statsunderstöd med 11,200 kronor för år — i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, utgå statsunderstöd med ett belopp av 2,800 kronor för år;

dels besluta, att varje årsklass i kommunal mellanskola skall åtnjuta skild undervisning i läroämne, där ej skolöverstyrelsen efter av skolans styrelse gjord ansökan medgivit undantag;

dels besluta, att kommunal mellanskola skall vara avsedd för både gossar och flickor, därest ej i det för skolan fastställda reglementet blivit bestämt, att skolan skall stå öppen för enbart gossar eller för enbart flickor eller ock att, efter skolstyrelsens beprövande, en viss begränsning kan vidtagas i fråga om intagning av endera av nämnda lärjungekategorier;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet angivit, utfärda erforderliga föreskrifter beträffande inträdesprövning till första klassen, ämneslärarbehörighet och förordnande av rektor vid kommunal mellanskola;

dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till kommunala mellanskolor, nu 1,270,000 kronor, med 90,000 kronor till 1,180,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* (I: 75) och den andra inom andra kammaren av fru *Sigrid Gillner-Ringenson m. fl.* (II: 155), i vilka motioner hemställts, att riksdagen

måtte för sin del besluta att för budgetåret 1933/1934 för utgående av statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal mellanskola skall gälla, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal mellanskola ej må överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att statsbidrag må inom varje årsklass utgå till så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter skolöverstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* (I: 172) och den andra inom andra kammaren av fru *Ruth Gustafson m. fl.* (II: 319), i vilka motioner, så vitt nu är ifråga, anhållits, att följande bestämmelser angående antalet parallellavdelningar av årsklass inom kommunala mellanskolor måtte av riksdagen beslutas, 1:o att vid kommunal mellanskola statsbidrag till parallellavdelningar inom klass 1 må utgå till högst så stort antal avdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma; 2:o att sammanslagning av redan upprättade parallellavdelningar må erfordras vid ett lärjungantal, som uppkommer, då talet 35 i bestämmelserna för klass 1 utbytts mot: för avgångsklass 28, för klass närmast före avgångsklass 30 och för övriga mellanliggande klasser 32; samt 3:o att, där särskilda skäl efter skolöverstyrelsens beprövande därtill föranleda, ovan under 2:o föreslagna lärjungantal av 35 må kunna nedsättas till 32 och ovan under 2:o föreslagna lärjungantal av 32 till 30.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna I: 75 och I: 172.

Granskningsnämnden har beträffande anslaget till kommunala mellanskolor anfört bland annat:

För närvarande kunna vid dessa skolor — i motsats till vad fallet är vid statsläroverken — parallellavdelningar inrättas, så snart vissa förutsättningar i fråga om elevantal föreligga. I § 15 av gällande stadga för kommunala mellanskolor föreskrives nämligen, att statsbidrag till parallellavdelningar inom varje årsklass må utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att minst *30* lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma. Under förhandenvarande omständigheter anser sig nämnden böra förorda en inskränkning härutinnan liknande den, som nämnden tidigare föreslagit beträffande statsläroverken. Antalet parallellavdelningar bör alltså för budgetåret 1933/1934 ej ökas utöver antalet avdelningar under budgetåret 1932/1933, om därigenom nya lärartjänster måste inrättas — självfallet avser detta endast de kvarstående kommunala mellanskolorna; hänsyn får vid dessa beräkningar ej tagas till de parallellavdel-

ningar, som försvinna i samband med förstatligande. Vidare böra de i § 44 läroverksstadgan givna bestämmelserna om lärjungantal — d. v. s. att i varje för viss årsklass bestämd avdelning må undervisas i realskolan högst *35* lärjungar, såvida icke skolöverstyrelsen efter framställning av vederbörande rektor annorlunda bestämmer — lända till efterrättelse jämväl beträffande de kommunala mellanskolorna. Skolöverstyrelsen torde tillerkännas befogenhet att med iakttagande av nu angivna grunder medgiva upprättandet av parallellavdelning.

Skolöverstyrelsen har anfört bland annat:

Vad beträffar den föreslagna bestämmelsen, att det normala lärjungantalet i klassavdelning ökas från 30 till 35, måste en dylik ändring ur pedagogisk synpunkt betecknas såsom synnerligen ogynnsam. Överstyrelsen har närmare utvecklat sin uppfattning härvidlag i utlåtande den 3 december 1929 och därvid bland annat erinrat om att Kungl. Maj:t i propositionen till 1927 års riksdag nr 116 (sid. 50) framställt förslag om minskning av högsta lärjungantalet per klassavdelning vid de allmänna läroverken samt att riksdagen förklarat sig icke kunna taga bestämd ställning till detta förslag, innan erforderlig utredning för frågans allsidiga och fullständiga bedömande förelåge. Vidare framhöll överstyrelsen, att i fråga om såväl antalet i samma avdelning undervisade lärjungar som friheten att inrätta parallellavdelningar mellanskolorna vid jämförelse med läroverken intoge en i pedagogiskt avseende mera gynnsam ställning. I anslutning härtill uttalade överstyrelsen, att överstyrelsen för sin del icke skulle anse riktigt, att en i och för sig önskvärd utjämning av olikheten i berörda avseenden mellan de båda skolformerna skedde på sådant sätt, att den mindre tillfredsställande anordning, som tillämpas i fråga om läroverken, skulle generellt tillämpas även i fråga om de kommunala mellanskolorna.

Ehuru överstyrelsen alltjämt vidhåller sin i förenämnda utlåtande framlagda uppfattning rörande klassavdelningarnas maximistorlek, finner sig dock överstyrelsen med hänsyn till den rådande statsfinansiella situationen nödsakad biträda det av granskningsnämnden framlagda förslaget beträffande budgetåret 1933/1934.

Emellertid anser sig överstyrelsen böra erinra därom, att, såsom redan i ovannämnda skrivelse den 3 december 1929 framhållits, åtskilliga kommunala mellanskolor i lokalt hänseende äro inrättade för ett lärjungantal i varje klassavdelning av högst 30. Den av granskningsnämnden förordade befogenheten för överstyrelsen att i särskilt fall efter därom gjord framställning medgiva delning av klass, även då lärjungantalet ej överstiger 35, synes fördenskull särskilt motiverad av nu nämnda förhållande. Överstyrelsen anser sig tillika böra nämna, att den begränsning rörande parallellavdelningarnas sammanlagda antal, som av granskningsnämnden förordats, icke torde, enligt vad inom överstyrelsen gjorda beräkningar rörande de erforderliga parallellavdelningarnas antal under läsåret 1933/1934 giva vid handen, vålla någon större svårighet.

Med avseende å de föreslagna begränsningarna i fråga om upprättandet av parallellavdelningar har departementschefen anfört bland annat:

»Jag tillstyrker granskningsnämndens av skolöverstyrelsen biträdda förslag om ändrade grunder för inrättande eller uppehållande under budgetåret 1933/1934 av parallellavdelningar vid de kommunala mellanskolorna.

Jag tillåter mig då att erinra, att vid dessa skolor tidigare var, liksom för närvarande vid de allmänna läroverken, en gräns satt i avseende å möjligheten att anordna parallellavdelningar. Enligt det riksdagsbeslut av år 1913, varigenom statsunderstöd till parallellavdelningar vid kommunala mellanskolor för första gången beviljades, kunde dylikt understöd utgå för endast *en* parallellavdelning till en och samma årsklass, varjämte stadgades, att om understöd skulle kunna erhållas, sammanlagda antalet lärjungar i årsklassens båda avdelningar skulle utgöra minst 36. Ändring i dessa bestämmelser vidtogs av 1918 års lagtima riksdag (se riksdagens skrivelse den 19 juni 1918, nr 394, s. 81). Härvid föreskrevs, att statsunderstöd skulle utgå till kommunal mellanskola med 11,200 kronor för år samt därutöver med ett belopp av 2,800 kronor för år till parallellavdelning av årsklass, dock att sådant understöd finge utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkomme vid iakttagande därav, att minst 30 lärjungar komme på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättades inom densamma.

Ett genomförande av granskningsnämndens av skolöverstyrelsen förordade förslag förutsätter sålunda ändring av de utav 1918 års riksdag fastställda föreskrifterna om utgående av statsbidrag till parallellavdelningar och erfordrar följaktligen medgivande av riksdagen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, vid bifall till vad sålunda föreslagits, framdeles utfärda närmare föreskrifter i avseeende å såväl begränsning av parallellavdelningarnas antal som nya grunder i fråga om elevantalet för upprättande av ny parallellavdelning, allt i anslutning till granskningsnämndens av skolöverstyrelsen förordade förslag. Jag förutsätter dock, att undantag från de allmänna bestämmelserna angående uppdelning icke skall ifrågakomma beträffande nyintagen klass.»

I detta sammanhang har departementschefen berört vissa andra förhållanden rörande de kommunala mellanskolorna.

Genom cirkulär den 18 juni 1927 angående omorganisationen av det högre skolväsendet m. m., föranlett av 1927 års riksdags beslut i sistnämnda fråga, anbefallde Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att anmoda dels läroverkskollegierna vid de allmänna läroverken samt lärarkollegierna vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och vid de kommunala mellanskolorna, dels föreståndar- och lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna att till överstyrelsen inkomma med förslag till de ändringar i då gällande stadga för rikets allmänna läroverk och stadga för de kommunala mellanskolorna, som kunde befinnas vara påkallade av riksdagens beslut rörande ny läroverksorganisation eller som eljest kunde anses önskvärda, med skyldighet för överstyrelsen att med eget utlåtande överlämna dessa yttranden till Kungl. Maj:t.

Med skrivelse den 13 juni 1928 överlämnade skolöverstyrelsen förslag till

ändringar i då gällande läroverksstadga, varefter ny stadga för rikets allmänna läroverk den 24 september 1928 utfärdades.

Beträffande de kommunala mellanskolorna har överstyrelsen sedermera med skrivelse den 17 december 1931 överlämnat förslag till ny stadga för dessa läroanstalter.

Redan tidigare hade det emellertid befunnits erforderligt att med hänsyn till den nya läroverksstadgans bestämmelser provisoriskt lämna vissa ändrade bestämmelser för de kommunala mellanskolorna. Sådana gåvos genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 maj 1929 och den 21 augusti 1931.

Det förslag till ny stadga för kommunala mellanskolor, som skolöverstyrelsen nu överlämnat och som utarbetats med hänsynstagande till såväl den av Kungl. Maj:t den 24 september 1928 fastställda stadgan för kommunala flickskolor som stadgan för rikets allmänna läroverk den 24 september 1928, har departementschefen förklarat sig hava för avsikt att i sinom tid anmäla inför Kungl. Maj:t. Emellertid grundar sig, framhåller departementschefen, ifrågavarande förslag — liksom den nu gällande stadgan — i flera avseenden på beslut eller uttalanden av riksdagen, och det framlagda förslaget bör således, i den mån en ändring i bestämmelserna ifrågasättes, i respektive delar bringas under riksdagens prövning.

Vid en granskning av skolöverstyrelsens förslag har departementschefen funnit, att vissa i nämnda förslag upptagna bestämmelser äro av den natur, att de av överstyrelsen ifrågasatta ändringarna böra föreläggas riksdagen, nämligen: 1. Läsårets längd; 2. Inträdesprövning; 3. Gemensam undervisning i vissa fall för de olika årsklasserna; 4. Skolans anordning för såväl gossar som flickor; 5. Friluftsverksamhet; 6. Ämneslärarkompetensen; och 7. Sättet för förordnande av rektor.

Beträffande *läsårets längd* innebär förslaget, att genom viss utsträckning av läsåret vid de kommunala mellanskolorna likformighet i detta hänseende åvägabringas med de allmänna läroverken. I realiteten begränsas utökningen till tiden för inträdes- och flyttningsprövningar, för vilka vid läroverken disponeras högst en vecka årligen.

Rörande *inträdesprövning* anför departementschefen:

»Vid fastställandet av de för den kommunala mellanskolan konstitutiva bestämmelserna beslöt 1909 års riksdag att föreskriva, att inträdessökande skulle vid offentlig prövning visa sig innehava det kunskapsmått, som inhämtas i högsta årsklassen av folkskola, anordnad enligt då gällande normalplans typ litt. A. I anslutning härtill äro de nu gällande stadgebestämmelserna avfattade. Emellertid har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 maj 1929 meddelat provisoriska föreskrifter av sådan innebörd, att lärjungarna i den kommunala mellanskolans första klass skola genomgå samma inträdesprövning, som numera är stadgad i fråga om de allmänna läroverken. Skolöverstyrelsen har i sitt stadgeförslag påkallat definitiva föreskrifter i

syfte att full likformighet även på detta område skulle inträda med den fyraåriga realskolan. Härigenom skulle för de lärjungar, som med minst godkända vitsord genomgått sjätte klassen av sex- eller sjuårig folkskola, anordnad enligt någon av denna skolas huvudformer, prövningen begränsas till ämnena modersmålet och räkning, medan övriga sökande skulle underkastas prövning i samtliga läroämnen.

Det innebär otvivelaktigt en mindre tillfredsställande ordning, att inträdesfordringar och inträdesprövningar följt andra normer vid den kommunala mellanskolan än vid de allmänna läroverken. Jag anser därför uppenbart, att, i samband med utfärdandet av ny stadga för förstnämnda läroanstalter, en enhetlig ordning på detta område bör åstadkommas i enlighet med de grunder som gälla för läroverkens fyraåriga realskola. Jag tillstyrker alltså, att bemyndigande härtill utverkas av riksdagen.»

Gemensam undervisning i vissa fall för de olika årsklasserna. Beslut fattades av 1909 års riksdag därom, att varje årsklass i kommunal mellanskola skulle i läroämnena åtnjuta skild undervisning. Skolöverstyrelsen har i sitt nu ifrågavarande stadgeförslag inryckt en bestämmelse av följande lydelse:

Varje årsklass skall åtnjuta skild undervisning, där ej skolöverstyrelsen efter av skolans styrelse gjord ansökan medgivit undantag. Ansökan om förening av årsklasser vid undervisningen erfordras dock ej i fråga om övningsämnen.

Beträffande denna bestämmelse har överstyrelsen erinrat om att överstyrelsen i sitt förslag till stadga förordat en friare anordning av studiearbetet och införande av s. k. fri flyttning. Med hänsyn härtill borde den hittillsvarande bestämmelsen ersättas med den nyss anförda, vilken i stort sett överensstämde med den, som förelåge i stadgan för högre folkskolor. Överstyrelsen hade dock ansett sig böra föreslå, att förening av årsklass skulle kunna utan ansökan vidtagas i fråga om samtliga övningsämnen, sålunda icke blott i fråga om sång och gymnastik.

Skolöverstyrelsens här ifrågavarande förslag har synts departementschefen vara ägnat att befrämja undervisningsarbetet vid mellanskolorna, och han har därför ansett sig böra tillstyrka framställning till riksdagen om ändring i de nuvarande bestämmelserna på sätt överstyrelsen hemställt.

I fråga om *skyldighet för kommunal mellanskola att mottaga såväl gossar som flickor* har departementschefen anfört bland annat:

»Den hittills gällande bestämmelsen, att kommunal mellanskola skall — därest ej mer än en sådan skola finnes inom skolområdet — vara avsedd för både gossar och flickor, är givetvis i de flesta fall lämplig. Såsom skolöverstyrelsen framhållit, kunna emellertid omständigheterna numera på en ort vara sådana, att det vore önskvärt att kunna förbehålla skolan för endast manliga eller endast kvinnliga elever eller allenast att begränsa till-

strömningen av elever av ettdera könet. En ändring i nu gällande bestämmelser av huvudsakligen den innebörd, förslaget avser, synes mig alltså värd att understödjas, och jag tillstyrker förslag till riksdagen i frågan.»

I sitt förslag till ny stadga för de kommunala mellanskolorna har skolöverstyrelsen upptagit en i huvudsaklig enlighet med motsvarande föreskrift i läroverksstadgan avfattad bestämmelse om bestämmande av ett visst antal dagar för *främjande av idrottsliv ooh friluftsverksamhet.* Härom anför departementschefen:

»I likhet med skolöverstyrelsen finner jag det önskligt, att även för de kommunala mellanskolorna föreskrift lämnas i fråga om en ordnad idrotts- och friluftsverksamhet. Jag har alltså för avsikt att i samband med anmälan inför Kungl. Maj:t av frågan om ny stadga för de kommunala mellanskolorna tillstyrka bestämmelser även i nu förevarande syfte. Vid bestämmelsernas avfattande torde jag få anledning taga hänsyn till de förslag i avseende på de allmänna läroverkens idrottsliga verksamhet, som den 21 sistlidne december avgivits av de s. k. läroverkssakkunniga, vilka haft att överväga jämväl detta spörsmål. Ingen anledning synes mig föreligga att i nu ifrågavarande hänseende vid de kommunala mellanskolorna tillämpa en annan ordning än vid de allmänna läroverken.»

Ämneslärarnas kompetens. Enligt § 55 i stadgan för kommunala mellanskolor erfordras för att kunna antagas till ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola — förutom vissa allmänna villkor — att äga behörighet till ordinarie lärartjänst vid sådan skola, vunnen på något av följande sätt:

a) genom att med avseende på avlagda examina och genomgången provårskurs uppfylla villkoren för behörighet till ordinarie ämneslärar- eller ämneslärarinnebefattning vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium ävensom hava under minst två läsår med nit och skicklighet vid någon under skolöverstyrelsens inseende ställd, av staten upprättad eller statsunderstödd läroanstalt eller ock vid läroanstalt, som genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t blivit ställd under överstyrelsens inseende, bestritt tjänstgöring, som till omfattningen kan anses minst motsvara den, som enligt § 75 mom. 1 i denna stadga åligger lärare med full tjänstgöring;

b) genom att med goda vitsord hava genomgått folkskoleseminarium samt därefter med hänsyn till fortsatta väl vitsordade studier i ämnen, tillhörande kommunala mellanskolans ämneskrets, och väl vitsordad tjänstgöring under minst två år vid kommunal mellanskola, högre folkskola, skeppsgosseskola, folkskolans högre avdelning, småskoleseminarium eller annan tjänstgöring av den art, som i punkt a) avses, hava blivit av Kungl. Maj:t, efter skolöverstyrelsens hörande, förklarad behörig att antagas till ordinarie lärare vid kommunal mellanskola;

c) genom att vid universitet hava förvärvat goda vitsord om genomgången prövning i ämnen, tillhörande kommunala mellanskolans ämneskrets, samt beträffande pedagogisk utbildning och undervisningsskicklighet hava antingen med goda vitsord avlagt folkskollärarexamen och fullgjort sådan tjänstgöring, som under b) sägs, eller ock hava på annat sätt förvärvat motsvarande

utbildning och erfarenhet samt i varje fall därefter hava på sätt under b) sägs av Kungl. Maj:t förklarats behörig att antagas till ordinarie lärare vid kommunal mellanskola.

Skolöverstyrelsen har ifrågasatt viss ändring i dessa kompetensvillkor och har föreslagit följande lydelse av här avsedda bestämmelser:

För att kunna antagas till ordinarie ämneslärare vid kommunal realskola erfordras:

1) att vid — vitsordad; samt

6) att äga behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid kommunal realskola, vunnen på något av följande sätt:

a) genom att med avseende på avlagda examina vid universitet eller högskola och genomgången provårskurs eller ock vid vederbörligt högre lärarinneseminarium avlagd examen uppfylla villkoren för behörighet till ordinarie ämneslärar- eller ämneslärinnebefattning vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium ävensom hava under minst två läsår med nit och skicklighet vid någon under skolöverstyrelsens inseende ställd, av staten upprättad eller statsunderstöd läroanstalt eller ock vid läroanstalt, som genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t blivit ställd under överstyrelsens inseende, bestritt tjänstgöring, vilken till omfattningen kan anses minst motsvara den, som enligt § 69 i denna stadga åligger lärare med full tjänstgöring, ägande överstyrelsen, att då omständigheterna därtill föranleda, på gjord framställning förklara sökande behörig till ordinarie ämneslärarbefattning utan hinder därav, att han ej fullgjort hela den i förevarande punkt stadgade tjänstgöringen;

b) genom att med goda vitsord hava genomgått folkskoleseminarium och därjämte hava vid universitetet eller högskola förvärvat goda vitsord om genomgången prövning i ämnen, tillhörande kommunala realskolans ämneskrets, ävensom hava under minst två läsår med nit och skicklighet bestritt sådan tjänstgöring, som i punkt a) avses, samt därefter hava blivit av Kungl. Maj:t, efter skolöverstyrelsens hörande, förklarad behörig att antagas till ordinarie lärare vid kommunal realskola.

Rörande detta överstyrelsens förslag har departementschefen anfört:

»Det förslag till ändrade bestämmelser i fråga om kompetensfordringarna för ämneslärare vid kommunal mellanskola, som skolöverstyrelsen sålunda framlagt, synes mig vara lämpligt, och jag torde komma att i sinom tid hos Kungl. Maj:t tillstyrka, att detsamma blir väsentligen godtaget. Det är tydligt, att de föreslagna bestämmelserna beträffande en kategori av lärare, nämligen den som gått folkskoleseminarievägen och därefter idkat fortsatta studier, innebär en ej oväsentlig skärpning, i det att förslaget även av dessa lärare kräver vid universitet eller högskola förvärvade goda vitsord om genomgången prövning i ämnen, tillhörande den kommunala mellanskolans ämneskrets. Detta innebär tydligen krav på universitetsstudier för alla dem, som icke genom studier vid högre lärarinneseminarium vunnit lärarbehörighet. Ett sådant krav synes numera kunna med fog uppställas, så mycket hellre som å ena sidan tillgången på läraraspiranter med nyssberörda utbildning är mycket god och å den andra den önskvärda förbindelsen med

folkskolan och dess lärare uppehålles genom den alternativa bestämmelsen om genomgång av folkskoleseminarium såsom ett led i kompetensens förvärvande. Under sådana omständigheter har jag som sagt ansett de föreslagna bestämmelserna kunna i det hela godtagas. Jag anser mig böra framhålla, att, därest riksdagen biträder denna min ståndpunkt, motsvarande förändring bör vidtagas i fråga om bestämmelserna angående lärarkompetensen vid kommunala flickskolor.»

Sättet för förordnande av rektor. Bland de av 1911 års riksdag fattade besluten i fråga om kommunala mellanskolor avsåg ett rektorsbefattningarna vid dessa skolor. Riksdagen beslöt, att sådan skola skulle förestås av en för viss tid bland de ordinarie ämneslärarna förordnad rektor eller föreståndarinna, och den nu gällande stadgan för kommunala mellanskolor föreskriver i § 60 mom. 1, att till rektor för kommunal mellanskola skall av skolöverstyrelsen, efter förslag av skolans styrelse, förordnas för en tid av högst fem år i sänder en av skolans ordinarie lärare.

Skolöverstyrelsen har i sitt stadgeförslag upptagit frågan till förnyat övervägande och för sin del ifrågasatt ändrade bestämmelser av följande lydelse:

1. För behörighet till rektorstjänst vid kommunal realskola fordras att vara behörig till ordinarie ämneslärarbefattning vid dylik skola.

2. Rektor för kommunal realskola förordnas av skolöverstyrelsen, efter förslag av skolans styrelse, för en tid av högst fem år i sänder.

3. Senast fem månader, innan rektorsförordnande löper till ända, skall skolstyrelsen till skolöverstyrelsen göra anmälan därom, och därvid tillika anmäla, huruvida ordinarie ämneslärarbefattning är eller under tiden intill utgången av rektorsförordnandet kan beräknas bliva ledig, och må skolstyrelsen, om den så anser lämpligt, föreslå förnyelse av förordnandet.

4. Därest icke skolöverstyrelsen, efter sådant förslag, som i mom. 3 sägs, finner skäl meddela förnyat förordnande, ävensom eljest vid ledighet å rektorsbefattning skall skolstyrelsen, under förutsättning att ordinarie ämneslärarbefattning vid skolan samtidigt är ledig och såvitt ej skolöverstyrelsen på därom gjord framställning annorlunda bestämmer, genom tillkännagivande i den tidning, vari officiella meddelanden införas, kungöra rektorsbefattningen till ansökan ledig med tillkännagivande tillika, att därest den av överstyrelsen till rektor förordnade icke redan är ordinarie ämneslärare vid skolan, han kommer att förordnas till innehavare av den lediga ämneslärarbefattningen.

5. I det fall att rektorsbefattning kungjorts till ansökan ledig i enlighet med bestämmelserna i mom. 4, må den, som önskar komma i åtanke vid förordnandet, senast klockan tolv på trettionde dagen efter den dag, då kungörelsen blivit intagen i den tidning, vari officiella meddelanden införas, hos skolstyrelsen göra anmälan därom med bifogande av de i § 51 föreskrivna ansökningshandlingar jämte de övriga handlingar, genom vilka han önskar ådagalägga sin lämplighet för befattningen.

6. Så snart ske kan och senast inom trettio dagar efter ansökningstidens utgång skall skolstyrelsen efter företagen prövning av ansökningshandlingarna insända nämnda handlingar till skolöverstyrelsen och därvid på an-

förda grunder till erhållande av förordnande som rektor förorda den av de sökande, vilken med hänsyn dels till insikter, erfarenhet och övriga egenskaper, som företrädesvis erfordras hos styresmannen för en skola, dels i tillämpliga delar till de i § 52 mom. 2 föreskrivna befordringsgrunderna befinnes lämpligast. Vid sådant förord må hänsyn kunna tagas även till behovet av lärarkraft vid skolan i vissa ämnen.

7. Sedan skolöverstyrelsens beslut angående förordnande av rektor vunnit laga kraft, skall, därest till rektor förordnats annan än den, som redan innehar ordinarie ämneslärartjänst vid skolan, skolstyrelsen för den sålunda till rektor vid skolan förordnade utfärda förordnande å ordinarie ämneslärartjänst. Över nu senast nämnt förordnande må besvär icke anföras.

8. Om den till rektor förordnade redan innehar ordinarie ämneslärartjänst vid skolan, skall med ledigförklarande och tillsättning av den samtidigt med rektorstjänsten lediga ordinarie ämneslärartjänsten förfaras enligt de grunder, som eljest jämlikt i denna stadga givna föreskrifter härutinnan gälla.

9. Därest rektorsbefattning ej blivit ledigförklarad i den ordning, som i mom. 4 föreskrives, skall skolstyrelsen hos skolöverstyrelsen förorda en av skolans ordinarie ämneslärare till densamma, varvid i tillämpliga delar skall gälla, vad som rörande dylikt förord är föreskrivet i mom. 6 av denna paragraf.

10. Skolöverstyrelsens beslut om förordnande av rektor skall tillkännagivas i den tidning, vari officiella meddelanden införas.

Mot detta skolöverstyrelsens förslag hava vissa ledamöter av överstyrelsen reserverat sig och anbefallt andra vägar för undvikande av de med den nuvarande tillsättningsproceduren förenade olägenheterna. Sålunda har undervisningsrådet Hänninger, med instämmande av fyra andra ledamöter av ämbetsverket, gjort gällande, att den föreslagna anordningen icke syntes tillfredsställande därutinnan, att ett allenast på viss tid av statlig myndighet givet förordnande automatiskt skulle medföra ett förordnande såsom ordinarie innehavare av en kommunal tjänst, ävensom att överhuvudtaget en person skulle erhålla ordinarie anställning i kommuns tjänst utan att den kommunala myndigheten haft bestämmanderätt därvidlag. Olägenheten av detta förhållande skulle komma att bli särskilt framträdande i ett sådant fall, då den till rektor förordnade av någon anledning icke skulle av överstyrelsen anses böra komma i fråga till förnyat förordnande, varvid han emellertid komme att kvarstå såsom ordinarie lärare vid skolan.

I stället föreslås den anordningen, att sedan rektorstjänsten och den lediga ämneslärartjänsten samtidigt ledigförklarats, den senare tjänsten skulle först tillsättas, varvid skolstyrelsen skulle äga att taga hänsyn ej blott till i övrigt föreskrivna befordringsgrunder utan jämväl till sådana av de sökande ådagalagda egenskaper, som företrädesvis erfordras hos styresmannen för en skola. Därefter skulle förslag avgivas till överstyrelsen i fråga om förordnande å rektorsbefattningen. Genom en dylik anordning skulle en betryggande garanti skapas för att å rektorsbefattningen erhålla en väl kvalificerad person, samtidigt med att den kommunala myndighetens självbestämmanderätt i

fråga om förordnande av ordinarie befattningshavare å kommunens stat bibehölles oförkränkt.

Ytterligare har undervisningsrådet Johansson i ett särskilt yttrande framlagt en annan form för lösning av frågan, enligt vilket rektorstjänsterna borde brytas ut ur den kommunala begränsningen och göras till statstjänster. Ordinarie lärartjänster skulle vid varje skola icke inrättas till större antal, än att det *utom* desamma funnes fullt utrymme för en rektorstjänst. Ledig rektorstjänst skulle tillsättas på i huvudsak samma sätt som sådan tjänst vid en statens realskola, dock med de avvikelserna, att ansökningsrätt skulle tillkomma samtliga ordinarie ämneslärare och ämneslärarinnor vid såväl de allmänna läroverken och de kommunala mellanskolorna i riket, samt att skolans styrelse skulle äga rätt att avgiva yttrande över de sökande, innan överstyrelsen avgåve sitt underdåniga utlåtande i ärendet.

Beträffande de sålunda framkomna förslagen har departementschefen anfört:

»Frågan om rektorstjänsternas tillsättande är mycket betydelsefull men ingalunda lättlöst. Olika meningar hava yppats om de åtgärder, som borde vidtagas för att minska de nuvarande olägenheterna. Den förnämsta svårigheten beträffande en ändring i de nuvarande förhållandena ligger uppenbarligen däri, att de kommunala mellanskolorna ju icke ekonomiskt bilda någon enhet i likhet med de allmänna läroverken vare sig sinsemellan eller i förhållande till nyssnämnda läroverk. Detta medför, att det icke är möjligt att taga en lärare från vilken skola som helst samt förordna honom till rektor vid en kommunal mellanskola. Avgår han före pensionsåldern, finnes ingen tjänst, på vilken han kan falla tillbaka. Ej heller de båda förstnämnda av nyss återgivna förslag lösa frågan allmängiltigt, men de ge under vissa förutsättningar möjlighet till ett urval, som eljest ej erbjuder sig. Under sådana förhållanden har jag funnit skäl tala för en omläggning av den nuvarande ordningen och torde därvid lösningen böra sökas enligt en av de först angivna vägarna, vilka såsom synes delvis löpa parallellt. Motsvarande ändring bör uppenbarligen vidtagas i fråga om kommunal flickskola. Emellertid är enligt min mening denna fråga av den art, att det torde böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att närmare utforma de behövliga föreskrifterna, och jag tillstyrker därför allenast förslag till riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda dylika föreskrifter.»

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag, i vad angår första stycket av Kungl. Maj:ts hemställan, synes innebära 1:o) att för budgetåret 1933/1934 statsbidrag till kommunala mellanskolor icke må utgå för sammanlagt större antal parallellavdelningar än under innevarande budgetår, varvid hänsyn icke må tagas till parallellavdelningar, som upphöra i följd av förstatligande av kommunal mellanskola samt 2:o) sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om kommunal mellanskola, såvitt angår budgetåret 1933/1934, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal mellanskola ej må

överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag må inom varje årsklass utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 (nu 30) lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma, dock att undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke må ifrågakomma beträffande nyintagen klass.

Motionerna I: 75 och II: 155 skilja sig från detta Kungl. Maj:ts förslag huvudsakligen allenast därutinnan, att enligt berörda motioner den föreslagna begränsningen av totalantalet parallellavdelningar under budgetåret 1933/1934 icke skulle komma till stånd.

De i motionerna I: 172 och II: 319 framställda yrkandena avvika från Kungl. Maj:ts förslag väsentligen i så måtto, att de åsyfta vissa lättnader i berörda förslag, i vad gäller skyldighet att sammanslå redan upprättade parallellavdelningar för erhållande av statsbidrag.

Utskottet anser visserligen, att de invändningar, som i motionerna framställts mot Kungl. Maj:ts förslag, icke kunna frånkännas betydelse, och särskilt torde begränsningen av totalantalet parallellavdelningar kunna leda till att många ungdomar, som av brist på arbetstillfällen söka erhålla vidare utbildning i de kommunala mellanskolorna, utestängas härifrån. Sist berörda förhållande måste betraktas såsom en särskilt svår olägenhet hos de föreslagna nya grunderna. Men då de av Kungl. Maj:t föreslagna restriktionerna torde få betraktas såsom en av tidsomständigheterna framtvungen nödvändighet, har utskottet funnit sig icke böra förorda något sådant avsteg från desamma, som kan föranleda ökade kostnader för statsverket. Utskottet vill alltså giva sin anslutning åt Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen motionerna. I detta sammanhang vill utskottet emellertid framhålla, att berörda begränsning av totalantalet parallellavdelningar icke bör få hindra inrättandet av nya kommunala mellanskolor, där sådant anses erforderligt. Begränsningen torde därför böra uttryckligen angivas såsom avseende allenast under budgetåret 1932/1933 bestående kommunala mellanskolor, vilka fortsätta sin verksamhet under budgetåret 1933/1934.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om undantag för särskilda fall från bestämmelsen om skild undervisning i läroämne för varje årsklass samt beträffande inträdesprövning till första klassen och förordnande av rektor har icke givit utskottet anledning till erinran.

De föreslagna skärpningarna av behörighetsvillkoren för ämneslärartjänst synas hava goda skäl för sig. Väl kan någon tvekan råda, om det kan vara lämpligt att nu genomföra dessa nya bestämmelser, då frågan om kompetensvillkoren för tjänster av detta slag sannolikt kommer upp i ett

annat och vidare sammanhang under de närmaste åren. Men enär ett bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag givetvis icke får anses binda riksdagens ställningstagande vid en sådan eventuell förnyad prövning av spörsmålet i ett större sammanhang, synes berörda förslag nu kunna av riksdagen godtagas.

Den föreslagna modifieringen av bestämmelsen om skyldighet för kommunal mellanskola att mottaga såväl gossar som flickor föranleder ingen annan erinran från utskottets sida, än att, därest på någon ort den kommunala mellanskolan är den enda tillgängliga högre läroanstalten, den givetvis icke får förbehållas endera av berörda båda lärjungekategorier.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit anledning till något uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Sjödahls och fru Gillner-Ringensons m. fl. samt herr Wagnssons och fru Gustafsons m. fl. ovannämnda motioner (I: 75, II: 155, I: 172 och II: 319), i vad sistnämnda två motioner avse kommunala mellanskolor,

a) besluta, att för budgetåret 1933/1934 statsbidrag till kommunala mellanskolor icke må, såvitt angår kommunala mellanskolor, vilka åtnjutit statsbidrag under budgetåret 1932/1933, utgå för sammanlagt större antal parallellavdelningar än för sistnämnda budgetår,

b) besluta sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om kommunala mellanskolor, så vitt angår budgetåret 1933/1934, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal mellanskola ej må överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag må inom varje årsklass utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma; dock att undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke må ifrågakomma beträffande nyintagen klass;

c) besluta, att varje årsklass i kommunal mellanskola skall åtnjuta skild undervisning i läroämne, där ej skolöverstyrelsen efter av skolans styrelse gjord ansökan medgivit undantag;

d) besluta, att kommunal mellanskola skall vara avsedd för både gossar och flickor, därest ej i det för skolan fast-

ställda reglementet blivit bestämt, att skolan skall stå öppen för enbart gossar eller för enbart flickor eller ock att, efter skolstyrelsens beprövande, en viss begränsning kan vidtagas i fråga om intagning av endera av nämnda lärjungekategorier;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig enlighet med vad förut angivits, utfärda erforderliga närmare föreskrifter i fråga om tillämpningen av vad under a)—d) hemställts ävensom erforderliga föreskrifter beträffande inträdesprövning till första klassen, ämneslärarbehörighet och förordnande av rektor vid kommunal mellanskola;

f) minska det ordinarie förslagsanslaget till kommunala mellanskolor, nu 1,270,000 kronor, med 90,000 kronor till 1,180,000 kronor.

151:o) **Undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid kommunala mellanskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 158, sid. 357—359) föreslagit riksdagen att dels besluta sådan ändring, att gälla under tiden den 1 juli 1933 —den 30 juni 1934, i de av riksdagen fastställda grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor, att statsbidrag må utgå allenast i sådana fall, då den för nämnda undervisning anställde läraren har sin väsentliga utkomst av denna anställning,

dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor, nu 23,000 kronor, med 10,000 kronor till 13,000 kronor.

Utskottet.

Ämnet handarbete vid de allmänna läroverken har numera erhållit den ändrade benämningen »slöjd för flickor», (se härom närmare punkt 150 av 1933 års åttonde huvudtitel). Med hänsyn härtill synes benämningen »handarbete» ej heller vidare böra komma till användning i fråga om de kommunala mellanskolornas motsvarande undervisning. I själva verket täcker uttrycket »kvinnlig slöjd» även »handarbete», varför nu ifrågavarande anslag för framtiden lämpligen torde böra benämnas »undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid kommunala mellanskolor».

I övrigt har Kungl. Maj:ts under här förevarande punkt omförmälda förslag ej givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) besluta sådan ändring, att gälla under tiden den 1 juli 1933—den 30 juni 1934, i de av riksdagen fastställda grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid kommunala mellanskolor, att

statsbidrag må utgå allenast i sådana fall, då den för nämnda undervisning anställde läraren har sin väsentliga utkomst av denna anställning;

b) — med uteslutande av det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor å 23,000 kronor — under rubriken »Undervisning i manlig och kvinnlig slöjd vid kommunala mellanskolor» uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 13,000 kronor.

152:o) **Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 159, sid. 359—360), vilket innebär en anslagsminskning med 17,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;
» ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt
» extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

b) för berörda ändamål anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 226,000 kronor.

153:o) **Kommunala flickskolor.** Kungl Maj:t har (punkt 160 sid. 360—364) föreslagit riksdagen att dels besluta sådan ändring, att gälla under tiden den 1 juli 1933—den 30 juni 1934, i de av 1928 års riksdag fastställda grunderna för utgående av statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal flickskola (riksdagens skrivelse den 5 juni 1928, nr 356, s. 46), att för parallellavdelning må — utöver till skolan i övrigt utgående statsunderstöd — i enlighet med de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, utgå statsunderstöd med ett belopp av 2,800 kronor för år till parallellavdelning inom den sjuåriga lärokursens fem lägsta och inom den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser samt till parallellavdelning inom de två högsta klassernas teoretiska linje, ävensom med ett belopp av 1,400 kronor för år till parallellavdelning inom de två högsta klassernas praktiska linje, dels ock öka det ordinarie förslagsanslaget till kommunala flickskolor, nu 196,000 kronor, med 129,000 kronor till 325,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *R. Wagnsson*

(I: 172) och den andra inom andra kammaren av fru *Ruth Gustafson m. fl.* (II: 319), i vilka motioner, såvitt nu är ifråga, anhållits, att följande bestämmelser angående antalet parallellavdelningar av årsklass inom kommunala flickskolor måtte av riksdagen beslutas,

1:o att vid kommunal flickskola statsbidrag till parallellavdelningar *inom klass I* må utgå till högst så stort antal avdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, *innan ny avdelning upprättas* inom densamma;

2:o att *sammanslagning* av redan *upprättade parallellavdelningar* må erfordras vid ett lärjungeantal, som uppkommer, då talet 35 i bestämmelserna för klass 1 utbytts mot: för avgångsklass 28, för klass närmast före avgångsklass 30 och för övriga mellanliggande klasser 32; samt

3:o att, där särskilda skäl efter skolöverstyrelsens beprövande därtill föranleda, ovan under 2:o föreslagna lärjungeantal av 35 må kunna nedsättas till 32 och ovan under 2:o föreslagna lärjungeantal av 32 till 30.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisar utskottet till motionen I: 172.

I riksstaten har från och med budgetåret 1928/1929 varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag till kommunala flickskolor. Nämnda anslag, som under budgetåren 1928/1931 var upptaget med ett belopp av 50,000 kronor, höjdes för budgetåret 1931/1932 till 165,000 kronor samt för budgetåret 1932/1933 till 196,000 kronor.

Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut erkänt de kommunala flickskolorna i Landskrona, Uddevalla, Sundsvall, Halmstad, Härnösand, Skövde, Örebro, Nyköping, Kristinehamn och Borås såsom kommunala flickskolor med rätt till statsbidrag enligt kungörelsen den 22 juni 1928 angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola.

Från och med budgetåret 1932/1933 uppgår alltså antalet anslagsberättigade kommunala flickskolor till tio.

Granskningsnämnden har beträffande anslag för här ifrågavarande ändamål anfört:

Kommunala flickskolor upprättas för närvarande såsom ersättning för tidigare privata statsunderstödda flickläroverk. En ökning av anslagen till kommunala flickskolor medför en ungefärligen motsvarande minskning i anslagen till privatläroverk. Vad ovan yttrats beträffande elevantalet i avdelning av kommunal mellanskola torde böra erhålla tillämpning jämväl beträffande kommunal flickskola.

I skrivelse den 31 augusti 1932 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om anslag till de kommunala flickskolorna för budgetåret 1933/1934 och därvid tillika till behandling upptagit granskningsnämndens nyssberörda förslag.

Överstyrelsen har därvid anfört bland annat följande:

Överstyrelsen finner sig böra utgå från att elva kommunala flickskolor komma att vara berättigade till statsbidrag ur nu förevarande anslag från och med budgetåret 1933/1934.

Det sammanlagda antalet parallellavdelningar vid ifrågavarande skolor under läsåret 1931/1932 utgjorde 32.

Den av Kungl. Maj:t särskilt förordnade granskningsnämnden har ifrågasatt, att vad av nämnden föreslagits beträffande lärjungantalet i avdelning av kommnnal mellanskola skall äga tillämpning jämväl beträffande kommunal flickskola. Detta innebär således, att, därest icke skolöverstyrelsen i särskilt fall på därom gjord framställning annorlunda bestämmer, statsbidrag må utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma. Med hänsyn till den rådande statsfinansiella situationen anser sig överstyrelsen icke böra motsätta sig den föreslagna anordningen för budgetåret 1933/1934. Dock vill överstyrelsen föreslå en begränsning av den ifrågasatta bestämmelsens räckvidd så till vida, att uppdelning enligt hittills gällande grunder må kunna ske inom de två högsta årsklasserna av kommunal flickskola. Undervisningen i dessa båda klasser är nämligen till sin anordning snarast jämförlig med undervisningen på gymnasialstadium, såsom framgår av hithörande bestämmelser i stadgan för kommunala flickskolor och jämväl av den för dessa skolor utfärdade normalundervisningsplanen. Enligt överstyrelsens uppfattning är det av synnerlig betydelse för ett genomförande i nu nämnda klasser av en undervisning av ovan antydd art, att klassavdelningarnas maximistorlek begränsas i enlighet med hittills gällande bestämmelser, vilka i detta avseende sammanfalla med de för gymnasiet vid de allmänna läroverken gällande.

Därest nu angivna riktlinjer för uppdelning i parallellavdelningar tillämpats under läsåret 1931/1932 vid ovan angivna skolor, skulle det sammanslagna antalet parallellavdelningar vid dessa skolor ha uppgått till 25. Överstyrelsen anser sig böra därjämte nämna, att, för så vitt uppdelning på parallellavdelningar även i de två högsta klasserna skulle kunna ske först vid ett lärjungeantal i klassen av 36, antalet parallellavdelningar för läsåret 1931/1932 vid de nämnda skolorna skulle ytterligare minskats med 4.

Liksom i fråga om kommunala mellanskolor synes det beträffande kommunala flickskolor böra föreskrivas, att upprättandet av parallellavdelning må ske allenast efter skolöverstyrelsens medgivande. Därjämte torde, ävenledes i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande kommunala mellanskolor och i anslutning till de av överstyrelsen här ovan ifrågasatta bestämmelserna angående lägsta lärjungantal vid uppdelning av klass i parallellavdelningar, de för budgetåret 1933/1934 ifrågasatta provisoriska bestämmelserna innefatta en ändring i den föreskrift angående högsta lärjungantal i klassavdelning, som gives i § 23 mom. 16 i stadgan för kommunala flickskolor.

Departementschefen har anfört bland annat:

»Jag har i det föregående tillstyrkt granskningsnämndens av skolöverstyrelsen biträdda förslag beträffande ändrade grunder för inrättande eller uppehållande under budgetåret 1933/1934 av parallellavdelningar vid de kommunala mellanskolorna. Ungefär enahanda förändringar synas mig böra vidtagas jämväl i fråga om de kommunala flickskolorna.

Jag vill då erinra, att vid kommunal flickskola, vilken av Kungl. Maj:t blivit erkänd såsom sådan, utgår (se riksdagens skrivelse den 5 juni 1928, nr 356, s. 46) statsbidrag, jämte annat,

dels till parallellavdelning av årsklass inom den sjuåriga lärokursens fem lägsta och inom den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser med 2,800 kronor för år, dock att sådant bidrag må utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma,

dels ock till parallellavdelning av årsklass inom de två högsta klasserna, med iakttagande av den ovan angivna begränsningen, med 2,800 kronor för år för parallellavdelning inom den teoretiska linjen och med 1,400 kronor för år för parallellavdelning inom den praktiska linjen.

Ett genomförande av granskningsnämndens av skolöverstyrelsen i stort sett förordade förslag förutsätter sålunda ändring av de utav 1928 års riksdag fastställda föreskrifterna och erfordrar följaktligen medgivande av riksdagen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, vid bifall till vad sålunda föreslagits, framdeles utfärda närmare bestämmelser i avseende å nya grunder i fråga om elevantalet för upprättande av ny parallellavdelning.

För närvarande utgår anslag till tio kommunala flickskolor. Skolöverstyrelsen har beräknat, att under budgetåret 1933/1934 den kommunala flickskolan i Borås skulle erkännas såsom sådan och att därutöver ytterligare en skola skulle tillkomma, varefter hela antalet kommunala flickskolor komme att uppgå till elva. Den kommunala flickskolan i Borås erkändes såsom sådan genom Kungl. Maj:ts den 28 oktober 1932 fattade beslut. Man har alltså att för budgetåret 1933/1934 räkna med tio av Kungl. Maj:t erkända kommunala flickskolor.»

Utskottet. Utskottet har, så vitt angår första stycket av Kungl. Maj:ts hemställan, uppfattat Kungl. Maj:ts förslag såsom innebärande följande:

Någon begränsning av totalantalet parallellavdelningar under budgetåret 1933/1934, på sätt som skett i fråga om de kommunala mellanskolorna, skulle icke förekomma med avseende å de kommunala flickskolorna. Däremot skulle för nämnda budgetår den ändringen vidtagas i de rörande kommunala flickskolor gällande bestämmelserna, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola icke må, vad beträffar de fem lägre klasserna av sjuårig och de fyra lägre klasserna av sexårig lärokurs, överstiga 35 och, vad beträffar de två högsta klasserna, överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag må utgå till parallellavdelning av årsklass inom den sjuåriga lärokursens fem lägsta och inom den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser med 2,800 kronor för år, skolande emellertid sådant bidrag utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar

komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma, dock att undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke må ifrågakomma beträffande nyintagen klass; samt till parallellavdelning av årsklass inom de två högsta klasserna med 2,800 kronor för år för parallellavdelning inom den teoretiska linjen och med 1,400 kronor för år för parallellavdelning inom den praktiska linjen, dock att sådant bidrag må utgå för högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma.

Dessa föreskrifter överensstämma med vad som av Kungl. Maj:t föreslagits beträffande maximiantal lärjungar per klass och rätt att åtnjuta statsbidrag för parallellavdelning vid de kommunala mellanskolorna utom på en punkt, nämligen i fråga om den kommunala flickskolans två högsta klasser, där siffran 30 bibehållits oförändrad, under det att för de kommunala mellanskolorna någon liknande åtskillnad mellan de olika skolstadierna icke gjorts utan höjning av motsvarande siffra skett till 35 för samtliga klasser.

De motionsvis framställda yrkandena äro desamma, som av omförmälda motionärer gjorts i fråga om de kommunala mellanskolorna.

Vad utskottet under punkten 150 anfört angående de kommunala mellanskolorna äger i stort sett sin tillämpning även här. Kungl. Maj:ts förslag är framtvunget av statsfinansiella hänsyn, och dessa synas utskottet böra tillmätas så stor betydelse, att utskottet icke kan förorda de av motionärerna föreslagna bestämmelserna, vilka åtminstone innesluta möjlighet till utgiftsstegringar.

Emellertid anser utskottet, att rörande totalantalet parallellavdelningar samma begränsning bör gälla beträffande kommunala flickskolor, som av utskottet förordats i fråga om de kommunala mellanskolorna.

Den åtskillnad beträffande de två högsta klasserna, som ifrågasatts beträffande rätt till statsbidrag för parallellavdelning vid kommunal flickskola, kan utskottet vidare icke förorda. De till stöd för Kungl. Maj:ts förslag i denna del förebragta skälen synas utskottet icke övertygande; i varje fall förefaller det utskottet icke befogat att tillerkänna de kommunala flickskolorna denna förmånliga ställning framför de kommunala mellanskolorna, i fråga om vilka beträffande åtminstone den högsta klassen enahanda skäl kunna åberopas. Utskottet anser alltså, att bestämmelserna om visst minimiantal såsom förutsättning för upprättande av till statsbidrag berättigad parallellavdelning böra bliva helt desamma för de kommunala flickskolorna som för de kommunala mellanskolorna. Härigenom kan, enligt vad som framgår av skolöverstyrelsens utlåtande, en besparing göras, motsvarande statsbidraget för 4 parallellavdelningar, eller med (4 × 2,800) 11,200 kronor. Utskottet, som i övrigt icke har något att erinra mot Kungl.

Maj:ts förslag, vill i anledning härav föreslå, att den av Kungl. Maj:t äskade summan, 325,000 kronor, nedsättes med 11,000 kronor till 314,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Wagnssons och fru Gustafsons m. fl. ovannämnda motioner (I: 172 och II: 319), i vad dessa motioner avse kommunala flickskolor,

a) besluta, att för budgetåret 1933/1934 statsbidrag till kommunala flickskolor icke må, såvitt angår kommunala flickskolor, vilka åtnjutit statsbidrag under budgetåret 1932/1933, utgå för sammanlagt större antal parallellavdelningar än för sistnämnda budgetår,

b) besluta sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om kommunal flickskola, så vitt angår budgetåret 1933/1934, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola icke må överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag må inom varje årsklass utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma, dock att undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke må ifrågakomma beträffande nyintagen klass,

c) öka det ordinarie förslagsanslaget till kommunala flickskolor, nu 196,000 kronor, med 118,000 kronor till 314,000 kronor.

154:o) **Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala flickskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 161, sid. 364—365) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

dels ock för ändamålet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 64,000 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid en kommunal flickskola utan parallellavdelningar och med enbart teoretisk linje beräknas åtgå 5,000 kronor samt vid en sådan skola utan parallellavdelningar men med såväl teoretisk som praktisk linje 5,500 kronor. För varje tillkommande parallellavdelning beräknas ytterligare 500 kronor.

Utskottet. I anslutning till vad utskottet under nästföregående punkt anfört och hemställt torde det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget kunna minskas med ett belopp, motsvarande den beräknade kostnaden för tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid fyra parallellavdelningar eller med (4 × 500) 2,000 kronor till 62,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

b) för ändamålet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 62,000 kronor.

155:o) **Reservationsanslaget till privatläroverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 162, sid. 365—377) föreslagit riksdagen att dels besluta, att statsunderstöd från anslaget till privatläroverk må till enskild mellanskola, som befinner sig under avveckling, utgå även om skolan omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan och oavsett huruvida skolan med avseende å lärjungantal under de senaste tre åren uppfyller i sådant hänseende eljest gällande villkor, samt att statsunderstöd till dylik skola, som omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, må utgå med högst 1,200 kronor för varje sådan klass; dels minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 664,300 kronor, med 58,600 kronor, till 605,700 kronor; dels ock i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen: enskilda mellanskolor 16,400 kronor, högre flickskolor 376,900 kronor, högre goss- och samskolor 212,400 kronor, enskilda lärarinneseminarier utan angivet belopp, att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 605,700 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *W. Björck* väckt motion (I: 77), vari hemställts, att riksdagen ville såsom villkor för statsunderstöd till högre goss- och samskola uppställa, att befrielse från och nedsättning i terminsavgifter medgives till den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer.

Under riksstatens åttonde huvudtitel finnes sedan åtskilliga år uppfört ett ordinarie reservationsanslag till privatläroverk, från vilket utgår understöd åt ett flertal enskilda läroanstalter. Anslaget omfattar fyra olika anslagsposter avsedda för enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier. För budgetåret 1928/1929 var anslaget bestämt till 745,000 kronor, däri de nämnda anslagsposterna ingingo med respektive 20,000 kronor, 475,000 kronor, 232,500 kronor och 17,500 kronor. Sedermera har anslaget underkastats en successiv minskning — huvudsakligen beroende på 1927 års beslut angående omorganisation av det högre skolväsendet — och är i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaget med ett belopp av 664,300 kronor, varvid de tre förstnämnda anslagsposterna upptagits med respektive 16,400 kronor, 430,500 kronor och 217,400 kronor, under det att anslagsposten till enskilda lärarinneseminarier upptagits utan angivet belopp.

Granskningsnämnden har beträffande här förevarande anslag anfört:

Beträffande dessa läroanstalters rätt att upprätta parallellavdelningar föreslår nämnden enahanda bestämmelser, som tidigare förordats beträffande statsläroverk och kommunala mellanskolor, jämväl vad elevantalet i varje klassavdelning beträffar. Av lärare vid privatläroverken torde vidare böra utkrävas samma undervisningsskyldighet som av motsvarande lärarkategorier vid statsläroverk och kommunala mellanskolor och flickskolor.

Vad dessa åtgärder i ekonomiskt hänseende betyda, är givetvis svårt att fastställa. Närmare utredning härom bör förebringas av skolöverstyrelsen.

Härutöver föreslår nämnden följande inskränkningar.

Genom minskningar i de till privatläroverken utgående grundanslagen till föreskrivet minimum, 4,800 kronor, kan en besparing av 18,400 kronor beräknas uppkomma.

Vidare kan genom en inskränkning i den privatskolorna nu tillkommande rätten att hava olika grundläggande språk i samma skola en minskning med 3,600 kronor åstadkommas.

Skolöverstyrelsen har tagit under övervägande, vilka ändringar som borde för budgetåret 1933/1934 vidtagas i fråga om beloppet av de särskilda anslagsposterna och anslagets storlek i det hela. Härvid har överstyrelsen tagit hänsyn till dels de förändrade förhållanden beträffande nu förevarande läroanstalter, som föranletts genom den av riksdagen beslutade omorganisationen av det högre undervisningsväsendet, dels ock granskningsnämndens ovanberörda förslag.

I sistnämnda hänseende har överstyrelsen anfört bland annat:

Den av Kungl. Maj:t särskilt tillsatta granskningsnämnden har ifrågasatt

en nedsättning av de till skolorna utgående grundanslagen till ett belopp av högst 4,800 kronor för varje skola. Ehuruväl överstyrelsen icke kan underlåta att framhålla det i ekonomiskt hänseende brydsamma läge, vari en del skolor genom en dylik begränsning av understödet kunna bli försatta, anser sig överstyrelsen icke, med hänsyn till det statsfinansiella läget kunna motsätta sig den av granskningsnämnden förordade anslagsminskningen.

Av departementschefens anförande anser sig utskottet här böra återgiva följande:

»Vad angår anslagsposten till högre flickskolor har överstyrelsen efter en utförlig utredning, för vilken i det föregående redogjorts, och med hänsyn jämväl till vad granskningsnämnden föreslagit rörande minskning av de till privatläroverken utgående grundanslagen till föreskrivet minimum, 4,800 kronor, ansett sig böra för budgetåret 1933/1934 räkna med ett belopp av 383,100 kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 47,400 kronor.

Till en början vill jag meddela, att jag har för avsikt att under punkt 165 i det följande behandla granskningsnämndens återstående, av mig i det föregående återgivna besparingsförslag beträffande privatläroverken.

Vad beträffar skolöverstyrelsens under här förevarande punkt gjorda beräkningar vill jag erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 oktober 1932 erkänt den kommunala flickskolan i Borås såsom sådan skola. I anslutning härtill kan, såsom överstyrelsen framhållit, här förevarande anslagspost minskas med ytterligare 6,200 kronor till 376,900 kronor.

Skolöverstyrelsen har vidare berört frågan om anslag till privata flickgymnasier i Stockholm och därvid erinrat, att riksdagen (jämför riksdagens skrivelse den 15 april 1932, nr 8 A, punkt 163) minskat anslagsposten till högre flickskolor med 500 kronor under uttalande, att posten borde minskas med nämnda belopp med hänsyn till att efter tillkomsten av det statliga flickläroverket i Stockholm ett av de i nämnda stad befintliga flickgymnasierna, som nu åtnjöte statsunderstöd, måste anses obehövligt och därför i överensstämmelse med av riksdagen förut gjort uttalande borde indragas.

Skolöverstyrelsen har med anledning av vad riksdagen sålunda anfört i utlåtande den 18 juni 1932, med hänsyn till lärjungefrekvensen vid de för flickor tillgängliga gymnasierna i Stockholm, i första hand föreslagit, att för budgetåret 1932/1933 understödet till de privata flickgymnasierna i Stockholm, i vad gällde till skolorna utgående grundanslag, måtte utgå med samma belopp som hittills. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle, med hänsyn till riksdagens ovanberörda beslut, anse, att understödet till något av dessa gymnasier borde från och med läsåret 1932/1933 successivt indragas, hade överstyrelsen ansett sig nödsakad att föreslå avveckling av understödet till gymnasiet vid Lyceum för flickor.

Jag vill till en början erinra, att Kungl. Maj:t den 9 september 1932 förklarat sig vilja framdeles meddela beslut rörande statsbidrag till nämnda gymnasium.

Med anledning av vad skolöverstyrelsen anfört i sitt nyssberörda utlåtande den 18 juni 1932 har jag emellertid ansett mig böra verkställa en ingående undersökning rörande möjligheterna att indraga statsunderstödet till ett privat flickgymnasium i Stockholm. Jag har därför från skolöverstyrelsens statistiska avdelning inhämtat uppgifter rörande det antal flickor, som höstterminerna 1922—1932 undervisats vid gymnasierna i Stockholm. I huvudsak torde jag beträffande dessa uppgifter kunna hänvisa till handlingarna i ärendet; här vill jag endast lämna följande i tabellform uppställda översiktstablå:

Antal flickor, som undervisats vid gymnasierna i Stockholm höstterminerna 1922—1932.

Läroverk	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Stockholms h. allm. läroverk f. flickor	—	—	—	—	—	—	—	48	79	123	181
Kungsholms högre allm. läroverk	—	—	—	—	—	—	—	7	17	26	35
Lyceum för flickor	76	84	85	87	84	83	82	87	81	88	106
Nya elementarskolan för flickor	56	68	95	93	81	92	94	96	101	112	120
Södermalms h. läroanstalt för flickor	77	80	80	75	63	62	49	57	54	59	60
Wallinska skolan	88	88	92	89	91	92	92	94	85	84	91
Åhlinska skolan	91	105	108	103	100	102	104	99	100	101	96
Sofi Almqvists samskola	37	43	41	33	26	27	26	28	26	25	27
Palmgrenska (sam-)skolan	25	35	34	35	35	31	35	30	32	31	29
Stockholms samgymnasium	29	32	29	31	27	21	17	9	15	23	23
Whitlockska samskolan	65	76	75	71	69	56	56	57	56	56	52
Summa	544	611	639	617	576	566	555	612	646	728	820
Summa flickor, som undervisats vid statsunderstödda enskilda gymnasier	544	611	639	617	576	566	555	557	550	579	604

Av denna tablå framgår, att antalet å gymnasium undervisade flickor i Stockholm från höstterminen 1928 — sista året innan statsläroverk blevo tillgängliga för flickor — till höstterminen 1932 stigit från 555 till 820, d. v. s. ökats med icke mindre än 265. Av denna ökning kommer visserligen den övervägande delen, 216, på de båda statliga läroverken, men de privata gymnasiernas elevantal har under samma tidrymd ökats från 555 till 604, d. v. s. med 49. Utvecklingen har sålunda åtminstone hittills icke gått i den riktningen, att en minskning i behovet av privata flickgymnasier kunnat konstateras. Vad särskilt det av skolöverstyrelsen eventuellt föreslagna gymnasiet vid Lyceum för flickor beträffar, har dettas elevantal enligt ovanstående tablå ökats från 82 år 1928 till 106 år 1932. Nu angivna förhållanden synas mig giva vid handen, att det ännu torde vara för tidigt att vidtaga åtgärder för nedläggande av ett privat flickgymnasium i Stock-

holm. Jag har därför för avsikt att vid ett senare tillfälle föreslå Kungl. Maj:t att bevilja Lyceum för flickor oavkortat statsunderstöd för dess gymnasium. Å andra sidan vill jag redan nu framhålla, att det givetvis måste anses åligga skolöverstyrelsen att noga följa utvecklingen i här förevarande avseende för att, därest utökningen av elevantalet skulle visa sig vara endast en övergående företeelse, eller andra anledningar, såsom exempelvis befolkningsmängdens förändring mellan olika stadsdelar, därtill skulle giva anledning, för Kungl. Maj:t föreslå de indragningsåtgärder, som härigenom eventuellt kunna bliva möjliga.

I anslutning till vad jag i det föregående anfört skulle alltså anslagsposten till högre flickskolor för budgetåret 1933/1934 kunna upptagas med ett till 376,900 kronor sänkt belopp.»

Till stöd för det i motionen I: 77 framförda yrkandet har anförts bland annat:

Enligt de grunder, som av riksdagen fastställts för statsunderstöd till enskilda mellanskolor och högre flickskolor, är vederbörande läroanstalt skyldig att meddela befrielse från eller nedsättning i terminsavgifter till den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer. Ett motsvarande villkor saknas däremot i fråga om statsunderstödet till läroanstalter av gruppen högre goss- och samskolor.

Det må ha ansetts överflödigt att uppställa en dylik fordran vid anslagsvillkorens fastställande med hänsyn därtill, att den ifrågavarande kategorien då begränsades på ett så snävt sätt, att den endast omfattade rena *försökslläroverk*. Den praktiska tillämpningen har emellertid gått i den riktningen, att i regeln ingen saklig skillnad föreligger mellan läroanstalter av denna anslagstyp och statens läroverk i organisation eller lärjungerekrytering. Den väsentliga avvikelsen har egentligen varit de avsevärt högre lärjungeavgifterna, vilka för vissa klasser torde överstiga 200 kronor. Då vidare gäller, att läroanstalter av ifrågavarande grupp åtnjuta icke obetydligt högre statsanslag än t. ex. flickskolorna, framstår det numera knappast motiverat att avstå från kravet på nedsättning i eller befrielse från avgifterna i viss omfattning för behövande lärjungar.

Till belysning av det kraftiga ekonomiska stöd, som staten lämnar de högre goss- och samskolorna, anser jag mig böra meddela omstående siffror, avseende den sista period för vilken ekonomiska uppgifter föreligga.

En blick på denna sammanställning torde vara tillräcklig för att övertyga därom att vägande skäl med hänsyn till de starkt ökade statsbidragen — sedan grundanslagets belopp fastställdes ha tillkommit tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till avsevärda belopp — kunna anföras för att det förut berörda villkoret om viss befrielse från och nedsättning i terminsavgifterna knytes jämväl till understödet åt dessa skolor. Särskilt gör sig behovet av en sådan ordning starkt gällande vid läroanstalter å sådana orter, där annan motsvarande statlig eller kommunal skola icke finnes inrättad. Genom att överlåta åt Kungl. Maj:t att närmare fastställa omfattningen av nedsättningen eller befrielsen, torde en önskvärd differentiering kunna uppnås beträffande skilda skolor med hänsyn till deras uppgift och ställning i övrigt.

Översikt av statsunderstöden till högre goss- och samskolor läsåret 1931—1932 respektive kalenderåret 1931.

Skola	Reservations-anslaget	Tillfällig löneförbättring	Dyrtids-tillägg	Löne- och ålders-tillägg	Summa
Sofi Almquists skola	16,200: —	28,125: 57	13,437: —	5,771: 10	63,533: 67
Beskowska skolan	19,637: 14	19,088: 68	12,754: 60	1,600: —	53,080: 42
Palmgrenska samskolan	17,900: —	22,595: 01	11,833: 50	3,133: 30	55,461: 81
Stockholms samgymnasium	8,500: —	23,068: 86	15,886: —	800: —	48,254: 86
Whitlockska samskolan	19,900: —	41,101: 70	19,484: 40	8,379: 77	88,865: 87
Djursholms samskola[1]	21,634: 21	49,016: 54	34,731: —[2]	9,222: 81	114,604: 56
Saltsjöbadens samskola[1]	15,740: —	33,387: 31	21,308: —	5,737: 77	76,173: 08
Sigtunastiftelsens human. läroverk[1]	3,333: 33	4,337: 15	4,247: —	—	11,917: 48
Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium	22,450: —	43,245: 31	21,863: —	3,702: 21	91,260: 52
Fjellstedtska skolan i Uppsala	18,500: —	16,651: 05	8,637: —	—	43,788: 05
Lunds privata elementarläroverk	17,500: —	21,297: 43	24,400: —	—	63,197: 43
Göteborgs högre samläroverk	17,000: —	36,160: 60	18,450: —	5,174: 75	76,785: 35
Lundsbergs skola	15,200: —	10,090: 33	16,438: —	—	41,728: 33
Summa	213,494: 68	348,165: 54	223,469: 50	43,521: 71	828,651: 43

[1] Avser kalenderåret 1931.

[2] Häri ingå kronor 247 rekvirerade genom Djursholms samskola för räkning Lyceum.

Nu omförmälda villkor synes kunna knytas antingen till grundanslaget, på sätt gäller i fråga om flickskola eller, därest detta av formella grunder icke skulle anses lämpligt, vid anslaget till tillfällig löneförbättring.

Utskottet biträder det i besparingssyfte framställda förslaget om sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om statsunderstöd till privatläroverken, så vitt angår budgetåret 1933/1934, att grundunderstödet fastställes till högst 4,800 kronor, med iakttagande dock av de särskilda föreskrifter, som äro eller kunna varda meddelade angående statsunderstöd till skola, som befinner sig under avveckling. Utskottet.

Beträffande den av 1932 års riksdag berörda frågan om nedläggande av ett privat flickgymnasium i Stockholm har departementschefen ansett vissa av honom anförda siffror rörande lärjungefrekvensen giva vid handen, att det ännu torde vara för tidigt att vidtaga åtgärder för en sådan indragning. Utskottet, som i berörda siffror icke trott sig finna tillräcklig ledning för bedömande av föreliggande fråga, har inhämtat detaljerade uppgifter om huru vid de i Stockholm befintliga flickgymnasierna och samgymnasierna

lärjungarna fördela sig å gymnasiets olika ringar. Av berörda uppgifter har utskottet inhämtat, att vid ett par av dessa gymnasier (reallinjerna vid Nya elementarskolan för flickor och Åhlinska skolan) lärjungeantalet höstterminen 1932 var synnerligen ringa. Det utgjorde i ringarna I—IV vid Nya elementarskolan för flickor respektive 4, 5, 6 och 9 samt vid Åhlinska skolan respektive 8, 8, 4 och 10. Även vid vissa samgymnasier är lärjungeantalet i de olika ringarna relativt litet. Berörda förhållanden synas utskottet — även om i betraktande tages, att beslut redan lärer hava fattats om avveckling av *ett* av de i huvudstaden hittills uppehållna samgymnasierna — tyda på att här föreligger en överorganisation, vilken för staten ostridigt medför onödiga utgifter, ett förhållande, varå utskottet velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Det i motionen I: 77 framställda förslaget att såsom villkor för statsunderstöd till högre goss- och samskola måtte bestämmas skyldighet för läroanstalten att medgiva befrielse från eller nedsättning i terminsavgifter till den omfattning, Kungl. Maj:t bestämmer, synes utskottet äga fog för sig. Sådan skyldighet är sedan länge gällande för enskilda mellanskolor och högre flickskolor, och någon giltig anledning att härutinnan låta de högre goss- och samskolorna intaga en undantagsställning torde icke föreligga. Utskottet biträder därför den i motionen gjorda hemställan.

Vad beträffar enskilda lärarinneseminarier har Kungl. Maj:t föreslagit, att den anslagspost, som avser dessa seminarier, skulle fortfarande, liksom för innevarande budgetår, upptagas utan angivet belopp. Då fråga om statsunderstöd till någon läroanstalt av denna art varken är eller under den närmare framtiden torde bliva aktuell, synes utskottet skäl saknas att längre bibehålla sagda anslagspost. Utskottet föreslår alltså, att densamma måtte uteslutas ur ifrågavarande anslag.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) besluta sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om statsunderstöd till privatläroverken, så vitt angår budgetåret 1933/1934, att såsom grundunderstöd till skola, varom här är fråga, må utgå högst 4,800 kronor, med iakttagande dock av de särskilda föreskrifter, som äro eller varda meddelade angående skola, som befinner sig under avveckling,

b) besluta, att statsunderstöd från anslaget till privatläroverk må till enskild mellanskola, som befinner sig under avveckling, utgå även om skolan omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan och oavsett huruvida skolan med avseende å lärjungantal under de senaste tre åren uppfyller i sådant hänseende eljest gällande villkor, samt att statsunderstöd till dylik skola, som omfattar mindre

än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, må utgå med högst 1,200 kronor för varje sådan klass,

c) med bifall till herr Björcks ovannämnda motion (I: 77) besluta, att såsom villkor för statsunderstöd till högre goss- och samskola skall gälla, att läroanstalten skall vara skyldig medgiva befrielse från eller nedsättning i terminsavgifter till den omfattning, Kungl. Maj:t bestämmer,

d) minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 664,300 kronor, med 58,600 kronor till 605,700 kronor,

e) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 såsom i nämnda anslag ingående anslagsposter uppföra följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	16,400,
högre flickskolor	»	376,900,
högre goss- och samskolor	»	212,400,

att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 605,700 kronor.

156:o) **Understöd åt Anna-skolan i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 163) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt Anna-skolan i Stockholm för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

157:o) **Lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 164, sid. 377—378) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, nu 520,000 kronor, med 35,000 kronor till 485,000 kronor.

158:o) **Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 165, sid. 379—386) föreslagit riksdagen att dels föreskriva, att — utan hinder av vad i avd. A mom. 4 och mom. 10 a) och b) samt i de till ifrågavarande avd. A fogade övergångsbestämmelser mom. 1, 2 och 3 av kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154) angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. med däri senare gjorda tillägg och ändringar ävensom av vad i mom. 7 avd. A a) och b) samt avd.

B b) av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 327) angående tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk finnes stadgat häremot stridande — för budgetåret 1933/1934 skola i fråga om statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla i huvudsak de bestämmelser, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits; dels ock till beredande under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor samt högre goss- och samskolor för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 1,917,000 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra förslagsanslag av 2,103,500 kronor.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1931/1932 har belastningen å anslaget under nämnda budgetår uppgått till 2,071,197 kronor 25 öre.

Under punkt 155:o) i det föregående har utskottet redogjort för de förslag, vilka av granskningsnämnden framställts beträffande anslagen till privatläroverken och tillika angivit sin ståndpunkt till ett av dessa förslag, nämligen ifråga om de till privatläroverken utgående grundanslagen.

I skrivelse den 31 augusti 1932 har skolöverstyrelsen gjort framställning om beredande av fortsatt anslag till tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid privatläroverk och därvid tillika till behandling upptagit granskningsnämndens övriga förslag.

Överstyrelsen har därvid anfört bland annat följande:

Granskningsnämnden har föreslagit vissa besparingsåtgärder, ägnade att inverka på det nu förevarande anslagsbehovet. Sålunda har granskningsnämnden ifrågasatt, att samma undervisningsskyldighet bör åläggas lärare vid privatläroverken som motsvarande lärarkategorier vid statsläroverk och kommunala mellanskolor och flickskolor. Den föreslagna utsträckningen av tjänstgöringsskyldigheten avser de vid privatläroverk anställda ämneslärarinnorna å stadium, motsvarande real- och flickskola, vilkas tjänstgöringsskyldighet för närvarande omfattar 22—26 veckotimmar, med en medeltjänstgöring av ungefär 25 veckotimmar. Granskningsnämndens förslag innebär för ifrågavarande lärarinnors vidkommande en utvidgning av tjänstgöringsskyldigheten till att omfatta 24—28 veckotimmar, vilket jämväl synes böra innefatta, att tjänstgöringen i medeltal skall utgöra omkring 26 veckotimmar.

Mot den sålunda föreslagna utvidgningen av tjänstgöringsskyldigheten kan med allt fog den invändningen göras, att den begränsade tjänstgöring, som åligger nu ifrågavarande lärarinnor vid jämförelse med lärarinnor vid statsläroverk och kommunala mellanskolor och flickskolor, är betingad av den skillnad i fråga om avlöningsförmåner, som förefinnes mellan de båda lärarinnekategorierna, och att en ökning av tjänstgöringsskyldigheten för den förstnämnda lärarinnekategorien rättvisligen borde ske först i samband med en ändring av avlöningsbestämmelserna. I nuvarande statsfinansiella läge har emellertid överstyrelsen funnit sig icke böra motsätta sig åtgärder i den riktning, som granskningsnämnden föreslagit.

Överstyrelsen har företagit en undersökning i syfte att utröna, i vilken utsträckning en begränsning av det föreliggande anslagsbehovet kan förutses vid en utsträckning av tjänstgöringen i föreslagen omfattning. Denna undersökning har givit till resultat, att med utgångspunkt från förhållandena under läsåret 1931/1932 och med bortseende från de läroanstalter, till vilka bidrag från förevarande anslagspost icke beräknas komma att utgå under läsåret 1933/1934, en besparing skulle hava uppstått av i runt tal 30,000 kronor. Minskningen föranledes i det stora flertalet fall av minskat behov av timlärare i läsämnen och i ett par fall därigenom, att en ämneslärarinna med full tjänstgöring skulle bliva helt överflödig. Därjämte skulle, enligt vad undersökningen ådagalagt, ytterligare åtminstone fem ämneslärarinnor med full tjänstgöring bliva överflödiga och ersättas med timlärare. Emellertid anser sig överstyrelsen böra framhålla, att i ett avsevärt antal fall, där timlärare enligt den gjorda beräkningen skulle bliva överflödig, anställandet av dylik lärare torde vara ofrånkomligt med hänsyn till undervisningens behöriga upprätthållande med kompetenta lärarkrafter. Överstyrelsen tillåter sig erinra därom, att redan nu enligt mom. 2 av övergångsbestämmelser till kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154), sådana dessa övergångsbestämmelser lyda enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 326), medgives, att efter överstyrelsens prövning i varje särskilt fall timlärare under viss förutsättning må kunna anlitas, även om medeltjänstgöringen för ämneslärarinnorna icke har föreskriven omfattning. Denna möjlighet torde alltjämt böra hållas öppen. Likaledes synes mom. 3 av nämnda övergångsbestämmelser böra bibehållas, varigenom timlärare, som under minst 10 år tjänstgjort vid samma skola och haft sin huvudsakliga utkomst av denna verksamhet, må efter överstyrelsens beprövande kunna kvarstå vid sin befattning, även om den föreskrivna medeltjänstgöringen för lärarinnorna icke uppnåtts. Därjämte måste överstyrelsen, beträffande de fall, då ämneslärarinna med full tjänstgöring skulle komma att entledigas, finna det olämpligt, att en ökad arbetslöshet skapas genom de ifrågavarande besparingsåtgärderna, särskilt om det gäller entledigande av lärarinna, som under en längre följd av år varit anställd vid privatläroverk. Ett bibehållande av dylik lärarinna synes böra möjliggöras i anslutning till mom. 1 av nämnda övergångsbestämmelser. På grund av nu nämnda förhållanden anser överstyrelsen försiktigheten bjuda, att den ovan beräknade besparingen å förevarande anslagspost begränsas till att omfatta förslagsvis hälften av det angivna beloppet, sålunda 15,000 kronor.

Granskningsnämnden har vidare ifrågasatt en besparing å nu förevarande anslagspost genom en inskränkning i privatskolornas frihet att anordna undervisning med olika grundläggande språk i samma skola. En dylik begränsning skulle väsentligen komma att avse det språk, som i skolan inträder såsom det andra främmande språket. Endast i undantagsfall förekommer det nämligen, att en skola såsom första språk erbjuder fritt val för lärjungarna mellan två främmande språk, under det att så däremot är fallet i förhållandevis större utsträckning beträffande det språk, som inträder såsom skolans andra främmande språk. Överstyrelsen har tidigare haft under övervägande vidtagande av åtgärder för begränsning av skolornas frihet i nu berörda hänseende och har följaktligen intet att erinra mot en begränsning av densamma i enlighet med granskningsnämndens förslag. Bestämmelse härom synes lämpligen böra införas i de särskilda villkor, som av Kungl. Maj:t pläga utfärdas för varje år i samband med fördelningen

av statsunderstöd till de olika privatläroverken, och torde böra erhålla en sådan utformning, att, beträffande undervisningen i främmande språk, det språk, som vid varje särskild skola inträder såsom första respektive andra och tredje språk, skall vara detsamma för samtliga lärjungar inom årsklassen, såvida icke klassen är uppdelad å parallellavdelningar i enlighet med i övrigt gällande bestämmelser rörande dylik uppdelning. Härtill bör givetvis fogas en övergångsbestämmelse, som möjliggör avveckling av redan före läsåret 1933/1934 påbörjad undervisning med alternativt två främmande språk i samma årsklass.

En av överstyrelsen företagen undersökning rörande den besparing, som kan uppstå genom ovan angivna begränsning av undervisningen i främmande språk, ådagalägger, att, därest begränsningen varit helt genomförd i samtliga årsklasser under läsåret 1931/1932, en besparing vunnits av omkring 10,000 kronor. Ett införande av den ifrågasatta bestämmelsen från och med läsåret 1933/1934 kan, såsom ovan antytts, endast innebära, att valfriheten mellan två främmande språk i samma årsklass upphör i de klasser, där undervisningen i respektive främmande språk påbörjas. Med hänsyn till detta förhållande och på grundval av den av överstyrelsen verkställda undersökningen har överstyrelsen kommit till samma resultat som granskningsnämnden i fråga om den för budgetåret 1933/1934 sannolika besparingen, varför överstyrelsen sålunda räknar med en minskning i anslagsbehovet av nu berörda anledning med 3,600 kronor.

Beträffande de betänkligheter av pedagogisk art, som kunna anföras mot den föreslagna ökningen av klassavdelningarnas storlek, tillåter sig överstyrelsen hänvisa till vad överstyrelsen anfört i fråga om de kommunala mellanskolorna. Härtill kommer nu för privatläroverkens vidkommande den omständigheten, att desamma endast i sällsynta undantagsfall äro försedda med lokalutrymmen, som medgiva sammanförande i en klassavdelning av så stort lärjungantal, som ifrågasatts, och i dessa fall äro som regel årsklasserna redan nu av sådan storlek, att de även med de ifrågasatta nya bestämmelserna skulle uppdelas å parallellavdelningar. En undersökning med utgångspunkt från förhållandena under läsåret 1930/1932 visar, att, därest den föreslagna bestämmelsen angående klassavdelningarnas storlek varit helt genomförd, klassavdelningarnas antal skulle hava minskats med 70, varvid hänsyn tagits endast till sådana skolor, som kunna beräknas åtnjuta understöd ur reservationsanslaget till privatläroverk jämväl under budgetåret 1933/1934. En dylik reduktion av klassavdelningarnas antal skulle sålunda i och för sig innebära en avsevärd besparing. Emellertid anser sig överstyrelsen för sin del, på grund av vad ovan anförts rörande skolornas lokalförhållanden, icke kunna, med någon grad av sannolikhet, beräkna något belopp, varmed det förevarande anslaget kan minskas för budgetåret 1933/1934 på grund av granskningsnämndens nu berörda förslag.

Oavsett det resultat, till vilket överstyrelsen sålunda kommit med hänsyn till möjliga besparingar i nu angivna avseende, har överstyrelsen, närmast med hänsyn till åvägabringandet av möjligast likformiga bestämmelser i förevarande hänseenden mellan de av granskningsnämnden angivna skolformerna, funnit sig böra ansluta sig till de av granskningsnämnden föreslagna åtgärderna. Dock vill överstyrelsen, liksom beträffande de kommunala flickskolorna, föreslå en begränsning av den ifrågasatta bestämmelsens räckvidd så till vida, att uppdelning enligt hittills gällande grunder, vad

lärjungantalet beträffar, må kunna ske inom de två högsta årsklasserna av enskild flickskola.

Vad slutligen beträffar det för budgetåret 1933/1934 erforderliga anslagsbeloppet, uppgår den sammanlagda minskning, som anslagsposten i jämförelse med det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptagna beloppet kan vidkännas, enligt ovan gjorda beräkningar till (80,000+30,000+15,000+3,600 =) 128,600 kronor. Anslaget synes sålunda böra upptagas med ett belopp av (2,103,500 — 128,600 =) 1,974,900 kronor.

Överstyrelsen slutar med att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreskriva,

att, utan hinder av vad i avd. A. mom. 4 och mom. 10 a) och b) samt i de till ifrågavarande avd. A fogade övergångsbestämmelser mom. 1, 2 och 3 av kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154) angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. med däri senare gjorda tillägg och ändringar ävensom av vad i mom. 7 avd. A a) och b) samt avd. B b) av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 327) angående tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk finnes stadgat häremot stridande, för budgetåret 1933/1934 skall i fråga om statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla:

1. Med full tjänstgöring förstås, vad angår stadium, motsvarande real- och flickskola, undervisning under 24—28 veckotimmar, i medeltal ungefär 26 veckotimmar, och vad angår stadium, motsvarande gymnasium, undervisning i den omfattning, som är föreskriven för lektor vid högre allmänt läroverk.

2. Såsom villkor för utgående av statsbidrag till lärarpersonalens avlöning vid enskilda läroanstalter skall gälla:

a) Uppdelning i parallellavdelningar av årsklass må efter skolöverstyrelsens medgivande i varje särskilt fall ske med iakttagande därav, att, vad angår stadium, motsvarande gymnasiet och flickskolas två högsta klasser, minst 30 och beträffande stadium, motsvarande flickskolas övriga klasser samt realskola, minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning inom densamma upprättas.

b) När särskilda skäl därtill äro, må Kungl. Maj:t kunna medgiva, att vidtagen uppdelning i parallellavdelningar må bibehållas, även om antalet lärjungar i varje avdelning av årsklassen understiger 30, respektive 35.

3. Lärare med full tjänstgöring, som icke uppnått pensionsåldern och som erhållit anställning vid privatläroverk senast från och med läsåret 1924/1925, må efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall kunna bibehållas i tjänst vid skolan utan hinder av gällande bestämmelser i fråga om tjänstgöringens omfattning och förläggning ävensom i fråga om förutsättningarna för uppdelning av årsklass i parallellavdelningar.

4. På därom gjord ansökning må skolöverstyrelsen, efter prövning i varje särskilt fall, för ett år i sänder medgiva skola, där ett bedrivande av undervisningen utan anlitande av timlärare skulle stöta på avsevärda pedagogiska svårigheter, rätt att anlita dylika lärare, ändock att icke medeltjänstgöringen för ämneslärarna å realskolans och flickskolans stadium uppgår till ungefär 26 veckotimmar.

5. På därom gjord ansökning må skolöverstyrelsen, efter prövning i varje särskilt fall, för ett år i sänder medgiva skola, där ett indragande av samtliga eller de flesta timlärartimmar skulle medföra avskedande av timlärare, som under minst 10 år tjänstgjort vid samma skola och av denna

sin verksamhet har sin huvudsakliga utkomst, rätt att anlita denne eller dessa timlärare, ändock att icke medeltjänstgöringen för ämneslärarna å realskolans och flickskolans stadium uppgår till ungefär 26 veckotimmar.

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande:

»Granskningsnämndens under här förevarande punkt behandlade förslag avser ett nedbringande av statens kostnader för privatskolorna genom dels skärpta villkor för uppdelning av klass i parallellavdelningar, dels ock något utsträckt tjänstgöringsskyldighet för lärarna, varigenom här ifrågavarande läroanstalter i nu angivna hänseenden skulle komma att bliva likställda med statsläroverken samt de kommunala mellanskolorna och flickskolorna. Dessa nämndens förslag hava i allt väsentligt följts av skolöverstyrelsen, som emellertid föreslagit vissa uppmjukande övergångsbestämmelser. Ehuru jag ingalunda förbiser de svårigheter för både skolor och enskilda lärare, vilka kunna bliva en följd av de föreslagna åtgärderna, finner jag mig under förhandenvarande förhållanden böra biträda förslaget, sådant detsamma utformats av skolöverstyrelsen. På en punkt har jag dock stannat för ett bibehållande av nuvarande förhållanden. Det gäller begränsningen i skolornas frihet att anordna undervisning med olika grundläggande språk i samma skola. Då jag anser det vara av betydelse för språkundervisningen vid skolorna, att en dylik frihet alltjämt föreligger, och då genom en begränsning i detta hänseende ej skulle besparas mer än 3,600 kronor, har jag stannat vid att ej förorda en ändring i vad i detta avseende hittills tillämpats.

Skolöverstyrelsens förslag innebär förändringar i tidigare av riksdagen fastställda grunder för anslagets utgående (se härom riksdagens skrivelse den 25 maj 1925, nr 206), och det lärer följaktligen böra underställas riksdagens prövning.

Beträffande slutligen det belopp, med vilket anslaget för här ifrågavarande ändamål torde böra upptagas i riksstaten för budgetåret 1933/1934, vill jag framhålla följande. Skolöverstyrelsen har beräknat den för nämnda budgetår möjliga minskningen till sammanlagt 128,600 kronor. Frånräknar jag nyss angivna belopp av 3,600 kronor, som skulle uppstå vid borttagande av valfriheten beträffande språkundervisningen, skulle besparingen uppgå till 125,000 kronor. Härutöver kan dock anslaget — med hänsyn till Kungl. Maj:ts under punkt 160 i det föregående omförmälda beslut rörande ombildning av den enskilda flickskolan i Borås till kommunal flickskola — minskas med ytterligare 28,000 kronor. Sammanlagda anslagsminskningen skulle sålunda bliva 153,000 kronor. Då anslagsbelastningen för budgetåret 1931/1932, enligt vad i det föregående meddelats, uppgått till i runt tal 2,070,000 kronor, skulle i anslutning härtill anslagsbehovet för budgetåret 1933/1934 kunna beräknas till (2,070,000 — 153,000) 1,917,000 kronor.»

Kungl. Maj:ts förslag, i vad angår första stycket av Kungl. Maj:ts hemställan, ansluter sig till skolöverstyrelsens förslag, sådant det finnes återgivet å sid. 383—384 i statsrådsprotokollet. Där beröres icke frågan om den av granskningsnämnden föreslagna inskränkningen i den vid privatskolorna hittills gällande valfriheten beträffande det språk, som i skolan inträder såsom det andra främmande språket. På denna punkt innebär emellertid, på sätt framgår av departementschefens uttalande å sid. 385 i statsrådsprotokollet, Kungl. Maj:ts förslag, att den hittillsvarande ordningen skulle bibehållas. Utskottet.

Granskningsnämnden har föreslagit, att beträffande privatläroverkens rätt att upprätta parallellavdelningar skulle för budgetåret 1933/1934 vidare iakttagas, att sammanlagda antalet parallellavdelningar vid dessa skolor under nämnda budgetår borde begränsas till att omfatta högst det antal, som förefunnits under budgetåret 1932/1933, således en bestämmelse av samma innebörd som den, vilken förordats beträffande de kommunala mellanskolorna. Mot detta granskningsnämndens förslag har från departementschefens sida icke framställts någon erinran.

Ehuru utskottet icke förbiser, att de sålunda föreslagna ändrade grunderna ifråga om statsbidrag till privatskolorna kunna komma att för dessa medföra vissa svårigheter, finner sig utskottet av statsfinansiella skäl dock böra förorda desamma såsom av de rådande förhållandena betingade provisoriska föreskrifter; dock att utskottet, lika litet ifråga om privatskolorna som ifråga om de kommunala flickskolorna, kan beträffande rätten till uppdelning i parallellavdelningar för sin del förorda en undantagsställning för flickskolas två högsta klasser, rörande vilka utskottet anser, att samma bestämmelser böra härutinnan gälla som angående övriga klasser. Vidare vill utskottet ifrågasätta, att orden »och förläggning» i punkt 3. å sid. 383 i statsrådsprotokollet uteslutas såsom obehövliga men ägnade att föranleda misstolkning. Vad särskilt angår de föreslagna bestämmelserna om rätt till uppdelning i parallellavdelningar (punkt 2. a) och b) å sid. 383) vill utskottet ytterligare framhålla, att dessa bestämmelser, liksom beträffande de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolorna, utesluta medgivande av undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning, när det gäller nyintagen klass. I fråga om begränsningen av totalantalet parallellavdelningar böra givetvis icke tagas i beräkning de parallellavdelningar, som med utgången av budgetåret 1932/1933 upphört genom att vederbörande skola nedlagts eller är stadd i avveckling.

Vidkommande anslagsberäkningen torde det enligt utskottets mening vara befogat, att med hänsyn till till den av utskottet förordade avvikelsen från Kungl. Maj:ts förslag i fråga om upprättande av parallellavdelningar i flickskolas två högsta klasser, angivna restriktion i fråga om nyintagna klasser och den avsedda utsträckta tjänstgöringsskyldigheten för lärarna uppskatta de besparingar, som genom de nya bestämmelserna komma att vinnas,

något högre än vad departementschefen gjort. Efter inhämtade upplysningar anser sig utskottet böra föreslå, att anslagssumman bestämmes till 1,900,000 kronor eller 17,000 kronor mindre än vad Kungl. Maj:t äskat.

I övrigt föranleder Kungl. Maj:ts förslag icke någon erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

I. föreskriva, att, utan hinder av vad i avd. A mom. 4 och mom. 10 a) och b) samt i de till ifrågavarande avd. A fogade övergångsbestämmelser mom. 1, 2 och 3 av kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154) angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. med däri senare gjorda tillägg och ändringar ävensom av vad i mom. 7 avd. A a) och b) samt avd. B b) av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 327) angående tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk finnes stadgat häremot stridande, för budgetåret 1933/1934 skall i fråga om statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla:

1. Med full tjänstgöring förstås, vad angår stadium, motsvarande real- och flickskola, undervisning under 24—28 veckotimmar, i medeltal ungefär 26 veckotimmar, och vad angår stadium, motsvarande gymnasium, undervisning i den omfattning, som är föreskriven för lektor vid högre allmänt läroverk.

2. Såsom villkor för utgående av statsbidrag till lärarpersonalens avlöning vid enskilda läroanstalter skall gälla:

a) Uppdelning i parallellavdelningar av årsklass må efter skolöverstyrelsens medgivande i varje särskilt fall ske med iakttagande därav, att sammanlagda antalet parallellavdelningar vid dessa skolor begränsas till att omfatta högst det antal, som vid motsvarande skolor förefunnits under budgetåret 1932/1933 samt att, vad angår stadium, motsvarande gymnasiet, minst 30 och beträffande stadium, motsvarande högre flickskola samt realskola, minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning inom densamma upprättas.

b) När särskilda skäl därtill äro, må Kungl. Maj:t kunna medgiva, att vidtagen uppdelning i parallellavdelningar må bibehållas, även om antalet lärjungar i varje avdelning av årsklassen understiger 30, respektive 35.

3. Lärare med full tjänstgöring, som icke uppnått pensionsåldern och som erhållit anställning vid privatläroverk

senast från och med läsåret 1924/1925, må efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall kunna bibehållas i tjänst vid skolan utan hinder av gällande bestämmelser i fråga om tjänstgöringens omfattning ävensom i fråga om förutsättningarna för uppdelning av årsklass i parallellavdelningar.

4. På därom gjord ansökning må skolöverstyrelsen, efter prövning i varje särskilt fall, för ett år i sänder medgiva skola, där ett bedrivande av undervisningen utan anlitande av timlärare skulle stöta på avsevärda pedagogiska svårigheter, rätt att anlita dylika lärare, ändock att icke medeltjänstgöringen för ämneslärarna å realskolans och flickskolans stadium uppgår till ungefär 26 veckotimmar.

5. På därom gjord ansökning må skolöverstyrelsen, efter prövning i varje särskilt fall, för ett år i sänder medgiva skola, där ett indragande av samtliga eller de flesta timlärartimmar skulle medföra avskedande av timlärare, som under minst 10 år tjänstgjort vid samma skola och av denna sin verksamhet har sin huvudsakliga utkomst, rätt att anlita denne eller dessa timlärare, ändock att icke medeltjänstgöringen för ämneslärarna å realskolans och flickskolans stadium uppgår till ungefär 26 veckotimmar;

II. till beredande under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor samt högre goss- och samskolor för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 1,900,000 kronor.

159:o) **Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 166, sid. 386), vilket innebär en anslagsminskning med 4,200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till beredande av ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 36,800 kronor.

160:o) **Understöd åt kommunala gymnasier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 167) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av understöd enligt Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med en statens realskola, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 34,000 kronor att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

161:o) **Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 168, sid. 387—391), vilket innebär en anslagsminskning med 4,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till understöd åt utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 12,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t må finna lämpligt föreskriva, utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse med högst 6,000 kronor till vardera.

162:o) **Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** Kungl. Maj:t har (punkt 169, sid. 391—398) föreslagit riksdagen att till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 75,000 kronor.

Genom beslut av 1920 års riksdag sammanslogos alla till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala tidigare utgående anslag till ett enda, väsentligen förhöjt anslag. Detta anslag, från vilket alltså det fackskolan beviljade understödet sedan dess utgått, uppfördes på extra stat under åttonde huvudtiteln. Från och med budgetåret 1925/1926 har anslaget utgått med 80,000 kronor årligen.

Genom beslut den 6 maj 1932 ställde Kungl. Maj:t det för budgetåret 1932/1933 beviljade anslaget till förfogande av styrelsen för fackskolan, varjämte föreskrifter lämnades i fråga om villkor för anslagets åtnjutande m. m. Samtidigt anbefallde Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att verkställa en ingående undersökning från såväl ekonomisk som organisatorisk synpunkt rörande verksamheten vid fackskolan.

I skrivelse den 31 augusti 1932 har *skolöverstyrelsen* framlagt resultaten av den med anledning härav verkställda undersökningen samt tillika överlämnat en av styrelsen för fackskolan gjord ansökning om anslag för budgetåret 1933/1934 med oförändrat belopp.

Skolöverstyrelsen har därvid anfört bland annat följande:

Det statsunderstöd, som alltsedan år 1897 utgått till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, har i första rummet avsett läroanstaltens kurser för utbildande av lärarinnor inom olika grenar av husligt arbete. Efter hand tillkommo emellertid understöd även för andra vid läroanstalten anordnade kurser, såsom husmoderskurser, yrkeskurser för kokerskor, yrkeskurser för ekonomiföreståndarinnor vid större anstalter samt utbildningskurs för lärarinnor i barnavård.

Överstyrelsen har gjort en beräkning av det understöd av statsmedel, som enligt nu gällande bestämmelser, eller eljes i jämförelse med andra statsunderstödda kurser av samma slag, skulle utgå till sådana fackskolans egna kurser, vilka åtnjöto statsunderstöd vid tiden för det ovan omtalade av 1920 års riksdag beslutade sammanförandet av de olika statsunderstödsbeloppen till ett enda anslag.

För att vinna en utgångspunkt för bedömande av statsunderstödets fördelning på lärarinnekurser och övriga före år 1921 statsunderstödda kurser vid fackskolan har överstyrelsen meddelat, att 6 lärarinnekurser i huslig ekonomi alltid pågå samtidigt. För var och en av dessa kurser har överstyrelsen här beräknat ett årligt understödsbelopp av 8,000 kronor eller samma belopp, varmed understöd under en lång följd av år utgått till Ateneums och Göteborgs skolköksseminarier för vardera en kurs årligen. Överstyrelsen har visserligen i skrivelse angående understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål under budgetåret 1933/1934 föreslagit en nedsättning av understöden till förenämnda skolköksseminarier från 8,000 kronor till 7,000 kronor, men har ändock ansett sig böra räkna med det högre beloppet, 8,000 kronor, för var och en av fackskolans lärarinnekurser, enär enligt av Kungl. Maj:t, på grundval av 1920 års riksdags godkännande, utfärdade bestämmelser lönerna vid fackskolan utgå med något högre belopp än vad som av Kungl. Maj:t föreskrivits beträffande övriga privata skolköksseminarier. För dessa seminarier gäller nämligen som villkor för utfående av statsunderstöd ingen annan bestämmelse beträffande lärarinnornas avlöning, än att lärarinnorna skola åtnjuta minst de löneförmåner, som äro stadgade i fråga om skolkökslärarinnor vid statsunderstödda privatläroverk.

Vid samma tjänstgöring, som kräves av fackskolans lärarinnor, 32 veckotimmar, skulle för skolkökslärarinna vid privatläroverk lön inklusive tillfällig löneförbättring, men utan dyrtidstillägg, uppgå till i första lönegraden 2,800 kronor och i högsta, tredje, lönegraden 3,300 kronor, under det att för lärarinna med full tjänstgöring vid fackskolan begynnelselönen utgör 2,880 kronor och slutlönen, i fjärde lönegraden, 4,032 kronor, utan dyrtidstillägg.

Med sex samtidigt pågående lärarinnekurser av här ifrågavarande slag skulle alltså 6×8,000 kronor eller 48,000 kronor årligen kunna beräknas utgöra statsunderstöd till dessa kurser.

För lärarinnekursen i barnavård har överstyrelsen beräknat samma understöd, som av riksdagen beviljades för detta ändamål under år 1920, eller 5,000 kronor.

Slutligen har överstyrelsen för de fackskolans kurser, vilka före år 1921 åtnjöto särskilt statsunderstöd från anslaget till enskilda anstalter för yrkesundervisning, nämligen två ettåriga husmoderskurser, en ettårig yrkeskurs för ekonomiföreståndarinnor och två praktiska yrkeskurser i matlagning å vardera en termin, beräknat så stor del av hela det till fackskolan utgående understödet, som motsvarar vad som enligt nu gällande grunder och utan annan beskärning än en obetydlig avrundning nedåt av understödsbeloppen skulle kunna tilldelas enskilda kurser för yrkesutbildning av samma art och omfattning eller tillhopa 13,000 kronor.

De av överstyrelsen ovan angivna statsunderstöden, uppgående till sammanlagt 66,000 kronor, avse, som förut framhållits, endast fackskolans egna kurser. Vid fackskolan lämnas emellertid därjämte undervisning åt elever i ett stort antal kurser, tillhörande andra skolor eller institutioner i Uppsala, till vilka kurser en viss hänsyn synes böra tagas i nu förevarande sammanhang.

Den ersättning fackskolan erhåller för nu nämnda undervisning utgår för varje skola med ett belopp i ett för allt, inbegripande såväl själva undervisningen som lokal, bränsle och lyse, rengöringsmaterial, slitage m. m. Av den summa, 30,818 kronor 66 öre, som under år 1931 inflöt på dylika av-

gifter från andra skolor, har överstyrelsen, med ledning av de uppgivna veckotimantalen, beräknat, att ett belopp av 22,474 kronor bör anses utgöra avlöning till lärarkrafterna.

Det sammanlagda veckotimantalet för här ifrågavarande undervisning, 251 timmar, motsvarar full tjänstgöring för 8 lärarinnor. Då samtliga dessa kurser, utom kurserna för sjuksköterskor, användas som övningsklasser för fackskolans lärarinneelever och lärarinnorna alltså tillika hava att handleda sistnämnda elever vid deras praktiska lärarutbildning, är det enligt överstyrelsens mening endast rimligt, att, som också sker, ifrågavarande lärarinnor avlönas efter samma grunder som fackskolans övriga lärarinnor, d. v. s. något högre än vad gällande bestämmelser stadga beträffande de skolformer de olika kurserna representera.

Med ledning av skolans arbetsordning för läsåret 1930—1931 och de uppgifter angående de olika lärarinnornas lönegradsplacering, som nu lämnats i samband med skolans framställning om statsunderstöd, har överstyrelsen beräknat, att den merkostnad för lärarinnornas i övningsklasserna avlöning, som fackskolan sålunda får vidkännas, uppgår till omkring 4,200 kronor, av vilken summa någon del synes böra utgå av statsmedel och alltså läggas till de 66,000 kronor överstyrelsen ovan beräknat som understöd till skolans egna kurser.

Enligt vad överstyrelsen i det föregående framhållit skulle statsunderstödet till fackskolan alltså kunna beräknas omfatta följande poster:

1. Understöd till skolans egna kurser.
2. Bidrag till täckande av kostnaderna för avlöning av lärarinnorna i sådana för andra skolors elever anordnade kurser, vilka tjäna som övningsklasser vid lärarinneutbildningen.
3. Bidrag till täckande av kostnaden för ålderstillägg åt 25 lärarinnor med full tjänstgöring.

För den förstnämnda av dessa poster har överstyrelsen redan beräknat ett understöd av 66,000 kronor. Kostnaden för lärarinnornas i övningsklasserna avlöning, utöver de belopp, som erläggas eller borde erläggas av vederbörande skolor, har överstyrelsen ovan uppskattat till omkring 4,200 kronor. Av detta belopp synes högst hälften eller 2,100 kronor, böra beräknas utgå av statsunderstödet.

Merkostnaden för ålderstillägg till 25 lärarinnor under budgetåret 1933/1934, i jämförelse med den av överstyrelsen gjorda beräkningen för år 1921, uppgår, enligt vad överstyrelsen ovan visat, till 7,196 kronor eller i runt tal 7,000 kronor.

Efter denna beräkning skulle hela det till fackskolan utgående understödet kunna begränsas till 66,000 + 2,100 + 7,000 = 75,100 kronor eller i runt tal 75,000 kronor.

En dylik sänkning av det till fackskolan hittills utgående understödet, 80,000 kronor, förutsätter givetvis, att skolan själv vidtager alla de åtgärder, som kunna befinnas möjliga, att nedbringa kostnaderna eller, eventuellt, öka några inkomstposter. En granskning av skolans inkomst- och utgiftsstat för budgetåret 1933/1934 synes ge vid handen, att en ökning av inkomsterna skulle kunna vinnas genom någon höjning av avgifterna för undervisning av andra anstalters elever. Dessa avgifter uppgingo som förut nämnts under år 1931 till 30,818 kronor 66 öre, men äro i det nu föreliggande statförslaget upptagna med ett lägre belopp, 26,950 kronor. Då avgifterna i fråga i vissa fall synas vara otillräckliga, torde här en jämk-

ning vara möjlig. Å andra sidan synes även någon minskning av skolans utgifter kunna genomföras, exempelvis genom begränsning av timlärararvodena till samma belopp som för år 1931, vilket enligt de uppgifter överstyrelsen i det föregående återgivit skulle innebära en besparing av omkring 2,750 kronor.

På grund av vad överstyrelsen sålunda anfört har överstyrelsen hemställt om ett anslag av 75,000 kronor till understöd åt fackskolan för budgetåret 1933/1934.

I utlåtande den 29 oktober 1932 har *statskontoret* anfört bland annat:

Statskontoret, som i den mån det varit för ämbetsverket möjligt att granska beräkningarna visserligen icke funnit något att i och för sig erinra mot desamma, har likväl ansett, att vissa av överstyrelsen gjorda anmärkningar mot den ekonomiska sidan av skolans förvaltning äro av den art, att de tillsvidare, och intilldess det visat sig, att rättelse i de anmärkta förhållandena vunnits, böra föranleda sänkning av anslaget med större belopp än det av överstyrelsen föreslagna, 5,000 kronor.

De av överstyrelsen vidrörda förhållandena synas närmast kunna utöva inflytande på den för skolans egna kurser beräknade posten å 66,000 kronor. I denna ingår ett belopp av 48,000 kronor för understöd med ett beräknat belopp av 8,000 kronor till vardera av sex samtidigt pågående kurser i huslig ekonomi. Om i stället avses 7,500 kronor för kurs, kan anslaget minskas med 3,000 kronor — en åtgärd mot vilken så mycket mindre någon invändning torde kunna resas, som överstyrelsen, enligt vad i dess förevarande framställning meddelas, föreslagit en minskning från 8,000 kronor till 7,000 kronor i de sedan lång tid tillbaka utgående understöden till Ateneum för flickor i Stockholm och Göteborgs skolköksseminarium för vardera en kurs årligen.

Genom uttagande av tillräckliga avgifter från vederbörande skolor för deras i fackskolan undervisade elever torde ytterligare 2,000 kronor kunna vinnas och anslaget således kunna minskas med, utöver av överstyrelsen föreslagna 5,000 kronor, ytterligare ett belopp av samma storlek eller sålunda från 80,000 kronor med 10,000 kronor till 70,000 kronor. Minskningen utgör 12,5 procent, vilket under nuvarande finansiella förhållanden icke torde kunna anses oskäligt.

Departementschefen har anfört:

»Mot de av statskontoret gjorda beräkningarna har jag i och för sig intet att erinra. Jag vill emellertid erinra, att, efter vad jag erfarit, i de nu gjorda beräkningarna hänsyn icke tagits till vissa efter 1920 tillkomna obligatoriska utgifter för skolan, nämligen ökning i skolans årliga pensionsbidrag för lärarinnorna, beräknad till 2,760 kronor, samt skolans andel i retroaktivavgifter för lärarinnornas pensionering, beräknad till 6,606 kronor. Härtill kan vidare läggas en post, beräknad till sammanlagt omkring 5,000 kronor, till sjuk- och semestervikarier. Med hänsyn härtill saknar jag anledning att förorda en ytterligare sänkning av anslaget under det, till vilket skolöverstyrelsen kommit, eller alltså 75,000 kronor.»

Utskottet. I 1932 års åttonde huvudtitel framhöll dåvarande departementschefen önskvärdheten av en ingående undersökning från såväl ekonomisk som organisatorisk synpunkt rörande verksamheten vid ifrågavarande läroanstalt. 1932 års riksdag biträdde denna departementschefens uppfattning. Enligt vad av statsrådsprotokollet framgår har en sådan undersökning numera verkställts av skolöverstyrelsen. Utskottet anser sig böra uttala sin förväntan, att denna undersökning snart skall bära frukt i form av en rationell omläggning av läroanstaltens organisation och arbetsuppgifter.

Mot den av Kungl. Maj:t föreslagna sänkningen av anslaget till läroanstalten från 80,000 kronor till 75,000 kronor har utskottet intet att invända.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 75,000 kronor.

163:o) **Understöd till vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd.** Kungl. Maj:t har (punkt 170, sid. 398—400) föreslagit riksdagen att till understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 19,000 kronor att under de villkor och bestämmelser och med den fördelning, som av Kungl. Maj:t föreskrivas, utgå till Maria Nordenfelts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg samt föreningen Handarbetets vänners och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm.

Jämväl för budgetåret 1932/1933 utgår för här ifrågavarande ändamål ett extra anslag av 19,000 kronor.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet förut anfört i fråga om ändrad benämning å ämnet »handarbete» vill utskottet ifrågasätta, att ifrågavarande anslag för framtiden erhåller beteckningen »understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd». I övrigt har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 19,000 kronor att under de villkor och bestämmelser och med den fördelning, som av Kungl. Maj:t föreskrivas, utgå till Maria Nordenfelts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg samt föreningen Handarbetets vänners och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm.

Folkundervisningen.

164:o) **Anslaget till folkskoleseminarierna m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 171) föreslagit riksdagen i fråga om ordinarie anslaget till folkskoleseminarierna m. m. avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

165:o) **Hyresersättning till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier.** Kungl. Maj:t har (punkt 172, sid. 402—403) föreslagit riksdagen att till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 16,000 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för ändamålet ett extra anslag av 16,000 kronor.

Genom beslut den 6 maj 1932 har Kungl. Maj:t ställt nedannämnda belopp till förfogande av länsstyrelserna för att kvartalsvis tillhandahållas vederbörande rektorer, nämligen

rektor vid folkskoleseminariet i	Linköping	kronor	3,000: —
» » » »	Skara	»	1,950: —
» » » »	Kalmar	»	2,200: —
» » » »	Karlstad	»	2,500: —
» » » »	Umeå	»	3,000: —

eller tillhopa 12,650 kronor. Något anslag till hyresersättning till rektor vid folkskoleseminariet i Lund har icke anvisats, enär rektorsbefattningen vid detta seminarium under budgetåret 1932/1933 uppehålles genom vikarie.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1932 hemställt om fortsatt anslag för ändamålet med oförändrat belopp och därvid — i avvaktan på beslut om uppehållande av rektorsbefattningen vid folkskoleseminariet i Lund för tiden efter den 30 juni 1933 — beräknat anslag till hyresersättning till rektor därstädes för budgetåret 1933/1934 med 2,400 kronor.

Utskottet.

Då rektorsbefattningen vid folkskoleseminariet i Lund icke lärer komma att tillsättas under budgetåret 1933/1934, synes det obehövligt att räkna med ovannämnda belopp å 2,400 kronor. Anslaget torde följaktligen kunna sänkas till 13,600 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folk-

skoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 13,600 kronor.

166:o) **Hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 173) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg, utan rätt för vederbörande lärare att å ifrågavarande hyresbidrag åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 14,000 kronor.

167:o) **Uppförande av en vaktmästarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar.** Kungl. Maj:t har (punkt 174, sid. 404—405) föreslagit riksdagen att för uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag, av en vaktmästarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 14,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *M. Svensson* i Kompersmåla *m. fl.* (I: 39), och den andra inom andra kammaren av herr *E. O. Magnusson* i Tumhult *m. fl.* (II: 62), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag under punkt 174 i åttonde huvudtiteln om anvisande för budgetåret 1933/1934 av ett extra reservationsanslag av 14,000 kronor för uppförande av en vaktmästarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar.

I proposition den 26 februari 1932, nr 143, föreslogs, att folkskoleseminariet i Kalmar, som är av enkeltyp och avsett för kvinnliga elever, skulle såsom sådant nedläggas och i stället upprättas ett enkelt småskoleseminarium. Såsom närmare framgår av riksdagens skrivelse den 14 juni 1932, nr 353, vann Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag ej riksdagens bifall.

I sitt den 25 oktober 1932 avgivna »Betänkande med plan för statens byggnadsverksamhet under närmast kommande tioårsperiod» (statens offentliga utredningar 1932 : 25) har *organisationsnämnden* — efter att hava erinrat om nyss angivna förhållanden — anfört:

Organisationsnämnden, som funnit, att en utvidgning för anordnande av biblioteks- och läsrum är önskvärd under förutsättning att seminariet skall bibehållas som folkskoleseminarium, har emellertid, med hänsyn till den vidare utredning angående seminarieorganisationen, som nyligen igångsatts,

icke funnit sig böra förorda någon till- eller ombyggnad av själva undervisningslokalerna under den kommande tioårsperioden. Däremot har nämnden funnit det av behovet påkallat, att en ny vaktmästarbostad anordnas. Den nuvarande vaktmästarbostaden är nämligen belägen i källarvåningen avsevärt under jordytan.

Kostnaderna för en ny vaktmästarbostad om två rum och kök med en planyta av omkring 70 kvadratmeter, källare och vind samt lokala eldstäder, vattenledning och elektriska ledningar har beräknats till 14,000 kronor. Byggnaden bör komma till utförande under budgetåret 1933/1934.

Byggnadsstyrelsen har — med förmälan att byggnadsstyrelsen, som jämväl funne en ny vaktmästarbostad vid seminariet av behovet påkallad, låtit länsarkitekten O. Lundgren uppgöra förslag till bostadsbyggnaden i fråga — till Kungl. Maj:t överlämnat tre av Lundgren uppgjorda skissritningar jämte kostnadsberäkning, slutande å 14,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har vidare, med förklaring att styrelsen intet hade att erinra vare sig mot ritningarna eller kostnadsberäkningarna, tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av en vaktmästarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 14,000 kronor.

Vidare har *skolöverstyrelsen* den 13 december 1932 avgivit yttrande i ärendet och därvid tillstyrkt vad byggnadsstyrelsen föreslagit.

Departementschefen har anfört:

»Såsom organisationsnämnden erinrat, befinner sig för närvarande frågan om den framtida folkskoleseminarieorganisationen i vårt land under utredning. Trots detta har emellertid nämnden ansett sig böra tillstyrka uppförandet av en ny vaktmästarbostad vid seminariet i Kalmar. På de av organisationsnämnden anförda skälen, anser jag mig böra biträda förslaget. Mot de framlagda ritningarna och kostnadsberäkningarna har jag intet att erinra.»

Till stöd för det i motionerna framförda yrkandet har i motionen I: 39 anförts bland annat:

Som bekant har frågan om den framtida folkskoleseminarieorganisationen i vårt land hänskjutits till en särskild utredningskommitté. Huruvida seminariet i Kalmar kommer att bibehållas som folkskoleseminarium kan således f. n. icke med visshet bedömas. Att under sådana förhållanden påyrka, att ny vaktmästarbostad skall anordnas, synes icke motiverat. Organisationsnämnden erinrar visserligen därom, att den nuvarande vaktmästarbostaden är belägen i källarvåningen, men klagomål däröver ha veterligen icke förekommit. Det förefaller därför som om den nuvarande vaktmästarbostaden utan någon påvisad olägenhet skulle kunna användas för sitt ändamål ännu ett eller annat år, till dess frågan om seminarieorganisationen är mogen för lösning. Att byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen tillstyrkt förslaget om den nya vaktmästarbostadens uppförande är naturligt, dock endast under förutsättning, att seminariet i Kalmar kommer att bibehållas, men så länge visshet därutinnan icke förefinnes, torde frågan böra vila tills vidare i avvaktan på utredningens resultat.

Utskottet. Såsom i statsrådsprotokollet erinrats, befinner sig frågan om den framtida folkskoleseminarieorganisationen i vårt land för närvarande under utredning, och det kan sålunda icke med visshet bedömas, huruvida Kalmarseminariet för framtiden kommer att bibehållas. Med hänsyn härtill synes det utskottet icke vara lämpligt, att staten nu nedlägger kostnader på seminarieanläggningen för ett ändamål av förevarande slag. På grund av vad sålunda anförts finner sig utskottet, i enlighet med de i ämnet väckta motionerna, böra avstyrka Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till herrar Svenssons i Kompersmåla m. fl. och Magnussons i Tumhult m. fl. ovannämnda motioner (I: 39 och II: 62), avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

168:o) **Vissa anslag till småskoleseminarierna m. m.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 175) föreslagit riksdagen i fråga om vissa anslag till småskoleseminarierna m. m. avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

169:o) **Tilläggsersättning för expenser åt folkskolinspektörer.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 176) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till tilläggsersättning för expenser åt folkskolinspektörer för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 10,400 kronor.

170:o) **Resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer.** Kungl. Maj:t har (punkt 177, sid. 407—408) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, nu 220,000 kronor, med 70,000 kronor till 150,000 kronor.

Det ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer utgjorde för år 1922 340,000 kronor, för tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 150,000 kronor, för budgetåret 1923/1924 300,000 kronor samt för vartdera av budgetåren 1924/1932 250,000 kronor. För budgetåret 1932/1933 har anslaget minskats med 30,000 kronor till 220,000 kronor.

Departementschefen har anfört bland annat:

»Då antalet folkskolinspektörer är 52, blir det belopp, som i medeltal utgår till varje inspektör från ifrågavarande anslag, alltså omkring 4,235 kronor för innevarande budgetår.

Med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden och nödvändigheten att i största möjliga utsträckning nedskära utgifterna har jag sett mig nödsakad föreslå åtgärder för ernående av en begränsning av utgifterna å ifråga-

varande anslag. Genom beslut den 16 december 1932 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående traktamentsersättning åt statens folkskolinspektörer, varigenom bestämmelser meddelats, vilka innebära vissa begränsningar i avseende å nu gällande grunder för dylik ersättnings utgående. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra föreslå, att ifrågavarande anslag uppföres med ett till 150,000 kronor nedsatt belopp. Genomsnittsbeloppet till varje folkskolinspektör skulle då bliva omkring 2,880 kronor. Någon ändring beträffande anslagets karaktär av förslagsanslag vill jag icke ifrågasätta. I övrigt torde överstyrelsen vid granskningen av resplanerna för folkskolinspektörerna kunna tillse, att inspektionsresorna anordnas på så effektivt sätt som möjligt.»

En så betydande nedsättning av här ifrågavarande anslag som den av Kungl. Maj:t förslagna synes kunna medföra, att det åtminstone i fråga om en del av inspektörerna icke blir möjligt att effektivt utnyttja deras arbetskrafter, och utskottet har därför icke kunnat undgå att hysa vissa betänkligheter mot förslaget. Då emellertid anslagsminskningen torde få betraktas som en tillfällig åtgärd, framtvungen av det förhandenvarande budgetära läget, har utskottet dock icke velat ifrågasätta någon avvikelse från förslaget. Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må minska det ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, nu 220,000 kronor, med 70,000 kronor till 150,000 kronor.

171:o) **Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 178, sid. 408—412) föreslagit riksdagen att dels höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,700,000 kronor, med 1,000,000 kronor till 52,700,000 kronor, dels ock medgiva, att nedannämnda lärare må tillerkännas rätt att för uppflyttning i högre lönegrad i förekommande fall tillgodoräkna sig: ordinarie folkskollärare den tid han tjänstgjort såsom tills vidare anställd nomadlärare och därvid åtnjutit avlöning såsom lönetursberättigad folkskollärare, samt lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken kan komma i åtnjutande av ålderstillägg, den tid han tjänstgjort såsom tills vidare anställd nomadlärare och därvid åtnjutit avlöning såsom lönetursberättigad småskollärare.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion (I: 1), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att i samband med och såsom en förutsättning för beviljande av anslag till avlöning åt lärarpersonalen vid folkskolorna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t — i syfte att under den rådande ekonomiska krisen såväl statens som kommunernas utgifter för

folkskoleväsendet må kunna effektivt nedbringas — måtte skyndsammast möjligt vidtaga åtgärder för att de alltjämt i skoldistrikten pågående omdaningarna med mindre folkskolors och andra »undantagsformers» utbytande mot högre skoltyper och småskollärarinnors ersättande med manliga eller kvinnliga folkskollärare begränsas till det oundgängligen nödvändiga eller att på annat sätt den s. k. automatiska utgiftsstegringen beträffande folkskolorna hejdas.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning andragna skälen hänvisar utskottet till motionen.

Granskningsnämnden har i fråga om förevarande anslag anfört följande:

Frågan om en rationalisering av folkskoleväsendet för att om möjligt nedbringa kostnaderna härför har som bekant varit föremål för prövning vid 1932 års riksdag. Enligt de då framlagda förslagen skulle, förutom vid nyinrättande av tjänst, jämväl vid återbesättande av tjänst medgivande erhållas av vederbörande statens folkskolinspektör. Under förhandenvarande förhållanden, då det gäller att erhålla så stora besparingar som möjligt, torde försiktigheten kräva att rätten att lämna dylika medgivanden förbehålles Kungl. Maj:t.

Vad angår granskningsnämndens uttalande, att rätten att medgiva återbesättande av ledig tjänst borde förbehållas Kungl. Maj:t, har *skolöverstyrelsen* ansett detta icke vara tillrådligt. Överstyrelsen har, bland annat, framhållit, att ett bifall till nämndens förslag skulle medföra en genomgripande förändring av den nu stadgade ordningen beträffande prövningen av reglementsfrågor och att antalet ärenden i hithörande ting, som skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning, skulle bliva synnerligen stort.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor måtte för budgetåret 1933/1934 höjas med ytterligare 1,000,000 kronor till 52,700,000 kronor.

Departementschefen har anfört bland annat:

»Den av skolöverstyrelsen begärda ökningen av ifrågavarande anslag beror dels på tillkommande nya ålderstillägg dels ock på den ökning av antalet lärare, som föranletts av införandet av bättre skoltyper. Utgifterna från anslaget enligt budgetredovisningen för budgetåret 1931/1932 uppgå till 52,123,864 kronor 23 öre. I anslutning till överstyrelsens beräkningar anser jag, att anslagets ökning för nästkommande budgetår icke bör understiga det av överstyrelsen föreslagna beloppet, 1,000,000 kronor. Anslaget, som nu utgår med 51,700,000 kronor, skulle alltså komma att uppgå till 52,700,000 kronor. Givetvis måste det dröja någon tid, innan de av 1932 års riksdag beslutade rationaliseringsåtgärderna kunna medföra sänkning av utgiftsbehovet.

Vad skolöverstyrelsen anfört rörande den av granskningsnämnden ifrågasatta anordningen, att rätten att medgiva återbesättande av ledigbliven tjänst skulle förbehållas Kungl. Maj:t, finner jag icke övertygande. Jag saknar

emellertid anledning att nu förslå en förändring i detta hänseende, enär frågan om skolväsendets organisation över huvud torde bliva föremål för en särskild undersökning.»

Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet.

Vad angår den i motionen I: 1 gjorda hemställan, vill utskottet erinra om att statsmakterna, såväl Kungl. Maj:t som riksdagen, under senare tid ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om besparingsåtgärder på folkskolans område. Härom vittna de betydelsefulla beslut, som vid 1932 års riksdag fattades i fråga om folkskoleväsendets rationalisering, och i år föreligger, efter initiativ från riksdagens sida, ett förslag av Kungl. Maj:t i samma syfte, nämligen beträffande folk- och småskollärares flyttningsskyldighet. Även de numera årligen utgående bidragen till skolskjutsar verka i denna riktning.

Alla dessa olika åtgärder, vid vilka det enligt utskottets mening finnes anledning att knyta goda förhoppningar om en så småningom allt starkare framträdande kostnadsbegränsning, hava det gemensamt, att de icke medföra någon försämrad undervisning åt barnen utan tvärtom vanligen leda till att dessa överföras till skolor, vilka genom sin utrustning med lärarkrafter och materiel kunna bereda lärjungarna en bättre utbildning än de förut erhållit. Detta står i god överensstämmelse med de riktlinjer, riksdagen alltsedan folkskolans tillkomst följt i frågor, som rört denna vår allmänna medborgarskola, och det är utskottets bestämda mening, att det för hela vårt folk varit ytterst värdefullt, att riksdagen, på sätt som skett, vårdat sig om den skola, till vilken folkets flertal är hänvisat för sin grundläggande utbildning, och strävat att göra den allt bättre skickad att fylla sitt ändamål. Det är sant, att detta arbete åsamkat och alltjämt åsamkar det allmänna dryga kostnader, men det bör ihågkommas, att dessa kostnader nedläggas på en av våra enligt utskottets uppfattning viktigaste kultur- och samhälleliga uppgifter.

Det är från dessa utgångspunkter utskottet anser, att besparingsåtgärder på folkskoleväsendets område böra bedömas. Så vitt utskottet kan finna, äro de förutsättningar, motionären uppställt för sitt yrkande, annorledes beskaffade. Enligt hans sätt att se saken, voro de folkskolor, till vilka en äldre generation var hänvisad, bättre skickade för sin uppgift än de nuvarande, vilkas undervisning han synes vilja karakterisera som »lyxuppfostran av medborgare». Med denna uppfattning måste man komma till den slutsatsen, att statsmakternas under många årtionden bedrivna arbete på folkskoleväsendets förbättrande varit värdelöst, ja till och med skadligt.

Då utskottet icke kan finna, att dylika omdömen äga något fog för sig, är det klart, att utskottet redan på grund härav måste ställa sig betänksamt mot motionärens förslag.

Men om utskottet bortser från dessa delar av motiveringen och endast tar sikte på det intresse, som utskottet uppenbarligen har gemensamt med

motionären, nämligen önskan att nedbringa eller åtminstone hålla tillbaka det allmännas utgifter för folkskoleväsendet, kan utskottet likväl icke finna, att anledning föreligger för riksdagen att skrida till den av motionären föreslagna åtgärden. Av det ovan sagda framgår nämligen att tanken på ett förbilligande av nämnda skolväsende ingalunda är statsmakterna främmande utan fastmer i ej oväsentlig omfattning omsatts i praktiska åtgärder, om än dessa ännu icke hunnit mer än i ringa grad visa sina verkningar. Även skolmyndigheterna hava numera bevisligen sin uppmärksamhet energiskt inriktad åt detta håll. Något skäl till brådstörtade besparingsaktioner, förestavade av ett ensidigt ekonomiskt betraktelsesätt, föreligger därför icke. Utskottet hyser den säkra förvissningen, att Kungl. Maj:t och övriga myndigheter, som hava med dessa frågor att skaffa, skola utan särskilda ingripanden från riksdagens sida lugnt och målmedvetet fullfölja rationaliseringssträvandena på folkskolans område, allt under iakttagande att icke sådana åtgärder komma till stånd, som kunna leda till en försämring och tillbakagång eller eljest skada de viktiga kulturella och samhälleliga värden, det här gäller.

Av nu anförda skäl avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) avslå herr Ekmans ovannämnda motion (I: 1),

b) höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 51,700,000 kronor, med 1,000,000 kronor till 52,700,000 kronor,

c) medgiva, att nedannämnda lärare må tillerkännas rätt att för uppflyttning i högre lönegrad i förekommande fall tillgodoräkna sig:

ordinarie folkskollärare den tid han tjänstgjort såsom tills vidare anställd nomadlärare och därvid åtnjutit avlöning såsom lönetursberättigad folkskollärare, samt

lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken kan komma i åtnjutande av ålderstillägg, den tid han tjänstgjort såsom tills vidare anställd nomadlärare och därvid åtnjutit avlöning såsom lönetursberättigad småskollärare.

172:o) **Utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt 179, sid. 412—420) föreslagit riksdagen att för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,615,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet anförts samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. B. Andersson* i Fältenborg *m. fl.* (I: 28) och den andra inom andra kammaren av herr *O. Carlström m. fl.* (II: 42), i vilka motioner hemställts, att riksdagen — med ändring av Kungl. Maj:ts förslag under åttonde huvudtiteln, I. Folkundervisningen, punkt (179) 11. Utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet — måtte för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av 1930 års riksdag angivna grunder samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

dels en inom andra kammaren av herr *G. Olsson* i Ramsta väckt motion (II: 43), vari föreslagits, att riksdagen, i anledning av vad Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkt (179) 11, äskat, måtte besluta, att för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor, att utgå per läraravdelning med hänsyn till den olika utdebiteringen av kommunalutskylder, varvid även landstingsskatt och vägskatt medräknas, samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

dels ock en inom andra kammaren av herr *A. Pehrsson* i Bramstorp *m. fl.* väckt motion (II: 332), vari hemställts, att riksdagen måtte till utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet för budgetåret 1933/1934 bevilja ett extra förslagsanslag av 8,980,000 kronor att utgå med 200 kronor för läraravdelning och 5 kronor för varje barn.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar andragna skälen, i den mån ej dessa återgivas i det följande, hänvisar utskottet till motionerna I: 28, II: 43 och II: 332.

Från och med budgetåret 1930/1931 utgår för här ifrågavarande ändamål ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor. Av detta anslag utgår statsbidrag med dels 5 kronor för varje barn, dels 200 kronor för varje läraravdelning, allt för läsår räknat.

Vid 1931 års riksdag väcktes tre motioner, vilka samtliga avsågo vissa ändringar i grunderna för utgåendet av här ifrågavarande anslag. I två likalydande motioner (I: 34 och II: 113) hemställdes sålunda, att riksdagen måtte besluta att det under åttonde huvudtiteln upptagna extra förslagsanslaget för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet i riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptoges till 5,800,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen I: 34 angivna grunder. Dessa grunder avsågo att åstadkomma en jämkning av bidragen uppåt och nedåt så, att anslaget skulle i huvudsak komma de mera skattetyngda kommunerna till godo. I en inom riksdagen väckt motion (II: 246) föreslogs vidare, att i föreskrifterna för här ifrågavarande anslags utbetalande måtte

införas bestämmelse därom, att kommunen ej skulle äga fordra ersättning för barn från annan kommun, som ginge i dess skola, med mindre ökade kostnader kunde påvisas och vederbörande folkskoleinspektör förklarat ersättning böra utgå.

Sedan riksdagens statsutskott i vederbörlig ordning införskaffat yttranden över motionerna I: 34 och II: 113 från statskontoret, skolöverstyrelsen och skatteutjämningsberedningen, avgav utskottet utlåtande den 10 april 1931, nr 77.

I enlighet med utskottets hemställan biföll härefter riksdagen Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen i här förevarande avseende framlagda förslag.

I en den 1 juni 1932 dagtecknad, till statsrådet och chefen för finansdepartementet ingiven »P. M. angående grunderna för beräkning av anslaget till utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet» har *granskningsnämnden* anfört följande:

Granskningsnämnden håller före, att den förändring i den statsfinansiella situationen, som inträtt, sedan frågorna om grunderna för utgående av här förevarande anslag vid 1931 års riksdag var föremål för en ingående prövning, motiverar en förnyad granskning. Under förhandenvarande förhållanden kan det enligt nämndens förmenande med fog ifrågasättas huruvida statsbidrag — understundom med högst avsevärda belopp — böra utgå till kommuner, som i vart fall icke kunna sägas vara i oavvisligt behov därav.

Nämnden förordar, att en ändring av grunderna för här förevarande anslags utgående måtte vidtagas i syfte att endast de mera skattetyngda kommunerna må komma i åtnjutande av bidrag från anslaget.

Den vidare utredning rörande de förändrade grunder, som i anslutning härtill må bliva erforderlig, torde få ankomma på skolöverstyrelsen. Nämnden anser sig emellertid böra räkna med, att dessa förändrade grunder gives en sådan avfattning, att anslaget i sin helhet för budgetåret 1933/1934 må kunna minskas till hälften av det nu utgående beloppet, varvid en besparing av 4,400,000 kronor i förhållande till budgetåret 1932/1933 skulle uppnås.

För undvikande av de budgetära olägenheter för de enskilda kommunerna, som framhållits av statsutskottet vid 1931 års riksdag i dess meraberörda utlåtande nr 77, torde, därest nämndens nu framlagda förslag vinner bifall, meddelande om de ifrågasatta åtgärderna i god tid före hösten 1932 böra tillställas rikets samtliga kommuner, så att dessa vid uppgivande av budget för kalenderåret 1933 kunna taga hänsyn till de förändrade förhållandena.

Skolöverstyrelsen har, i anledning av vad granskningsnämnden i sin promemoria anfört, till Kungl. Maj:t inkommit med utredning och förslag rörande förändrade grunder för utgående av här förevarande anslag. Nämnda utlåtande innebär bland annat följande:

Det av granskningsnämnden angivna syftet med en ändring av bidragsgrunderna, nämligen att endast de mera skattetyngda kommunerna skulle komma i åtnjutande av bidrag från anslaget, kunde enligt överstyrelsens mening enklast vinnas på det sättet, att bidrag finge utgå i enlighet med nu gällande grunder men endast till de kommuner, i vilka utdebiteringen för vissa angivna ändamål uppginge till eller överstege ett visst fixerat belopp. Det skulle härvid icke möta någon svårighet att fastställa sådana normer,

att även den önskade besparingen av ifrågavarande anslag vunnes. Självfallet skulle dock tilllämpningen av en dylik beräkningsgrund verka i hög grad orättvis särskilt beträffande kommuner, vilkas utdebitering komme att närma sig det belopp, vilket blivit fastställt som gräns nedåt för bidragets utgående. Det torde icke heller få anses uteslutet, att en eller annan av dessa kommuner, utan att verklig orsak därtill förelåge, skulle komma att besluta en så hög utdebitering, att bidrag kunde erhållas. I skatteutjämningshänseende komme en tillämpning av denna princip icke att få den verkan, som nu åsyftas. Överstyrelsen har därför icke ansett sig kunna förorda ett ändringsförslag av den innebörd, som här antytts.

Om man utgår från den av granskningsnämnden angivna förutsättningen, att bidrag böra utgå endast till mera skattetyngda kommuner, torde för vinnande av en i möjligaste mån rättvis fördelning bidragen böra ställas i viss bestämd relation till skattetrycket. Överstyrelsen har utgått från denna grundprincip.

Under framhållande av nödvändigheten av största möjliga enkelhet i fråga om beräkningsgrunderna, finner överstyrelsen det vara synnerligen angeläget, att sådan ändring av grunderna kommer till stånd, att blott antalet läraravdelningar inom skoldistrikten lägges till grund för beräkning av bidragen och att det hittills för varje barn utgående bidraget helt bortfaller.

Överstyrelsen utgår från den grundprincipen, att bidragens storlek borde så avvägas, att de distrikt, i vilka utdebiteringen vore så hög, att kommunerna vore berättigade till understöd av skatteutjämningsmedel enligt bestämmelserna i kungörelsen den 16 december 1927 (nr 462) angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner, icke borde få vidkännas någon mera avsevärd minskning i hittills erhållna bidrag från här förevarande anslag. I stället borde enligt överstyrelsens mening i fråga om de högst beskattade en höjning äga rum i stigande skala.

Överstyrelsen anser, att till grund för beräkningen av här ifrågavarande bidrags utgående bör läggas endast den av kommunen beslutade utdebiteringen, alltså den allmänna kommunalskatten. Då landstingsskatten och vägskatten tillsamman torde uppgå till i medeltal 3 à 4 kronor för etthundra kronors inkomst, stundom ännu mera, anser överstyrelsen lämpligt, att bidrag av här ifrågavarande art utgår till skoldistrikt med en kommunal utdebitering av sex kronor och därutöver.

Överstyrelsen förordar alltså, att bidragsrätten inträder vid sex procents utdebitering och att bidragen därefter utgå enligt stigande skala i förhållande till skattetrycket, dock att graderingen bör upphöra vid tretton procents utdebitering och att följaktligen bidraget för varje läraravdelning bör vara lika för alla skoldistrikt med sistnämnda och högre utdebiteringsprocent.

Beträffande de städer, vilka icke deltaga i landsting, räknar överstyrelsen med en minskning av den verkliga kommunala utdebiteringen på det sättet, att från nämnda utdebitering frånräknats ett belopp motsvarande medeltalet av den för år 1931 beslutade utdebiteringen av landstingsavgifter eller 2 kronor 27 öre.

Vid skolöverstyrelsens utlåtande var fogad följande översiktstablå för bedömande av anslagsbeloppet för utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet enligt skolöverstyrelsens nu avgivna förslag:

Utdebitering kronor	Antal skoldistrikt	Antal lärarafdelningar	Bidrag för läraravdelning kronor	Summa kronor
6—6.99	456	5,350	75	401,250
7—7.99	456	4,959	120	595,080
8—8.99	367	4,604	170	782,680
9—9.99	220	2,073	225	466,425
10—10.99	175	2,032	285	579,120
11—11.99	131	1,185	350	414,750
12—12.99	78	953	420	400,260
13 och däröver	137	1,616	495	799,920
			Summa kronor	4,439,485

Skatteutjämningsberedningen har anfört bland annat:

Från de synpunkter, beredningen behandlar frågan om folkundervisningens finansiering, vore det önskvärt, att någon väsentlig förändring av anslaget icke för närvarande behövde ifrågakomma.

Skolöverstyrelsen har, samtidigt som överstyrelsen till fullgörande av sitt uppdrag framlagt förslag till ändrade grunder för anslagets fördelning, uttalat sina principiella betänkligheter mot en differentiering av bidragen med hänsyn till skattetrycket. Beredningen måste för sin del ansluta sig till vad skolöverstyrelsen härutinnan anfört. Enligt beredningens uppfattning böra nämligen de speciella statsbidragen var för sig utgå efter i stort sett enhetliga grunder, oberoende av skattetrycket, och de skatteojämnheter, som kunna förefinnas, regleras genom ett för detta ändamål avsett allmänt skatteutjämningsbidrag. En differentiering med hänsyn till skattetrycket av olika speciella statsbidrag — utgående jämsides med varandra — skulle i hög grad komplicera hela skatteutjämningsförfarandet och förrycka verkningarna av de utgående allmänna utjämningsunderstöden. Därjämte skulle dylika anordningar innebära ett betungande arbete för de olika myndigheter, som skulle hava att syssla med anslagens fördelning.

Beträffande härefter frågan om den utdebitering, som eventuellt bör läggas till grund för bidragens varierande efter skattetrycket, anser skatteutjämningsberedningen, att, så länge starka variationer förekomma i de procentsatser, efter vilka landstingsskatt och vägskatt utdebiteras, det totala skattetrycket, d. v. s. den sammanlagda utdebiteringen av egentlig kommunalskatt, landstingsskatt och vägskatt, borde utgöra den enda rättvisa beräkningsgrunden, därest över huvud skattetrycket skall användas som måttstock för bestämmande av bidragets storlek.

Under förutsättning, att åtgärd utan avbidan på beredningens förslag vidtages till förändring av det ifrågavarande anslaget, synes beredningen den riktiga utvägen vara att låta anslaget helt utgå ur riksstaten och i stället tills vidare höja anslaget till bidrag åt skattetyngda kommuner, i sammanhang varmed i viss mån modifierade regler för beviljande av understöd torde befinnas nödiga.

Slutligen har *statskontoret* avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört, bland annat, följande:

Statskontoret framhåller, att det visserligen icke lärer kunna bestridas, att de nuvarande grunderna med sina för alla skoldistrikt lika stora understöd per barn och läraravdelningar, oavsett huruvida skattetrycket inom distriktet är sådant, att något understöd överhuvudtaget eller i varje fall till så stort belopp som det nu utgående skäligen är påkallat, icke kunna anses tillfredsställande. Å andra sidan har systemet likväl fördelen av att, på samma gång som det är enkelt i tillämpningen, det också innebär en skattelättnad för de distrikt, som därav äro i behov. I varje fall lärer det icke kunna ifrågakomma att, såsom skatteutjämningsberedningen föreslagit, i ärendets nuvarande läge avföra hela anslaget ur riksstaten och istället höja det allmänna skatteutjämningsanslaget samt ändra grunderna för detta anslags användning.

Vad då beträffar den av granskningsnämnden påyrkade besparingen i anslaget, vill det synas statskontoret, som om här föreläge ett område, där en verkligt effektiv minskning i statsutgifterna borde kunna vinnas, och statskontoret har för sin del intet att erinra mot en beskärning av anslaget till ungefär det av nämnden förutsatta beloppet 4,400,000 kronor. Den närmast liggande och enklaste metoden för vinnande av detta mål är givetvis att sänka de nu utgående understöden till deras halva belopp, d. v. s. det per barn beräknade understödet från 5 kronor till 2 kronor 50 öre och understödet för läraravdelning från 200 kronor till 100 kronor. Med den ståndpunkt statskontoret, enligt vad ovan anförts, intager till skatteutjämningsfrågan, vill statskontoret i första hand förorda en anordning i sålunda angiven riktning. På grund av vad skolöverstyrelsen vid upprepade tillfällen anfört angående olämpligheten av att använda antalet skolbarn såsom måttstock på distriktets skolkostnader, vilka däremot på ett riktigare sätt återspeglas i antalet läraravdelningar — en åsikt, som otvivelaktigt har goda skäl för sig — anser dock statskontoret, att för åstadkommande av den önskade besparingen de nuvarande understöden icke, såsom ovan angivits, böra nedsättas till hälften, utan att det per barn beräknade understödet bör uteslutas och understödet för läraravdelning utgå med sitt nuvarande belopp 200 kronor.

Den metod, som statskontoret sålunda i första hand förordar för vinnande av önskvärd besparing, har fördelen av att vara enkel i sin tillämpning, men drabbas å andra sidan av samma anmärkning, som kan göras mot det nuvarande systemet: den är ganska summarisk och tar icke någon hänsyn till det olika skattetrycket i distrikten. Detta är helt naturligt, då grunderna för understödens utgående äro principiellt sett desamma som de nu gällande. Denna omständighet föranleder icke i och för sig till att statskontoret skulle finna metoden mindre användbar, då det nu endast gäller ett provisorium, som får antagas icke bliva alltför långvarigt. Emellertid kan det icke förnekas, att de påtalade olägenheterna med det nuvarande systemet komma att framträda allt starkare, i mån som det belopp, som inalles står till förfogande, minskas. Då samtliga understödsbeloppen nedsättas och sålunda i de hårdare beskattade distrikten bliva allt mera otillräckliga för sitt ändamål, kommer detta förhållande att i högre grad än vad som var fallet, då de absoluta beloppen ur distriktens synpunkt bättre fyllde behovet, för nämnda distrikt framhäva det enligt deras mening orättvisa i att de i skattehänseende bättre situerade distrikten erhålla relativt lika stora understöd. För den händelse det skulle anses nödvändigt att vid minsk-

ning av anslagsbeloppet tillämpa skatteutjämningssynpunkten, har statskontoret velat något yttra sig om skolöverstyrelsens i sådant avseende framlagda förslag.

Vad då beträffar skatteskalan, anser statskontoret att man bör räkna med hela det kommunala skattetrycket. På grund härav, och i anslutning till att understödet för allmän skatteutjämning förutsätter ett skattetryck högre än 10 kronor, torde alltså första steget i skalan böra vara 10: 01—11 kronor, andra steget 11: 01—12 kronor o. s. v. till 17: 01 kronor och däröver.

Departementschefen har till en början meddelat, att belastningen å anslaget för budgetåret 1931/1932 uppgått till 8,977,999 kronor 75 öre, samt framhållit, att det — under förutsättning av oförändrade grunder — med hänsyn till den hittills kända utvecklingen, blivit nödvändigt att räkna med en medelsåtgång för budgetåret 1933/1934 av minst det belopp, som tagits i anspråk under budgetåret 1931/1932 eller i avrundat tal 8,980,000 kronor.

Härefter anför departementschefen:

»I anslutning till granskningsnämndens ovanberörda förslag hava omfattande utredningar blivit verkställda rörande möjligheterna att vidtaga ändringar i grunderna för användningen av förevarande anslag i syfte att nedbringa statens kostnader. Angelägenheten av dylika ändringar framträder i nuvarande läge med så mycket större styrka, som — på sätt chefen för finansdepartementet tidigare i dag framhållit — på grund av kommunernas försämrade ekonomiska ställning en kraftig stegring är att vänta i behovet av medel för allmän skatteutjämning, på grund varav ett betydande anslagsäskande för förstärkning av tillgångarna i skatteutjämningsmedlens fond befunnits erforderligt.

Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra tillstyrka en ändring i grunderna för här ifrågavarande anslags användning i det syfte, som av granskningsnämnden angivits. För de olika förslag, som i detta hänseende framkommit, har i det föregående redogjorts. Vid mitt ståndpunkttagande till dessa förslag har jag givetvis haft att taga hänsyn bland annat till önskvärdheten av att i möjligaste mån tillgodose det särskilda syfte, som ursprungligen avsetts med anslaget. Ur denna synpunkt och då, såsom skolöverstyrelsen och statskontoret framhållit, det bidrag ur anslaget, som mest direkt kan anses komma skolväsendet till godo, är bidraget med 200 kronor för varje läraravdelning, har jag ansett mig icke kunna förorda borttagande eller minskning av detta bidrag. Däremot har jag efter övervägande funnit mig böra föreslå upphörande av det särskilda bidraget av 5 kronor för lärjunge. Ett uteslutande av denna bidragsform torde i regel komma att i mindre utsträckning träffa kommuner med svagt skatteunderlag.

I anslutning till vad ovan anförts skulle anslaget under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1933/1934 beräknas till ett belopp, motsvarande 200 kronor för läraravdelning. Då antalet läraravdelningar enligt senaste uppgifter uppgått till 28,079, skulle det för ändamålet behövliga anslaget kunna beräknas till (28,079 × 200) 5,615,800 kronor eller i avrundat tal 5,615,000 kronor.

De förändrade bestämmelser för utgående av det kvarstående anslaget under åttonde huvudtiteln, som bliva erforderliga vid ett bifall till vad nu föreslagits, torde framdeles få meddelas av Kungl. Maj:t.»

Utskottet.

På sätt i statsrådsprotokollet erinrats, var frågan om en ändring av grunderna för ifrågavarande statsbidrags utgående föremål för 1931 års riksdags prövning. Även då hade ifrågasatts, att bidragen borde anpassas efter de olika skoldistriktens skattebörda. De härom framkomna förslagen avstyrktes av statsutskottet, som därvid anförde bland annat följande. Då riksdagen år 1930 första gången fattat beslut om beviljande av ifrågavarande statsbidrag, hade detta skett under uttryckligt framhållande av att anordningen finge betraktas såsom ett provisorium i avbidan på resultatet av den pågående utredningen av skatteutjämningsproblemet i hela dess omfattning, och att bestämmelserna i ämnet därför borde givas ett sådant innehåll, att de icke föregrepe den slutgiltiga lösningen av detta problem. Av denna anledning hade vid fastställandet av grunderna för bidragens utgående ingen hänsyn tagits till de särskilda kommunernas växlande skattetunga, utan grunderna hade avfattats på ett mera enkelt, summariskt sätt, så att understöden närmast erhållit naturen av en skattelättnad, ehuru de visserligen även åsyftade och ytterst syntes hava verkat i viss mån utjämnande i skattehänseende. Det syntes utskottet riktigt, att denna provisoriska egenskap hos bidragen bibehölles, till dess tiden vore inne att allsidigt till prövning upptaga hela skatteutjämningsfrågan. Å andra sidan betonade utskottet, att denna utskottets ståndpunkt visserligen icke behövde utesluta varje ändring av de nuvarande grunderna, såvitt en omläggning av dessa av andra skäl visade sig påkallad och kunde genomföras utan ett föregripande av skatteutjämningsfrågans lösning.

De av 1931 års statsutskott sålunda anförda skälen mot en sådan ändring av grunderna för ifrågavarande statsbidrag, att detta kommer att utgå efter en i förhållande till det kommunala skattetrycket normerad skala, synas utskottet alltjämt äga full giltighet, ja, de kunna numera till och med sägas hava ökat i styrka, sedan skatteutjämningsberedningen avgivit förslag i fråga om kostnaderna för bland annat folkskoleväsendet, vilket förslag för närvarande är på remissgång bland myndigheterna. Utskottet finner sig därför böra ställa sig avvisande mot det i motionen II: 43 framställda yrkandet, i vad det avser en omläggning av berörda grunder i nyss angiven riktning.

Motionerna I: 28 och II: 42 samt II: 332 åsyfta åter ett bibehållande av nu gällande grunder oförändrade, under det Kungl. Maj:t i syfte att vinna en betydande besparing å de under åttonde huvudtiteln uppförda anslagen föreslagit sådan ändring av grunderna, att statsbidraget per barn skulle bortfalla. Utskottet finner de av departementschefen till stöd för sistberörda förslag anförda skälen övertygande och vill för sin del ansluta sig till samma förslag. Härav följer, att utskottet avstyrker sistomförmälda tre motioner, i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Anderssons i Fältenborg m. fl., herr Carlströms m. fl., herr Olssons i Ramsta och herr Pehrssons i Bramstorp m. fl. ovannämnda motioner (I: 28, II: 42, II: 43 och II: 332), i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,615,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 179 anförts samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

173:o) **Provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 180) föreslagit riksdagen angående provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor ävensom beträffande en inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* väckt motion (I: 171) om viss ändring i bestämmelserna om provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

174:o) **Lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 181, sid. 421—422) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det ordinarie förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, nu 200,000 kronor, med 8,000 kronor till 192,000 kronor.

175:o) **Särskilda lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning samt i Överkalix församling.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 182, sid. 422—423) hemställer utskottet,

att riksdagen må öka det ordinarie förslagsanslaget till särskilt lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning samt i Överkalix församling, nu 76,000 kronor, med 3,000 kronor till 79,000 kronor.

176:o) **Inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn i de fyra nordligaste länen.** Kungl. Maj:t har (punkt 183, sid. 423—424) föreslagit riksdagen att — med uteslutande ur riksstaten av det därstädes uppförda ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, å 548,000 kronor — i riksstaten uppföra ett ordinarie reservationsanslag till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, å 548,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *J. Johansson* i Tväråselet *m. fl.* väckt motion (II: 318), vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av kungörelsen angående statsbidrag för inackordering av skolbarn (Sv. F. nr 142, 1926), att dylikt bidrag även må utgå för inackordering av barn under åtta år.

Kungl. Maj:ts förslag innebär allenast en förändring av här ifrågavarande anslags natur från s. k. obetecknat anslag till reservationsanslag. Någon ändring i de för anslagets utgående gällande grunderna har ej av Kungl. Maj:t ifrågasatts liksom ej heller beträffande anslagets belopp.

Till stöd för det i motionen II: 318 framförda yrkandet har anförts följande:

I kungl. kungörelsen angående statsbidrag till vissa skoldistrikt inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län för inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem (Sv. F. nr 142, 1926) 1 § 2 st. stadgas:

»Barn under åtta år må icke ifrågakomma till inackordering, som i denna kungörelse avses, därest ej skolöverstyrelsen prövar särskilda omständigheter föranleda undantag.»

Enligt detta stadgande kan inackorderingsbidrag i regel icke erhållas för barn under första skolåret, alltså de yngsta barnen.

Bestämmelsen vållar betydande olägenheter, då inackorderingsbidrag väl i främsta rummet borde utgå för dessa yngsta, som ha svårast att gå långa vägar till skolan. Skulle något undantag göras, borde detta snarare gälla den äldsta årsklassen i stället för den yngsta. I många fall torde kommunerna få träda emellan och lämna bidrag, när statsmedel icke kunna erhållas, vilket för skattetyngda kommuner blir ganska betungande.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad beträffar det i motionen II: 318 framställda yrkandet äger, såsom i motionen erinrats, skolöverstyrelsen redan nu rätt att — där särskilda omständigheter prövas föreligga — medgiva, att inackorderingsbidrag må utgå även för barn under åtta år. De skäl, som i motionen anförts till stöd för förslaget om upphävande av den nu för de yngsta skolbarnen gällande särbestämmelsen, hava emellertid synts utskottet beaktansvärda. Dock torde detta vara en fråga, som — i likhet med vad som varit fallet beträffande den nu gällande föreskriften — ankommer på Kungl. Maj:t att i administrativ väg avgöra, sedan närmare utredning i ämnet förebragts. Därest de i saken intresserade hos Kungl. Maj:t göra framställning om en ändring av nu angiven innebörd, lärer Kungl. Maj:t icke underlåta att taga spörsmålet under övervägande. Vid nu angivna förhållanden synes det utskottet ej erforderligt, att från riksdagens sida vidtages någon åtgärd för ändamålet.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen må — med uteslutande ur riksstaten av det därstädes uppförda ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämt-

lands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, å 548,000 kronor — i riksstaten uppföra ett ordinarie reservationsanslag till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, å 548,000 kronor;

b) att herr Johanssons i Tväråselet m. fl. ovannämnda motion (II: 318) må anses besvarad med vad utskottet här ovan anfört.

177:o) **Motion angående ersättning till kronojägaren Oskar Andreas Larsson för vissa honom åsamkade kostnader för inackordering av hans skolpliktiga barn.** I en inom andra kammaren av herr *O. W. Lövgren* väckt motion (II: 274) har hemställts, att riksdagen måtte bevilja kronojägaren Oskar Andreas Larsson i Ljusbäckens bevakningstrakt å Vargiså revir ersättning för de kostnader denne haft för inackordering av sina skolpliktiga barn under läsåren 1925—1931.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning anförda skälen hänvisas till motionen.

Utskottet. Såsom i motionen erinrats, var en fråga av i viss mån likartad beskaffenhet föremål för prövning av 1930 års riksdag. Med anledning av en i ämnet väckt motion medgav riksdagen (riksdagens skrivelse den 4 april 1930, nr 8 A, punkt 188), att av anslaget till bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn bidrag finge utgå till kronojägaren H. A. Lander å Bremön till täckande av vissa kostnader, denne under läsåren 1926—1929 haft att vidkännas för inackordering vid skola av två skolpliktiga barn.

Riksdagen uttalade emellertid därvid såsom sin bestämda mening, att därest Lander haft eller komme att få vidkännas kostnader för inackordering av sina skolpliktiga barn för tid efter utgången av läsåret 1928/1929 och av statsverket påkallade ersättning härför, dylik ersättning borde utgå av domänverkets medel, i likhet med vad som enligt särskilt riksdagsbeslut (se riksdagens skrivelse nr 99/1928) gällde ifråga om telegrafverkets medel beträffande inackorderingskostnader för barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer.

Detta riksdagens uttalande uppfattar utskottet såsom ett principiellt stånd punkttagande, vilket bör äga giltighet även i förevarande fall. Redan med hänsyn härtill torde ersättning för här ifrågavarande kostnader — i den mån sådana kunna anses skäligen böra utgå — icke böra bestridas från anslag under riksstatens åttonde huvudtitel.

Härtill kommer vidare dels att utredning saknas rörande de kostnader, som ett bifall till motionen skulle åsamka statsverket, dels ock att det här, så vitt av motionen framgår, jämväl gäller ersättning för kostnader för

skolhushåll. Ett bifall i denna del till motionen synes kunna medföra konsekvenser för statsverket, vilka ej nu kunna överblickas.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må avslå herr Lövgrens ovannämnda motion (II: 274).

178:o) **Inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 184, sid. 424—425), vilket innebär en förändring av här ifrågavarande anslags natur från s. k. obetecknat anslag till reservationsanslag, hemställer utskottet,

att riksdagen må till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor.

179:o) **Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn.** Kungl. Maj:t har (punkt 185, sid. 425—441) föreslagit riksdagen att, dels i huvudsak godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna ändrade grunderna för statsbidrag till anordnande av skolskjutsar, dels i riksstaten för budgetåret 1933/1934 såsom bidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 150,000 kronor.

Statsbidrag till anordnande av skolskjutsar har utgått sedan år 1926, då riksdagen för budgetåret 1926/1927 för ifrågavarande ändamål beviljade ett extra anslag av 30,000 kronor. Anslaget utgick härefter med 30,000 kronor för vart och ett av budgetåren 1927/1929. För att tillgodose det ökade anslagsbehovet höjdes anslaget vid 1929 års riksdag till 60,000 kronor för budgetåret 1929/1930. För budgetåret 1930/1931 utgick anslaget med samma belopp. Vid 1931 års riksdag höjdes anslaget för budgetåret 1931/1932 till 85,000 kronor. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1932 års riksdag för ändamålet ett extra anslag av 150,000 kronor. Beträffande skälen till denna anslagshöjning hänvisas till propositionen nr 77 vid 1932 års riksdag.

Dåvarande departementschefen uttalade vid sin anmälan av nyssnämnda proposition sympatier för tanken på anslagets förändring till förslagsanslag men ansåg sig icke kunna framställa förslag härom, emedan fixerade normer, efter vilka statsbidragen skulle utgå, icke förelåge. I sin skrivelse nr 132 i anledning av propositionen nr 77 uttalade riksdagen önskvärdheten av att förslag till dylika normer för skjutsbidragens utgående utan dröjsmål utarbetades genom skolöverstyrelsens försorg och förelades en kommande riksdag, på det att anslagets förändring till förslagsanslag

måtte kunna tagas under övervägande. Först genom en sådan förändring bleve det nämligen möjligt att fullt utnyttja skolskjutsanordningen till vinnande av kostnadsbesparingar och samtidigt förbättringar i skolväsendet. Riksdagen ansåg sig vidare böra framhålla, att enligt dess mening det under sådana förhållanden vore särskilt angeläget att vid disponerandet av skolskjutsanslaget framför allt sådana fall ifrågakomme till bidrag, där genom anordnande av skolskjutsar det allmännas utgifter för skolväsendet kunde nedbringas.

Nu gällande villkor för statsbidrag till ifrågavarande ändamål återfinnas i kungörelsen den 28 maj 1926 (nr 143) angående statsbidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn. Bidrag utgår företrädesvis för skjutsning av barn, som hava lång eller eljest svår väg till skolan, och i sådana fall, där kostnaderna för skolskjutsarnas anordnande kunna anses uppvägas av besparingar för skolväsendet i andra avseenden, varjämte föreskrives, att statsbidraget i regel icke må överstiga hälften av kostnaderna för skolskjutsarnas anordnande. Statsbidragen beviljas av Kungl. Maj:t.

Sedan skolöverstyrelsen, i anledning av vad 1932 års riksdag anfört, anbefallts utarbeta förslag till grunder för utgående av statsbidrag för ifrågavarande ändamål, har skolöverstyrelsen med skrivelse den 6 september 1932 avlämnat förslag i detta avseende.

Skolöverstyrelsen anför bland annat följande:

Den av 1932 års riksdag uttalade grundsatsen för disponerandet av skolskjutsanslaget, nämligen att bidrag framför allt skulle ifrågakomma, där genom skolskjutsar det allmännas utgifter för skolväsendet kunde nedbringas, har följts vid fördelningen av hittills beviljade anslag, och riksdagens önskemål har alltså redan tillgodosetts. Överstyrelsen hyser emellertid den uppfattningen, att, även om besparingssynpunkten alltid bör vara den dominerande, det dock bör finnas möjlighet att i vissa fall genom statsbidrag till skolskjutsar underlätta barns skolgång, där vägarna äro särskilt långa och svåra. I de flesta dylika fall, vilka till antalet hittills varit ringa, hava besparingar tillika kunnat antagas komma att framdeles uppstå, även om sådana icke kunnat av vederbörande skoldistrikt vid ansökningens ingivande direkt påvisas. Genom skolskjutsars anordnande med bidrag av statsmedel hava också i allmänhet vunnits vissa förbättringar i skolväsendets organisation.

I nu gällande författning finnas inga föreskrifter om minimiväglängder såsom villkor för statsbidragens utgående Saknaden av dylika har icke medfört någon svårighet för överstyrelsen att avgöra, i vilka fall statsbidrag till skolskjutsar bort till- eller avstyrkas. Ett fastslående av vissa väglängder skulle också medföra avsevärda svårigheter, måhända till och med bestämda hinder, för ett så smidigt och, med hänsyn till resultatet, så rättvist tillvägagångssätt som möjligt vid statsbidragens fördelning.

Skulle gällande bestämmelser för statsbidragen ändras så, att bidragen finge rekvireras i huvudsaklig överensstämmelse med sättet för rekvisition av statsbidrag till lärares avlöning, det vill säga utan central prövning,

torde emellertid närmare föreskrifter om skolvägarnas längd vara ofrånkomliga.

Överstyrelsen finner det för sin del befogat, att statsbidrag med större belopp än halva kostnaden kan ifrågakomma i sådana fall, där det klart framgår, att besparingarna för statsverkets del för skolväsendet i övrigt äro väsentligt större än de besparingar, som komma skoldistriktet till godo, och där det finnes skäl befara, att om högre statsbidrag icke beviljas, skoldistriktet på grund av högt skattetryck icke kan anordna skjutsar, varigenom varje besparing omöjliggöres. Överstyrelsen vill emellertid erinra därom, att redan enligt nu gällande författning statsbidrag kan utgå med högre belopp än hälften av kostnaden. Hittills har dock statsbidrag i regel beviljats med blott halva kostnaden.

Riksdagen har framhållit angelägenheten av att vid disponerandet av skolskjutsanslaget framför allt sådana fall komma i fråga till bidrag, där genom anordnande av skolskjutsar det allmännas utgifter för skolväsendet kunna nedbringas. En allmän föreskrift om att statsbidrag skall utgå med $^2/_3$ eller $^3/_4$ av kostnaderna skulle, enligt överstyrelsens mening, kunna först och främst i så måtto äventyra åsyftade besparingar, att statens utgifter för skolväsendet i övrigt icke kunde minskas i den omfattning, som fallet bleve, om nuvarande huvudbestämmelse fortfarande komme att gälla. Det torde också, därest central prövning av ansökningarna icke förekomme, kunna befaras, att ett i regel med högre belopp än hälften utgående bidrag skulle föranleda anordnande av skolskjutsar i en del fall, där sådana strängt taget icke vore behövliga.

Statsbidrag till skolskjutsar synes icke böra utgå, där åsyftade besparingar i fråga om skolväsendet kunna uppnås med mindre kostnader för det allmänna, om inackordering med anlitande av bidrag ur vederbörande för detta ändamål anvisade anslag äger rum än om skolskjutsar anordnas.

Även om överstyrelsen anser, att vissa skäl anförts för en höjning av nu med i regel 50 procent utgående statsbidrag till $^2/_3$ eller $^3/_4$ av kostnaderna, hyser dock överstyrelsen så starka betänkligheter mot en generell föreskrift om sådan höjning, att överstyrelsen icke finner sig böra tillstyrka en dylik. Överstyrelsen vill dock särskilt framhålla vikten av, att de bestämmelser angående statsbidragens storlek, som framdeles kunna komma att utfärdas, givas sådan formulering, att högre statsbidrag än halva kostnaden allt fortfarande kan beviljas i de fall, då tillräckliga skäl härför kunna anföras, dock i intet fall med högre belopp än 75 procent.

Genom bestämmandet av vissa allmänna grunder, enligt vilka statsbidrag till skolskjutsar kunde utgå och rekvireras på i stort sett samma sätt som statsbidrag till lärares avlöning, skulle tvivelsutan vissa fördelar uppnås i jämförelse med nuvarande förhållanden. Emellertid resa sig betydande svårigheter i vägen för fastställandet av sådana allmänna grunder, att ett genomförande av en dylik ordning för statsbidrags utgående blir möjlig och med avseende på resultatet tillfredsställande.

En klassificering av skolskjutsarna, så att bestämda belopp för olika vägsträckor och gällande för hela landet kunde fastställas, anser överstyrelsen omöjlig att genomföra utan att högst betydande olägenheter därav skulle följa. Närmare föreskrifter om skolvägarnas längd bleve säkerligen ofrånkomliga, därest en decentralisation i fråga om prövningen av ansökningarna skulle bliva genomförd. Vid utfärdandet av dylika föreskrifter bleve det emellertid nödvändigt att så fixera minimiväglängden, att den kunde till-

lämpas i regel, eller med andra ord kilometertalet måste sättas så lågt, att det kunde gälla för det stora flertalet fall. Överstyrelsen befarar emellertid, att en sådan föreskrift komme att leda till det resultatet, att minimiväglängden komme att betraktas som den normala och skoldistrikt följaktligen anse sig berättigat till statsbidrag för anordnande av skolskjuts, så snart skolväg uppginge till denna längd.

En utveckling i sådan riktning komme givetvis att föranleda en högst betydande ökning i totalkostnaden för skolskjutsars anordnande och därmed i kraven på statsbidrag.

Det kan antagas, att fastställandet av vissa allmänna grunder för skjutskostnadernas beräkning skulle medföra, att det intresse, som nu visat sig förefinnas hos skoldistrikten att träffa avtal om skolskjutsars utförande till lägsta möjliga priser, minskades. Särskilt kan det förmodas, att detta skulle bliva fallet, därest det regelmässiga statsbidraget bleve höjt till $^2/_3$ eller $^3/_4$ av kostnaderna. En betydande ökning av statens utgifter för ifrågavarande ändamål skulle följaktligen kunna tänkas bli följden av en dylik bestämmelse.

Överstyrelsen tillåter sig vidare framhålla, att, även om vissa allmänna grunder bleve fastställda, det dock samtidigt måste givas möjligheter till undantag, till exempel rätt att medgiva statsbidrag, även om vissa skoldistrikts kostnad för skolskjuts anordnande bleve högre än den, som erhölles med tillämpning av de allmänna föreskrifterna.

Varje särskild ansökning bör givetvis prövas med hänsyn till förhållandena inom vederbörande skoldistrikt. Därvid bör, bland annat, hänsyn tagas till bebyggelse, ekonomiska förhållanden, skolväsendets ståndpunkt och övriga omständigheter, som kunna inverka på ansöknings bedömande. Men skall denna prövning med avseende å från rikets olika delar inkomna ansökningar kunna giva i möjligaste mån tillfredsställande resultat, torde den böra vara enhetlig och jämförande. Skulle prövningen verkställas av vederbörande länsstyrelser och folkskolinspektörer, synes det överstyrelsen icke möjligt att önskvärd jämnhet i bedömandet av olika fall och förhållanden kunde vinnas.

Överstyrelsen anser det följaktligen ur nu angivna synpunkter så gott som ofrånkomligt, att en central prövning, åtminstone i viss omfattning, av inkomna ansökningar allt fortfarande förekommer.

Överstyrelsen förordar en föreskrift med innebörd, att ansökning om statsbidrag till här ifrågavarande ändamål första gång skall prövas av central myndighet men att därefter, så länge inga sådana förändringar, som kunna anses böra föranleda ny prövning, äga rum med avseende å skjutssträckor och kostnader, statsbidrag till det fastställda beloppet må få rekvireras hos och utanordnas av länsstyrelsen, sedan folkskolinspektören vitsordat, att lämnade uppgifter äro riktiga och att ingen betydande förändring i förutsättningarna för statsbidragets utgående skett. Emellertid torde vissa mindre avvikelser böra tillåtas äga rum. Om till exempel statsbidrag med halva kostnaden för en skolskjuts beviljats efter central prövning, och skjuts nästföljande läsår skall beröra samma skolor och vägsträckor, men kostnaden på grund av minskat barnantal eller i anledning av andra omständigheter kan nedbringas och statsbidraget följaktligen kan och bör nedsättas i förhållande till den lägre totalkostnaden, torde statsbidrag till beviljad del av kostnaden böra få rekvireras utan att förnyad ansökning ingives och underkastas central prövning.

I fråga särskilt om barnantalet torde böra få gälla, att mindre växlingar i detta icke skola behöva föranleda ny ansökning. Om till exempel den ursprungliga ansökningen avsett 12 barn men detta antal något minskas utan att skjutsning därför blir obehövlig och utan att kostnaderna kunna nedbringas, torde ny ansökning till central myndighet icke böra ifrågakomma. Detsamma torde böra få gälla om barnantalet ökas utan att kostnaderna för skjutsnings verkställande därför bliva större.

Så snart en mera betydande omläggning av verksamheten äger rum, bör förnyad granskning från den centrala myndighetens sida äga rum.

Skulle länsstyrelse vid prövning av ingiven rekvisition av statsbidrag finna sådana avvikelser förekomma från de förhållanden, som legat till grund för den centrala myndighetens beslut om statsbidrag, att länsstyrelse icke finner sig böra utanordna rekvirerat belopp, torde ärendet böra för prövning och avgörande överlämnas till den centrala myndighet, som fördelar statsbidragen.

Ett överlämnande till överstyrelsen av fördelningen av statsbidrag till skolskjutsar synes starkt motiverat bland annat på grund av den tidsvinst, som därigenom skulle komma att uppstå.

Överstyrelsen finner det synnerligen angeläget, att sådana förändrade föreskrifter komma till stånd, som möjliggöra tidigare beslut än nu är fallet, samt föreslår bestämmelser i sådant syfte.

Överstyrelsen anser, att såsom regel bör gälla att ansökningar om statsbidrag till skolskjutsar skola ingivas före den 1 januari närmast före det budgetår, för vilket bidrag önskas. Ett medgivande torde böra lämnas av innehåll, att överstyrelsen, därest den erhåller uppdraget att verkställa fördelningen av statsbidragen, må kunna till prövning upptaga ansökning, som icke ingivits inom föreskriven tid.

Alla ansökningar böra göras enligt formulär, som överstyrelsen torde få i uppdrag att utarbeta, därest den ifrågasatta anslagsförändringen kommer till stånd.

Enligt nu gällande författning nr 143/1926 § 4 mom. 2 kan skoldistrikt, sedan Kungl. Maj:t medgivit att statsbidrag får utgå, på därom hos vederbörande länsstyrelse gjord anmälan, efter ingången av det budgetår bidraget avser i *förskott* erhålla högst $^2/_3$ av det beviljade bidraget. Dylikt förskott avräknas vid statsbidragets slutliga utanordnande.

Överstyrelsen tillstyrker för sin del, att sådan rätt till förskott fortfarande medgives och att den får omfatta jämväl dels skoldistrikt, som tilldelats statsbidrag på grund av ansökningar, vilka inkommit senare än den 1 januari, dels skoldistrikt, som utan förnyad central prövning av ansökning, är berättigad hos länsstyrelse rekvirera statsbidrag.

Av föredragande departementschefens yttrande i propositionen nr 134 till 1932 års riksdag angående ändrade bestämmelser beträffande fortsättningsskolans organisation m. m. sid. 65, framgår, bland annat, att Kungl. Maj:t enligt gällande författningsbestämmelser ansett sig oförhindrad att disponera medel ur hittills beviljade anslag jämväl till skolskjutsar för fortsättningsskolbarn. Riksdagen har icke framställt någon erinran i anledning av detta uttalande. Härigenom torde få anses fastslaget, att uttrycket skolpliktiga barn även omfattar fortsättningsskolbarn, varför ett särskilt omnämnande av dessa i den författning, som kan komma att utfärdas, icke synes erforderligt.

De grunder för statsbidrags utgående till anordnande av skolskjutsar, som överstyrelsen i det nyss återgivna förordat, har överstyrelsen sammanfattat i ett förslag till kungörelse, vilket som bilaga medföljer överstyrelsens yttrande.

Statskontoret har yttrat sig i ärendet den 25 november 1932. Statskontoret anför bland annat:

Innan någon granskning kan äga rum av överstyrelsens förenämnda förslag, vilket innebär avsevärda avvikelser från nu i ämnet gällande föreskrifter, är det nödvändigt att taga ställning till den huvudfråga det här gäller, nämligen spörsmålet om det låter sig göra att fastställa vissa allmänna, automatiskt verkande grunder för statsbidragets utgående, så att detta skulle kunna rekvireras och utbetalas i samma ordning som exempelvis statsbidraget till folkskollärares avlönande. Överstyrelsen har verkställt en ingående undersökning av denna fråga, men därvid kommit till det resultat, att det icke är möjligt att bestämma sådana allmänna grunder och samtidigt hålla statens kostnader inom en rimlig gräns.

Statskontoret delar denna uppfattning. De av riksdagen önskade »fixerade normerna» måste avse dels det kostnadsbelopp, varå statsbidraget får beräknas, dels ock bidragets storlek. I intetdera fallet lärer det låta sig göra att fastställa för hela riket gällande grunder. Vad beträffar skoldistriktets kostnader, skulle bestämmelserna kunna gå ut på maximibelopp för kilometer, för barn och kilometer, för barn och dag m. fl. dylika kombinationer. Alla lida dock av den olägenheten, att, för att bestämmelserna skola visa sig i praktiken användbara för hela landet, maximibeloppen måste sättas så höga, att en oskälig utgiftsökning för statsverket bleve följden. Enahanda är förhållandet med en fixering av statsbidraget till visst procenttal av kostnaden. För möjliggörande, såsom önskvärt är, av ett tillgodoseende av bidragsbehovet i kommuner med svag ekonomi, höga skatter eller där särskilda omständigheter, talande för ett jämförelsevis högt bidrag eljest föreligga, måste ett för hela landet gällande procenttal sättas ganska högt. Hur önskvärt än ett fullt genomfört system med automatiskt verkande grunder vore ur synpunkten både av en snabbare behandling av dessa frågor och lättande av arbetsbördan för överstyrelsen och vederbörande statsdepartement, kan statskontoret dock icke med nödigt beaktande av sparsamhetens krav tillstyrka en sådan anordning.

Skolöverstyrelsen har emellertid framlagt ett förslag, som i viss mån modifierar ämbetsverkets ståndpunkt beträffande behovet av en central prövning av varje särskilt fall. Överstyrelsen anser nämligen, att sådan prövning bör kunna inskränkas till första gången ansökning om statsbidrag förekommer och att därefter, så länge i huvudsak enahanda förhållanden beträffande skjutskostnaderna enligt folkskolinspektörens vitsord äro förhanden, ny ansökning om statsbidrag ej skall behöva göras, utan samma belopp som det förut beviljade skall kunna rekvireras hos länsstyrelsen och av denna utanordnas. Statskontoret finner denna utväg praktisk och lämplig. Visserligen kan invändas, att även en sådan anordning kan i något fall leda till större utgifter för staten än om prövning av behovet verkställdes av skolöverstyrelsen eller Kungl. Maj:t, men fördelarna i form av snabbare behandling och arbetsbesparing äro så påtagliga, att de torde mer än uppväga de olägenheter i antydd riktning, som möjligen kunna befaras av anordningen ifråga.

Beträffande statsbidragets belopp har överstyrelsen föreslagit dess bestämmande till i regeln hälften av kostnaderna med möjlighet i vissa fall till större andel, dock högst $^3/_4$. Ett dylikt stadgande innebär, åtminstone formellt sett, en begränsning av den nuvarande bestämmelsen, i vilken det endast sägs, att statsbidraget i regel icke må överstiga hälften av kostnaderna. Ur denna synpunkt har statskontoret intet att erinra mot förslaget, men vill ifrågasätta, om icke bidragets maximum borde sättas till $^2/_3$ i stället för $^3/_4$ av kostnaderna.

Överstyrelsens förslag om tiderna och ordningen för ansökningarnas ingivande och behandling — däribland länsstyrelsernas uteslutande från befattning med ansökningarna och den slutliga prövningens och avgörandets överflyttande från Kungl. Maj:t till överstyrelsen — anser sig statskontoret böra biträda.

Det vill synas, som om åtminstone för nästa budgetår något mera trängande behov av anslagsförändring ej skulle förefinnas. Däremot är det möjligt att, därest den av överstyrelsen föreslagna metoden med utbetalning för ett visst budgetår av samma bidrag, som utgått under det föregående budgetåret, kommer att tillämpas, det visar sig nödvändigt att för behörigt tillgodoseende av nya ansökningar giva anslaget förslagsanslags natur.

För egen del har *departementschefen* anfört:

»Med hänsyn till vad i ärendet förekommit är jag icke för närvarande beredd att föreslå några allmänt gällande normerande föreskrifter. Emellertid synes mig bristen på dylika bestämmelser icke böra utgöra ett ovillkorligt hinder emot anslagets förändring till förslagsanslag. Då ett konsekvent genomförande av överstyrelsens förslag till ändrade villkor för statsbidrags utgående synes förutsätta förändring av anslagsnaturen, vill jag därför tillstyrka, att anslaget förändras till förslagsanslag.

Flertalet av de av skolöverstyrelsen föreslagna ändringarna i villkoren för statsbidrags utgående synas ändamålsenliga och kunna av mig tillstyrkas.

Statsbidrag synes sålunda böra utgå, företrädesvis då genom anordnande av skolskjutsar besparingar i det allmännas utgifter för skolväsendet i övrigt uppstå eller då skolgången vid särskilt lång eller svår skolväg avsevärt underlättas. På de av skolöverstyrelsen anförda skälen bör statsbidrag utgå med i regel hälften av kostnaderna för skolskjutsarnas anordnande. Då särskilda förhållanden därtill föranleda, synes bidrag böra utgå med högre belopp, dock i intet fall med mer än $^3/_4$ av kostnaderna.

Beslutanderätten i dessa frågor torde dock böra förbehållas Kungl. Maj:t.

Det föreslagna förändrade förfarandet vid prövning av fråga om statsbidrag synes särskilt ägnat att underlätta granskningen av ansökningarna, och genom överstyrelsens förslag rörande förkortning av prövningsproceduren och förändring av tiderna för ansökningarnas ingivande undanskaffas en betydande olägenhet i det nuvarande systemet, som vållat stora svårigheter för skoldistrikten att i förväg vid beräknandet av kostnaderna för distriktets skolväsen räkna med statsbidrag till anordnande av skolskjutsar.

Under budgetåret 1933/1934 synas övergångsbestämmelser böra meddelas i stort sett i överensstämmelse med vad skolöverstyrelsen föreslagit.

Då det nuvarande anslaget visat sig vara i det stora hela taget tillräckligt, torde förslagsanslaget för budgetåret 1933/1934 böra bestämmas till 150,000 kronor.

Närmare föreskrifter för statsbidrags utgående m. m. torde böra fastställas av Kungl. Maj:t.»

Utskottet. De föreslagna ändrade grunderna för utgåendet av skolskjutsbidragen anser sig utskottet böra i allt väsentligt förorda, dock att, när allenast besvärlig skolväg åberopas såsom skäl för understöd, sådant enligt utskottets mening må utgå endast i särskilda fall, då vid synnerligen lång eller svår skolväg skolgången genom skjutsning avsevärt underlättas.

Inför förslaget att ändra anslagets natur till förslagsanslag har utskottet känt en viss tvekan med hänsyn till att några fixerade normer för statsbidragens utgående icke visat sig möjliga att nu uppställa. I betraktande av de avsevärda besparingar i skolorganisatoriskt hänseende, som genom ifrågavarande anordning vinnas, och de stora fördelar, det för skoldistrikten erbjuder att vid planerandet av skolskjutsar kunna, därest i övrigt förutsättningarna därför äro för handen, räkna med bidrag av statsmedel, har utskottet emellertid ansett sig böra förorda den ifrågasatta ändringen av anslagets natur.

I övrigt föranleder Kungl. Maj:ts förslag ingen annan erinran från utskottets sida, än att det för vinnande av en för skoldistrikten önskvärd snabbhet i behandlingen av förevarande understödsfrågor synes vara förtjänt av Kungl. Maj:ts övervägande, om ej en sådan uppdelning av ärendenas prövning lämpligen borde ske, att endast de fall, där statsbidrag till högre belopp än 50 procent av kostnaderna ifrågasättes eller där understöd äskas allenast till underlättande av besvärlig skolväg, underställas Kungl. Maj:t och prövningsrätten i övrigt överlämnas åt skolöverstyrelsen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i huvudsak godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 185 föreslagna ändrade grunderna för statsbidrag till anordnande av skolskjutsar, dock med iakttagande av vad utskottet ovan anfört,

b) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 såsom bidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 150,000 kronor.

180:o) **Avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vissa barnhem intagna barn i skolåldern.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 186, sid. 442—445) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att kustsanatoriet Apelviken må efter särskild prövning av Kungl. Maj:t kunna tillerkännas rätt att erhålla bidrag till avlönande av lärare vid kustsanatoriets fortsättningsskola, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå huvudsakligen efter samma grunder och i samma ordning, som äro eller kunna varda stadgade angående statsbidrag till avlönande av lärare vid fortsättningsskolor,

b) till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern bevilja för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 42,500 kronor.

181:o) **Anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola.** Kungl. Maj:t har (punkt 187, sid. 445—454) föreslagit riksdagen att dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna ändringarna i gällande grunder för statsbidrag till undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, nu 3,330,000 kronor, med 765,000 kronor till 2,565,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *N. S. Norling* och *K. Sandegård* (I: 73) och den andra inom andra kammaren av herr *D. Gustavson* i Sala (II: 114), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser ändrade grunder för statsbidrag till undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, samt att de härav betingade höjningarna av det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av berörda undervisning måtte av riksdagen beviljas;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* (I: 74) och den andra inom andra kammaren av herrar *J. V. Mårtensson* och *E. Frankenberg* (II: 151), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att godkänna de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i gällande grunder för statsbidrag till undervisningen i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor med det undantag, att statsbidrag enligt nu gällande grunder måtte utgå i sådana fall, då den för nämnda undervisning anställde läraren har sin väsentliga

utkomst av denna anställning eller då vederbörande skoldistrikt vid tjänstens annonsering eller annorledes före den 1 januari 1933 bundit sig för utbetalande av minst nu gällande minimiarvode.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar andragna skälen hänvisar utskottet till motionerna I: 73 och I: 74.

I kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola stadgas, att lärare, som av skoldistrikt är anställd för undervisning i slöjd för gossar eller flickor vid nämnda skolor skall, därest statsbidrag utgår till lärarens avlöning, i arvode erhålla minst 1 krona 20 öre för undervisningstimme, ävensom att skoldistrikt, som i dylik läroanstalt anordnat undervisning i slöjd, må under i författningen närmare angivna villkor av statsmedel erhålla bidrag till lärarens avlöning, beräknat efter 1 krona 8 öre för undervisningstimme, dock med högst 146 kronor 88 öre, motsvarande högst 136 undervisningstimmar, för slöjdavdelning under ett kalenderår.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen till 1919 års riksdag, punkt 206, föreslagit ett statsbidrag för ändamålet, beräknat efter 90 öre för slöjdtimme, dock med högst 122 kronor 40 öre. I anledning av väckta motioner beslöt dock riksdagen fastställa bidraget vid nuvarande belopp.

Genom kungörelse den 18 juni 1926 (nr 311) har Kungl. Maj:t föreskrivit, att vad i ovannämnda kungörelse nr 572/1920 finnes föreskrivet angående statsbidrag för slöjdundervisning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om statsbidrag för undervisning i slöjd vid vissa sjukvårdsanstalter. Vidare har beträffande slöjdundervisningen i folkskola genom kungörelse den 6 maj 1921 (nr 261) stadgats, att skoldistrikt må äga att, då tillfälle till undervisning i slöjd för gossar eller flickor beredes i folkskola, besluta, att denna undervisning skall vara obligatorisk för de i skolan intagna barnen.

Granskningsnämnden har hemställt, att på grund av förhandenvarande statsfinansiella förhållanden statsbidrag till slöjdundervisningen må upphöra att utgå i alla de fall, då undervisningen icke meddelas av lärare som kan antagas hava denna undervisning till sin huvudsakliga sysselsättning. Med hänsyn härtill föreslår nämnden, att anslaget för budgetåret 1933/1934 tillfälligtvis måtte nedsättas med 2,780,000 kronor till 550,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har med hänsyn till de svårigheter av olika slag, som ett genomförande av nämndens förslag skulle komma att föra med sig, funnit sig icke kunna tillstyrka detsamma utan hemställt, med hänsyn till anslagsbehovet, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 öka anslaget för anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola med 100,000 kronor till 3,430,000 kronor.

Statskontoret har anvisat andra utvägar för åstadkommande av besparingar å anslaget, nämligen dels genom uppställande av krav på ett visst mini-

miantal elever i varje slöjdavdelning, dels ock genom sänkning av minimiarvodet för slöjdlärarna och därmed även motsvarande sänkning av statsbidraget. Statskontoret anför därvid bland annat:

Statskontoret vill fästa uppmärksamheten på, att de i kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola uppställda villkoren för nämnda statsbidrag torde åtminstone i ett avseende kunna skärpas utan någon större olägenhet för slöjdundervisningen.

I § 3 av nyssnämnda kungörelse föreskrives, att storleken av det till skoldistrikt utgående statsbidraget beräknas i förhållande till antalet slöjdavdelningar, som vid de särskilda skolorna varit anordnade. Ifråga om dessa avdelningar gäller bland annat, att om vid en skola finnes blott en slöjdavdelning med undervisning i gosslöjd eller blott en avdelning med undervisning i flickslöjd eller blott en avdelning av vartdera slaget, skola i densamma under kalenderåret vid varje lästermins början minst 10 gossar respektive 10 flickor hava varit för deltagande i slöjdundervisningen inskrivna och, så länge de under året tillhört skolan, i allmänhet deltagit i denna undervisning. Ifrån denna regel, att minst 10 elever fordras i varje slöjdavdelning för att statsbidrag skall utgå för densamma, gives emellertid ett synnerligen viktigt undantag, i det att slöjdavdelning kan omfatta ett lägre antal deltagare i det fall, att den består av *samtliga* i skolan inskrivna eller, då slöjdundervisningen avser allenast det egentliga folkskolestadiet, *samtliga* de detta stadium tillhörande gossar, respektive flickor, vilka prövas skäligen kunna deltaga i slöjdundervisningen.

Enligt denna undantagsbestämmelse utgå alltså under angivna förutsättningar statsbidrag även till slöjdavdelning, som endast består av en eller ett par elever. En sådan bestämmelse måste anses otillfredsställande, isynnerhet under nuvarande förhållanden.

Enligt statskontorets mening torde fullgoda skäl få anses föreligga att städse uppställa krav på visst minimiantal elever i varje slöjdgrupp, för att statsbidrag skall kunna utgå för densamma. På grund härav, och då det i varje fall icke synes föreligga någon anledning att fastställa lägre minimiantal elever än det enligt berörda paragraf regelmässigt gällande, eller sålunda 10, vill statskontoret förorda, att ovan berörda undantagsbestämmelse måtte upphävas. Det torde visserligen icke låta sig på förhand beräkna, vilka belopp, som genom en dylik författningsändring komma att inbesparas till statsverket, men i betraktande av det stora antalet skolor å landsbygden med ringa barnantal torde besparingarna kunna förväntas bliva icke obetydliga.

Härjämte vill statskontoret ifrågasätta, huruvida icke ytterligare besparingar skulle kunna vinnas genom en sänkning av det i berörda kungörelse fastställda minimiarvodet för slöjdlärarna och därmed även motsvarande nedsättning av statsbidraget. Detta arvode är för närvarande bestämt till 1 krona 20 öre per undervisningstimme, varav skoldistriktet i statsbidrag erhåller 1 krona 8 öre. Å den del, varmed statsverket sålunda bidrager till avlöningen, utgår därjämte dyrtidstillägg till vederbörande lärare.

Statskontoret vill för sin del förorda, att minimiarvodet för slöjdundervisningen nedsättes åtminstone till 1 krona per undervisningstimme, och att statsbidraget i enlighet härmed fastställes att utgå med 90 öre per timme.

Ett genomförande av vad statskontoret sålunda föreslagit ifråga om slöjd-

lärares avlöningsförmåner torde kunna beräknas medföra en besparing för statsverket av omkring 550,000 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg.

Skolöverstyrelsen har yttrat sig över statskontorets nyssnämnda förslag. Överstyrelsen har därvid anfört, bland annat, att överstyrelsen icke funne sig böra frångå den ståndpunkt, som överstyrelsen intagit i sitt tidigare utlåtande, och att enligt överstyrelsens mening från rent sakliga synpunkter sett tungt vägande skäl talade emot det av statskontoret framlagda förslaget. Därest emellertid vid det slutliga avgörandet valet skulle komma att stå mellan å ena sidan granskningsnämndens och å andra sidan statskontorets nu föreliggande förslag, funne överstyrelsen det senare vara att avgjort föredraga såsom det för slöjdundervisningen i det hela vid vårt lands folkskolor minst nedbrytande.

Departementschefen har för egen del anfört, bland annat:

»Jag finner mig böra ansluta mig till statskontorets förslag, som torde öppna möjligheter till betydande besparingar.

Minimiantalet deltagare i slöjdavdelning synes böra undantagslöst fastställas till 10. Det i § 3 mom. 1 av kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 572) föreskrivna undantaget från denna regel, för vilket i det föregående redogjorts, synes därför böra utgå.

Minimiarvodet till slöjdlärare torde i enlighet med statskontorets förslag böra nedsättas till 1 krona per undervisningstimme och statsbidraget följaktligen fastställas att utgå med 90 öre per timme, dock med högst 122 kronor 40 öre för slöjdavdelning under ett kalenderår.

Genom dessa åtgärder skall enligt skolöverstyrelsens beräkningar åstadkommas en besparing av 866,875 kronor och nu utgående anslag sålunda kunna minskas från 3,330,000 kronor till i avrundat tal 2,465,000 kronor. Då emellertid, såsom av det föregående framgår, anslagsbehovet överstiger nuvarande anslagsbelopp, torde det vara lämpligt höja sistnämnda summa med 100,000 kronor till 2,565,000 kronor. Samtidigt med att statens utgifter för ändamålet sålunda betydligt minskas, nedbringas också skoldistriktens utgifter för ifrågavarande lärares avlöning med en sjättedel.»

Utskottet. Kungl. Maj:t har funnit nödvändigt att vidtaga en avsevärd beskärning av här ifrågavarande anslag dels genom skärpning av villkoren för statsbidrags åtnjutande, i vad angår lärjungeantalet, dels ock genom nedsättning av den till lärarna utgående ersättningen. Utskottet finner det vara ett beklagligt förhållande, att åtgärderna för inskränkning av statsutgifterna kommit att så hårt drabba detta anslag, enär enligt utskottets mening slöjden, särskilt vad de kvinnliga eleverna angår, hör till de mest nyttiga och såsom uppfostringsmedel mest värdefulla bland skolämnena, åtminstone för de lärjungar, som tillhöra det egentliga folkskolestadiet. Vidare komma, såsom bland annat i de i ämnet väckta motionerna framhållits, de föreslagna änd-

ringarna otvivelaktigt att på många håll medföra olägenheter av ekonomisk art för skoldistrikten.

Å andra sidan är det nödvändigt att under de rådande förhållandena tillmäta besparingssynpunkterna synnerlig vikt. Utskottet finner sig därför icke kunna motsätta sig att inskränkningar nu göras även på detta område. Med hänsyn härtill kan utskottet icke biträda motionerna I: 73 och II: 114, i vilka påyrkas, att de nuvarande grunderna måtte helt bibehållas oförändrade.

Emellertid anser utskottet, att Kungl. Maj:ts förslag i vissa avseenden medför sådana olägenheter, att utskottet icke kan i alla delar biträda detsamma.

Genom fastställande av siffran 10 såsom ovillkorligt minimum för lärjungeantalet i slöjdavdelning kommer ett mycket stort antal barn, ofta i fattiga, glest bebyggda skoldistrikt, att bliva i avsaknad av slöjdundervisning. Denna konsekvens av Kungl. Maj:ts förslag finner utskottet vara till stor skada och har fördenskull sökt efter någon utväg, varigenom utan kostnadsökning kretsen av de barn, som genom berörda skärpning av villkoren skulle komma att berövas förmånen av slöjdundervisning, kunde i någon mån begränsas. En sådan utväg har utskottet trott sig finna i följande anordning.

Det i § 3 av statsbidragskungörelsen medgivna undantaget från regeln om minst 10 lärjungar skulle icke, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, bortfalla utan alltjämt bibehållas men begränsas att gälla endast det egentliga folkskolestadiet och förses med en undre gräns för lärjungeantalet sålunda, att såsom villkor för dess tillämpning stadgas, att lärjungarna äro till antalet minst 6.

Den härav föranledda kostnadsökningen i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag kan enligt vad utskottet inhämtat beräknas till i runt tal 220,000 kronor.

För att uppväga denna merkostnad kan enligt utskottets mening utan större olägenhet för undervisningen den ändringen i gällande bestämmelser vidtagas, att maximibidraget per slöjdavdelning, som nu är beräknat efter 136 timmar, i stället beräknas efter ett till siffran 124 sänkt timantal. Härigenom erhålles en kostnadsminskning av i runt tal 236,000 kronor, vadan slutresultatet skulle bliva en utgiftssänkning med 16,000 kronor mera än den minskning, som skulle ernås enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Vad angår Kungl. Maj:ts förslag om nedsättning av lärararvodena finner utskottet, att med hänsyn till den statsfinansiella situationen näppeligen några mera vägande skäl kunna häremot anföras, såvitt angår de fall — och dessa utgöra flertalet — där läraren sköter slöjdundervisningen såsom en bisyssla. Däremot synes frågan ligga något annorlunda till i de visserligen relativt fåtaliga fall, där skoldistrikten för ändamålet anställt särskilda lärarkrafter, för vilka slöjdlärartjänsten utgör huvudsyssla. I dessa fall,

som i regel förekomma endast i städerna, är skoldistriktet rättsligen förpliktat att till läraren utbetala en lön, som bestämts under förutsättning att skoldistriktet från statsverket kunde påräkna understöd till lärarens avlönande enligt hittills gällande grunder. Det synes utskottet, som om i denna del Kungl. Maj:ts förslag om nedsättning av lärararvodena förde till obilliga konsekvenser. Detta förhållande har påtalats i motionerna I: 73 och II: 114. Härutinnan har vidare i motionerna I: 74 och II: 151 påkallats sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att statsbidrag till undervisning i slöjd måtte utgå enligt nu gällande grunder i de fall, då den för nämnda undervisning anställda läraren har sin väsentliga utkomst av denna anställning eller då vederbörande skoldistrikt vid tjänstens annonsering eller annorledes före den 1 januari 1933 bundit sig för utbetalande av minst nu gällande minimiarvode. I likhet med motionärerna anser utskottet, att på denna punkt skäligheten bjuder, att en modifikation av Kungl. Maj:ts förslag vidtages. Utskottet kan dock icke förorda, att den påkallade avvikelsen från Kungl. Maj:ts förslag gives en så vidsträckt eller i varje fall till sina gränser svår bestämbar räckvidd, som motionärerna synas hava avsett. Enligt utskottets mening bör modifikationen avse sådana fall, där slöjdlärartjänst är för beredande av pensionsrätt åt innehavaren reglerad jämlikt § 5 i reglementet för statens pensionsanstalt. För dylika tjänster torde statsbidraget böra utgå efter oförändrade grunder, dock att även här den av utskottet ovan förordade begränsningen till högst 124 timmar synes böra ske.

Sistberörda avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag medför en merkostnad av i runt tal 83,000 kronor. Avräknas härifrån förenämnda belopp å 16,000 kronor återstår ett belopp av 67,000 kronor, varmed den av Kungl. Maj:t äskade anslagssumman torde böra höjas. I enlighet härmed skulle anslaget för budgetåret 1933/1934 komma att utgöra 2,632,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Norlings och Sandegårds, herr Gustavsons i Sala, herr Sjödahls samt herrar Mårtenssons och Frankenbergs ovannämnda motioner (I: 73, II: 114, I: 74 och II: 151),

a) godkänna följande ändringar i grunderna för utgåendet av statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som i anledning härav må finnas erforderliga:

1. Lärare, som av skoldistrikt är anställd för undervisning i slöjd för gossar eller för flickor vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, skall, därest statsbidrag utgår till lärarens avlöning, i arvode erhålla, där lärartjänsten för beredande av pensionsrätt åt tjänstinnehavaren är reglerad jämlikt § 5 i reglementet för statens pensionsanstalt,

minst 1 krona 20 öre för varje undervisningstimme och eljest minst 1 krona för undervisningstimme.

2. Skoldistrikt, som i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola anordnat undervisning i slöjd, må av statsmedel erhålla bidrag till lärarens avlöning, beräknat, där lärartjänsten för beredande av pensionsrätt åt tjänstinnehavaren är reglerad jämlikt § 5 i reglementet för statens pensionsanstalt, efter 1 krona 8 öre för undervisningstimme, och eljest efter 90 öre för undervisningstimme, dock att i intet fall statsbidraget må utgå med högre belopp för slöjdavdelning under ett kalenderår än 133 kronor 92 öre respektive 111 kronor 60 öre, motsvarande statsbidrag för 124 timmar.

3. Å det egentliga folkskolestadiet må slöjdavdelning omfatta ett lägre antal deltagare än 10, dock lägst 6, under förutsättning att den består av samtliga de detta stadium tillhörande gossar respektive flickor, vilka prövas skäligen kunna deltaga i slöjdundervisningen.

b) minska det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, nu 3,330,000 kronor, med 698,000 kronor till 2,632,000 kronor.

182:o) **Undervisningsmateriel m. m. för folkskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 188, sid. 454—455) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel m. m. för folkskolor, nu 8,000 kronor, med 5,000 kronor till 3,000 kronor.

183:o) **Understödjande av folkskolebarns ferieresor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 189, sid. 456—457), vilket innebär en anslagsminskning med 50,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till understödjande av folkskolebarns ferieresor utan angivet belopp.

184:o) **Svensk undervisning för svenska barn i utlandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 190) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 15,800 kronor, att utgå till upprätthållande av svensk undervisning åt svenska barn: i Berlin med högst 2,700 kronor, i London med högst 6,000 kronor, i Hamburg

med högst 2,700 kronor och i Paris med högst 4,400 kronor, samtliga beloppen enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa.

185:o) **Understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 191, sid. 457—463) föreslagit riksdagen att dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna ändrade grunderna för statsbidrag till avlönande av lärare vid fortsättningsskolor; dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 5,100,000, med 965,000 kronor till 4,135,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* väckt motion (I: 173), vari hemställts, att riksdagen dels måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag till ändrade grunder för statsbidrag till avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, dels ock företaga den av ett bifall till detta yrkande betingade höjningen av det ordinarie förslagsanslaget till avlönande av lärare vid fortsättningsskolor med 965,000 kronor till 5,100,000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *A. Wallerius m. fl.* väckt motion (II: 57), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att arvodet till lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskola skall utgå med samma belopp för timme som nu eller 2 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *A. Hansson* i Rubbestad *m. fl.* väckt motion (II: 115), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana bestämmelser, att fortsättningsskolans andra obligatoriska årskurs måtte göras frivillig.

Enligt gällande bestämmelser skall arvodet till lärare i fortsättningsskola och ersättningsskola utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 2 kronor 50 öre och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 1 krona 50 öre, dock att arvodet för undervisning i manlig eller kvinnlig slöjd skall utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 1 krona 75 öre och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 1 krona 25 öre samt arvodet för undervisning i hushållsgöromål i fortsättningsskola minst 2 kronor för undervisningstimme, ävensom att för undervisning i ämnet arbetskunskap, i den mån undervisning i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål ej ingår däri, till lärare, som förklarats därtill berättigad, arvodet skall utgå med minst 3 kronor för undervisningstimme. Statsbidrag till avlönande av dessa lärare utgår med belopp motsvarande de sålunda fastställda minimiarvodena. Däremot utgår icke dyrtidstillägg av statsmedel å ifrågavarande arvoden.

Utöver dessa arvoden beviljade 1921 års riksdag en förhöjning av i allmänhet 50 öre per timme, vilken förhöjning utgick till och med budgetåret

1923/1924, då den borttogs såväl av statsfinansiella skäl som med hänsyn till den dåmera inträdda höjningen av penningvärdet. I sistnämnda hänseende erinrades (1924 års åttonde huvudtitel sid. 347), att penningvärdet då vore betydligt högre än vid arvodesförhöjningen år 1921 och jämväl åtskilligt högre än år 1918, då det ursprungliga arvodet bestämdes.

Med hänsyn till den tidpunkt, då dessa arvoden blivit bestämda, anser *granskningsnämnden* en minskning av desamma böra vidtagas. Ytterligare reduktion torde kunna ske beträffande de lärare, som hava ordinarie anställning vid folkskola. Den närmare undersökning, som vore nödvändig för genomförandet av detta förslag, torde få ankomma på skolöverstyrelsen. En beräkning av de besparingar, som härigenom stode att vinna, bleve först härefter möjlig. Emellertid torde man kunna räkna med en besparing av minst 500,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har avstyrkt granskningsnämndens förslag att minska ifrågavarande arvoden samt hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att besluta, att anslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor må för budgetåret 1933/1934 utgå med oförändrat belopp eller 5,100,000 kronor.

Beträffande de åtgärder, som skulle vara erforderliga vid ett fullföljande av vad nämnden föreslagit, har skolöverstyrelsen anfört bland annat följande:

Antalet undervisningstimmar under ett läsår kan icke exakt angivas, men med ledning av undervisningsstatistiken kan det beräknas fördela sig på ungefär följande sätt:

185,000	timmar	à	kronor	3: —
1,540,000	»	»	»	2: 50
222,500	»	»	»	2: —
100,000	»	»	»	1: 75
140,000	»	»	»	1: 50
12,000	»	»	»	1: 25

Enligt skolöverstyrelsens mening skulle den av granskningsnämnden påyrkade besparingen på minst 500,000 kronor å anslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor bäst ernås genom att med 30 öre för undervisningstimme minska de arvoden, som nu utgå med 3 kronor och 2 kronor 50 öre för timme, alltså arvodena för undervisningen i vad denna icke avser hushållsgöromål, manlig och kvinnlig slöjd. Däremot skulle arvodena för undervisning i de tre nu senast nämnda ämnena liksom ock för undervisning i ersättningsskola utgå med oförändrade belopp. Slutligen erinrar överstyrelsen därom, att besparing, som vinnes genom nedsättning av lärararvodena vid fortsättningsskola under ett visst budgetår, på grund av att skoldistriktens rekvisitioner av statsmedlen ske kalenderårsvis i efterskott och förskott ej utgår till alla skoldistrikt, endast med en del av sitt belopp minskar medelsåtgången det ifrågavarande budgetåret. Resten av

det besparade beloppet minskar anslagsbehovet för det närmast efterföljande budgetåret.

Statskontoret har i ärendet avgivit yttrande den 13 oktober 1932. Med hänsyn till det statsfinansiella läget, som framtvingat omfattande besparingsåtgärder på snart sagt alla områden, och i betraktande av de lönereduktioner, som skett beträffande andra befattningshavare, finner statskontoret det knappast kunna anses orimligt, att någon minskning sker även av dessa arvoden. Statskontoret finner sig därför böra i huvudsak ansluta sig till granskningsnämndens förslag. Statskontoret anför därefter i huvudsak följande:

På sätt skolöverstyrelsen framhållit, synes tvekan kunna råda rörande lämpligheten av att fastställa ifrågavarande arvoden till olika belopp, allteftersom undervisningen bestrides av ordinarie folkskollärare eller icke. En sådan anordning synes visserligen i och för sig icke vara otänkbar, och statskontoret vill ifråga härom erinra, att i kungörelsen den 5 juli 1929 (nr 241) angående provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskola samt vid högre folkskolor har som villkor för denna löneförmån föreskrivits skyldighet för lärare, som därtill äger föreskriven kompetens, att mot åtnjutande av stadgad ersättning tjänstgöra även i fortsättningsskola och ersättningsskola, där så av vederbörande skolstyrelse påkallas. Enligt statskontorets mening torde emellertid en sådan differentiering som nu ovan nämnda såvitt möjligt böra undvikas. I stället anser sig statskontoret böra förorda en något längre gående arvodesminskning än den av skolöverstyrelsen angivna. Sålunda vill statskontoret föreslå, att ovanberörda arvode å 2 kronor 50 öre minskas med 50 öre till 2 kronor samt arvodet å 3 kronor likaledes med 50 öre till 2 kronor 50 öre. Vidare torde även övriga från omhandlade anslag utgående arvoden böra underkastas någon minskning. Sålunda synes arvodet för undervisning i ersättningsskola böra minskas med 15 öre till 1 krona 35 öre, arvodet för undervisning i hushållsgöromål med 25 öre till 1 krona 75 öre samt arvodet för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd i fortsättningsskola med 25 öre till 1 krona 50 öre och i ersättningsskola med 15 öre till 1 krona 10 öre.

Ett genomförande av statskontorets ovannämnda förslag torde kunna beräknas medföra en besparing å anslaget med tillhopa omkring 965,000 kronor.

Departementschefen har bland annat anfört:

»De statsfinansiella förhållandena föranleda mig att på de av granskningsnämnden och statskontoret anförda skälen tillstyrka viss nedsättning i nu utgående arvoden till ifrågavarande lärare. Gällande avlöningsbestämmelser torde i enlighet med statskontorets förslag böra ändras så, att nu utgående arvoden å 3 kronor, respektive 2 kronor 50 öre minskas med 50 öre till 2 kronor 50 öre, respektive 2 kronor, arvodet för undervisning i hushållsgöromål med 25 öre till 1 krona 75 öre, arvodet för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd i fortsättningsskola med 25 öre till 1 krona 50 öre, arvodet för undervisning i ersättningsskola med 15 öre till 1 krona 35 öre samt slutligen arvodet för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd i ersättningsskola med 15 öre till 1 krona 10 öre.»

Till stöd för det i motionen II: 57 framförda yrkandet har anförts:

Eftersträvansvärda besparingar hava genomförts under åttonde huvudtiteln. Det är naturligt, att på enskilda punkter härav betänkligheter eller ändringsyrkanden väckas. Att yrka ändring föranleder oss Kungl. Maj:ts förslag att nedsätta arvodet för lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolorna från nuvarande belopp 2 kronor till 1 krona 75 öre.

Skolöverstyrelsen har avstyrkt en dylik nedsättning och därvid bland annat uttalat, att de fast anställda lärarinnorna i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan i regel hava av skoldistrikt tillförsäkrats en fast årslön, beräknad med hänsyn till det hittills utgående statsbidraget för undervisningen. En minskning i minimiarvodet och därmed även av statsbidraget skulle i dessa fall leda till motsvarande ökning av skoldistriktets utgifter. Det här ifrågavarande arvodet lärer också under alla förhållanden vara så lågt satt, att man även med bortseende från nyss nämnda olägenhet svårligen kunde ifrågasätta en minskning av dessa arvoden. Undervisningen i hushållsgöromål handhaves också nästan uteslutande av lärarinnor, som därav hava sin huvudsakliga utkomst.

Att lärarinnorna i hushållsgöromål vid fortsättningsskolan befinna sig i en annan ställning än de folkskollärare som undervisa där, är särskilt tydligt av sistnämnda förhållande, att de av denna undervisning hava sin huvudsakliga — om icke enda — utkomst. Att undervisningen i fråga röner allmän uppskattning, torde kunna utläsas av antalet timmar, 222,500, jämfört med t. ex. motsvarande siffra för »yrkesbetonad» undervisning, 185,000. Vid en jämförelse med sistnämnda undervisning, vad arvodena angår, befinner sig likväl undervisningen i hushållsgöromål icke i någon gynnad ställning. Medan kompetens för den förra kan vinnas efter några veckors kurser, erfordras det för anställning inom den senare en mera kostsam och tidskrävande utbildning.

Härtill kan fogas, att årsinkomsten för ifrågavarande lärarinnor icke alltid är i samma grad viss som för andra lärare, därför att tillgången på elever kan i sådan grad variera, att beräknat antal årskurser icke kommer till stånd — i sådana fall nämligen, där icke, såsom ovan sagts, en reglering skett av fast lön — att de ingen pensionsrätt äga enligt lag, samt att, där skolköket är flyttande, tjänstgöringen ofta är förenad med olägenheter.

Beträffande motiveringen till motionerna I: 173 och II: 115 får utskottet hänvisa till motionerna.

I likhet med granskningsnämnden och departementschefen finner utskottet sig under förhandenvarande förhållanden böra förorda viss nedsättning i nu utgående arvoden till lärare vid fortsättningsskolor. Det förslag i detta hänseende, som Kungl. Maj:t framlagt, har icke givit utskottet anledning till erinran mer än i ett hänseende, nämligen i fråga om arvodet till lärarinnor i hushållsgöromål. Detta arvode utgår för närvarande med 2 kronor för undervisningstimme men har nu föreslagits skola sänkas till 1 krona 75 öre. Utskottet.

Det bör emellertid framhållas, att ifrågavarande undervisning har mycket stor betydelse för det uppväxande kvinnliga släktet, att lärarinnorna i hushållsgöromål, vilkas utbildning är ganska lång och dyrbar, såsom regel hava

sin huvudsakliga utkomst av denna undervisning och att den ersättning, de åtnjuta för sitt arbete, är i betraktande av vad nyss anförts ifråga om undervisningens betydelse och lärarinnornas utbildning relativt låg. Med hänsyn till nu angivna förhållanden finner sig utskottet böra biträda det motionsvis framkomna förslaget om ett bibehållande av dessa arvoden vid nuvarande belopp, 2 kronor för undervisningstimme.

Utskottet tillstyrker alltså motionen II: 57 ävensom motionen I: 173, i vad densamma avser här ifrågavarande undervisning. I övrigt avstyrker utskottet vad i sistnämnda motion yrkats.

Då antalet undervisningstimmar i hushållsgöromål beräknats till i runt tal 222,500, medför ett bifall till vad utskottet nu föreslagit en kostnadsökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 55,625 kronor eller i avrundat tal 55,000 kronor. Det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 5,100,000 kronor, skulle med anledning härav böra för budgetåret 1933/1934 upptagas med 4,190,000 kronor, innebärande en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 910,000 kronor.

Vad slutligen beträffar det i motionen II: 115 framförda yrkandet vill utskottet erinra, att frågan om fortsättningsskolans organisation var föremål för en ingående behandling vid 1932 års riksdag, som därvid tog ståndpunkt till berörda fråga i hela dess omfattning och fattade vissa betydelsefulla beslut i detta hänseende, jämväl avseende den andra årskursens ställning. Med hänsyn härtill finner utskottet ej tillräckliga skäl föreligga att redan nu till förnyad behandling upptaga berörda spörsmål och avstyrker alltså motionen II: 115.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Wagnssons ovannämnda motion (I: 173) samt med bifall till herr Wallerius m. fl. ovannämnda motion (II: 57) besluta, att arvodet till lärare i fortsättningsskola och ersättningsskola skall utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 2 kronor och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 1 krona 35 öre, dock att arvodet för undervisning i manlig eller kvinnlig slöjd skall utgöra för undervisningstimme i fortsättningsskola minst 1 krona 50 öre och för undervisningstimme i ersättningsskola minst 1 krona 10 öre samt arvodet för undervisning i hushållsgöromål i fortsättningsskola minst 2 kronor för undervisningstimme ävensom att för undervisning i ämnet arbetskunskap, i den mån undervisning i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål ej ingår däri, till lärare, som förklarats därtill berättigad, arvodet

skall utgå med minst 2 kronor 50 öre för undervisningstimme,

b) med anledning härav minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 5,100,000 kronor, med 910,000 kronor till 4,190,000 kronor;

c) avslå herr Hanssons i Rubbestad m. fl. ovannämnda motion (II: 115).

186:o) **Utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 192, sid. 464—467) föreslagit riksdagen att till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 32,800 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

För ifrågavarande ändamål utgår för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag å 138,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har beräknat kostnaderna för 1934 års kurser till 59,200 kronor. För denna summa skulle bestridas utgifterna för 4 fortsättningskurser i jordbruk à 5,500 kronor, 3 begynnelsekurser i jordbruk à 2,200 kronor, en fortsättningskurs i industri à 5,800 kronor, en fortsättningskurs i handel à 3,000 kronor, en begynnelsekurs i handel å 1,600 kronor, 2 fortsättningskurser i kvinnlig slöjd à 5,850 kronor, 2 begynnelsekurser i kvinnlig slöjd à 2,250 kronor samt en kurs i medborgarkunskap à 4,000 kronor. Enligt överstyrelsens beräkning bör det kunna uppstå ett överskott på omkring 14,000 kronor å de för år 1933 tillgängliga medlen, varför ytterligare skulle erfordras endast omkring 45,000 kronor.

Departementschefen har anfört:

»Mot det av överstyrelsen framlagda förslaget har jag ej funnit anledning till erinran i annat hänseende än att jag anser, att några medel till begynnelsekurser — med undantag dock för sådana kurser i kvinnlig slöjd — samt till kurs i medborgarkunskap icke böra under nu rådande förhållanden beräknas, vadan det av överstyrelsen föreslagna beloppet, 45,000 kronor, bör sänkas med 12,200 kronor till 32,800 kronor. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande anslagets disposition.»

Utskottet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för nästa budgetår medel till begynnelsekurser utgå endast för sådana kurser i kvinnlig slöjd. Utskottet anser, att med hänsyn till rådande förhållanden begynnelsekurser även i sistnämnda ämne utan större olägenhet kunna undvaras under år 1934. Några medel härtill böra därför enligt utskottets mening icke beräknas för budgetåret 1933/1934. På grund härav kan det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 32,800 kronor, nedsättas med 4,500 kronor till 28,300 kronor.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 28,300 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

187:o) **Understöd åt högre folkskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 193, sid. 467—471) föreslagit riksdagen att dels besluta sådan ändring, att gälla under tiden den 1 juli 1933—den 30 juni 1934, i de av 1918 års lagtima riksdag fastställda grunderna för utgående av statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola (riksdagens skrivelse den 24 maj 1918 nr 248, sid. 81), att för parallellavdelning må — utöver till skolan utgående statsunderstöd med 2,400 kronor för årsklass av allmän högre folkskola och med 2,650 kronor för årsklass av yrkesbestämd högre folkskola — i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, utgå statsunderstöd med samma belopp, dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor, nu 930,000 kronor, med 15,000 kronor till 915,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* (I: 76) och den andra inom andra kammaren av fru *Sigrid Gillner-Ringenson m. fl.* (II: 156), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att för budgetåret 1933/1934 för utfående av statsunderstöd till parallellavdelningar vid högre folkskolor skall gälla, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i högre folkskola ej må överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att statsbidrag må inom varje årsklass utgå till så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter skolöverstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning av årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* (I: 172) och den andra inom andra kammaren av fru *Ruth Gustafson m. fl.* (II: 319), i vilka motioner, så vitt nu är i fråga, yrkats, att följande bestämmelser angående antalet parallellavdelningar av årsklass inom yrkesbestämda högre folkskolor måtte av riksdagen beslutas, 1:o att vid yrkesbestämd högre folkskola statsbidrag till parallellavdelningar inom klass 1 må utgå till högst så stort antal avdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom den-

samma; 2:o att sammanslagning av redan upprättade parallellavdelningar må erfordras vid ett lärjungantal, som uppkommer, då talet 35 i bestämmelserna för klass 1 utbytts mot: för avgångsklass 28, för klass närmast före avgångsklass 30 och för övriga mellanliggande klasser 32; samt 3:o att, där särskilda skäl efter skolöverstyrelsens beprövande därtill föranleda, ovan under 2:o föreslagna lärjungantal av 35 må kunna nedsättas till 32 och ovan under 2:o föreslagna lärjungantal av 32 till 30.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar andragna skälen hänvisar utskottet till motionerna I: 76 och I: 172.

Granskningsnämnden har — under erinran att för högre folkskolor för närvarande i fråga om rätt till uppdelning å parallellavdelningar samma bestämmelser gällde som för de kommunala mellanskolorna — i detta hänseende förordat samma ändringar och åtgärder, som av nämnden föreslagits för de kommunala mellanskolorna.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1932 gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1933/1934 och därvid samtidigt till behandling upptagit granskningsnämndens berörda förslag. Överstyrelsen anför bland annat följande:

Granskningsnämndens förslag i fråga om rätt till uppdelning å parallellavdelningar vid högre folkskolor innebär, att antalet parallellavdelningar under läsåret 1933/1934 bör begränsas till att omfatta högst det antal, som förefunnits under läsåret 1932/1933, att antalet lärjungar i varje årsklass bör överstiga 35, innan uppdelning på parallellavdelningar vidtages, såvitt icke överstyrelsen för särskilt fall annorlunda bestämmer, samt att överstyrelsen tillerkännes befogenhet att med iakttagande av sålunda angivna grunder medgiva upprättande av parallellavdelning.

Vad beträffar den föreslagna bestämmelsen, att det normala lärjungantalet i klassavdelning skulle ökas från 30 till 35, vill överstyrelsen först framhålla, att denna fråga har betydelse endast för de yrkesbestämda högre folkskolorna, då för de allmänna högre folkskolorna redan gäller en bestämmelse av samma innebörd som den nu ifrågasatta. Överstyrelsen vill vidare ytterligare understryka vad överstyrelsen i sitt utlåtande den 3 december 1929 angående anslag till kommunala mellanskolor och högre folkskolor under budgetåret 1930/1931 anfört, att, vad de yrkesbestämda högre folkskolorna angår, de pedagogiska hänsynen, speciellt på grund av de i dessa skolor förekommande praktiska ämnena, särskilt starkt tala mot en höjning av elevantalet över 30 i varje avdelning. Överstyrelsen påpekade dessutom i samma utlåtande, att, då från ungefär hälften av de yrkesbestämda högre folkskolorna meddelats, att lokalutrymmena icke medgåve mer än omkring 30 lärjungar i varje avdelning, som en följd härav, vid en bestämmelse om höjt elevantal, dispenser torde bliva nödvändiga.

Enligt en inom överstyrelsen verkställd beräkning skulle, därest den ifrågasatta åtgärden tillämpats för läsåret 1931/1932, antalet parallellavdelningar kommit att minskas med högst 15. Då överstyrelsen icke för det närvarande kunnat konstatera, huruvida statsbidrag utgått till samtliga dessa parallelluvdelningar, och då uppgifter angående antalet parallellavdelningar innevarande läsår ännu icke föreligga, vågar överstyrelsen icke nu uppskatta

den minskning i utgifterna, som sagda reducering av parallellavdelningar kan medföra.

Den av granskningsnämnden ifrågasatta anordningen beträffande parallellavdelningar, vilken överstyrelsen under nuvarande förhållanden anser sig böra godtaga, torde påkalla, att en provisorisk författning i ämnet utfärdas att gälla för budgetåret 1933/1934.

Departementschefen har anfört bland annat:

»Jag tillstyrker granskningsnämndens av skolöverstyrelsen biträdda förslag om ändrade grunder för inrättande eller uppehållande under budgetåret 1933/1934 av parallellavdelningar vid de högre folkskolorna. Då detta innebär en ändring av de utav 1918 års riksdag fastställda föreskrifterna om utgående av statsbidrag till parallellavdelningar, bör riksdagens medgivande härtill inhämtas. Vid bifall till förslaget torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter i avseende å såväl begränsning av parallellavdelningarnas antal som nya grunder i fråga om elevantalet för upprättande av ny parallellavdelning, allt i anslutning till det nu framlagda förslaget.»

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär, vad angår första stycket av Kungl. Maj:ts hemställan, att för budgetåret 1933/1934 skulle i fråga om de högre folkskolorna gälla samma begränsningar med avseende å parallellavdelningarna och lärjungantalet per klass, som förordats beträffande de kommunala mellanskolorna och för vilka utskottet redogjort under punkten 150 här ovan. De i ärendet väckta motionerna avse likaledes samma ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, som de under nämnda punkt omförmälda motionerna påkalla i fråga om förslaget rörande de kommunala mellanskolorna.

De betänkligheter, utskottet under punkten 150 anfört gentemot de föreslagna inskränkningarna i rätten att åtnjuta statsbidrag för parallellavdelningar, äga giltighet även här. Av skäl, som utskottet under samma punkt framhållit, anser sig utskottet likväl böra i stort sett giva sin anslutning till Kungl. Maj:ts förslag. I ett avseende kan emellertid utskottet icke biträda detta förslag, nämligen vad angår den ifrågasatta begränsningen av totalantalet parallellavdelningar för de yrkesbestämda högre folkskolornas vidkommande. Dessa skolor hava under den rådande starkt utbredda ungdomsarbetslösheten en särskilt viktig uppgift att bereda utrymme för de ynglingar och flickor, som vilja begagna sin nödtvungna frihet till att förskaffa sig vidare utbildning för kommande praktisk verksamhet. För att icke alltför många av dessa skola hindras härifrån, synes det utskottet synnerligen önskvärt, att de yrkesbetonade högre folkskolorna undantagas från nyssnämnda begränsning. Utskottet vill därför förorda en sådan avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag. Detta innebär, att utskottet biträder motionerna I: 76 och II: 156, såvitt de avse sistberörda skolor. Däremot anser utskottet, att sistnämnda motioner i övrigt samt de i motionerna I: 172 och II: 319 framställda yrkandena icke böra vinna bifall.

Jämväl i fråga om lärjungeantalet vid de yrkesbestämda högre folkskolorna anser emellertid utskottet vissa andra uppmjukande bestämmelser erforderliga, för att icke dessa skolors arbete må genom de ifrågasatta mera rigorösa föreskrifterna beredas avsevärda svårigheter. Sålunda finner sig utskottet böra föreslå, att i de fall, då undervisningsarbetets natur är av sådan beskaffenhet, att det skulle medföra betydande olägenheter att vid undervisningen i yrkesämne sammanhålla ett så stort antal lärjungar som 30, skolöverstyrelsen må äga medgiva uppdelning i parallellavdelningar även vid ett lägre lärjungeantal.

Vid åtskilliga yrkesbestämda högre folkskolor förekommer, att lärjungarna allt efter arbetets inriktning på olika yrken äro uppdelade på särskilda linjer, t. ex. en hushållslinje, en handelslinje o. s. v. Enligt vad utskottet erfarit, tolkas statsbidragsförfattningen på sådant sätt, att om vid en och samma skola sådan linjedelning är för handen och lärjungeantalet i en klass å någon av dessa linjer icke uppgår till det för åtnjutande av statsbidrag för parallellavdelning stadgade minimum, statsbidrag icke utgår för denna klass utan beräknas efter sammanslagning av klassen med avdelning, tillhörande annan linje, så att minimisiffran uppnås. En dylik tolkning anser sig utskottet icke kunna godtaga. Vid statsbidragets beräkning böra, enligt utskottets mening, i förevarande hänseende de olika linjerna betraktas, som om de vore var för sig självständiga skolor.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Sjödahls och fru Gillner-Ringensons m. fl. motioner (I: 76 och II: 156), i vad angår begränsningen av totalantalet parallellavdelningar vid yrkesbestämda högre folkskolor, men med avslag å samma motioner i övrigt samt med avslag jämväl å herr Wagnssons och fru Gustafsons m. fl. ovannämnda motioner (I: 172 och II: 319), i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag,

a) besluta, att för budgetåret 1933/1934 statsbidrag till allmänna högre folkskolor icke må, såvitt angår allmänna högre folkskolor, vilka åtnjutit statsbidrag under budgetåret 1932/1933, utgå för sammanlagt större antal parallellavdelningar än för sistnämnda budgetår,

b) besluta sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om högre folkskolor, så vitt angår budgetåret 1933/1934, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som med anledning härav må anses erforderliga,

att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i högre folkskola ej må överstiga 35, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något över-

skrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag må inom varje årsklass utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma; dock att, vad angår allmän högre folkskola, undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke må ifrågakomma beträffande nyintagen klass, samt att, då vid yrkesbestämd högre folkskola undervisningsarbetets natur är av sådan beskaffenhet, att det skulle medföra betydande olägenheter att vid undervisningen i yrkesämne sammanhålla ett så stort antal lärjungar som 30 i en klassavdelning, skolöverstyrelsen må äga medgiva uppdelning i parallellavdelningar även vid ett lägre lärjungeantal än det sistnämnda,

c) minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor, nu 930,000 kronor, med 15,000 kronor till 915,000 kronor.

188:o) **Provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid högre folkskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 194) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid högre folkskolor, att utgå enligt samma grunder, som av riksdagen beslutats för budgetåret 1929/1930, bevilja för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 100,000 kronor.

189:o) **Anordnande av slöjd i högre folkskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 195, sid. 471—475) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) besluta att statsbidrag till anordnande av slöjd i högre folkskola skall under budgetåret 1933/1934, därest skolöverstyrelsen icke, då särskilda omständigheter därtill kunna föranleda, medgiver undantag, utgå endast i följande fall:

1) till undervisning i slöjd i sådana yrkesbestämda högre folkskolor eller linjer av dylika skolor, vilkas undervisning är anordnad i anslutning till teknisk utbildning eller husligt arbete;

2) till undervisning i slöjd i sådana högre folkskolor, i vilka denna undervisning bestrides av lärare med densamma som huvudsaklig sysselsättning;

b) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i högre folkskolor med oförändrat belopp 80,000 kronor.

190:o) **Understöd åt folkhögskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 196, sid. 475—480) hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. besluta att till folkhögskola må under budgetåret 1933/1934 såsom understöd till anordnande av parallellundervisning utgå, då sådan undervisning med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig:

a) vid folkhögskolas huvudkurs eller därmed samtidigt pågående kurser, då elevantalet inom den ifrågavarande kursen överstiger 25, högst 1,000 kronor samt för endera av vare sig manliga eller kvinnliga kursen inom första års kurs, då elevantalet inom den ifrågavarande kursen överstiger 40, ytterligare högst 1,000 kronor;

b) vid fristående kvinnlig kurs eller därtill ansluten andra årskurs, då elevantalet inom den ifrågavarande kursen överstiger 25, högst 750 kronor samt, vad första årskursen beträffar, då elevantalet inom densamma överstiger 40, ytterligare högst 750 kronor;

II. minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor, nu 1,030,000 kronor, med 20,000 kronor till 1,010,000 kronor.

191:o) **Ökat understöd åt folkhögskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 197, sid. 480—481), vilket innebär en anslagsminskning med 44,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till ökat understöd åt folkhögskolor anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 44,000 kronor.

192:o) **Provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folkhögskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 198, sid. 481—482), vilket innebär en anslagsökning med 5,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folkhögskolor, att utgå enligt samma grunder, som

av riksdagen beslutats för budgetåret 1929/1930, bevilja för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 85,000 kronor.

193:o) **Stipendier åt elever vid folkhögskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 199, sid. 482—491) i förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 uppfört det ordinarie förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor med oförändrat belopp, 410,000 kronor.

Utskottet, som icke har något att erinra mot vad departementschefen i detta ärende anfört, hemställer,

att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor med oförändrat belopp, 410,000 kronor.

194:o) **Understöd åt den svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 200), hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt den svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

195:o) **Befrämjande av dövstumundervisningen.** Kungl. Maj:t har (punkt 201, sid. 492—493) föreslagit riksdagen att dels i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen med oförändrat belopp, 165,000 kronor, dels ock medgiva, att ur nämnda förslagsanslag må för budgetåret 1933/1934 för anskaffande av lämplig litteratur åt dövstumma, under de villkor Kungl. Maj:t bestämmer, utgå ett belopp av högst 1,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *P. Sandström* (I: 85) och den andra inom andra kammaren av herr *J. Olofsson* i Digernäs *m. fl.* (II: 118), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framföra den uppfattningen, att riksdagen förväntar, att ett förslag om statens övertagande av dövstumundervisningen framlägges för 1934 års riksdag.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras hemställan anförda skälen hänvisar utskottet till motionen I: 85.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ingen förändring i förhållande till innevarande budgetår beträffande här förevarande anslags belopp och disposition.

Departementschefen har beträffande den pågående utredningen rörande dövstumundervisningsväsendets omorganisation anfört:

»Under punkt 204 i 1932 års åttonde huvudtitel erinrade min företrädare i statsrådsämbetet om den utredning rörande dövstumundervisningsväsendets omorganisation, som då påginge. 1932 års riksdag uttalade den bestämda förväntan, att berörda utredning komme att slutföras i så god tid, att Kungl. Maj:t skulle äga möjlighet att framlägga frågan för 1933 års riksdag. Då likvisst ifrågavarande utredning icke torde bliva färdig i så god tid, att därpå grundad framställning kan hinna föreläggas 1933 års riksdag, bör för budgetåret 1933/1934 ett förslagsanslag till befrämjande av dövstumundervisningen anvisas med utgångspunkt från nuvarande organisatoriska förhållanden.»

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet.

Vad angår det i motionerna I: 85 och II: 118 framställda yrkandet, vill utskottet erinra om att riksdagen vid flera tillfällen uttalat önskvärdheten av en omorganisation av dövstumundervisningsväsendet. Enligt vad utskottet inhämtat, har den sakkunnige, som den 25 april 1930 erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att inom ecklesiastikdepartementet biträda med verkställande av utredning och framläggande av förslag rörande denna fråga, under december 1932 till Kungl. Maj:t inkommit med sitt betänkande. Nämnda betänkande är för närvarande utsänt på remiss till vederbörande myndigheter. Under hänvisning härtill finner sig utskottet med anledning av ovanberörda motioner böra uttala, att den slutliga prövningen av här förevarande fråga icke må undanskjutas längre än omständigheterna göra oundgängligen nödvändigt. Däremot synes det utskottet icke erforderligt, att riksdagen nu, på sätt i motionerna yrkats, i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t giver uttryck åt en förväntan om frågans framläggande för 1934 års riksdag. Med vad utskottet sålunda anfört torde motionerna få anses besvarade.

Utskottet hemställer alltså,

I. att riksdagen må

a) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen med oförändrat belopp, 165,000 kronor;

b) medgiva, att ur nämnda förslagsanslag må för budgetåret 1933/1934 för anskaffande av lämplig litteratur åt dövstumma, under de villkor Kungl. Maj:t bestämmer, utgå ett belopp av högst 1,000 kronor;

II. att herr Sandströms samt herr Olofssons i Digernäs m. fl. ovannämnda motioner (I: 85 och II: 118) må anses besvarade med vad utskottet här ovan anfört.

196:o) **Tidning för dövstumma. Tysta skolan å Lidingön. Understöd åt svenska föreningen för dövas väl.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 202—204) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till understöd för utgivande av Tidning för dövstumma anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 1,000 kronor att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäl meddela;

b) till understöd åt Tysta skolan å Lidingön anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 5,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

c) till understöd åt Svenska föreningen för dövas väl anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 6,000 kronor att utgå under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

197:o) **Institutet och förskolan för blinda å Tomteboda.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 205, sid. 496—503) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) höja den i staten för institutet och förskolan för blinda å Tomteboda upptagna inkomsten av elevavgifter, nu 46,500 kronor, med 11,500 kronor till 58,000 kronor,

b) med uteslutande ur staten för institutet och förskolan av en första lärarinna vid institutet i samma stat uppföra ytterligare en ämneslärarinna vid institutet med den lön och de övriga förmåner, som enligt staten tillkomma sådan ämneslärarinna,

c) i anledning härav minska det ordinarie anslaget till institutet och förskolan, nu 103,150 kronor, med 11,800 kronor till 91,350 kronor.

198:o) **Förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomteboda m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 206, sid. 504), vilket innebär, beträffande nedan under a) omförmälda anslag en anslagsminskning med 2,700 kronor samt beträffande nedan under b) omförmälda anslag en anslagsökning med 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till förstärkning av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomteboda för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 45,300 kronor;

b) till anskaffande av skrivmaskiner åt avgående elever vid nämnda institut för samma budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000 kronor.

199:o) **Förskolan för blinda i Växjö.** Kungl. Maj:t har (punkt 207, sid. 504—508) föreslagit riksdagen att dels i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinare anslaget till förskolan för blinda i Växjö med oförändrat belopp, 20,600 kronor, dels ock till förstärkning av det ordinarie anslaget till förskolan för blinda i Växjö anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 4,700 kronor, därav 600 kronor till hyresersättning åt en lärarinna vid nämnda skola, utan rätt för henne att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet.

Emellertid har utskottet uppmärksammat, att elevantalet vid ifrågavarande skola sedan några år varit statt i sjunkande, vilket torde sammanhänga därmed, att överhuvudtaget antalet av dem, som lida av blindhet, numera alltjämt minskas. Berörda förhållande synes utskottet utgöra anledning att taga under övervägande möjligheten att nedlägga denna läroanstalt och överföra eleverna till Tomtebodainstitutet, vilket som bekant nyligen fått sina lokaler utvidgade. Tidpunkten för ett sådant övervägande förefaller särskilt lämplig just nu med hänsyn till att, enligt vad utskottet inhämtat, rektorsbefattningen för närvarande endast uppehålles på förordnande och två av skolans tre lärarinnor äro pensionsmässiga. Det synes utskottet angeläget att Kungl. Maj:t ägnar uppmärksamhet åt denna fråga.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie anslaget till förskolan för blinda i Växjö med oförändrat belopp, 20,600 kronor,

b) till förstärkning av det ordinarie anslaget till förskolan för blinda i Växjö anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 4,700 kronor, därav 600 kronor till hyresersättning åt en lärarinna vid nämnda skola, utan rätt för henne att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg.

200:o) **Hantverksskolan i Kristinehamn för blinda.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 208, sid. 508—512) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna de av departementschefen under punkt 208

i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 förordade ändringarna i staten för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda att tillämpas från och med den 1 juli 1933,

b) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie anslaget till avlöningar vid hantverksskolan med oförändrat belopp, 17,300 kronor,

c) öka det ordinarie reservationsanslaget till materialier, expenser m. m. vid hantverksskolan, nu 11,000 kronor, med 9,500 kronor till 20,500 kronor.

201:o) **Förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 209, sid. 512), vilket beträffande nedan under a) omförmälda anslag innebär en anslagsökning med 900 kronor, under det att anslag för det nedan under b) omförmälda ändamålet icke tidigare upptagits i riksstaten, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till materialier, expenser m. m. för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 9,050 kronor,

b) till anskaffande av skrivmaskiner åt avgående elever, vilka överflyttas till hantverksskolan från institutet för blinda å Tomteboda, för samma budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor.

202:o) **Beredande av fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 210, sid. 512—513), vilket innebär en anslagsökning med 2,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till beredande av fria frakter för arbetsmaterialier, som från hantverksskolans i Kristinehamn för blinda materialdepå sändas blinda hantverkare, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

203:o) **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 211, sid. 513—515) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna de av departementschefen under punkt 211 i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 förordade ändringarna i staten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte att tillämpas från och med budgetåret 1933/1934,

b) i anledning härav minska det ordinarie anslaget till ifrågavarande anstalt, nu 102,400 kronor, med 20,400 kronor till 82,000 kronor.

204:o) **Extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 212, sid. 515—516), vilket innebär en anslagsminskning med 1,800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till avlöning av extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 5,700 kronor.

205:o) **Understöd åt hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 213) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 25,000 kronor att utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

206:o) **Understöd åt blindlärarelever.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 214, sid. 517—518) hemställer utskottet,

att riksdagen må till understöd åt blindlärarelever anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor.

207:o) **Tryckning av blindskrifter. De blindas förening.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 215 och 216) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till tryckning av blindskrifter anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 7,000 kronor,

b) till understöd åt De blindas förening anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 100,000 kronor att utgå på de villkor och enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Yrkesundervisningen.

208:o) **Tekniska läroverk.** Kungl. Maj:t har i förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 uppfört det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp, 475,000 kronor (punkt 217, sid. 521—523).

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Björnsson m. fl.* (I: 83) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Leffler m. fl.* (II: 172), har emellertid hemställts, att riksdagen ville dels medgiva, att en ny ordinarie lektorstjänst får inrättas vid tekniska elementarskolan i Borås från och med den 1 juli 1933, dels besluta höja det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, vilket anslag i årets statsverksproposition är upptaget till 482,000 kronor, med 1,600 kronor.

Departementschefen har anfört bland annat:

»Med anledning av en utav styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås gjord framställning har skolöverstyrelsen i skrivelse den 7 december 1932 hemställt om inrättande av en ordinarie lektorstjänst i textilteknik vid denna skola. Anslagsökningen skulle kunna begränsas till (5,800 — 4,200 =) 1,600 kronor, enär en summa av 4,200 kronor samtidigt skulle kunna besparas å anslagsposten till extra lärare. Ehuru jag finner framställningen värd allt behjärtande, anser jag mig under nuvarande förhållanden ej kunna förorda densamma».

Till stöd för det i motionerna framförda yrkandet har i motionen I: 83 anförts bland annat:

Genom beslut 1929 medgav riksdagen, att en textilteknisk avdelning skulle få anordnas vid tekniska elementarskolan i Borås i stället för den dåvarande byggnadstekniska avdelningen.

Angående behovet av lärarkrafter vid den textiltekniska avdelningen hade skolans styrelse förutsatt, att man till en början på grund av svårigheten att finna kompetenta aspiranter till ordinarie lärarbefattning skulle uppehålla undervisningen med extra lärare, och att man således finga ställa önskemålet om en huvudlärare, likställd med de ordinarie lektorerna vid skolan, på framtiden. Därjämte anförde styrelsen, att lektoratet i byggnadskonst med ritning skulle med hänsyn till den föreslagna indragningen av byggnadstekniska avdelningen kunna utbytas mot en eller flera extralärartjänster. Emellertid ansåg styrelsen, att denna senare fråga icke skulle bliva aktuell, förr än textillektoratet komme att besättas.

Nu har styrelsen för elementarskolan hos Kungl. Maj:t gjort framställning om inrättandet av ett ordinarie lektorat i textilteknik, och i yttrande, avgivet den 7 december 1932, har skolöverstyrelsen bland annat anfört, att den anser det *synnerligen önskvärt,* att ifrågavarande lektorstjänst inrättas *snarast möjligt.*

Den ifrågasatta indragningen av byggnadslektoratet motsätter sig skolöverstyrelsen främst därför, att undervisningen i byggnadslära även efter den genomförda omorganisationen enligt överstyrelsens mening är av stor betydelse för de kvarvarande linjerna. Därjämte anför skolöverstyrelsen, att en sådan indragning icke synes kunna ske, förr än den nuvarande innehavaren av lektoratet avgår.

För den tekniska elementarskolan är det uppenbarligen fördelaktigt, om byggnadslektoratet tills vidare får finnas kvar, och ett överförande av tjänsten på övergångsstat lär icke omedelbart kunna medföra någon kostnadsminskning. På grund härav synes det slutliga ståndpunktstagandet till denna fråga måhända lämpligen böra uppskjutas till dess tjänsten blir ledig.

Det är endast det bekymmersamma statsfinansiella läget, som förmått departementschefen att ställa sig avvisande till ett krav, som han i övrigt finner värt allt behjärtande och som av skolöverstyrelsen på starka skäl förordats. Då ett bifall till framställningen skulle föranleda en anslagshöjning av endast 1,600 kronor, synes det oss likväl, att framställningen trots budgetsvårigheterna borde kunna av riksdagen tillmötesgås.

Utskottet.

1929 års riksdag medgav, att en textilteknisk avdelning skulle få anordnas vid tekniska elementarskolan i Borås i stället för den tidigare byggnadstekniska avdelningen (se härom närmare 1929 års åttonde huvudtitel, punkten 231, och riksdagens skrivelse av samma år nr 208). Undervisningen i textilteknik har hittills uppehållits med extra lärarkrafter. Förslag föreligger emellertid nu om inrättande av en ordinarie lärarbefattning i ämnet. Anslagsökningen på grund härav har beräknats till 1,600 kronor.

Då genom inrättandet av denna lärarbefattning ett viktigt stöd gives åt den textiltekniska fackutbildningen, som 1929 års riksdag fann angeläget att befrämja, och då vidare kostnadsökningen begränsas till ett relativt obetydligt belopp, anser utskottet sig böra tillstyrka vad i motionerna yrkats.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt ej givit utskottet anledning till erinran, skulle det ordinarie reservationsanslaget till de tekniska läroverken vid bifall till vad utskottet ovan förordat behöva höjas med 1,600 kronor utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, alltså till 476,600 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till herr Björnssons m. fl. och herr Lefflers m. fl. ovannämnda motioner (I: 83 och II: 172),

a) medgiva, att vid tekniska elementarskolan i Borås må från och med den 1 juli 1933 inrättas en ny ordinarie lektorstjänst;

b) öka det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, nu 475,000 kronor, med 1,600 kronor till 476,600 kronor.

209:o) **Fjärde parallellavdelning vid tekniska läroverket i Örebro.** Kungl. Maj:t har (punkt 218, sid. 524—526) föreslagit riksdagen att till uppehållande av en fjärde parallellavdelning i andra och tredje årsklasserna vid tekniska läroverket i Örebro anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 16,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *A. Lindgren* och *H. Åkerberg* (I: 81) och den andra inom andra kammaren av herrar *E. Åqvist* och *E. Ljunggren* (II: 63), i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville till uppehållande av en fjärde parallellavdelning i andra och tredje årsklasserna vid tekniska läroverket i Örebro anvisa för budgetåret

1933/1934 ett extra anslag av 17,500 kronor, och att riksdagen icke måtte göra något uttalande om den framtida facklinjeindelningen vid gymnasiet.

Vid tekniska läroverket i Örebro har från och med läsåret 1921/1922 varit inrättad en merkantilt-teknisk linje, vars tillkomst möjliggjorts genom anvisande av ett extra anslag till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid läroverket. Anslaget har alltsedan sin tillkomst utgått med 24,000 kronor.

Granskningsnämnden har föreslagit, att ifrågavarande anslag skulle minskas med 8,000 kronor till 16,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har anfört bland annat:

Skolöverstyrelsen kan icke undgå att finna beklagligt, om det skulle vara nödvändigt att beskära tekniska gymnasiet i Örebro på sätt, som här ifrågasättes. Det framgår visserligen icke av granskningsnämndens promemoria, huruvida avsikten är, att fjärde parallellavdelningen skulle så småningom avvecklas, men om så skulle vara meningen, får skolöverstyrelsen påpeka, att det skäl för en dylik åtgärd, som tidigare åberopats, då förslag i sådan riktning framkommit, nämligen otillräckligt elevantal, icke föreligger nu, alldenstund under de senare åren antalet kompetenta inträdessökande högst väsentligt överskridit det antal, som i de fyra parallellavdelningarna kunnat inrymmas.

Om emellertid en nedskärning av anslaget till tekniska gymnasiet i Örebro måste ske, anser skolöverstyrelsen, att skadan skulle bliva minst, om gymnasiets hittills relativt litet frekventerade merkantilt-tekniska linje indrages. En sådan åtgärd synes icke nödvändigt behöva medföra en motsvarande inskränkning i antalet parallellavdelningar, om nämligen möjligheten till uppdelning av de mera talrikt besökta maskintekniska och elektrotekniska linjerna bibehålles. Skolöverstyrelsen beräknar att besparingen genom en dylik åtgärd under alla omständigheter skulle uppgå till omkring 8,000 kronor för år. Den merkantilt-tekniska linjen kan emellertid icke gärna indragas, förrän nu intagna elever haft tillfälle att genomgå densamma, alltså successivt med utgången av läsåren 1933/1934 och 1934/1935. Under mellantiden återstår ingen annan möjlighet till den avsedda besparingen än en minskning av antalet parallellavdelningar i första klassen under läsåret 1933/1934, vilken minskning automatiskt kommer att medföra en minskning i utgifterna även under närmast följande år.

Departementschefen har anfört, att rådande förhållanden nödgade honom att biträda skolöverstyrelsens ovanberörda förslag.

I motionen II: 63 har framhållits bland annat:

Den verkliga utgiftsminskning, som skulle uppstå på grund av den merkantilt-tekniska linjens indragning, måste komma att inskränka sig till 6,475 kronor. Vid en minskning av anslaget med 8,000 kronor måste därför den brist i gymnasiets stat, som redan nu varje år uppstår, komma att ökas med omkring 1,500 kronor. Anslagsminskningen borde därför inskränkas till 6,500 kronor, varvid man dock i framtiden liksom hittills har att räkna med en viss brist i staten.

Ehuru den tekniskt-merkantila linjen icke är särskilt stor och på grund av förhållandena icke heller kan bliva detta, synes den fylla ett verkligt behov. Den indragning av denna linje, som föreslagits på grund av det

nuvarande statsfinansiella läget, bör därför, om den behöver komma till stånd, endast vara temporär. En sådan indragning synes emellertid icke vara nödvändig.

Genom en indragning av en parallellavdelning i första klassen hösten 1933 kan nämligen ovan angivna besparing av omkring 6,500 kronor under de kommande åren, då denna decimerade årsklass kommer upp i andra och sedan i tredje klassen, åstadkommas även på annat sätt än genom indragning av den merkantilt-tekniska linjen, t. ex. genom indragning av den ena av de maskintekniska avdelningarna. Vilket av möjliga alternativ, som blir lämpligast, torde icke kunna avgöras, förrän man får klarhet i, hur vederbörande elever anmäla sig till de olika fackavdelningarna. Det synes därför icke vara nödvändigt att redan nu taga ställning till frågan om skolans indelning i facklinjer efter minskningen av det extra anslaget.

Utskottet.

Beträffande budgetåret 1933/1934 avser Kungl. Maj:ts förslag en tillfällig minskning av antalet parallellavdelningar i första klassen vid tekniska läroverket i Örebro från 4 till 3, varigenom en besparing av 8,000 kronor skulle vinnas. Förslaget i denna del har biträtts av motionärerna, som emellertid beräknat den härigenom möjliga besparingen till 6,500 kronor.

Utskottet anser sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså motionerna i denna del.

Frågan om den framtida linjedelningen vid läroverket — närmast då den ifrågasatta successiva indragningen av den merkantilt-tekniska linjen — blir ej aktuell förrän från och med ingången av läsåret 1934/1935. Vid sådant förhållande torde anledning ej föreligga för riksdagen att redan nu taga ståndpunkt till denna fråga.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Lindgrens och Åkerbergs ävensom herrar Åqvists och Ljunggrens ovannämnda motioner (I: 81 och II: 63), i vad desamma avse anslag för budgetåret 1933/1934, till uppehållande av en fjärde parallellavdelning i andra och tredje årsklasserna vid tekniska läroverket i Örebro anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 16,000 kronor;

II. att herrar Lindgrens och Åkerbergs ävensom herrar Åqvists och Ljunggrens nyssberörda motioner (I: 81 och II: 63) må, i vad de avse den framtida facklinjeindelningen vid tekniska läroverket i Örebro, må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

210:o) **Undervisning i färgeriteknik vid tekniska elementarskolan i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 219) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom bidrag till upprätthållande av under-

visning i färgeriteknik vid tekniska elementarskolan i Norrköping anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 1,600 kronor att utgå under villkor att enahanda belopp för samma ändamål tillskjutes av annan eller andra bidragsgivare.

211:o) **Laboratorieutrustning och undervisningsmateriel vid tekniska elementarskolan i Norrköping.** Sedan 1932 års riksdag till laboratorieutrustning och undervisningsmateriel vid tekniska elementarskolan i Norrköping beviljat ett belopp av 50,000 kronor samt därav för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 220) föreslagit riksdagen att av nämnda, av 1932 års riksdag beviljade belopp, 50,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa 5,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det till laboratorieutrustning och undervisningsmateriel vid tekniska elementarskolan i Norrköping av 1932 års riksdag beviljade beloppet, 50,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa 5,000 kronor.

212:o) **Parallellavdelning till tredje klassen vid tekniska elementarskolan i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 221, sid. 527—528), vilket innebär en anslagsminskning med 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till uppehållande av parallellavdelning till tredje klassen vid tekniska elementarskolan i Norrköping anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 7,000 kronor.

213:o) **Parallellavdelning till tredje klassen vid tekniska gymnasiet i Härnösand.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 222, sid. 528), vilket innebär en anslagsminskning med 2,825 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till uppehållande av parallellavdelning till tredje klassen vid tekniska gymnasiet i Härnösand anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 2,975 kronor.

214:o) **Motion om anslag till parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna.** I en inom andra kammaren av herr *E. Laurén* väckt motion (II: 119) har hemställts, att riksdagen måtte, i likhet med vad för budgetåret 1932/1933 är fallet, till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 6,300 kronor.

Till stöd för det i motionen framförda yrkandet har anförts:

I 1932 års statsverksproposition upptogs under J. Yrkesundervisningen. Tekniska läroverk punkt 8 [223] ett extra anslag å 6,300 kronor till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna. Detta belopp beviljades sedermera av riksdagen.

Vid granskningsnämndens prövning av anslagens behövlighet (våren 1932) föreslogs indragning av anslaget, och beloppet har ej heller upptagits i årets statsverksproposition.

Genom denna indragning bliva minst ett fyrtiotal elever vid skolan, vilka i regel sakna medel att fortsätta sina studier vid andra läroanstalter, nödsakade att avbryta dessa, kanske för alltid.

Skolan får sina elever från verkstäderna, huvudsakligen från arbetarklassen. Dess egenart — skolan är den enda i sitt slag i riket — gör det möjligt för obemedlade ynglingar att skaffa sig teknisk elementarutbildning. Dess verksamhet och dess förmåga att utbilda dugligt befäl, dugliga konstruktörer och ingenjörer är känd och erkänd inom de industrikretsar där behov av dylik duglig personal föreligger. Det synes därför vara synnerligen dålig hushållning att strypa till denna utbildning på sätt granskningsnämnden förordat och Kungl. Maj:t vidtagit.

Det har talats och skrivits mycket om nödvändigheten av att anordna studiekurser för den arbetslösa ungdomen. De sista årens stora tillslutning till skolan är till avsevärd del en följd av dessa maningar. Med vetskap om, att mera tid än annars stått till buds för studierna, hava eleverna börjat i lärlingsskolan och under förhoppning att få fortsätta i fackskolan. Då lärlingsskolan utgör grunden för fackskolan, blir deras utbildning blott halvfärdig, om överbyggnaden ej får fullbordas. Vinner Kungl. Maj:ts förslag bifall, grusas på ett hårdhänt sätt förhoppningarna för dem, som sökt att på bästa sätt använda den tid, som den oförvållade arbetslösheten givit dem.

Utskottet.

Anslag för här ifrågavarande ändamål har beviljats under en lång följd av år, från och med budgetåret 1925/1926 med det nu i motionen begärda beloppet, 6,300 kronor. En indragning av anslaget måste för en betydande del av skolans elever nödvändiggöra ett avbrott i studierna, vilket för dem kommer att medföra kännbara olägenheter. Härtill kommer vidare, att den föreslagna indragningen i ej oväsentlig utsträckning kan beräknas komma att drabba ungdom, som under arbetslöshet söker vinna förbättrad yrkesutbildning.

Nu anförda skäl synas utskottet så starkt tala för att anslag för ändamålet beviljas även för nästkommande budgetår, att utskottet, trots den särskilda tyngd, som besparingssynpunkterna för närvarande äga, finner sig böra förorda anvisande av sådant anslag. Mot det begärda beloppet, 6,300 kronor, eller samma belopp som för ändamålet utgår för innevarande budgetår, har utskottet icke funnit något att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till herr Lauréns ovannämnda motion (II: 119), till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 6,300 kronor.

215:o) **Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid de tekniska fackskolorna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 223) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid de tekniska fackskolorna för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000 kronor att utgå enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser.

216:o) **Förhöjt understöd åt handelsgymnasier.** Kungl. Maj:t har (punkt 224, sid. 529—530) föreslagit riksdagen att till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping, utöver till dem redan anslagna belopp, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 120,000 kronor att utgå under förutsättning att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler för undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *E. Berling* och *A. Bergström* (I: 84) och den andra inom andra kammaren av herr *O. Nilsson* i Göteborg *m. fl.* (II: 171), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det extra anslaget för budgetåret 1933/1934 till landets handelsgymnasier skall utgå med det belopp, skolöverstyrelsen föreslagit eller 135,000 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar andragna skälen hänvisar utskottet till motionen I: 84.

Riksdagen har från och med år 1918 uppfört det ordinarie anslaget till handelsgymnasier med 135,000 kronor. Därjämte har på extra stat anvisats medel till förhöjda understöd åt handelsgymnasier, utgörande för år 1920 145,000 kronor, för vartdera av åren 1921 och 1922 150,000 kronor, för vart och ett av budgetåren 1923/1927 120,000 kronor, för vart och ett av budgetåren 1927/1930 135,000 kronor samt för vartdera av budgetåren 1930/1933 139,500 kronor.

Granskningsnämnden har föreslagit en minskning av förevarande anslag med 5,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att anslaget måtte bestämmas till 135,000 kronor.

Departementschefen har förordat, att anslaget bestämmes till 120,000 kronor

eller alltså samma belopp, varmed det utgick under vart och ett av budgetåren 1923/1927.

De olika skolkommunernas utgifter för avlöning av lärare vid här ifrågavarande läroanstalter hava på grund av de sjunkande kostnaderna för dyrtidstillägg under senare år i viss mån minskats. Härtill kommer vidare, att den av Kungl. Maj:t föreslagna reduktionen av anslaget, om den än rent siffermässigt ter sig betydande, likväl icke är större, än att anslaget bibehålles vid det belopp, varmed det utgick så sent som under budgetåret 1926/1927. Med hänsyn till nu angivna omständigheter finner sig utskottet böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen de i ämnet väckta motionerna. Utskotte

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Berlings och Bergströms ävensom herr Nilssons i Göteborg m. fl. ovannämnda motioner (I: 84 och II: 171), i vad nämnda motioner skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping, utöver till dem redan anslagna belopp, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 120,000 kronor att utgå under förutsättning att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler för undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

217:o) **Understöd för avlöning av lärare vid kommunala anstalter för yrkesundervisning.** Kungl. Maj:t har (punkt 225, sid. 530—540) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att statsunderstöd må årligen, oavsett om den undervisning, som avses, har obligatorisk karaktär eller icke, utgå till av kommun, landsting, annan kommunal samfällighet eller förening av flera dylika upprättad anstalt för yrkesundervisning:

1. till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, som ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda beloppet av den till dem för den tid, understödet avser, utgående avlöning, och som, beräknat efter antalet undervisningstimmar, må utgå

a) i lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete, med högst 2 kronor 35 öre för undervisningstimme;

b) i lärlingsskola för husligt arbete eller hushållsskola ävensom i lärlings-

skola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete, med högst 1 krona 50 öre för undervisningstimme;

c) i yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola med högst 2 kronor 55 öre för undervisningstimme;

d) i yrkesskola för husligt arbete med högst 1 krona 65 öre för undervisningstimme;

e) i verkstadsskola eller annan närstående, ej förut nämnd anstalt för yrkesundervisning med högst 2 kronor 35 öre för undervisningstimme;

2. till ersättning åt föreläsare vid fristående föreläsningar eller serier av dylika vid yrkesskola med högst 10 kronor för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning icke utgår till föreläsaren, och med högst 20 kronor för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning utgår, dock att understödsbeloppet ej må överstiga hälften av sammanlagda beloppet av de till föreläsarna för den tid, understödet avser, utgående arvoden och förekommande rese- och traktamentsersättningar;

3. till undervisningsmateriel med belopp, motsvarande en tredjedel eller i vissa undantagsfall intill hälften av kostnaderna för densamma;

dels bestämma, att statsunderstöd må utgå under följande villkor:

1. a) att anstalten är anordnad i enlighet med de i stadga för den kommunala yrkesundervisningen ävensom i fastställt reglemente meddelade föreskrifter;

b) att undervisningen, såvida ej av tillfälligt påkommet förfall annan anordning nödvändiggöres, bestrides av lärare, som blivit i vederbörlig ordning förklarade behöriga eller eljest av skolöverstyrelsen godkända för ifrågavarande undervisning;

c) att anstalten har till sitt förfogande lokaler samt inrednings- och undervisningsmateriel, som godkännas av skolöverstyrelsen;

2. att undervisningen i lärlingsskola är för lärjungarna avgiftsfri;

3. att undervisningsmateriel, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd beviljats, av skolöverstyrelsen godkännes, och att materielen icke utan överstyrelsens medgivande och under iakttagande av därvid angivna villkor avyttras eller eljest användes för andra ändamål, än vid understödets beviljande avsetts;

4. att statsunderstöd till undervisningsmateriel icke må utgå för inköp av förbrukningsmateriel för yrkesmässig produktion av till försäljning avsedda alster;

dels minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlöning av lärare vid kommunala anstalter för yrkesundervisning, nu 830,000 kronor, med 100,000 kronor till 730,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *H. Hagberg* i Luleå och *J. H. Brädefors* väckt motion (II: 130), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta ställa medel till kom-

munernas förfogande, tillräckliga för inrättandet av yrkesskolor för arbetslös ungdom, i vilka såväl teoretisk som praktisk undervisning ges, och där löne- och arbetsförhållanden (läroplan etc.) avtalsenligt regleras.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning anförda skälen hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

Vad angår motionen II: 130 vill utskottet erinra om att med anledning av ett av riksdagen taget initiativ utredning igångsatts och ännu pågår rörande åtgärder till underlättande av yrkesutbildning för arbetslös ungdom. I avbidan å denna utrednings resultat, som utskottet förväntar skola utan längre dröjsmål framläggas, torde riksdagen icke böra vidtaga åtgärder i det syfte, motionärerna avsett.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må

I. medgiva, att statsunderstöd må årligen, oavsett om den undervisning, som avses, har obligatorisk karaktär eller icke, utgå till av kommun, landsting, annan kommunal samfällighet eller förening av flera dylika upprättad anstalt för yrkesundervisning:

1. till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, som ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda beloppet av den till dem för den tid, understödet avser, utgående avlöning, och som, beräknat efter antalet undervisningstimmar, må utgå

a) i lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete, med högst 2 kronor 35 öre för undervisningstimme;

b) i lärlingsskola för husligt arbete eller hushållsskola ävensom i lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete, med högst 1 krona 50 öre för undervisningstimme;

c) i yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola med högst 2 kronor 55 öre för undervisningstimme;

d) i yrkesskola för husligt arbete med högst 1 krona 65 öre för undervisningstimme;

e) i verkstadsskola eller annan närstående, ej förut nämnd anstalt för yrkesundervisning med högst 2 kronor 35 öre för undervisningstimme;

2. till ersättning åt föreläsare vid fristående föreläsningar eller serier av dylika vid yrkesskola med högst 10 kronor för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning icke utgår till föreläsaren, och med högst 20 kronor för

föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning utgår, dock att understödsbeloppet ej må överstiga hälften av sammanlagda beloppet av de till föreläsarna för den tid, understödet avser, utgående arvoden och förekommande rese- och traktamentsersättningar;

3. till undervisningsmateriel med belopp, motsvarande en tredjedel eller i vissa undantagsfall intill hälften av kostnaderna för densamma;

II. bestämma, att statsunderstöd må utgå under följande villkor:

1. a) att anstalten är anordnad i enlighet med de i stadga för den kommunala yrkesundervisningen ävensom i fastställt reglemente meddelade föreskrifter;

b) att undervisningen, såvida ej av tillfälligt påkommet förfall annan anordning nödvändiggöres, bestrides av lärare, som blivit i vederbörlig ordning förklarade behöriga eller eljest av skolöverstyrelsen godkända för ifrågavarande undervisning;

c) att anstalten har till sitt förfogande lokaler samt inrednings- och undervisningsmateriel, som godkännas av skolöverstyrelsen;

2. att undervisningen i lärlingsskola är för lärjungarna avgiftsfri;

3. att undervisningsmateriel, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd beviljats, av skolöverstyrelsen godkännes, och att materielen icke utan överstyrelsens medgivande och under iakttagande av därvid angivna villkor avyttras eller eljest användes för andra ändamål, än vid understödets beviljande avsetts;

4. att statsunderstöd till undervisningsmateriel icke må utgå för inköp av förbrukningsmateriel för yrkesmässig produktion av till försäljning avsedda alster;

III. minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlöning av lärare vid kommunala anstalter för yrkesundervisning, nu 830,000 kronor, med 100,000 kronor till 730,000 kronor;

IV. besluta, att herrar Hagbergs och Brädefors ovannämnda motion (II: 130) icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda.

218:o) **Understöd för undervisningsmateriel åt kommunala anstalter för yrkesundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 226, sid. 540) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för undervisningsmateriel åt kommunala anstalter för yrkesundervisning, nu 110,000 kronor, med 30,000 kronor till 80,000 kronor.

219:o) **Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning.** Kungl. Maj:t har (punkt 227, sid. 540—542) föreslagit riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1933/1934 dels minska det ordinarie reservationsanslaget till understöd för avlöning åt lärare vid enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 450,000 kronor, med 70,000 till 380,000 kronor, dels ock minska det ordinarie reservationsanslaget till understöd för undervisningsmateriel åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 45,000 kronor, med 25,000 kronor till 20,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *G. Mosesson m. fl.* väckt motion (II: 330), vari hemställts, att riksdagen måtte dels upptaga det ordinarie reservationsanslaget till understöd för avlöning av lärare vid enskilda anstalter för yrkesundervisning med oförändrat belopp, till 450,000 kronor, dels ock minska det ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 45,000 kronor, med 25,000 kronor till 20,000 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning anförda skälen hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet.

Utskottet har icke kunnat undgå att finna den kritik, som av motionärerna riktats mot Kungl. Maj:ts förslag, äga ett visst berättigande. I likhet med motionärerna anser utskottet angeläget, att under den rådande bristen på arbetstillfällen för ungdomen, denna i möjligaste mån beredes tillfälle att i goda skolor förvärva en förberedande utbildning för de yrken, åt vilka den har håg och fallenhet att i framtiden ägna sig. Genom den starka begränsningen av förevarande anslag stänges för många denna utväg att på ett nyttigt sätt begagna tiden till dess arbetsanställning kan vinnas.

Utskottet har emellertid, trots de starka betänkligheter, utskottet hyser mot att just på denna punkt vidtaga långt gående inskränkningar, icke velat nu förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag, varvid utskottet räknat med att anslagsminskningen är att betrakta såsom av tillfällig natur. Utskottet har alltså funnit sig icke kunna tillmötesgå motionärernas hemställan utan ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Mosessons m. fl. ovannämnda motion (II: 330), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, i riksstaten för budgetåret 1933/1934

a) minska det ordinarie reservationsanslaget till understöd för avlöning åt lärare vid enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 450,000 kronor, med 70,000 kronor till 380,000 kronor,

b) minska det ordinarie reservationsanslaget till understöd för undervisningsmateriel åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 45,000 kronor, med 25,000 kronor till 20,000 kronor.

220:o) **Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 228, sid. 542—543), vilket innebär en anslagsminskning med 50,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor.

221:o) **Tekniska skolan i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 229, sid. 543—545) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) minska det ordinarie anslaget till tekniska skolan i Stockholm, nu 102,575 kronor, med 8,000 kronor till 94,575 kronor,

b) till upprätthållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 33,000 kronor under villkor att Stockholms stad för samma tid utöver förut anslagna medel, 7,500 kronor för år, för berörda ändamål bidrager med samma belopp som statsanslaget samt med beräknande, att 480 kronor tillskjutas av Sjöstedtska fonden.

222:o) **Bergsskolan i Filipstad m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 230) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad, anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med vad under punkt 243 i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 3 januari 1930 angivits, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 20,000 kronor att utgå under villkor att järnkontoret ansvarar för den del

av kostnaderna för verksamhetens uppehållande, som ej täckes genom statsbidraget, samt med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i fråga om nämnda anslag, som av Kungl. Maj:t prövas erforderliga;

b) såsom bidrag med $^3/_5$ av kostnaderna för ersättning åt befattningshavare vid bergsskolan i Falun efter dennas nedläggning anvisa för nämnda budgetår ett extra anslag av 8,050 kronor att utgå under förutsättning att återstoden av sagda kostnader bestrides av järnkontoret samt under de ytterligare villkor och enligt de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig anslutning till nu gällande grunder finner skäligt föreskriva.

223:o) **Vävskolan i Borås.** Kungl. Maj:t har (punkt 231, sid. 546—547) föreslagit riksdagen att till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 13,050 kronor att utgå med de belopp, till de ändamål och under de villkor, som i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkten 231 angivits.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *E. Björnsson m. fl.* väckt motion (I: 82), vari hemställts, att riksdagen måtte till vävskolan i Borås bevilja ett extra reservationsanslag å 10,000 kronor för anskaffning av utökad maskinell utrustning på de villkor, som skolöverstyrelsen i utlåtande den 31 augusti 1932 förordat.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning anförda skälen hänvisar utskottet till motionen.

För uppehållande av skolans verksamhet utgår för budgetåret 1932/1933 anslag med samma belopp som nu äskats för budgetåret 1933/1934 eller 13,050 kronor.

Härutöver har *skolans styrelse* hemställt om anslag till vävskolan å 30,000 kronor för inköp av modern apparatutrustning till skolans textiltekniska provningslaboratorium.

Skolöverstyrelsen har, under förutsättning att de statsfinansiella förhållandena icke lade hinder i vägen, förordat ett extra reservationsanslag å 10,000 kronor för anskaffning av apparater, dock under villkor att bidrag med minst lika stort belopp tillskötes av andra intresserade.

Departementschefen har på grund av de nuvarande förhållandena ansett sig icke kunna förorda statsbidrag för den av skolans styrelse ifrågasatta nyanskaffningen av apparatutrustning.

Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet intet att erinra. Utskottet.

Det motionsvis framställda yrkandet om anvisande av ett extra reserva-

tionsanslag å 10,000 kronor för anskaffning av utökad maskinell utrustning finner sig utskottet icke under förhandenvarande förhållanden kunna tillstyrka.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 13,050 kronor att utgå med de belopp, till de ändamål och under de villkor, som under punkt 231 i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 angivits;

b) avslå herr Björnssons m. fl. ovannämnda motion (I: 82).

224:o) **Dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkt 232) föreslagit riksdagen i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande; vilket härmed

anmäles.

Folkbildningsåtgärder i övrigt.

225:o) **Understöd åt folkbiblioteksväsendet.** Kungl. Maj:t har (punkt 233, sid. 549—572) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet, nu 850,000 kronor, med 65,000 kronor till 785,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i statsrådsprotokollet angivits, utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga meddela.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *W. Björck* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herr *O. Holmdahl* (II: 163), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet med 788,000 kronor, att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i statsverkspropositionen angivits, och med de jämkningar, som i motionerna föreslagits, utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga meddela;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl m. fl.* (I: 71) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg (II: 312), i vilka motioner hemställts, att riks-

dagen måtte besluta att anslag till centralbiblioteken måtte för budgetåret 1933/1934 utgå efter samma grunder som för innevarande budgetår;

dels en inom första kammaren av herrar *Oscar Olsson* och *A. J. Bärg* väckt motion (I: 72), vari hemställts, att det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet måtte bestämmas för budgetåret 1933/1934 till 970,200 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *D. E. Gustavson* i Sala väckt motion (II: 113), vari hemställts, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring av bestämmelserna för erhållande av statsbidrag till skolbibliotek, att skolförbunden bliva jämställda med de vanliga skoldistrikten;

dels ock en inom andra kammaren av herr *O. E. Sandberg m. fl.* väckt motion (II: 316), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta medgiva, att statsbidrag måtte få utgå även till arbetsstugornas bibliotek i likhet med till vissa skolbibliotek enligt kungl. kungörelsen den 9 oktober 1931 kap. V § 34.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar andragna skälen hänvisas, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, till motionerna I: 70, I: 71, I: 72, II: 113 och II: 316.

För budgetåret 1928/1929 var i riksstaten uppfört ett ordinarie förslagsanslag till understöd åt folkbibliotek å 560,000 kronor.

I proposition nr 141 till 1929 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att — med uteslutande ur riksstaten av nyssnämnda förslagsanslag å 560,000 kronor — i riksstaten uppföra ett ordinarie reservationsanslag till understöd åt folkbiblioteksväsendet å 760,000 kronor, att utgå till de ändamål och efter i huvudsak de grunder, som i det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet av departementschefen angivits. Kungl. Maj:ts förslag innebar en genomgripande omläggning av grunderna för understöd åt folkbiblioteken, bland annat höjda understöd, rationellare beräkningsgrunder, gynnsammare villkor för bättre utrustade bibliotek o. s. v.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag allenast med den ändring, att anslaget alltjämt skulle, som dittills, hava förslagsanslags natur. Däremot avslog riksdagen ett motionsvis framlagt förslag om reglering av statsanslagen till skolbibliotek.

För budgetåret 1930/1931 föreslog Kungl. Maj:t (punkt 247 av 1930 års åttonde huvudtitel) riksdagen att höja ifrågavarande anslag till 850,000 kronor.

I anledning av detta Kungl. Maj:ts förslag och åtskilliga inom riksdagen väckta motioner, avseende ett anslagsbelopp å 10,000 kronor till biblioteksverksamhet ombord å svenska handelsfartyg, höjde riksdagen förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet till 860,000 kronor, med vilket belopp anslaget uppfördes i riksstaten för budgetåret 1930/1931.

Den 24 januari 1930 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 15) angående understödjande av folkbiblioteksväsendet.

Sedan Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1931/1932 uppföra här ifrågavarande förslagsanslag med ett till 880,000 kronor förhöjt belopp (se 1931 års åttonde huvudtitel, punkt 267), höjde riksdagen det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet till 902,500 kronor samt medgav, att av nämnda anslag finge utgå understöd till skolbibliotek i huvudsaklig överensstämmelse med i riksdagens skrivelse angivna grunder.

Med anledning av vad riksdagen sålunda beslutat utfärdade Kungl. Maj:t den 9 oktober 1931 kungörelse (nr 346) angående ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 24 januari 1930 (nr 15) angående understödjande av folkbiblioteksväsendet.

I 1932 års statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, punkt 233 föreslog Kungl. Maj:t, att anslaget skulle minskas till 830,000 kronor. Minskningen skulle möjliggöras dels genom reducering av statsunderstöden till samtliga arter av bibliotek med 20 procent, dels genom nedsättning av statsunderstöden till från detta anslag understödda tidskrifter, dels genom bortfallande av bibliotekskurserna, dels slutligen genom uppskjutande till en senare tidpunkt av inrättandet av nya centralbibliotek.

Riksdagen beslöt att anvisa oreducerade anslag till de redan existerande centralbiblioteken samt 8,000 kronor för bibliotekskurser. Med anledning härav minskade riksdagen förevarande anslag allenast till 850,000 kronor (se riksdagens skrivelse nr 8 A, punkt 229).

Genom kungörelse den 14 juli 1932, nr 359, om statsunderstöd under budgetåret 1932/1933 åt vissa bibliotek, som avses i kungörelsen den 24 januari 1930, nr 15, angående understödjande av folkbiblioteksväsendet, förordnades, att statsunderstöd, som jämlikt sistnämnda kungörelse finge utgå till kommunala och med dem likställda folkbibliotek, till folkbiblioteksverksamhet i sammanhang med studiecirkelarbete, till skolbibliotek och till bibliotek vid sjukvårdsinrättningar, skulle för sagda budgetår utgå med ett såtillvida reducerat belopp, att understöd, som med tillämpning av de i sagda kungörelse kap. I och II, jämförda med kap. III, samt kap. V och VI angivna grunder skolat utgå till varje bibliotek, skulle nedsättas med tjugu procent, samt att de villkor och föreskrifter, som i sagda kungörelse föreskrivits, skulle gälla som om statsunderstödet utgått utan nyss berörda reduktion.

Granskningsnämnden har i fråga om anslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet yttrat:

Anslaget, som för budgetåret 1931/1932 uppförts med ett belopp av 902,500 kronor, har för budgetåret 1932/1933 sänkts till 850,000 kronor.

Ehuru anslaget redan genom 1932 års riksdags beslut underkastats en icke obetydlig beskärning, har nämnden ansett sig böra undersöka, huruvida det icke vore möjligt att under förhandenvarande förhållanden tillfälligtvis uppnå en ytterligare minskning av anslaget.

Åtgärder torde sålunda böra vidtagas för att förhindra att under den närmaste tiden nya bibliotek komma i åtnjutande av medel från anslaget. Vidare bör tillses, att statsbidragen till de bibliotek, som redan åtnjuta dylika, icke utökas. Nämnden vill i stället förorda en ytterligare sänkning av statsbidragsbeloppen med minst 10 procent. Härigenom skulle en besparing av minst 85,000 kronor bliva möjlig.

Granskningsnämnden förordar vidare sådan omläggning av de nuvarande grunderna för anslagets fördelning, att anslaget kan förändras till reservationsanslag.

I skrivelse den 31 augusti 1932 har *skolöverstyrelsen* framlagt förslag i fråga om beräkningen av förevarande anslag för budgetåret 1933/1934 och därvid framhållit, att enligt överstyrelsens mening synnerligen starka skäl talade mot varje reduktion av folkbiblioteksanslagen i innevarande situation, icke blott med hänsyn till risken för avbrott i en löftesrik utveckling utan i lika hög grad därför att den ekonomiska krisen ställde skärpta krav på biblioteken, som utgjorde ett av de viktigaste medlen i strävandena att mildra arbetslöshetens svåra verkningar. Överstyrelsen ansåge sig trots ovan anförda starka betänkligheter med hänsyn till de allmänna direktiven angående vidtagandet av långt gående besparingar böra föreslå en så långt gående reducering av understödsbeloppen, att någon besparing kunde vinnas.

I ämnet har jämväl *statskontoret* yttrat sig.

Skolöverstyrelsens och statskontorets förslag samt den ståndpunkt, departementschefen intagit till dessa förslag, framgå, så vitt angår anslagsposternas slutsumma, av följande tablå:

	Av skolöverstyrelsen föreslaget belopp Kronor	Av statskontoret föreslaget belopp Kronor	Av departementschefen tillstyrkt belopp Kronor
Folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek	696,000	678,000	678,000
Centralbibliotek	60,000	60,000	48,000
Resekostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek	4,200	4,200	4,200
Förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek	6,000	6,000	6,000
Kurser för föreståndare för folk-, skol- och studiecirkelbibliotek	8,000	8,000	—
Tillägg till grundkatalog	5,000	5,000	5,000
Tidskrifter	9,000	8,000	8,000
Arvoden till extra personal inom skolöverstyrelsen	24,000	24,000	18,000
Till skolöverstyrelsens disposition	25,000	20,000	15,000
Summa kronor	837,200	813,200	782,200
avrundat till	835,000	810,000	785,000

Departementschefen har anfört följande:

»Med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden anser jag en ytterligare nedsättning i anslaget till folkbiblioteksväsendet för nästkommande budgetår vara ofrånkomlig.

I fråga om understöden till folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek, till vilka bibliotek redan utgår reducerat understöd jämlikt beslut av 1932 års riksdag, har skolöverstyrelsen i anslutning till de av granskningsnämnden gjorda beräkningarna föreslagit en reduktion med 40 procent, och statskontoret har tillstyrkt detta förslag. Vidare skulle icke några nya eller förhöjda understöd kunna ifrågakomma. Därjämte har överstyrelsen föreslagit, att vid bestämmande av understöden till biblioteken hänsyn ej skall tagas till ortsbidrag eller lokala utgifter, i den mån de utgöras av överskjutande örestal, och överstyrelsen beräknar denna maximeringsbestämmelse medföra en besparing av 2,000 kronor. Under iakttagande härav skulle anslagsposten för sagda bibliotek uppgå till 660,000 kronor. Överstyrelsen föreslår emellertid vidtagande av åtgärder för att i vissa fall kunna mildra verkningen av den starka beskärningen av understöden och ifrågasätter, att tilläggsunderstödet nr II, som är avsett till bidrag till avlönande av egentlig bibliotekspersonal med erforderlig kompetens, skulle få utgå med oreducerat belopp. Kostnaden härför beräknar överstyrelsen till 36,000 kronor. Statskontoret, som i princip biträtt överstyrelsens förslag om modifieringsåtgärder, anser dock sistnämnda belopp kunna nedsättas till 18,000 kronor. Jag finner mig böra biträda skolöverstyrelsens förslag med den av statskontoret ifrågasatta modifieringen, och understödet till förevarande slag av bibliotek skulle alltså för nästa budgetår beräknas till 678,000 kronor.

Överstyrelsen har vidare föreslagit medgivande av rätt för Kungl. Maj:t att besluta vissa modifikationer i de fastställda villkoren för statsunderstödens utgående samt beviljande av ett särskilt fyllnadsanslag för att kunna bispringa bibliotek, som särskilt hårt drabbas av reduceringen. Detta fyllnadsanslag, som överstyrelsen föreslår skall ställas till överstyrelsens disposition, beräknar överstyrelsen till 25,000 kronor. Statskontoret har ansett, att sagda belopp tills vidare torde kunna minskas till 20,000 kronor. För min del har jag intet att erinra mot de av överstyrelsen förordade åtgärderna men vill i fråga om beloppet av sagda fyllnadsanslag föreslå, att detsamma för nästkommande budgetår försöksvis beräknas till 15,000 kronor.

Vidkommande härefter centralbiblioteken ser jag mig nödsakad upprepa det till förra årets riksdag framlagda förslaget, att understöden till dessa bibliotek sänkas från 10,000 kronor till 8,000 kronor för varje bibliotek. Då centralbibliotekens antal är sex, skulle härigenom en besparing av 12,000 kronor vinnas. Beträffande anslag till de övriga ändamål, för vilka reducering icke beslutats av 1932 års riksdag, har statskontoret anslutit sig till det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget med undantag av vad angår posten till tidskrifter, i det att statskontoret ansett understödet till »Bokstugan» böra

bibehållas vid det av förra årets riksdag bestämda understödet 2,000 kronor. Jag biträder vad statskontoret anfört beträffande denna anslagspost. Överstyrelsens beräkning av bidraget till förmedlingsanstalterna, vilket skulle sänkas från 8,000 kronor till 6,000 kronor vill jag tillstyrka.

För bibliotekskurser har beräknats ett anslag av 8,000 kronor. Då jag anser, att ett tillfälligt avbrott i dessa kurser icke torde medföra något varaktigt men för biblioteksverksamheten, ser jag mig föranlåten att, såsom jag i andra motsvarande fall nödgats förorda, för nästkommande budgetår föreslå uteslutande av anslag till dessa kurser.

Vad angår anslaget till arvoden till en andre bibliotekskonsulent m. fl. vill jag erinra, att å skolöverstyrelsens ordinarie stat finnas upptagna en förste och en andre bibliotekskonsulent i lönegrad B 26, respektive B 21, för vilka avlöningarna enligt sedvanliga beräkningsgrunder uppgå till (7,212 + 9,540) 16,752 kronor. Härutöver skola jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 27 juni 1929 från förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet utbetalas avlöningar *dels* i överensstämmelse med 1925 års riksdags medgivande till två extra kansliskrivare, en var efter lönegraden B 11 — dock att avlöning till en av dessa extra kansliskrivare må utgå allenast under förutsättning, att intet statsunderstöd utgår till bokförmedlingsanstalt — och till två extra kontorsbiträden, ett vart efter lönegraden B 4, *dels ock* till en extra andre bibliotekskonsulent efter lönegraden B 21 och till ett extra kanslibiträde efter lönegraden B 7; och skall avlöningen till samtliga nu nämnda befattningshavare utgå i enlighet med bestämmelserna i 33 § av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356). För avlöning av nu nämnda befattningshavare beräknar skolöverstyrelsen för budgetåret 1933/1934 ett belopp av 24,000 kronor bliva erforderligt. Sammanlagt stå alltså till överstyrelsens förfogande för här ifrågavarande ändamål åtta befattningshavare med en sammanlagd avlöning av över 40,000 kronor. Kostnaderna för denna organisation synas vara väl stora i förhållande till statens totala utgifter för folkbiblioteksväsendet. En begränsning av organisationen synes mig erforderlig, och jag vill därför föreslå, att det belopp, som för här ifrågavarande ändamål må utgå från förslagsanslaget till folkbiblioteksväsendet, för budgetåret 1933/1934 måtte beräknas till 18,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma anslagets fördelning och de befattningshavare, som skola avlönas från anslaget.

Såsom av tablån framgår, anser jag summan av de olika posterna under ifrågavarande anslag kunna beräknas till 782,200 kronor, vilket belopp torde avrundas uppåt till 785,000 kronor.

Någon förändring av anslagets natur av förslagsanslag anser jag mig — med hänsyn till vad av skolöverstyrelsen och statskontoret härutinnan anförts — icke böra föreslå.

Vidkommande slutligen de av skolöverstyrelsen ifrågasatta ändringarna i gällande bestämmelser rörande understödjande av folkbiblioteksväsendet,

innebärande — förutom de nyss av mig angivna jämkningarna beträffande maximeringsbestämmelser m. m. — *dels* beredande av möjlighet för Kungl. Maj:t att medgiva, att inom en och samma borgerliga kommun statsunderstöd må utgå till mer än ett bibliotek, under förutsättning att sammanlagda statsunderstödet ej utgår med högre belopp än om biblioteken tillsammans sökt statsunderstöd som ett gemensamt biblioteksystem, *dels* avvikelse i vissa undantagsfall från bestämmelserna rörande tiderna för öppethållande av biblioteken, *dels ock* för sådana fall, då statsunderstöd utgår både i penningar och i form av bundna böcker, undvikande av kontant utbetalning av mindre belopp än 25 kronor, har jag intet att erinra.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, vilka bliva erforderliga med anledning av vad jag under förevarande punkt tillstyrkt och föreslagit.»

I motionen I: 70 har anförts huvudsakligen följande:

I statsverkspropositionens åttonde huvudtitel föreslås, under punkt 233 (sid. 570), att hittills utgående anslag till arvoden till en andre biblioteksskonsulent samt till biträden hos biblioteksskonsulenterna jämte vikariatsersättningar, som för innevarande budgetår utgår med 23,000 kronor och för nästa budgetår med hänsyn till vissa uppflyttningar i löneklass föreslagits förhöjt med 1,000 kronor till 24,000 kronor, måtte reduceras till 18,000 kronor. Anslaget skulle rubriceras som »arvoden till extra personal inom skolöverstyrelsen».

Vid bedömandet av möjligheterna till den sålunda ifrågasatta anslagsreduktionen bör hänsyn tagas till följande omständigheter.

Så sent som vid 1929 års riksdag var frågan om arbetskrafterna för ifrågavarande ändamål föremål för riksdagens prövning. Skolöverstyrelsen föreslog då anställandet av två nya befattningshavare. I kungl. propositionen nr 141 upptogs överstyrelsens förslag, varvid Kungl. Maj:t efter en utförlig motivering uttalade, att ingen tvekan rådde om att anställandet av ytterligare arbetskraft vore oavvisligen av behovet påkallat (sid. 102—103). Riksdagen beslöt också i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Under de fyra år, som sedan dess förflutit, har folkbiblioteksverksamhetens omfattning starkt stegrats. Erfarenheten har också givit vid handen, att arbetskraften är tilltagen i knappaste laget, och behandlingen av biblioteksansökningarna har, fastän olika åtgärder vidtagits för forcering av ärendenas handläggning samt för granskningsprocedurens förenkling, tagit avsevärd tid. Sålunda ha ansökningarna om statsunderstöd till kommunala och med dem likställda folkbibliotek, vilka ingivits före den 15 februari, först i slutet av året kunnat beviljas, och anslagen till riksförbund för bedrivande av biblioteksverksamhet i samband med studiecirkelarbete, som ingivas före den 1 maj, ha delvis beviljats i början av året därpå men till en del först inemot mitten av året.

Den vid föregående års riksdag beslutade nedsättningen av biblioteksanslagen med 20 procent samt den i innevarande års statsverksproposition föreslagna ytterligare reduceringen för flertalet bibliotek med 20 procent därutöver medför ingen minskning av behovet av arbetskrafter, då granskningen av ansökningshandlingarna tar lika lång tid i anspråk, om statsunderstödet till det särskilda biblioteket utgår med reducerat belopp. En

minskning av arbetskrafterna utan vidtagande av andra åtgärder skulle därför få till nödvändig konsekvens en stark försening av anslagsbevillningen till biblioteken, vilket givetvis skulle bli till allra största men för folkbiblioteksverksamheten i dess helhet.

Enda möjligheten till en reducering av arbetskrafterna skulle därför vara, om samtidigt någon av de arbetsuppgifter, som för närvarande åligga skolöverstyrelsen och dess bibliotekskonsulenter, kunde bortfalla. En undersökning av möjligheterna till sådana åtgärder ger till resultat, att på de flesta punkter även en temporär omläggning måste anses utesluten utan antingen ett eftersättande av den nödvändiga kontrollen eller en genomgripande rubbning av de grunder för statsunderstödens utgående, som så nyligen av riksdagen beslutats och som visat sig väl lämpade att främja biblioteksverksamheten i vårt land.

En möjlighet till en begränsning av arbetsuppgifterna genom en omläggning på en särskild punkt utan rubbning av organisationen i övrigt torde dock kunna vinnas, därest det skulle avses lämpligt att åtminstone för tillfället suspendera den föreskrift, som gäller i fråga om flertalet bibliotek, att statsunderstödet utgår i form av bundna böcker valda ur av skolöverstyrelsen utgivna kataloger. Syftet med denna föreskrift, som går tillbaka på 1912 års reglering av statens understödjande av folkbiblioteken, angavs av vederbörande departementschef i kungl. propositionen vid 1912 års riksdag och var att skapa en garanti beträffande bokbeståndets kvalitet.

1929 års riksdag beslöt att bibehålla denna form för anslagens utgående för de mindre biblioteken (se kungl. propositionen 1929 nr 141 sid. 81), under det att statsunderstöden skulle utgå kontant till de större bibliotek, vilka hade bibliotekarie, vars kompetens prövats av skolöverstyrelsen. Även då anfördes som skäl till statsunderstödens utgående i form av böcker hänsynen till behovet av en garanti för bokbeståndets kvalitet. Skäl kunna givetvis anföras för att en dylik förhandskontroll av bibliotekens bokinköp med därav följande konsekvenser i fråga om granskning dels av rekvisitionslistor, dels av räkningar nu kan anses vara mindre oundgänglig än tidigare. Framför allt hava biblioteken nu så vant sig vid att använda de av skolöverstyrelsen utgivna katalogerna som hjälpmedel — för övrigt i största utsträckning även vid valet av böcker, vilka inköpas för egna medel — att man torde ha att räkna med sannolikheten av att så i regel skulle ske även om skyldigheten i denna riktning skulle bortfalla. Det bör också påpekas, att även om statsunderstöden skulle utbetalas kontant och alltså förhandsgranskningen i fråga om de böcker, som skulle utgå i statsunderstöd, skulle bortfalla, all kontroll av bokinköpen ej därmed skulle försvinna. Det bör nämligen påpekas, att biblioteken i samband med ingivandet av statsbidragsansökan äro skyldiga att lämna förteckning på under senaste år inköpta böcker. I författningen ingår också föreskrift att skolöverstyrelsen må till bibliotek, vars bokbestånd överstyrelsen ej finner i stort sett vara av tillfredsställande beskaffenhet ur moralisk eller konstnärlig synpunkt, bevilja understöd allenast under förbehåll att biblioteket ställer sig till efterrättelse de anvisningar om bokbeståndet, som lämnas av skolöverstyrelsen. Därjämte gäller en bestämmelse om skyldighet för biblioteken att överhuvud underkasta sig den kontroll och de villkor, som skolöverstyrelsen kan finna nödiga och lämpliga.

Trots de betänkligheter, som måste möta en omläggning på denna punkt av de år 1929 beslutade villkoren för statsunderstödens utgående, torde av

ovan angivna skäl och med hänsyn till den stora vikten att nu vinna en reduktion av anslaget till arbetskrafter här angivna möjlighet till besparing i innevarande situation ej böra skjutas åt sidan. Man torde alltså tills vidare kunna försvara ett suspenderande av föreskriften om statsunderstödens utgående i vissa fall i form av böcker.

För det granskningsarbete, som är en följd av här ifrågavarande föreskrifter, åtgår en arbetskraft, nämligen en kansliskrivare — den som anställts hos överstyrelsen med stöd av det kungl. brev, som bemyndigar överstyrelsen att för ändamålet anställa en extra kansliskrivare så länge som intet statsunderstöd utgår till bokförmedlingsanstalt. Genom en omläggning av här antydd natur skulle man därför kunna räkna med en årlig besparing om cirka 3,000 kronor.

Någon ytterligare reducering av arbetskrafter kan av ovan angivna skäl ej ske utan de allvarligaste förseningar av handläggningen av ansökningshandlingar och andra ärenden.

Besparingen på personalkontot i jämförelse med vad av skolöverstyrelsen föreslagits skulle alltså enligt här framlagda plan bliva 3,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 6,000 kronor.

I motionen I: 71 har anförts följande:

Förra årets riksdag beslöt bibehålla det till centralbiblioteken utgående anslaget å 60,000 kronor oreducerat. Riksdagen ansåg, att då anslagen till folkbiblioteken i övrigt starkt beskuros, vore det av vikt att bibehålla anslagen till centralbiblioteken oförändrade med hänsyn till deras uppgift att supplera de smärre folkbiblioteken i deras arbetsuppgifter. Riksdagen ansåg tillika, att då vissa bibliotek åtagit sig att för vissa delar av vårt land fungera som centralbibliotek och därför anställt personal och iklätt sig betydligt utsträckta uppgifter, det knappast kunde anses som riktigt att staten undandroge sig de förpliktelser, som varit en förutsättning för detta åtagande.

Vid uppgörandet av årets statsverksproposition ha såväl skolöverstyrelsen som statskontoret utgått ifrån att den av riksdagen fastslagna principen borde respekteras. Icke desto mindre har departementschefen föreslagit riksdagen att frångå sin förut intagna ståndpunkt, detta dock utan att förebringa någon som helst motivering.

Samma skäl som föranledde riksdagen att förra året bibehålla anslaget oförändrat tala dock i år med ännu större styrka. Den föreslagna större minskningen av anslagen till folkbiblioteken ökar nödvändigheten utav att centralbiblioteken kunna bispringa de smärre biblioteken och enskilda lånesökande så verksamt som möjligt. Centralbiblioteken ha åtagit sig att supplera folkbibliotekens arbete genom direkt och kostnadsfri utlåning av böcker, som erfordras för studiesyfte, genom utsändande av vandringsbibliotek och genom biblioteksteknisk rådgivning. Såsom exempel på den starka stegringen i centralbibliotekens verksamhet kan nämnas, att antalet boklån utom de orter, där biblioteken äro belägna, ökats från 7,676 (år 1931) till 20,769 (år 1932). Det är sannolikt att under innevarande år antalet boklån kommer att ökas med något 10,000-tal. Samtidigt ha vandringsbibliotek utsänts till ett antal av 254 (år 1931 var antalet 111). Om centralbiblioteken skola kunna fylla sin viktiga funktion, dubbelt viktig i tider av besparing på folkbiblioteksanslagen i övrigt, är det nödvändigt att bibehålla dem vid de anslag, som voro förutsättningen för deras startande. Med

ökade utgifter för centralbiblioteken på grund av åtagna förpliktelser vore det orimligt, att staten samtidigt minskade sitt anslag.

Det i motionen I: 72 framförda yrkandet innebär, att understödet till folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek beräknas till 880,000 kronor (i stället för av Kungl. Maj:t beräknade 678,000 kronor), att posterna till centralbibliotek, till resekostnads- och traktamentsersättningar, till förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek, till tillägg till grundkatalog, till tidskrifter och till arvoden till extra personal beräknas till 90,200 kronor (i stället för av Kungl. Maj:t beräknade 89,200 kronor), samt att beloppet till skolöverstyrelsens disposition, av Kungl. Maj:t beräknat till 15,000 kronor, utgår.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en stark inknappning av de till folkbiblioteksverksamheten utgående understöden, vilka även förra året kraftigt beskuros. Utskottet anser sig av statsfinansiella skäl icke böra — bortsett från nedan angivna ändringar i fråga om anslagsposterna till arvoden åt extra personal inom skolöverstyrelsen och till centralbiblioteken — förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag men vill samtidigt såsom sin mening uttala, att det är önskvärt, att härmed en gräns må vara satt för reduktionerna på detta område.

Å posten arvoden till extra personal inom skolöverstyrelsen har Kungl. Maj:t föreslagit en nedsättning från 24,000 kronor med 6,000 kronor till 18,000 kronor. I motionerna I: 70 och II: 163 har påyrkats, att denna nedsättning måtte begränsas till 3,000 kronor, i följd varav biblioteksanslaget borde höjas med motsvarande belopp. Motionärerna hava ansett, att den enda personalinskränkning, som kan ske utan att arbetet försenas och kontrollens effektivitet blir lidande, är, att den kansliskrivare indrages, som nu på grund av bestämmelsen om att statsunderstödet, där det icke överstiger visst belopp, skall utgå i form av böcker, har att syssla med kontrollen över bokinköpen, och att i samband härmed nyssnämnda bestämmelse provisoriskt upphäves. Utskottet har funnit den av motionärerna framlagda utredningen övertygande och vill därför förorda en ändring av angiven innebörd. Dock anser utskottet icke erforderligt, att i anledning härav någon höjning vidtages av det utav Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet, vilket, på sätt av förestående tablå framgår, med 2,800 kronor överstiger summan av de äskade särskilda anslagsposterna.

Det i motionerna I: 71 och II: 312 framställda yrkandet, att anslag till centralbiblioteken måtte få utgå efter oförändrade grunder, d. v. s. med ett årsanslag av 10,000 kronor för bibliotek i stället för av Kungl. Maj:t föreslaget belopp av 8,000 kronor för bibliotek, finner utskottet behjärtansvärt. Särskilt avseende torde här böra fästas vid det förhållandet, att kommunerna iklätt sig vissa ökade fasta kostnader under antagande, att oförändrat under-

stöd skulle vara att påräkna. Även bör man beakta att, såsom i motionerna framhålles, centralbibliotekens betydelse växer i och med att småbibliotekens resurser bliva mindre. Utskottet anser sig därför böra i fråga om centralbibliotekens understöd intaga samma ståndpunkt som 1932 års riksdag, då ävenledes förslag av Kungl. Maj:t framställdes om reducering av dessa understöd, d. v. s. att sakskäl och billighetshänsyn bjuda, att de få utgå oförändrade. Utskottet tillstyrker alltså det i motionerna I: 71 och II: 312 framställda yrkandet. I anledning härav torde i enlighet med numera iakttagen praxis vid bestämmande av förslagsanslagens belopp en ökning av den utav Kungl. Maj:t äskade anslagssumman böra vidtagas. Den erforderliga ökningen utgör (6×2,000) 12,000 kronor. Ifrågavarande förslagsanslag skulle alltså för nästa budgetår uppföras i riksstaten med ett belopp av 797,000 kronor.

Den i motionen I: 72 föreslagna höjningen av det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet med 185,200 kronor kan utskottet icke tillstyrka.

I motionen II: 113 framställt förslag, att skolförbund skola i anslagshänseende jämställas med skoldistrikt, synes äga fog för sig. Då ett bifall till motionen icke torde medföra några nämnvärda ekonomiska konsekvenser, vill utskottet förorda, att i gällande bestämmelser om utgående av ifrågavarande understöd vidtages den ändring, som i motionen föreslagits.

Vad slutligen beträffar den i motionen II: 316 gjorda hemställan om rätt till understöd även för arbetsstugornas bibliotek, vore det givetvis önskvärt, att sådan rätt kunde beredas, men i nuvarande budgetära läge torde någon utökning av kretsen av understödsberättigade icke böra ske. Utskottet avstyrker därför motionen.

Kungl. Maj:ts förslag, i vad det här ovan icke särskilt berörts, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) avslå herr Sandbergs m. fl. ovannämnda motion (II: 316);

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Björcks och Holmdahls ovannämnda motioner (I: 70 och II: 163) samt med bifall till herr Gustavsons i Sala ovannämnda motion (II: 113) ävensom herr Sjödahls m. fl. och herr Anderssons i Falkenberg ovannämnda motioner (I: 71 och II: 312) men med avslag å herrar Oscar Olssons och Bärgs ovannämnda motion (I: 72), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet, nu 850,000 kronor, med 53,000 kronor till 797,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av utskottet ovan förordats, utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga meddela.

226:o) **Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 234, sid. 572—576), vilket innebär en anslagsminskning med 100,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor;

b) medgiva, att av detta anslag må enligt av Kungl. Maj:t fastställda villkor användas

högst 700 kronor till en amanuens som biträde åt skolöverstyrelsen i frågor rörande föreläsningsverksamheten,

högst 18,000 kronor till understöd åt centralbyråer för förmedling av populärvetenskapliga föreläsningar,

högst 10,000 kronor till understöd åt föreläsningsförbund,

högst 10,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare samt

det belopp, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt, till understöd för utgivande av Tidskrift för föreläsningsverksamheten;

c) medgiva, att för tiden den 1 juli 1933—den 30 juni 1934 ej mindre det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsbidrag skall för helt budgetår räknat anordnas av anstalt eller förening, varom här är fråga, skall utgöra 5 än även det lägsta understöd, som av statsmedel må utgå till dylik anstalt, skall utgöra 100 kronor för helt budgetår;

d) medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att under samma tid, på framställning av skolöverstyrelsen, bevilja de ytterligare lättnader i fråga om villkoren för understöds åtnjutande, som må befinnas erforderliga.

227:o) **Anordnande av s. k. flyttande folkhögskolekurser. Arbetarnas bildningsförbund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 235 och 236) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till anordnande av folkbildningskurser (flyttande folkhögskolekurser) för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor att utgå efter de grunder, Kungl. Maj:t äger bestämma,

b) såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 30,000 kronor att utgå i den mån förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

228:o) **Anordnande av s. k. universitetscirklar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 237, sid. 579—581), vilket innebar en anslagsminskning med 4,000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till anordnande av s. k. universitetscirklar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 6,000 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t finner gott meddela.

229:o) **Undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.** Kungl. Maj:t har (punkt 238, sid. 582—594) föreslagit riksdagen att till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 271,000 kronor att utgå under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, samt till de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda ändamålen med högst de av departementschefen angivna beloppen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *J. Bergman m. fl.* (I: 78) och den andra inom andra kammaren av herr *C. O. Johanson* i Huskvarna *m. fl.* (II: 317), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte åtminstone så tillvida frångå Kungl. Maj:ts förslag att till föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande m. m. anvisades för budgetåret 1933/1934 120,000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *J. Bergman m. fl.* (I: 79) och den andra inom andra kammaren av herr *C. O. Johanson* i Huskvarna *m. fl.* (II: 165), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att bland de till nykterhetens främjande under åttonde huvudtiteln anvisade beloppen för budgetåret 1933/1934 upptaga ett belopp av 3,500 kronor till internationella byrån i Lausanne mot alkoholismen;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Oscar Olsson m. fl.* (I: 80) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Olsson* i Gävle *m. fl.* (II: 160), i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville från avkastningen av rusdrycksmedelsfonden anvisa ett be-

lopp av 20,000 kronor för upprätthållande av rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringen verksamhet under budgetåret 1933—1934.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisar utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas här nedan, till motionerna I: 78, I: 79 och I: 80.

Till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande utgår för budgetåret 1932/1933 av statsverkets fond av rusdrycksmedel ett extra reservationsanslag av 338,000 kronor.

Granskningsnämnden har, med erinran om att förevarande anslag för budgetåret 1931/1932 utgått med tillhopa 410,500 kronor och för budgetåret 1932/1933 sänkts till 338,000 kronor, föreslagit ytterligare minskning av anslagen.

I det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1932/1933 äskade beloppet inginge en anslagspost å 28,000 kronor till rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen. Förevarande anslag torde närmast få betraktas såsom ett engångsanslag för att giva kommittén ett stöd vid igångsättandet av dess arbete. Med hänsyn härtill ville nämnden förorda, att något anslag för detta ändamål icke måtte beräknas för budgetåret 1933/1934.

Till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande hade av Kungl. Maj:t för budgetåret 1932/1933 beräknats ett belopp av något över 145,000 kronor. För detta ändamål hade för budgetåret 1923/1924 anvisats 27,000 kronor och för budgetåret 1931/1932 200,000 kronor. Under hänvisning till den ståndpunkt, som nämnden intagit i fråga om anslaget till populärvetenskapliga föreläsningar, ville nämnden förorda, att något anslag för detta ändamål icke måtte beräknas för budgetåret 1933/1934 eller, alternativt, att anslaget måtte bestämmas till högst 50,000 kronor.

Anslaget till nykterhetens främjande skulle alltså för budgetåret 1933/1934 kunna minskas med tillhopa (28,000+145,000) 173,000 kronor, alternativt 123,000 kronor. Nämnden erinrar, att motsvarande anslag för budgetåret 1923/1924 endast utgjorde 164,500 kronor, under det att anslaget enligt nämndens förslag skulle för budgetåret 1933/1934 upptagas till 165,000 kronor, alternativt 215,000 kronor.

I detta sammanhang torde få erinras, att för budgetåret 1932/1933 anslaget till omförmälda rikskommitté utgår med 26,000 kronor och anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet med 140,000 kronor. Enligt nämndens förslag skulle sålunda anslaget till nykterhetens främjande minskas med sammanlagt (26,000+140,000) 166,000 kronor, alternativt 116,000 kronor.

Med utlåtande den 31 augusti 1932 har *skolöverstyrelsen* överlämnat till överstyrelsen inkomna framställningar rörande anslagsbehoven för budgetåret 1933/1934 ävensom yttrande av överstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisning. I ärendet hava dessutom till Kungl. Maj:t ingivits ett antal framställningar från vissa sammanslutningar m. m.

Departementschefen har lämnat följande tablå över här ifrågavarande anslagsäskanden, utvisande anslagens belopp under budgetåret 1923/1924 samt under budgetåren 1931/1933, de belopp, som av vederbörande organisationer

Anslagets ändamål	För 1923/1924 beviljat anslag Kronor	För 1931/1932 beviljat anslag Kronor	För 1932 1933 beviljat anslag Kronor	För 1933 1934 av vederbörande organisation begärt anslag Kronor	av skolöverstyrelsen tillstyrkt anslag Kronor	av departementschefen tillstyrkt anslag Kronor
1) Anordnande av en social fortbildningskurs för lärare m. fl.	41,500	32,000[1]	—	—	—	—
2) Anordnande av en allmän utbildningskurs i alkoholfrågan för studie- och ungdomsledare m. fl.	19,000	16,000	11,200	11,000	11,000	11,000
3) Föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande m. m.	27,000	200,000	140,000	140,000	100,000	100,000
4) Främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	23,500	31,500	33,375	33,800	33,575	30,575
5) Främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	10,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000
6) Främjande av riksutskottets för de kristnas nykterhetsrörelse verksamhet	—	—	5,000	5,000	5,000	5,000
7) Främjande av rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringen verksamhet	—	—	26,000	28,000	—	—
8) Främjande av svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran verksamhet	5,000	5,000	3,425	5,000	3,425	3,425
9) Främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	21,000	31,000	31,000	38,000	31,000	31,000
10) Främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	6,000	9,000	9,000	12,000	9,000	9,000
11) Främjande av nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	7,500	11,000	11,000	14,000	11,000	11,000
12) Främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	3,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000

[1]) Avser en hygienisk fortbildningskurs.

Anslagets ändamål	För 1923/1924 beviljat anslag Kronor	För 1931/1932 beviljat anslag Kronor	För 1932/1933 beviljat anslag Kronor	För 1933/1934 av vederbörande organisation begärt anslag Kronor	av skolöverstyrelsen tillstyrkt anslag Kronor	av departementschefen tillstyrkt anslag Kronor
13) Främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	6,000	6,000	6,000	7,500	6,000	6,000
14) Främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets upplysnings- och ungdomsverksamhet	3,000	5,000	5,000	6,500	5,000	5,000
15) Främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet . . .	4,500	7,000	7,000	7,000	7,000	7,000
16) Främjande av svenska läkarnas nykterhetsförenings verksamhet . . .	—	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
17) Främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet .	1,000	3,000	3,000	6,500	3,000	3,000
18) Främjande av Sveriges polismäns helnykterhetsförbunds verksamhet	—	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
19) Främjande av svenska tullpersonalens helnykterhetsförbunds verksamhet	—	500	500	1,000	500	500
20) Främjande av motorförarnas helnykterhetsförbunds verksamhet .	—	15,000	15,000	15,000	15,000	18,000
21) Bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande (Bureau international contre l'alcoolisme) verksamhet . . .	1,500	2,500	2,500	3,500	2,500	2,500
22) Arvode åt den hos skolöverstyrelsen anställde konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning .	2,500	3,000	3,000	—	2,000	2,000
23) Utarbetande och utgivning av ny upplaga av skolöverstyrelsens »Handbok i alkoholfrågan»	—	—	—	—	—	—
24) Främjande av nykterhet på andra än ovan anförda sätt och motarbetande av dryckenskapens följder	—	10,000	3,000	—	3,000	3,000

äskats och av skolöverstyrelsen tillstyrkts ävensom de anslagsbelopp, som han under förhandenvarande omständigheter ansett sig böra föreslå för budgetåret 1933/1934.

Härutöver har departementschefen anfört bland annat:

»Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört förordar jag, att till anordnande under år 1934 av en allmän utbildningskurs i alkoholfrågan för studie- och ungdomsledare m. fl. anvisas ett belopp av 11,000 kronor och att sålunda ett belopp av 200 kronor överflyttas till anslagsposten »främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet». I överensstämmelse härmed och på de av skolöverstyrelsen anförda skälen skulle sistnämnda anslagspost upptagas med 33,575 kronor. Jag vill emellertid erinra, att i detta belopp beräknas ingå en summa av 6,500 kronor till understöd för utgivande av Tirfing, tidskrift för nykterhetsfrågans studium (jfr 1932 års åttonde huvudtitel, sid. 588). Detta i förhållande till statsunderstöden åt betydelsefulla vetenskapliga tidskrifter osedvanligt höga belopp anser jag under nuvarande förhållanden böra begränsas till 3,500 kronor, vadan alltså anslagsposten till centralförbundet bör beräknas till 30,575 kronor.

I likhet med granskningsnämnden och skolöverstyrelsen anser jag, att medel icke böra för budgetåret 1933/1934 anvisas till främjande av rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringen verksamhet.

Vad angår anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande m. m., nu 140,000 kronor, har granskningsnämnden ifrågasatt, antingen att något anslag för ändamålet icke måtte beräknas för budgetåret 1933/1934 eller, alternativt, att anslag måtte bestämmas till högst 50,000 kronor. Skolöverstyrelsen har stannat vid att för ändamålet föreslå 100,000 kronor. Jag tillstyrker vad skolöverstyrelsen härutinnan föreslagit.

Arvodet åt konsulenten för nykterhetsundervisning synes böra bestämmas till 2,000 kronor.

Under nuvarande förhållanden kan jag icke förorda någon mera allmän höjning av hittills till olika nykterhetsorganisationer m. m. utgående anslagsposter, ej heller anslag till nya ändamål. Jag tillstyrker de av skolöverstyrelsen förordade beloppen allenast med den ändring, att jag föreslår en höjning med 3,000 kronor av anslaget till främjande av motorförarnas helnykterhetsförbunds verksamhet från nuvarande 15,000 kronor till 18,000 kronor.

— —

Summan av de sålunda av mig för budgetåret 1933/1934 tillstyrkta anslagen utgör 271,000 kronor. Motsvarande anslag utgjorde för budgetåret 1923/1924 182,000 kronor samt uppgå för budgetåret 1932/1933 till 338,000 kronor.»

Till stöd för det i motionerna I: 79 och II: 165 framförda yrkandet har i motionen I: 79 anförts huvudsakligen följande:

Sedan år 1907 verkar i Lausanne internationella byrån mot alkoholismen. Byråns uppgift är att utgöra en opartisk och tillförlitlig upplysningscentral för alla viktigare frågor som gälla alkoholismens bekämpande.

Byrån verkar dels genom en på särdeles högt plan stående trespråkig tidskrift dels genom varannan vecka utgående, likaledes trespråkig korrespondens, innehållande uppgifter om alla viktigare ändringar inom lagstiftningen på området i olika länder, upplysningar om de för saken verkande organisationernas verksamhet i alla länder o. s. v. ävensom viktigare statistiska data. Denna korrespondens tillställes de olika centrala organisationerna för alkoholismens bekämpande i olika länder samt de pressorgan och enskilda, som önska taga del därav. I Lausanne har dessutom under de gångna 25 åren samlats ett synnerligen förnämligt internationellt bibliotek, innehållande den väsentligaste betydelsefullare litteraturen på området. Detta bibliotek står till forskares förfogande.

Byrån åtager sig även att för staters och enskildas räkning utföra utredningar rörande sådant som rör området för byråns verksamhet (alkohollagstiftning, statistik m. m.).

Slutligen är byrån det organ, som förbereder och organiserar de stora, under de olika staternas auspicier tid efter annan hållna internationella kongresserna för alkoholismens bekämpande, till vilka stater och korporationer pläga sända officiella representanter.

Byrån finansieras genom ekonomiska bidrag från ett stort antal stater i Europa samt från större nykterhetsorganisationer och enskilda.

Under de ekonomiskt vanskliga tider som följt efter kriget har byrån på grund av valutadeprecieringen i många länder haft svårigheter och har nödgats avskeda en del personal samt tillsvidare inställa utgivandet av den värdefulla årsbok, som förut varje år utkommit med aktuella data angående kampen mot alkoholismen i alla länder. Tidskriften, korrespondenserna och den övriga nämnda verksamheten ha dock alltjämt kunnat upprätthållas. Då nu även de nordiska ländernas valuta försämrats i förhållande till den schweiziska, har det svenska statsbidraget, som under guldmyntfotens tid tillförde byrån omkring 3,500 schw. francs årligen, nedsjunkit till cirka 2,300 francs, ehuru det belopp i svenska kronor, som vår stat beviljar, alltjämt är nominellt samma summa som förr, 2,500 kronor. Då staten i övrigt gottgör kursförluster på svenska kronor, som gå till utlandet, hemställa vi, att denna byrå, vars utomordentliga saklighet och objektivitet är allmänt vitsordat, bland annat av kungl. skolöverstyrelsen i Sverige, som även betygar dess nytta för vårt land, måtte få det av Kungl. Maj:t föreslagna, formellt oförändrade men i realiteten högst väsentligt sänkta anslaget höjt så, att det åtminstone i någon mån kunde närma sig vad det i verkligheten var före valutadeprecieringen. En sådan höjning har, som av statsverkspropositionen framgår, varmt förordats av konsulenten för nykterhetsfrågorna inom kungl. skolöverstyrelsen.

Till stöd för det i motionerna I: 80 och II: 160 framförda yrkandet har i motionen I: 80 anförts bland annat:

I skrivelse av den 2 maj 1932 har rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen hemställa om ett anslag av 28,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för understödjande av den av kommittén bedrivna verksamheten.

Granskningsnämnden har, under förmenande, att det anslag, som beviljats rikskommittén för innevarande budgetår, måste betraktas såsom ett engångsanslag för att giva kommittén ett stöd vid igångsättande av dess verksamhet, föreslagit att anslag för detta ändamål icke måtte beräknas för budgetåret 1933/1934.

Skolöverstyrelsen har i likhet med granskningsnämnden förordat att för budgetåret 1933/1934 medel icke måtte anvisas för ändamålet, och har överstyrelsen därvid förutsatt att rikskommittén enligt en antydan i kommitténs skrivelse till Konungen av november 1931 skulle med innevarande budgetår slutföra sin verksamhet.

I likhet med granskningsnämnden och skolöverstyrelsen har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ansett,att anslag ej borde anvisas för budgetåret 1933/1934 till främjande av rikskommitténs verksamhet.

Vad först beträffar frågan om det för innevarande budgetår beviljade anslagets karaktär av engångsanslag för att bereda ett stöd vid igångsättande av verksamheteten, vilja vi framhålla, att redan i sin skrivelse av november 1931 kommittén framhöll att då det väsentligaste av det arbete, som kommittén ville organisera, måste komma att utföras av de lokala organisationerna, främst nykterhetsföreningarna, rikskommittén icke kunde begära att dessa organisationer jämväl skulle bestrida med rikskommitténs centrala arbete förenade kostnader. Visserligen hade de till rikskommittén anslutna nykterhetssällskapen givit ett anslag vid kommitténs start, men det sades då ifrån att detta måste betraktas som ett engångsanslag och att vidare anslag från detta håll icke av rikskommittén kunde påräknas. Med de minskade inkomster dessa sällskap under den senaste tiden fått vidkännas torde ej heller vara möjligt för dem att i fortsättningen giva kommittén något sådant ekonomiskt understöd, så att kommittén kan fortsätta med sin verksamhet.

Det torde även få anses fullt riktigt att det arbete, som av rikskommittén utföres och som syftar till att vara ett stöd åt rent statliga organ, nämligen tull och polis, i deras arbete för upprätthållandet av en lagstiftning, som samhället av sociala hänsyn ansett sig nödsakat genomföra, i sin helhet eller åtminstone till väsentliga delar bestrides av statsmedel.

Beträffande de synpunkter, som av skolöverstyrelsen framförts, nämligen att kommittén i och med innevarande budgetår borde kunna slutföra sin verksamhet, har denna ståndpunkt visserligen stöd i kommitténs egen framställning av november 1931, där kommittén bland annat skriver »kommittén har räknat med att dess arbete skall behöva fortgå till och med utgången av nästa budgetår, alltså något över ett och ett halvt år». Det är emellertid att märka att detta skrevs på en tidpunkt, då kommitténs arbete ännu ej kommit igång, och mycket mindre något resultat av kommitténs verksamhet kunde föreligga. När nu något mer än ett år förflutit sedan kommitténs verksamhet påbörjades, torde det vara lättare att bedöma, huruvida en fortsatt verksamhet från kommitténs sida ur samhällelig synpunkt kan vara motiverad och därför värd att i fortsättningen understödjas.

Att olaglig rusdryckshantering alltjämt fortgår och att därför åtgärder för bekämpandet av denna olagliga hantering äro av behovet påkallade torde icke här behöva framhållas.

Huruvida och i vad mån rikskommitténs verksamhet är av beskaffenhet att medverka till förhindrandet av olovlig rusdryckshantering är givetvis svårt att bedöma. Att emellertid ännu mycken propaganda erfordras, innan

den allmänna opinionen på ett tillfredsställande sätt reagerar mot denna form av olagligheter, är dock uppenbart, och utan denna reagens från allmänhetens sida torde myndigheternas kamp mot smugglare, hembrännare och langare i längden bli fruktlös.

Vad beträffar resultatet av kommitténs verksamhet, är det mycket svårt för att icke säga omöjligt att bedöma detta. Vad som tydligen kan konstateras är dock, att bland allmänheten och särskilt bland arbetarklassen den propagandaverksamhet som bedrivits väckt uppmärksamheten på den fara, som den olagliga rusdryckshanteringen utgör, och gjort att man numera, särskilt på arbetsplatserna, reagerar på ett helt annat sätt än tidigare, då spritlangare uppträda och utbjuda sin vara.

Det må till detta endast tilläggas, att kommittén från skilda håll fått röna förståelse och understöd i sitt arbete. Att kommittén ännu ej vunnit så stora synliga resultat är väl sant och att smuggling ännu i rätt stor utsträckning förekommer. Men vid bedömande av smugglingens omfattning får man akta sig för att mäta denna i förhållande till de rätt talrika beslag, som under den senaste tiden gjorts. Att dessa beslag kunnat göras, kan möjligen ha sin förklaring i en ny inställning från allmänhetens sida, så att den nu är mer villig än tidigare att biträda tull och polis vid sökandet efter smugglarnas vägar och langarnas gömställen.

Beträffande kommitténs medelsbehov för dess fortsatta verksamhet under budgetåret 1933/1934 vilja vi hänvisa till det av kommittén uppgjorda statförslaget i dess skrivelse till Konungen av den 2 maj 1932. Nämnda statförslag slutar på ett belopp av 30,000 kronor.

Emellertid beräknar kommittén, enligt vad vi inhämtat, att därest samma sparsamhet, som hittills tillämpats, även i fortsättningen kommer att iakttagas, något av de medel, som beviljats kommittén för innevarande budgetår, skall finnas kvar vid detta års utgång. Det synes lämpligt, att kommittén får disponera dessa besparingar även under nästa budgetår. Även på den för nästa budgetår uppgjorda statens utgiftsposter torde vissa besparingar kunna göras. Sålunda utgår lönen till ombudsmannen med endast 3,000 kronor i stället för i staten beräknade 6,000 kronor. Även på posten pressmeddelanden (3,000 kronor) torde någon besparing kunna ske, då enligt vad vi inhämtat något honorar för författandet av sådana pressmeddelanden i regel ej utgår, liksom ej heller honorar beräknas för författandet av de skrifter som kommittén utger. Om kommittén även i fortsättningen iakttager samma ekonomiska försiktighet och sparsamhet som hitintills präglat dess arbete och under förutsättning att kommittén får bibehålla de besparingar, som kunna uppstå på innevarande års stat, så torde statsbidraget till kommitténs fortsatta verksamhet under budgetåret 1933/1934 kunna begränsas till 20,000 kronor, vilket belopp dock synes vara det minsta som bör ifrågakomma för att verksamheten på ett tillfredsställande sätt skall kunna upprätthållas.

Därvid hava vi utgått ifrån att kostnaderna för det lokala arbetet även i fortsättningen som hittills skall bestridas av medel, som anskaffas på orten, anslag från organisationer m. fl., och att rikskommittén endast i undantagsfall skall bidraga till dessa kostnader samt att kommittén liksom hitintills kan räkna med medverkan från många frivilliga krafter, vilka utan ersättning äro villiga göra den personliga insats i detta arbete, som förvisso är det betydelsefullaste. Vi vilja i detta sammanhang påpeka att rikskommitténs medlemmar, liksom medlemmarna i de lokala kommittéerna redan ned-

lagt ett betydande arbete, för vilket de icke påräknat eller påräkna någon som helst ersättning.

Utskottet. Det i motionerna I: 79 och II: 165 gjorda yrkandet om höjning av det till internationella byrån i Lausanne mot alkoholismen utgående anslaget från 2,500 kronor till 3,500 kronor avser endast att bereda gottgörelse för den minskning, som det sedan flera år till här ifrågavarande ändamål utgående anslaget undergått genom den svenska valutans depreciering i förhållande till den schweiziska. Utskottet finner höjningen skälig och tillstyrker därför det i nämnda motioner gjorda yrkandet.

I motionerna I: 80 och II: 160 har hemställts om ett anslag å 20,000 kronor för upprätthållande av rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringen verksamhet under budgetåret 1933/1934.

Departementschefen har, i likhet med skolöverstyrelsen, utgått från att — på sätt framhölls i den framställning av rikskommittén, som låg till grund för 1932 års riksdags beslut om anvisande av anslag för ändamålet för budgetåret 1932/1933 — anslag för detta ändamål icke skulle vidare ifrågakomma. Emellertid finner sig utskottet med hänsyn till det behjärtansvärda ändamål, det här gäller, böra tillstyrka, att anslag för kommitténs verksamhet må utgå under ännu ett år. I fråga om beloppet kan utskottet icke helt tillmötesgå motionärernas hemställan utan tillstyrker — i likhet med vad skolöverstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisning föreslagit — ett anslag å 10,000 kronor för budgetåret 1933/1934.

Det i motionerna I: 78 och II: 317 framförda yrkandet om en höjning av det till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande m. m. beräknade beloppet från 100,000 kronor till 120,000 kronor kan utskottet icke biträda. Fastmera anser sig utskottet, på sätt nedan skall angivas, böra ifrågasätta en mindre sänkning av berörda anslagspost.

Vad utskottet sålunda med anledning av de i ämnet väckta motionerna ansett sig böra tillstyrka innebär en kostnadsökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 11,000 kronor. Då utskottet emellertid icke anser sig böra förorda, att riksdagen för här ifrågavarande ändamål anvisar ett högre totalbelopp än vad Kungl. Maj:t föreslagit, har utskottet funnit sig böra föreslå vissa minskningar i en del av de utav Kungl. Maj:t föreslagna beloppen, där dylika minskningar ansetts kunna med minsta olägenhet äga rum.

I anslutning härtill vill utskottet föreslå, att anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande m. m. (nr 3 i tablån) minskas från föreslagna 100,000 kronor med 5,000 kronor till 95,000 kronor; att anslaget till främjande av riksutskottets för de kristnas nykterhetsrörelse verksamhet (nr 6 i tablån) minskas från föreslagna 5,000 kronor med 1,000 kronor till 4,000 kronor; att anslaget till främjande av svenska läkarnas nykterhetsförenings verksamhet (nr 16 i tablån) minskas från föreslagna

5,000 kronor med 2,000 kronor till 3,000 kronor; samt att anslaget till främjande av motorförarnas helnykterhetsförbunds verksamhet (nr 20 i tablån) minskas från föreslagna 18,000 kronor med 3,000 kronor till det av sistnämnda organisation själv äskade beloppet, 15,000 kronor.

Summan av de sålunda föreslagna minskningarna utgör 11,000 kronor.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag ej givit utskottet anledning till erinran.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Oscar Olssons m. fl. och herr Olssons i Gävle m. fl. ovannämnda motioner (I: 80 och II: 160) ävensom med bifall till herr Bergmans m. fl. och herr Johansons i Huskvarna m. fl. ovannämnda motioner I: 79 och II: 165 men med avslag å herr Bergmans m. fl. och herr Johansons i Huskvana m. fl. ovannämnda motioner I: 78 och II: 317, i vad dessa motioner skilja sig från vad utskottet här ovan förordat, till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 271,000 kronor att utgå under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, samt till de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1933 under punkt 238 omförmälda ändamålen med högst de av departementschefen angivna beloppen, dock med iakttagande av de ändringar härutinnan, som föranledas av vad utskottet ovan tillstyrkt.

230:o) **Musikföreställningar för allmänheten.** Kungl. Maj:t har (punkt 239, sid. 595) föreslagit riksdagen att till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag å 57,000 kronor.

Alltsedan år 1919 har här ifrågavarande anslag utgått med 57,000 kronor för år, så fördelade, att 18,500 kronor använts till understöd åt en var av Gävleborgs läns, Nordvästra Skånes och Norrköpings orkesterförening samt 1,500 kronor till inspektion av dessa föreningars verksamhet.

Utskottet finner sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avser oförändrade understöd åt de tre orkesterföreningarna. Däremot håller utskottet före, att det till inspektion av dessa föreningars verksamhet beräknade beloppet, 1,500 kronor, utan olägenhet torde kunna minskas med 500 kronor till 1,000 kronor. Vid bifall härtill skulle för budgetåret 1933/1934 ett anslag av tillhopa 56,500 kronor bliva erforderligt. Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag å 56,500 kronor.

231:o) **Folkliga musikskolan i Arvika.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 240) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till folkliga musikskolan i Arvika för en minst 20 veckor lång kurs under verksamhetsåret 1933/1934 bevilja för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 6,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

232:o) **Statens biografbyrå.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 241, sid. 596—597) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska den i nuvarande ordinarie stat för statens biografbyrå ingående anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, nu 5,300 kronor, med 600 kronor till 4,700 kronor samt den i samma stat ingående anslagsposten hyra, bränsle och diverse expenser m. m., nu 24,000 kronor, med 13,700 kronor till 10,300 kronor, skolande sistnämnda anslagspost hädanefter avse allenast bränsle och diverse expenser m. m.;

samt förty minska det i riksstaten under statens biografbyrå med rubrik: Statens biografbyrå uppförda ordinarie förslagsanslaget, nu 75,300 kronor, med 14,300 kronor till 61,000 kronor.

233:o) **Befrämjande av vissa i samband med biografväsendet stående ändamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 242) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till befrämjande av vissa i samband med biografväsendet stående ändamål för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag å 10,000 kronor att utgå med den fördelning och enligt de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

234:o) **Vissa kostnader för utdelning av statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 243) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1933/1934 anvisa

a) till ersättning åt postverket för dess bestyr med statens studielån ett extra förslagsanslag av 1,850 kronor;

b) till bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under år 1934 må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, ett extra anslag av 5,000 kronor.

Åtgärder för fysisk utbildning.

235:o) **Gymnastiska centralinstitutet.** I förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t uppfört det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar vid gymnastiska centralinstitutet med oförändrat belopp, 106,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t (punkt 244, sid. 599—602) föreslagit riksdagen att minska det för gymnastiska centralinstitutet uppförda ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m., nu 13,000 kronor, med 400 kronor till 12,600 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *W. Björck* väckt motion (I: 86), vari hemställts, att riksdagen — med uteslutande ur staten för gymnastiska centralinstitutet av 3 överlärarbefattningar i lönegraden B 28 — ville i nämnda stat uppföra 3 lärare i lönegraden B 24 samt vid bifall härtill minska det för gymnastiska centralinstitutet uppförda ordinarie förslagsanslaget till avlöningar, nu 106,000 kronor, med 6,300 kronor till 99,700 kronor.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning anförda skälen hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet.

Såsom i statsrådsprotokollet erinrats, var frågan om gymnastiska centralinstitutets framtida organisation föremål för ingående prövning vid 1931 och 1932 års riksdagar. Vid sistnämnda riksdag förföll på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut frågan om åtgärder för genomförande av omorganisationen. Departementschefen har under förhandenvarande förhållanden icke ansett det möjligt att framlägga förnyat förslag i ämnet och har alltså beträffande budgetåret 1933/1934 utgått från den nuvarande organisationen.

Enligt utskottets förmenande torde det med hänsyn härtill ej vara lämpligt att riksdagen nu, såsom i motionen I: 86 yrkats, till fristående prövning upptager ett spörsmål, som dock otvivelaktigt utgör en del av organisationsfrågan. Utskottet finner sig därför böra avstyrka det i motionen I: 86 framförda yrkandet.

Kungl. Maj:ts under här förevarande punkt framlagda förslag har ej givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Björcks ovannämnda motion (I: 86), i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det under gymnastiska centralinstitutet upptagna ordinarie förslagsanslaget till avlöningar med oförändrat belopp, 106,000 kronor;

b) minska det för gymnastiska centralinstitutet uppförda ordinarie reservationsanslaget till materiel m. m., nu 13,000 kronor, med 400 kronor till 12,600 kronor.

236:o) **Extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 245 och 246) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till extra personal för gymnastiska centralinstitutet m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 7,410 kronor att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

b) till ökat arvode åt föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 2,800 kronor.

237:o) **Understödjande av gymnastik och idrott.** Kungl. Maj:t har (punkt 247, sid. 603) föreslagit riksdagen att till understödjande av gymnastik och idrott anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 80,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *K. Sandegård m. fl.*, (I: 87) och den andra inom andra kammaren av herr *N. Holmström m. fl.* (II: 175), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det under åttonde huvudtiteln, avd. L. punkt 4 (247), upptagna anslaget till understödjande av gymnastik och idrott, måtte för budgetåret 1933/1934 utgå med samma belopp som för innevarande budgetår eller 120,000 kronor, varav till svenska gymnastikförbundet 55,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *J. H. Brädefors* och *H. Hagberg* i Luleå väckt motion (II: 126), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om ett anslag till arbetarnas idrottsförbund på 10,000 kronor, vilket anslag skulle av förbundet användas dels till bestridande av kostnader för

administrations-instruktionsverksamhet, dels till bestridande av kostnader för tävlingsrepresentation i utlandet samt dels till anslag åt förbundet tillhörande föreningar, som under 1933—1934 byggde egna idrottsplatser.

Alltsedan år 1914 hava anslag av riksdagen beviljats till understödjande av idrotten. Anslaget, som utgått med växlande belopp, utgjorde från och med budgetåret 1925/1926 till och med budgetåret 1927/1928 110,000 kronor för år, därav till svenska gymnastikförbundet 55,000 kronor. För vart och ett av budgetåren 1928/1933 har beviljats ett anslag av 120,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 55,000 kronor.

Genom beslut den 17 juni 1932 meddelade Kungl. Maj:t föreskrifter rörande användningen av det för budgetåret 1932/1933 beviljade anslaget. Därvid anvisades till svenska gymnastikförbundet för dess verksamhet 55,000 kronor, till Sveriges militära idrottsförbund högst 2,000 kronor, till understödjande av skididrotten bland ungdomen högst 4,000 kronor och till Sveriges akademiska idrottsförbund högst 2,000 kronor, varjämte föreskrevs att svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund skulle äga att av anslaget åtnjuta högst 57,000 kronor.

Till stöd för det i motionerna I: 87 och II: 175 framförda yrkandet har i motionen I: 87 anförts huvudsakligen följande:

Den av Kungl. Maj:t för årets riksdag framlagda statsverkspropositionen karaktäriseras framför allt av förslaget om vittgående åtgärder för beredande av arbetstillfällen och sysselsättning för de av arbetslöshet drabbade och för ökade understöd för bekämpande av följderna av arbetslösheten.

Den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen har visat sig mer än något annat förmå väcka ungdomens intresse i våra dagar. I städerna och på landsbygden samlar den i allt större skaror ungdomen och drar därigenom densamma från förströelser och tidsfördriv av sämre slag till härdande och stärkande frilufts- och idrottsliv. Är detta under vanliga förhållanden av betydelse för folkhälsan och för höjande av folkets hygieniska vardagsvanor, så framstår betydelsen av hela denna rörelse än mer under tider, då stora skaror av denna ungdom lida av eller hotas av arbetslöshet med dess beklämmande verkningar, särskilt för ungdomen i såväl moraliskt som psykiskt hänseende. Den förmåga, den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen visat sig besitta, att väcka ungdomens intresse borde därför enligt vår uppfattning av statsmakterna under nuvarande förhållanden utnyttjas och användas *i ökad utsträckning* för att bereda särskilt de arbetslösa ungdomarna tillfällen till deltagande i stärkande gymnastik- och idrottsövningar, vilket i viss mån borde kunna bidraga till att borttaga den känsla av beklämning och modlöshet, som arbetslöshet eller fruktan för densamma utan tvivel medför.

Denna tankegång är icke främmande för de frivilliga gymnastik- och idrottsorganisationerna. Det förtjänar sålunda framhållas, att dessa i stor utsträckning berett sina arbetslösa medlemmar tillfällen att deltaga i föreningarnas övningar utan att behöva erlägga de annars obligatoriska medlemsavgifterna. På många håll hava även ordnats särskilda övningsavdelningar och kurser för arbetslösa, såväl för instruktörsutbildning som ock i andra grenar, allt så långt tillgängliga medel medgivit. Därjämte hava

även många arbetslösa erhållit sysselsättning å idrottsplatsanläggningar med arbete, till vilket bidrag kunnat lämnas av för sådant ändamål anvisade anslagsmedel.

Det är fullt klart, att den statsfinansiella situationen nödgar statsmakterna att vidtaga långt gående besparingsåtgärder på olika områden av samhällsverksamheten. Men enligt vår mening torde en nedskärning med $^1/_3$ av anslaget till den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen icke böra inräknas i dessa besparingsåtgärder, då man väl får anse, att få anslag från statsmakterna kunna i likhet med det ifrågavarande anslaget till understödjande av den frivilliga idrotten och gymnastiken i liknande utsträckning bidraga till främjande av det allmänna hälsotillståndet och folkhälsan. Det gäller här att understödja en rörelse, som visat sig kunna intressera 100,000-tals ungdomar att frivilligt deltaga i en verksamhet, som avser att stärka deras hälsa och motståndskraft mot sjukdom. Det förhållandevis ringa anslag på 120,000 kronor, som hittills utgått till denna förebyggande hälsovårdsverksamhet, bör kanske jämföras med de 10-tals millioner, som varje år beviljas för botande av redan utbrutna sjukdomar. Inom andra kulturländer börjar man allt mera tillmäta detta förebyggande hälsovårdsarbete en mycket stor betydelse. Sålunda har man bland annat i Frankrike, Tyskland, Italien, Polen, Österrike m. fl. länder ansett sig böra *öka* anslaget till idrotten, trots svårigheter med budgeten i övrigt. Det förefaller oss därför icke lyckligt att här i stället med $^1/_3$ reducera det förhållandevis ringa anslaget till denna verksamhet.

Vid bedömandet av frågan, huruvida utgående anslag under nuvarande förhållanden bör reduceras eller icke, synes oss även böra tagas i betraktande, *dels* huruvida gällande anslag kan sägas vara mer eller mindre rikligt tillmätt, *dels* huruvida ifrågavarande verksamhet befinner sig i tillbakagång, stillastående eller under utveckling.

Det nuvarande anslaget till understödjande av idrott och gymnastik får nog, enligt vår åsikt, anses vara ett minimianslag, som knappast är tillräckligt för den nuvarande verksamheten eller tål någon nedskärning. Vi tillåta oss sålunda erinra om, att de av Kungl. Maj:t år 1921 tillkallade så kallade idrottssakkunniga för utredning om idrottens anslagsbehov i sin i maj 1922 överlämnade utredning ansågo, att idrotten vore i behov av ett årligt anslag av i runt tal 330,000 kronor.

Men den frivilliga idrotten och gymnastiken befinna sig i snabbare utveckling än flertalet av andra verksamhetsgrenar, som åtnjuta anslag av statsmedel. Riksidrottsförbundet räknade sålunda vid framläggandet av idrottssakkunnigas förslag år 1922 blott 1,128 föreningar med ungefär 135,000 medlemmar. När det nuvarande statsanslaget 120,000 kronor först beviljades (år 1928), hade riksidrottsförbundet 1,730 föreningar med ungefär 160,000 medlemmar och gymnastikförbundet 40,000 medlemmar. Nu äro 3,000 föreningar med ungefär 225,000 medlemmar anslutna till riksidrottsförbundet, och gymnastikförbundet har nära 100,000 medlemmar. En utveckling alltså med mera än 100 procent på de senaste 10 åren. Under mindre ogynnsamma ekonomiska förhållanden borde alltså det nu utgående statsanslaget hava höjts i viss proportion till verksamhetens stora utveckling.

I detta sammanhang bör en begynnande förändring i den inre strukturen av denna verksamhet framhållas. Ett direkt samarbete har på senare åren etablerats mellan den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen och de kulturella folkrörelserna i vårt land. På initiativ av riksidrottsförbundet har

en permanent samarbetskommitté tillsatts, där utom från idrotten och gymnastiken ingått representanter för folkbildnings- och nykterhetsorganisationer, med uppgift att skapa samarbete mellan sådana organisationer, som på olika vägar arbeta för vårt folks lyftning i olika kulturella hänseenden. Sålunda har bland andra Gymnastikförbundet och dessa organisationer realiserat ett så omfattande samarbete, att över 800 gymnastikledare utbildats inom dessa, vilka sedan inom respektive lokalorganisationer startat över 400 gymnastikavdelningar för sina medlemmar — ehuru detta samarbete ännu icke är två år gammalt. I skidåkning, fri idrott, simning, skolidrott m. fl. idrottsgrenar hava tusentals instruktörer utbildats, särskilt bland lärare och andra ungdomens ledare. Denna nyorientering hos Riksidrottsförbundet och dess specialförbund synes oss ägnad att ytterligare höja den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsens stora värde ur samhällets synpunkt.

Det bör kanske även beaktas, att svensk idrott genom sina framgångar i de olympiska spelen i Los Angeles och Lake Placid gjorde en positiv insats för höjande av Sveriges internationella anseende. Man må hysa vilken åsikt som helst om de olympiska spelen i och för sig. De kunna dock icke frånkännas ett högst betydande reklamvärde för de länder, som förmå tillkämpa sig en mer framträdande placering vid desamma. Att svensk idrott, representerande ett litet folk på cirka 6 millioner, vid förra årets olympiska spel förmådde tillkämpa sig 3:e platsen i den oerhörda konkurrensen från all världens nationer blev därför en stor framgång för det svenska namnet ute i världen, av särskilt värde måhända just då. Vi våga därför hysa den uppfattningen, att denna den svenska idrottens insats för hävdande av Sveriges anseende ute i världen även bör uppskattas.

Beträffande de skäl, som anförts till förmån för det i motionen II: 126 framförda yrkandet, hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet.

Såsom i motionerna I: 87 och II: 175 framhållits, har den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen just i dessa dagar en ökad betydelse, då det gäller att bereda den arbetslösa ungdomen tillfällen till sund vederkvickelse. En så kraftig beskärning av det för närvarande utgående statsbidraget som den av Kungl. Maj:t föreslagna kommer säkerligen att medföra svårigheter för de olika förbunden att ens i samma utsträckning som hittills arbeta i nyss antydd riktning. Härvid bör även uppmärksammas den synnerligen kraftiga utveckling, som idrottsrörelsen under de senare åren undergått, en utveckling som givetvis ökar medelsbehovet. En höjning av här förevarande anslag utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits synes därför utskottet väl motiverad. Å andra sidan kan utskottet av statsfinansiella skäl icke biträda motionärernas förslag om anvisande för budgetåret 1933/1934 av ett anslag för ändamålet med samma belopp som för närvarande utgår, d. v. s. 120,000 kronor, utan förordar, att anslaget måtte bestämmas till 90,000 kronor. Av sistnämnda belopp torde 40,000 kronor böra beräknas för svenska gymnastikförbundet.

Det i motionen II: 126 gjorda yrkandet avser ett ändamål, för vilket anslag ej tidigare funnits upptaget å riksstaten. Då den nuvarande situatio-

nen kräver den största återhållsamhet beträffande nya anslag och då vidare utskottet håller före, att statsunderstödd idrottsrörelse liksom hittills bör vara organiserad utan hänsynstagande till klassynpunkter eller medlemmarnas politiska åskådning, finner sig utskottet böra avstyrka här förevarande motion.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Sandegårds m. fl. och herr Holmströms m. fl. ovannämnda motioner (I: 87 och II: 175) till understödjande av gymnastik och idrott anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 90,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma;

b) avslå herrar Brädefors och Hagbergs ovannämnda motion (II: 126).

Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

238:o) **Förstärkande av reservationsanslaget till utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 248) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till ytterligare medel för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

239:o) **Understöd åt inhemska skönlitterära författare.** Sedan 1931 års riksdag till understöd under tiden den 1 juli 1931—den 30 juni 1934 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljat ett anslag av 60,000 kronor att efter grunder och på villkor, som av Kungl. Maj:t bestämdes, efter sakkunnigas hörande av Kungl. Maj:t fördelas mellan därav förtjänta vitterhetsidkare, samt därav för ett vart av budgetåren 1931/1933 såsom extra anslag anvisat 20,000 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 249) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1931 års riksdag beviljade anslag å 60,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra anslag anvisa 20,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det av 1931 års riksdag till understöd under tiden den 1 juli 1931—den 30 juni 1934 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljade anslaget av 60,000 kronor att efter grunder och på

villkor, som av Kungl. Maj:t bestämdes, efter sakkunnigas hörande av Kungl. Maj:t fördelas mellan därav förtjänta vitterhetsidkare, för budgetåret 1933/1934 såsom extra anslag anvisa återstoden, 20,000 kronor.

240:o) **Ortnamnskommissionen. Bestridande av med landsmålsundersökningarna i riket förenade kostnader. Nusvensk ordbok. Äldre svensk folkmusik. Föreningen Pietas. Svenska naturskyddsföreningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 250—255) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

a) till ortnamnskommissionen för bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 6,500 kronor att utgå med den närmare fördelning och enligt de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

b) till bestridande av med landsmålsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 70,880 kronor att utgå i enlighet med den närmare fördelning och enligt de grunder, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva;

c) såsom understöd åt docenten O. Östergren för fortsatt utgivande av hans arbete »Nusvensk ordbok» anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 8,000 kronor;

d) för bestridande av kostnader för teknisk hjälp vid ordbokens utgivning samt för böcker och materiel anvisa för samma budgetår ett extra reservationsanslag av 4,000 kronor; de under c) och d) upptagna anslagen att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma;

e) till utredigering och tryckning av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre svensk folkmusik anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor att utgå på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas;

f) till främjande av föreningen Pietas' verksamhet under år 1933 anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 1,000 kronor under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål;

g) till främjande av svenska naturskyddsföreningens verksamhet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av

1,000 kronor att utgå under de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

241:o) **Magnetisk uppmätning av Sveriges fastland.** Sedan 1928 års riksdag till magnetisk uppmätning av Sveriges fastland beviljat ett belopp av 60,000 kronor samt av nämnda belopp anvisat för ett vart av budgetåren 1928/1933 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 256) föreslagit riksdagen att av omförmälda belopp av 60,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa återstoden, 10,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det år 1928 till magnetisk uppmätning av Sveriges fastland beviljade beloppet av 60,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa återstoden, 10,000 kronor.

242:o) **Understöd åt ryske undersåten Alexander Sibiriakoff.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 257) hemställer utskottet,

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt ryske undersåten Alexander Sibiriakoff för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

243:o) **Understöd åt kontraktsprosten L. P. R. Matsson för fullföljande av hans Rosa-forskningar.** Sedan 1929 års riksdag såsom understöd åt kontraktsprosten L. P. R. Matsson för fullföljande under budgetåren 1929/1934 av hans Rosa-forskningar beviljat ett belopp av 24,000 kronor, och riksdagen därav anvisat för vart och ett av budgetåren 1929/1931 såsom extra anslag 4,800 kronor ävensom för vart och ett av budgetåren 1931/1933 3,575 kronor att utgå under förutsättning, att Matsson odelat ägnade sig åt dessa forskningar, samt på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, har nu Kungl. Maj:t (punkt 258) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1929 års riksdag beviljade anslag å 24,000 kronor för budgetåret 1933/1934 anvisa såsom extra anslag 3,575 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det såsom understöd åt kontraktsprosten L. P. R. Matsson för fullföljande under budgetåren 1929/1934 av hans Rosa-forskningar beviljade anslaget å 24,000 kronor för budgetåret 1933/1934 anvisa såsom extra anslag 3,575 kronor.

244:o) **Understöd åt doktor Paul Rosenius för hans arbete »Sveriges fåglar och fågelbon».** Sedan 1931 års riksdag till understöd åt doktor Paul Rosenius för fullföljande under budgetåren 1931/1937 av hans arbete

»Sveriges fåglar och fågelbon» beviljat ett belopp av 24,000 kronor och därav för vart och ett av budgetåren 1931/1933 såsom extra anslag anvisat ett belopp av 4,000 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 259) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1931 års riksdag beviljade belopp av 24,000 kronor för budgetåret 1933/1934 anvisa såsom extra anslag ett belopp av 4,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det av 1931 års riksdag till understöd åt doktor Paul Rosenius för fullföljande under budgetåren 1931/1937 av hans arbete »Sveriges fåglar och fågelbon» beviljade beloppet av 24,000 kronor för budgetåret 1933/1934 anvisa såsom extra anslag ett belopp av 4,000 kronor.

245:o) **Understöd åt stationsinspektoren K. Tirén för fullföljandet och avslutandet av hans samlings- och forskningsarbete beträffande lapparnas musik.** Sedan 1931 års riksdag såsom understöd åt stationsinspektoren Karl Tirén för fullföljandet och avslutandet av hans samlings- och forskningsarbete beträffande lapparnas musik beviljat ett belopp av 9,000 kronor och därav för vart och ett av budgetåren 1931/1933 såsom extra anslag anvisat 3,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, har nu Kungl. Maj:t (punkt 260) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1931 års riksdag beviljade anslag å 9,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra anslag anvisa återstoden, 3,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det såsom understöd åt stationsinspektoren K. Tirén för fullföljandet och avslutandet av hans samlings- och forskningsarbete beträffande lapparnas musik beviljade anslaget å 9,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra anslag anvisa återstoden, 3,000 kronor.

246:o) **Anslag till en internationell konsthistorisk kongress år 1933 i Stockholm.** Sedan 1931 års riksdag till bestridande av kostnaderna för hållande av en internationell konsthistorisk kongress i Stockholm år 1933 beviljat ett anslag av 15,000 kronor samt därav för vart och ett av budgetåren 1931/1933 såsom extra reservationsanslag anvisat 5,000 kronor, har nu Kungl. Maj:t (punkt 261) föreslagit riksdagen att av nämnda av 1931 års riksdag beviljade anslag av 15,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa återstoden, 5,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må av det till bestridande av kostnaderna för hållande av en internationell konsthistorisk kongress i Stockholm år 1933 beviljade anslaget av 15,000 kronor för budgetåret 1933/1934 såsom extra reservationsanslag anvisa återstoden, 5,000 kronor.

Diverse.

247:o) **Rese- och traktamentspenningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 262, sid. 615) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under åttonde huvudtiteln upptagna ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, nu 40,000 kronor, med 8,000 kronor till 32,000 kronor.

248:o) **Extra utgifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 263, sid. 615—616) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, nu 140,000 kronor, med 70,000 kronor till 70,000 kronor.

249:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 264, sid. 616—617) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 175,000 kronor, med 75,000 kronor till 100,000 kronor.

250:o) **Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 265, sid. 617) hemställer utskottet,

att riksdagen må minska det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., nu 320,000 kronor, (därav till domkapitlens expeditioner högst 37,500 kronor) med 60,000 kronor till 260,000 kronor.

251:o) **Tryckningskostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 266, sid. 617—618) hemställer utskottet,

att riksdagen må höja det i riksstaten under åttonde huvudtiteln upptagna ordinarie förslagsanslaget till trycknings-

kostnader, nu kronor 59,719 (därav till domkapitlens expeditioner högst 8,500 kronor) med 8,010 kronor till 67,729 kronor;

dock att i anslaget må göras den ändring, som kan erfordras för jämnande av huvudtitelns slutsumma.

252:o) **Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen. Provisorisk avlöningsförbättring i vissa fall för lärare vid de allmänna läroverken m. fl.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 267 och 268) föreslagit riksdagen angående anslag till ifrågavarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtanden; vilket härmed

anmäles.

253:o) **Tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl.** Kungl. Maj:t har (punkt 269, sid. 620) föreslagit riksdagen att för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare för budgetåret 1933/1934 under åttonde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 4,600 kronor.

För budgetåret 1932/1933 utgår för här ifrågavarande ändamål ett anslag med samma belopp, som nu äskats för budgetåret 1933/1934.

Utskottet.

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare har riksdagen med bifall till utskottets i dess utlåtande nr 19 gjorda hemställan, såvitt angår dylika befattningshavare, tillhörande institutioner under åttonde huvudtiteln, dels beslutat, att till ordinarie vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, tekniska läroverken i Örebro, Malmö och Härnösand, tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås samt elektrotekniska fackskolan i Västerås skola under budgetåret 1933/1934 utgå tillfälliga lönetillägg enligt enahanda bestämmelser som för budgetåret 1932/1933; dels ock förklarat, att i fråga om tillerkännande av tillfälliga lönetillägg åt icke-ordinarie befattningshavare skall för budgetåret 1933/1934 gälla vad i sådant hänseende blivit för budgetåret 1932/1933 beslutat.

I anslutning härtill skall under åttonde huvudtiteln ett extra förslagsanslag uppföras för ändamålet. Mot det av Kungl. Maj:t härför beräknade beloppet, 4,600 kronor, har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare för budgetåret 1933/1934 under åttonde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 4,600 kronor.

254:o) **Provisoriskt dyrortstillägg och dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter.** Beträffande vad Kungl. Maj:t (punkterna 270—272) föreslagit riksdagen angående anslag till ifrågavarande ändamål avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtanden; vilket härmed anmäles.

255:o) **Reglering av vissa kursförluster.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 273, sid. 622—623) hemställer utskottet,

att riksdagen må till reglering av vissa kursförluster för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 32,000 kronor.

256:o) **Övriga ordinarie anslag.** I avseende å de i nu gällande riksstat uppförda ordinarie anslag, som icke här ovan blivit särskilt omnämnda, har någon förändring icke ifrågasatts.

Utskottet hemställer,

att samtliga de ordinarie anslag under åttonde huvudtiteln, vilka icke här ovan blivit särskilt omförmälda, må i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptagas med oförändrade belopp.

Stockholm den 21 mars 1933.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Lindblad, Widell, Olof Olsson, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson, Ernfors, I. F:son Holmgren, Pauli* och *Björck* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jeppsson, Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norsell, Lindskog, Norling, Holmdahl, Weijne* och *Hultman,*

med undantag därav att

herr *I. Holmgren* icke deltagit i behandlingen av *punkterna 1—17* och *229—256;*

herr *Thelin* deltagit i behandlingen av *punkterna 1—164* i st. f. herr Svensson i Kompersmåla och *punkterna 165—256* i st. f. herr Widell,

samt i behandlingen av

punkterna 1—17 deltagit herr *Nilsson* i Fredriksfält i st. f. herr Nilsson i Gränebo,

punkterna 1—72 och *165—256* deltagit herr *Olofsson* i Digernäs i st. f. herr Jeppsson,

punkterna 1—171 deltagit herr *Andersson* i Prästbol i st. f. herr Andersson i Höör.

Reservationer:

vid *punkt 15* (pedagogiska biblioteket i Stockholm) av herr *Pauli.*

vid *punkt 18* (nationalmuseet, ordinarie reservationsanslag) av herrar *Olof Olsson, Oscar Olsson, I. Holmgren, Björck, Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Norsell, Norling* och *Weijne,* vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Den i — — — — — — — — — — — — — — — skulle uppkomma.

Vad angår det i motionen I: 64 framställda yrkandet, som avser, att det ordinarie anslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten skulle bibehållas vid sitt nuvarande belopp, 25,000 kronor, i stället för att, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, undergå en sänkning med 7,000 kronor, torde det vara allmänt bekant, att den rådande depressionen bragt de inhemska konstutövarna i ett svårt nödläge därigenom att den konstintresserade allmänhetens köpkraft i betydande grad försvagats. Verkningarna härav äro för de svenska konstnärerna desto kännbarare som dessa i allmänhet även under normala förhållanden äro i ekonomiskt hänseende synnerligen ogynnsamt ställda. Under sådana omständigheter synes det utskottet föreligga tungt vägande skäl för att nu ifrågavarande anslag, som i och för sig måste anses måttligt tilltaget, i likhet med vissa andra anslag, där jämväl särskilt ömmande förhållanden kunna åberopas, undandrages den allmänna besparingsaktionen. Utskottet vill alltså tillstyrka, att anslaget, på sätt i motionen I: 64 påkallats, bibehålles vid oförändrat belopp.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i anledning — — — — — — — — 6,500 kronor;

b) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser en minskning av det i riksstaten under samma rubrik upptagna ordinarie reservationsanslaget till inlösen av svenska konstnärers arbeten, samt med bifall till herr Olof Olssons ovannämnda motion (I: 64), i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra sistberörda anslag med oförändrat belopp, 25,000 kronor;

c) minska det — — — — — — — — 10,000 kronor;

d) minska det — — — — — — — — — 2,000 kronor;

e) i riksstaten — — — — — — — — angivet belopp.»

vid *punkt 66* (stipendier m. m. åt tonsättare) av herr *Pauli.*

vid *punkt 73* (Uppsala universitet, universitetsstaten) av herrar *Lindblad, Anderson* i Råstock, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Norsell, Norling* och *Weijne*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Den besparing — — — — — — — — — — — — — — 45,240 kronor.

Utskottet finner den sparsamhetssträvan, som tagit sig uttryck i Kungl. Maj:ts förslag om vakanssättning av den ena av de två professurerna i filosofi vid universitetet i Uppsala, värd allt erkännande och hyser den uppfattningen, att det i nuvarande ekonomiska läge är motiverat att närmare undersöka möjligheterna till organisatoriska förenklingar i fråga om våra högskolors utrustning med lärarbeställningar. Å andra sidan kan utskottet väl förstå de betänkligheter, som från universitetshåll måste resas mot dylika ingrepp i de bestående förhållandena, och utskottet inser till fullo, att besparingsarbetet på detta område kräver stor varsamhet med hänsyn till att det här gäller mera ömtåliga värden och till sina verkningar mera svårbedömliga åtgärder än eljest vid genomförande av förändringar inom den statliga administrationen.

I betraktande av det relativt stora antalet professurer i filosofi och närstående ämnen, varmed våra universitet och högskolor äro försedda, och de möjligheter, som, enligt vad av statsrådsprotokollet framgår, i allt fall förefinnas att på ett tillfredsställande sätt uppehålla erforderlig undervisning och examination inom filosofiens båda ämnesgrenar, vill det förefalla utskottet, som om den ifrågasatta vakanssättningen av den ena av de två professurerna i filosofi kan anses försvarlig. Utskottet vill härvid framhålla anordningens av departementschefen påpekade karaktär av en av det brydsamma budgetläget förestavad *temporär* åtgärd. *Definitiva* förändringar av denna art synas statsmakterna icke lämpligen böra inlåta sig på, förrän den s. k. universitetsberedningen slutfört sitt arbete och dess resultat blivit vederbörligen granskat.

Då Kungl. Maj:ts förslag i här förevarande hänseende överensstämmer med de synpunkter, åt vilka utskottet sålunda ansett sig böra giva uttryck, har utskottet funnit sig böra tillstyrka detta förslag.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har ej givit utskottet anledning till erinran.

Vad beträffar — — — — — — — — — — — — — till indragning.

På grund — — — — — — — — — — — motionärens hemställan.»

vid *punkt 105* (upprätthållande av rasbiologiska institutets verksamhet) av herr *Pauli.*

vid *punkt 130* (konsulenter för gymnastikundervisningen) av herrar *Svensson* i Grönvik och *Hultman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

vid *punkt 145* (arvoden (s. k. rörliga arvoden) åt skolläkare vid de allmänna läroverken) av herrar *Kvarnzelius, I. Holmgren, Thelin, Lindskog* och *Holmdahl*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den i ämnet väckta motionen.

vid *punkt 153* (kommunala flickskolor) av herrar *Kvarnzelius, Widell, Bergqvist, Ernfors, Thelin, Lindskog* och *Holmdahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har — — — — — — — — — — — innebärande följande:
Någon begränsning — — — — — — — — — — — inom densamma.
Dessa föreskrifter — — — — — — — — — — — samtliga klasser.
De motionsvis — — — — — — — — — kommunala mellanskolorna.
Vad utskottet — — — — — — — — — — — — till utgiftsstegringar.

Den åtskillnad beträffande de två högsta klasserna, som ifrågasatts beträffande rätt till statsbidrag för parallellavdelning vid kommunal flickskola, synes utskottet väl motiverad. Däremot finner utskottet, att rörande totalantalet parallellavdelningar samma begränsning bör gälla beträffande kommunala flickskolor, som av utskottet förordats i fråga om de kommunala mellanskolorna.

I övrigt har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Wagnssons och fru Gustafsons m. fl. ovannämnda motioner (I: 172 och II: 319), i vad dessa motioner avse kommunala flickskolor,

a) besluta, att — — — — — — sistnämnda budgetår,

b) besluta sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om kommunal flickskola, så vitt angår budgetåret 1933/1934, att antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola icke må, vad beträffar de fem lägre klasserna av sjuårig och de fyra lägre klasserna av sexårig lärokurs, överstiga 35 och, vad beträffar de två högsta klasserna, överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides, ävensom att, efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, statsbidrag må utgå till parallellavdelning av årsklass; skolande emellertid sådant bidrag utgå, vad angår den sjuåriga lärokursens fem lägsta och den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser, till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 35 lärjungar eller, där efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom

årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma, dock att undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar per avdelning såsom villkor för uppdelning icke må ifrågakomma beträffande nyintagen klass; samt vad angår de båda högsta klasserna, för högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma; med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av vad nu hemställts,

c) öka det ordinarie förslagsanslaget till kommunala flickskolor, nu 196,000 kronor, med 129,000 kronor till 325,000 kronor.»

vid *punkt 154* (tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala flickskolor) av herrar *Kvarnzelius, Widell, Bergqvist, Ernfors, Thelin, Lindskog* och *Holmdahl,* vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva, att — — — — — — grunder bestämmer;

b) för ändamålet anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 64,000 kronor.»

vid *punkt 158* (tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk) av herrar *Kvarnzelius, Widell, Bergqvist, Ernfors, Thelin, Lindskog* och *Holmdahl,* vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag — — — — — — — — — — skulle bibehållas.

Granskningsnämnden har — — — — — — — — — någon erinran.

Ehuru utskottet icke förbiser, att de sålunda föreslagna ändrade grunderna ifråga om statsbidrag till privatskolorna kan komma att för dessa medföra vissa svårigheter, finner sig utskottet av statsfinansiella skäl dock böra förorda desamma såsom av de rådande förhållandena betingade provisoriska föreskrifter; dock anser sig utskottet böra ifrågasätta, att orden »och förläggning» i punkt 3. å sid. 383 i statsrådsprotokollet uteslutas såsom obehövliga men ägnade att föranleda misstolkning. Vad särskilt angår de föreslagna bestämmelserna om rätt till uppdelning i parallellavdelningar (punkt 2. a) och b) å sid. 383) vill utskottet ytterligare framhålla, att dessa bestämmelser, liksom beträffande de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolorna, utesluta medgivande av undantag från bestämmelsen om minst 35 lärjungar

per avdelning, när det gäller nyintagen klass. I fråga om begränsningen av totalantalet parallellavdelningar böra givetvis icke tagas i beräkning de parallellavdelningar, som med utgången av budgetåret 1932/1933 upphört genom att vederbörande skola nedlagts eller är stadd i avveckling.

Vidkommande anslagsberäkningen torde det enligt utskottets mening vara befogat, att med hänsyn till angivna restriktion ifråga om nyintagna klasser och den avsedda utsträckta tjänstgöringsskyldigheten för lärarna uppskatta de besparingar, som genom de nya bestämmelserna komma att vinnas, något högre än vad departementschefen gjort. Efter inhämtade upplysningar anser sig utskottet böra föreslå, att anslagssumman bestämmes till 1,903,000 kronor eller 14.000 kronor mindre än vad Kungl. Maj:t äskat.

I övrigt — — — — — — — — — — — — — — — utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

I. föreskriva, att — — — — — — läroanstalter gälla:

1. Med full — — — — — — — — allmänt läroverk.

2. Såsom villkor för utgående av statsbidrag till lärarpersonalens avlöning vid enskilda läroanstalter skall gälla:

a) Uppdelning i parallellavdelningar av årsklass må efter skolöverstyrelsens medgivande i varje särskilt fall ske med iakttagande därav, att sammanlagda antalet parallellavdelningar vid dessa skolor begränsas till att omfatta högst det antal, som vid motsvarande skolor förefunnits under budgetåret 1932/1933 samt att, vad angår stadium, motsvarande gymnasiet och flickskolas två högsta klasser, minst 30 och beträffande stadium, motsvarande flickskolas övriga klasser samt realskola, minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning inom densamma upprättas.

b) När särskilda — — — — — — — — respektive 35.

3. Lärare med — — — — — dessa timlärare, ändock att icke medeltjänstgöringen för ämneslärarna å realskolans och flickskolans stadium uppgår till ungefär 26 veckotimmar;

II. till beredande under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor samt högre goss- och samskolor för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 1,903,000 kronor.»

vid *punkt 162* (fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala) av herrar *Björck*, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norling* och *Weijne*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»I 1932 års — — — — — — — — — — — — — och arbetsuppgifter.

Vad beträffar frågan om läroanstaltens anslag för budgetåret 1933/1934, synes utskottet en närmare granskning av de i statsverkspropositionen lämnade uppgifterna rörande de grunder, efter vilka understödet till skolan beräknats, och ett studium i övrigt av handlingarna i ärendet giva stöd åt den ståndpunkt, statskontoret intagit, då ämbetsverket påkallat en nedsättning av anslaget till 70,000 kronor — detta även med beaktande av vad departementschefen framhållit rörande vissa efter år 1920 tillkomna obligatoriska utgifter för läroanstalten. Utskottet finner sig för sin del icke kunna förorda högre belopp än det sistnämnda.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 70,000 kronor.»

vid *punkt 167* (uppförande av en vaktmästarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar) av herrar *Lindblad, Olof Olsson, Nilsson* i Gränebo, *Björck, Anderson* i Råstock, *Norsell, Norling* och *Weijne*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Den nuvarande vaktmästarbostaden vid seminariet är med hänsyn såväl till sitt läge som till sin beskaffenhet i övrigt synnerligen otillfredsställande. Även om den pågående utredningen rörande folkskoleseminariernas organisation skulle giva till resultat en ändrad användning av ifrågavarande seminarieanläggning, torde behov av en vaktmästarbostad alltjämt komma att förefinnas. Med hänsyn härtill och då det föreslagna byggnadsarbetet är av ringa omfattning, finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså de i ämnet väckta motionerna.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Svenssons i Kompersmåla m. fl. och Magnussons i Tumhult m. fl. ovannämnda motioner (I: 39 och II: 62), för uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag, av en vaktmästarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 14,000 kronor.»

vid *punkt 172* (utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet)

1) av herrar *Kvarnzelius, Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Grönvik, *Olofsson* i Digernäs och *Hultman*, vilka ansett,

dels att i utskottets utlåtande bort intagas följande redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de i ämnet väckta motionerna I: 28, II: 42 och II: 332:

»Till stöd för de i motionerna I: 28 och II: 42 framställda yrkandena har i motionen I: 28 anförts följande:

I var och en av de 3 senast av riksdagen fastställda riksstaterna har under åttonde huvudtiteln upptagits ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor *för utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet.* Ur detta anslag har varje skoldistrikt årligen erhållit bidrag till ifrågavarande kostnader med dels 200 kronor för varje lärareavdelning och dels 5 kronor för varje skolbarn.

I det för riksdagen nu framlagda förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 återfinnes under åttonde huvudtiteln ett motsvarande anslag men med ett till 5,615,000 kronor minskat belopp. Minskningen har åvägabragts på det sättet, att det tidigare utgående bidraget å 5 kronor för varje skolbarn föreslås ej vidare skola utgå till skoldistrikten.

Såsom huvudsakligt motiv för den sålunda föreslagna minskningen av anslaget i fråga har anförts, att ökad tillgång på medel erfordras för bidrag till skattetyngda kommuner. För sistnämnda ändamål begär Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln ett extra anslag å 4,000,000 kronor. Dessa medel skulle till huvudsaklig del anskaffas genom den här omförmälda minskningen av anslaget för utjämning av kostnaderna för upprätthållande av folkskoleväsendet, Medlen i fråga skulle alltså visserligen fortfarande i skattelättnadssyfte komma vissa kommuner till del, men de skulle fördelas efter andra grunder.

Härvid är att märka, att riksdagen 1931 i anledning av då väckta motioner förehade till behandling frågan om ändring i grunderna för fördelningen av anslaget till utjämning av kostnaderna för upprätthållande av folkskoleväsendet. Även då hade föreslagits sådan ändring i dessa grunder, att fördelningen komme att ske med hänsyn till den inom olika kommuner mer eller mindre hårt tryckande skattetungan. Riksdagen fann sig emellertid icke böra följa den sålunda anvisade vägen. Statsutskottet, i enlighet med vars yttrande riksdagen fattade sitt beslut, hävdade i sitt utlåtande nr 77 eftertryckligt, att det av motionärerna framlagda förslaget, varigenom anslaget i fråga skulle erhålla karaktär av ett allmänt skatteutjämningsunderstöd, icke kunde godkännas. Riksdagen hade nämligen, då den året förut fattat beslut om beviljande av ifrågavarande statsbidrag, uttryckligt framhållit, att anordningen finge betraktas som ett provisorium i avbidan på resultatet av den pågående utredningen av skatteutjämningsproblemet i hela dess omfattning. Det syntes utskottet viktigt, att denna provisoriska egenskap hos bidragen bibehölles, till dess tiden vore inne att allsidigt till prövning upptaga hela skatteutjämningsfrågan.

Vad statsutskottet sålunda år 1931 anförde i ärendet, synes för närvarande ha så mycket större giltighet, som skatteutjämningsberedningens förslag redan framlagts och tillfälle alltså nu föreligger att allsidigt till prövning upptaga hela skatteutjämningsfrågan. Som bekant föreslår skatteutjämningsberedningen, att hela kostnaden för folkskoleväsendet skall avlyftas från kommunerna. Beredningen förväntar, att statsmakterna under den närmaste framtiden — kanske redan nästkommande år — skola i princip bestämma sig för eller mot detta förslag, för att utarbetandet av detaljerna i reformen sedan må kunna taga sin början.

Under dessa omständigheter synes det föga lämpligt att med föregripande av det principavgörande, som sålunda förestår, just i år företaga en omläggning av grunderna för fördelningen av det ifrågavarande anslaget.

För övrigt har inom riksdagen, då spörsmålet om ändrade grunder beträffande fördelningen av förevarande anslag tidigare behandlats, från olika håll starkt ifrågasatts, huruvida genom en fördelning mellan kommunerna av de medel, om vilka här är fråga, efter andra grunder än de hittills tillämpade vare sig större rättvisa eller överhuvud ett i det hela mer tillfredsställande resultat skulle ernås. Man kan på goda grunder ha den uppfattningen, att i fråga om berörda anslag de hittills tillämpade grunderna för dess fördelning äro ändamålsenligt avvägda och fördenskull icke böra rubbas, så länge anslaget kommer att utgå.

Härtill kommer ytterligare ett starkt skäl mot en utan vidare företagen omläggning av nyssnämnda grunder. Skoldistrikten i riket hava under hösten 1932 fastställt sina utgiftsstater och bestämt sin uttaxering för året 1933. Härvid hava de säkert tämligen undantagslöst räknat med bidrag av statsmedel till skolväsendet enligt samma grunder som för 1932. Vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag komma emellertid bidragen från här ifrågavarande anslag att för senare halvåret 1933 utgå med väsentligt minskade belopp. Isynnerhet för ekonomiskt svagare kommuner skulle härigenom vållas ej oväsentliga budgetära svårigheter, från vilka de borde skonas genom att en dylik omläggning icke utan föregående varsel genomfördes. Denna synpunkt underströks starkt år 1931 och torde i sin mån hava medverkat till det slut, vartill riksdagen då kom.

I motionen II: 332 har anförts bl. a. följande:

I ett den 22 september 1932 avgivet yttrande har skatteutjämningsberedningen med hänvisning till av densamma verkställd utredning förklarat sig anse det mindre välbetänkt att vidtaga åtgärder i syfte att på kommunernas bekostnad minska statens utgifter för folkskoleväsendet, innan statsmakterna tagit ståndpunkt till beredningens förslag rörande fördelningen mellan staten och kommunerna av dessa kostnader. Skatteutjämningsberedningen framhåller, att dess förslag med nödvändighet kommer att medföra väsentligt ökade utgifter för statsverket.

Förslaget att minska anslaget till kommunerna för folkskoleväsendets uppehållande innebär, att i en för alla skattedragare i samhället brydsam situation en del av skattetrycket överflyttas på de mindre bärkraftiga för att uttagas efter delvis föråldrade grunder. Det bör härvid icke bortses från det förhållandet, att kostnaderna för folkskoleväsendet till stor del åläggas kommunerna utan möjlighet för de kommunala representationerna att göra ekonomiska synpunkter gällande. Icke heller bör man underlåta att beakta det ofta svaga skatteunderlaget i landskommunerna i förhållande till kostnaderna för skolväsendet, vilket torde vara en hela folkets angelägenhet.»

dels ock att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»På sätt i statsrådsprotokollet och jämväl i motionerna I: 28 och II: 42 erinrats, var frågan om en ändring av grunderna för ifrågavarande statsbidrags utgående föremål för 1931 års riksdags prövning. Även då hade ifrågasatts, att bidragen borde anpassas efter de olika skoldistriktens skattebörda. De härom framkomna förslagen avstyrktes av statsutskottet, som därvid anförde bland annat följande. Då riksdagen år 1930 första gången fattat beslut om beviljande av ifrågavarande statsbidrag, hade detta skett under uttryckligt framhållande av att anordningen finge betraktas såsom ett

provisorium i avbidan på resultatet av den pågående utredningen av skatteutjämningsproblemet i hela dess omfattning, och att bestämmelserna i ämnet därför borde givas ett sådant innehåll, att de icke föregrepe den slutgiltiga lösningen av detta problem. Av denna anledning hade vid fastställandet av grunderna för bidragens utgående ingen hänsyn tagits till de särskilda kommunernas växlande skattetunga, utan grunderna hade avfattats på ett mera enkelt, summariskt sätt, så att understöden närmast erhållit naturen av en skattelättnad, ehuru de visserligen även åsyftade och ytterst syntes hava verkat i viss mån utjämnande i skattehänseende. Det syntes utskottet riktigt, att denna provisoriska egenskap hos bidragen bibehölles, till dess tiden vore inne att allsidigt till prövning upptaga hela skatteutjämningsfrågan.

De av — — — — — — — — — — — — — — angiven riktning.

Motionerna I: 28 och II: 42 samt II: 332 åsyfta åter ett bibehållande av nu gällande grunder oförändrade, under det Kungl. Maj:t i syfte att vinna en betydande besparing å de under åttonde huvudtiteln uppförda anslagen föreslagit sådan ändring av grunderna, att statsbidraget per barn skulle bortfalla.

Enligt utskottets mening hava i sistberörda motioner starka skäl anförts för bibehållandet av de nuvarande statsbidragsgrunderna oförändrade. De alltmer stegrade ekonomiska svårigheter, med vilka kommunerna för närvarande hava att kämpa, göra det särskilt angeläget, att dessa från statens sida erhålla ett kraftigt stöd till lättande av de bördor, som påläggas dem genom den för kommunerna alltjämt bestående skyldigheten att svara för en avsevärd del av folkskoleutgifterna. En ändring av berörda grunder i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle för många kommuner medföra betydande ökningar i skattetungan, och svårigheterna skulle bliva desto större, som kommunerna vid uppgörandet av sin budget för år 1933 i allmänhet torde hava utgått från att här ifrågavarande statsbidrag skulle tillkomma dem oförminskat.

Av nu anförda skäl kan utskottet icke biträda Kungl. Maj:ts förslag utan finner sig böra tillstyrka, att, på sätt i motionerna I: 28, II: 42 och II: 332 yrkats, för nästkommande budgetår någon ändring i statsbidragsgrunderna icke vidtages.

Till följd härav erfordras en höjning av det utav Kungl. Maj:t för ändamålet äskade beloppet. Enligt i statsverkspropositionen framlagda beräkningar, vilka grunda sig på uppgifter om antal läraravdelningar och barnantal år 1931, skulle vid oförändrade bestämmelser krävas ett belopp av 8,980,000 kronor, under det anslaget för innevarande budgetår utgår med 8,800,000 kronor. Med hänsyn till den fortgående minskningen av barnantalet och då det torde få antagas, att rationaliseringssträvandena på folkskolans område skola verka återhållande med avseende å läraravdelningarnas antal, anser utskottet, att det bör vara tillfyllest, om anslaget för budget-

året 1933/1934 upptages till samma belopp som för innevarande budgetår, d. v. s. 8,800,000 kronor, på sätt i motionerna I: 28 och II: 42 föreslagits.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Olssons ävensom herr Pehrssons m. fl. ovannämnda motioner (II: 43 och II: 332) samt med bifall till herr Anderssons m. fl. och herr Carlströms m. fl. ovannämnda motioner (I: 28 och II: 42), för beredande av utjämning av kostnaderna för folkskoleväsendet för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de av 1930 års riksdag angivna grunderna samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.»

2) av herr *Norling*.

vid *punkt 179* (bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn) av herrar *Lindblad, Olof Olsson, Oscar Olsson, Ernfors, I. Holmgren* och *Björck*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»De föreslagna — — — — — — — — — — — — avsevärt underlättas.

Inför förslaget — — — — — — — — — — — — — anslagets natur. Dock anser utskottet, att beträffande de fall, där bidrag skulle lämnas för underlättande av besvärlig skolväg, det med hänsyn till avsaknaden av bestämda grunder för bidragens utgående är erforderligt att vidtaga en begränsning av för ändamålet disponibla medel. Härtill torde ett belopp av 20,000 kronor böra anslås.

I övrigt — — — — — — — — — — — — — åt skolöverstyrelsen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i huvudsak — — — — — — — — — — ovan anfört,

b) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 såsom bidrag för anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 150,000 kronor, därav högst 20,000 kronor må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas till skolskjutsar i särskilda fall, då vid synnerligen lång eller svår skolväg skolgången genom skjutsning avsevärt underlättas.»

vid *punkt 181* (anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola)

1) av herrar *Kvarnzelius, Lindblad* och *Bergqvist*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag;

2) av herrar *Ernfors, I. Holmgren* och *Persson* i Falla, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:t har — — — — — — — — — — — för skoldistrikten.
Å andra — — — — — — — — — — — — bibehållas oförändrade.
Emellertid anser — — — — — — — — — — — biträda detsamma.
Genom fastställande — — — — — — — — — — följande anordning.
Det i — — — — — — — — — — — — — — — — — minst 6.
Den härav — — — — — — — — — — — — — — 220,000 kronor.

För att uppväga denna merkostnad kan enligt utskottets mening utan större olägenhet för undervisningen den ändringen i gällande bestämmelser vidtagas, att maximibidraget per slöjdavdelning, som nu är beräknat efter 136 timmar, i stället beräknas efter ett till siffran 120 sänkt timantal. Härigenom erhålles en kostnadsminskning av i runt tal 327,000 kronor, vadan slutresultatet skulle bliva en utgiftsminskning med 107,000 kronor utöver vad som skulle ernås enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Vad angår — — — — — — — — — — — statens pensionsanstalt. För dylika tjänster torde statsbidraget böra utgå efter oförändrade grunder, dock att även här den av utskottet ovan förordade begränsningen till högst 120 timmar synes böra ske.

Sistberörda avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag medför en merkostnad av i runt tal 81,000 kronor. Om detta belopp drages från ovanberörda summa av 107,000 kronor, erhålles ett belopp av 26,000 kronor, varmed det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 2,565,000 kronor, kan minskas. I enlighet härmed skulle anslaget för budgetåret 1933/1934 komma att utgöra 2,539,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Norlings och Sandegårds, herr Gustafssons, herr Sjödahls samt herrar Mårtenssons och Frankenbergs ovannämnda motioner (I: 73, II: 114, I: 74 och II: 151),

a) godkänna — — — — — — — finnas erforderliga:

1. Lärare, som — — — — — för undervisningstimme.

2. Skoldistrikt, som i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola anordnat undervisning i slöjd, må av statsmedel erhålla bidrag till lärarens avlöning, beräknat, där lärartjänsten för beredande av pensionsrätt åt tjänstinnehavaren är reglerad jämlikt § 5 i reglementet för statens pensionsanstalt, efter 1 krona 8 öre för undervisningstimme och eljest efter 90 öre för undervisningstimme, dock att i intet fall statsbidraget må utgå med högre belopp för slöjdavdelning under ett kalenderår än 129 kronor 60 öre respektive 108 kronor, motsvarande statsbidrag för 120 timmar.

3. Å det — — — — — — — i slöjdundervisningen.

b) minska det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, nu 3,330,000 kronor, med 791,000 kronor till 2,539,000 kronor.»

vid *punkt 208* (tekniska läroverk) av herr *Svensson* i Grönvik.

vid *punkt 219* (understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning) av herr *Holmdahl.*

vid *punkt 225* (understöd åt folkbiblioteksväsendet)

1) av herrar *Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Ernfors*, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag innebär en stark inknappning av de till folkbiblioteksverksamheten utgående understöden, vilka även förra året kraftigt beskuros. Utskottet anser sig av statsfinansiella skäl icke böra — bortsett från en nedan angiven mindre förändring — förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag men vill samtidigt såsom sin mening uttala, att det är önskvärt, att härmed en gräns må vara satt för reduktionerna på detta område.

Å posten — — — — — särskilda anslagsposterna.

Det i motionerna I: 71 och II: 312 framställda yrkandet att anslag till centralbiblioteken måtte få utgå efter oförändrade grunder, d. v. s. med ett årsanslag av 10,000 kronor för bibliotek i stället för av Kungl. Maj:t föreslaget belopp av 8,000 kronor för bibliotek, finner utskottet visserligen behjärtansvärt, särskilt med tanke på att kommunerna iklätt sig vissa ökade fasta kostnader under antagande, att oförändrat understöd skulle vara att påräkna, men då ett bifall till motionerna skulle föranleda en så pass avsevärd merkostnad som 12,000 kronor, har utskottet funnit sig icke kunna tillmötesgå motionärernas hemställan.

Den i — — — — — icke tillstyrka.

I motionen II: 113 — — — — — motionen föreslagits.

Vad slutligen — — — — — därför motionen.

Kungl. Maj:ts — — — — — till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) avslå — — — — — (II: 316);

b) avslå herr Sjödahls m. fl. och herr Anderssons i Falkenberg ovannämnda motioner (I: 71 och II: 312);

c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Björcks och Holmdahls ovannämnda motioner (I: 70 och II: 163) samt med bifall till herr Gustavsons i Sala ovannämnda

motion (II: 113) men med avslag å herrar Olssons och Bärgs ovannämnda motion (I: 72), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet, nu 850,000 kronor, med 65,000 kronor till 785,000 kronor, att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av utskottet ovan förordats, utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga meddela.»

2) av herrar *Olof Olsson*, *Oscar Olsson*, *I. Holmgren*, *Pauli*, *Björck* och *Norling*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

A posten arvoden till extra personal inom skolöverstyrelsen har Kungl. Maj:t föreslagit en nedsättning från 24,000 kronor med 6,000 kronor till 18,000 kronor. I motionerna I: 70 och II: 163 har påyrkats, att denna nedsättning måtte begränsas till 3,000 kronor, i följd varav biblioteksanslaget borde höjas med motsvarande belopp. Motionärerna hava ansett, att den enda personalinskränkning, som kan ske utan att arbetet försenas och kontrollens effektivitet blir lidande, är, att den kansliskrivare indrages, som nu på grund av bestämmelsen om att statsunderstödet, där det icke överstiger visst belopp, skall utgå i form av böcker, har att syssla med kontrollen över bokinköpen, och att i samband härmed nyssnämnda bestämmelse provisoriskt upphäves. Utskottet har funnit den av motionärerna framlagda utredningen övertygande och vill därför förorda en ändring av angiven innebörd. Dock anser utskottet icke erforderligt, att i anledning härav någon höjning vidtages av det utav Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet, vilket, på sätt av förestående tablå framgår, med 2,800 kronor överstiger summan av de äskade särskilda anslagsposterna.

Den i motionen I: 72 föreslagna höjningen av det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet med 185,200 kronor kan utskottet icke tillstyrka i dess fulla utsträckning. Utskottet anser emellertid, att den av Kungl. Maj:t för folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbiblioteken ifrågasatta reduktionen med 40 procent drabbar dessa bibliotek alltför hårt. För innevarande budgetår äro understöden till samma bibliotek inknappade med 20 procent. Utskottet finner sig av statsfinansiella skäl icke kunna motsätta sig en ytterligare nedskärning av berörda understöd, men enligt utskottets mening bör denna begränsning stanna vid en reduktion med sammanlagt 30 procent.

Vidare anser utskottet, i överensstämmelse med vad i motionen I: 72 hemställts, att understödet till tidskriften Bokstugan skäligen bör bestämmas till samma belopp, 3,000 kronor, som för närvarande utgår till vardera av tidskrifterna Studiekamraten och Biblioteksbladet.

Det i motionerna I: 71 och II: 312 framställda yrkandet, att anslag till centralbiblioteken måtte få utgå efter oförändrade grunder, d. v. s. med ett

årsanslag av 10,000 kronor för bibliotek i stället för av Kungl. Maj:t föreslaget belopp av 8,000 kronor för bibliotek, finner utskottet behjärtansvärt. Särskilt avseende torde här böra fästas vid det förhållandet, att kommunerna iklätt sig vissa ökade fasta kostnader under antagande, att oförändrat understöd skulle vara att påräkna. Även bör man beakta att, såsom i motionerna framhålles, centralbibliotekens betydelse växer i och med att småbibliotekens resurser bliva mindre. Utskottet anser sig därför böra i fråga om centralbibliotekens understöd intaga samma ståndpunkt som 1932 års riksdag, då ävenledes förslag av Kungl. Maj:t framställdes om reducering av dessa understöd, d. v. s. att sakskäl och billighetshänsyn bjuda, att de få utgå oförändrade. Utskottet tillstyrker alltså det i motionerna I: 71 och II: 312 framställda yrkandet.

Med hänsyn till de avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet sålunda föreslagit i fråga om folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbiblioteken samt centralbiblioteken ävensom tidskriften Bokstugan torde ifrågavarande förslagsanslag böra för budgetåret 1933/1934 uppföras med oförändrat belopp, 850,000 kronor.

I motionen II: 113 — — — — — — — — — — — motionen föreslagits.

Vad slutligen — — — — — — — — — — — — — — därför motionen.

Kungl. Maj:ts — — — — — — — — — — — — — — till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) avslå — — — — — (II: 316);

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herrar Björcks och Holmdahls ovannämnda motioner (I: 70 och II: 163) ävensom herr Oscar Olssons och Bärgs ovannämnda motion (I: 72) samt med bifall till herr Gustavsons i Sala ovannämnda motion (II: 113) ävensom herr Sjödahls m. fl. och herr Anderssons i Falkenberg ovannämnda motioner (I: 71 och II: 312) i riksstaten för budgetåret 1933/1934 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbiblioteksväsendet med oförändrat belopp, 850,000 kronor, att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av utskottet ovan förordats, utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må äga meddela.

vid *punkt 229* (undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande)

1) av herr *Olof Olsson*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Det i — — — — — gjorda yrkandet.

I motionerna — — — — — budgetåret 1933/1934.

Departementschefen har — — — — — vidare ifrågakomma. Utskottet

finner sig böra biträda denna departementschefens ståndpunkt och avstyrker alltså motionerna I: 80 och II: 160.

Det i — — — — — icke biträda.

Vad beträffar Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet ingen annan erinran mot detsamma än att utskottet anser, att anslaget till främjande av motorförarnas helnykterhetsförbunds verksamhet (nr 20 i tablån) bör minskas från föreslagna 18,000 kronor med 3,000 kronor till det av förbundet själv äskade beloppet, 15,000 kronor.

I anslutning till vad utskottet nu anfört, skulle för undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande under budgetåret 1933/1934 erfordras ett belopp av 269,000 kronor eller 2,000 kronor mindre än Kungl. Maj:t äskat.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr Bergmans m. fl. och herr Johansons i Huskvarna m. fl. ovannämnda motioner (I: 79 och II: 165) men med avslag å dels herr Oscar Olssons m. fl. och herr Olssons i Gävle m. fl. ovannämnda motioner (I: 80 och II: 160), dels ock herr Bergmans m. fl. och herr Johansons i Huskvarna m. fl. ovannämnda motioner (I: 78 och II: 317), i vad dessa skilja sig från vad utskottet ovan förordat, till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 269,000 kronor att utgå — — — — — ovan tillstyrkt.»

2) av herr *Oscar Olsson*, som yrkat:

a) bifall till Kungl. Maj:ts förslag om fördelning av anslaget med det undantaget att bidraget till uppehållande av internationella byrån i Lausanne bestämmes till 3,500 kronor;

b) bifall till motionerna av herr Oscar Olsson m. fl. och herr Olsson i Gävle (I: 80 och II: 160) om ett anslag av 20,000 kronor för upprätthållande av rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringens verksamhet 1933/1934.

vid *punkt 230* (musikföreställningar för allmänheten) av herr *Svensson* i Grönvik.

vid *punkt 235* (gymnastiska centralinstitutet) av herr *Björck*.

vid *punkt 237* (understödjande av gymnastik och idrott)

1) av herrar *Lindblad, Ernfors, Pauli, Björck* och *Svensson* i Grönvik, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag;

2) av herrar *Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Thelin, Lindskog, Holmdahl, Norling* och *Hultman*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom i — — — — — — utan förordar, att anslaget måtte bestämmas till 100,000 kronor. Av sistnämnda belopp torde 45,000 kronor böra beräknas för svenska gymnastikförbundet.

Det i — — — förevarande motion.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Sandegårds m. fl. och herr Holmströms m. fl. ovannämnda motioner (I: 87 och II: 175) till understödjande av gymnastik och idrott anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 100,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 45,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma;

b) avslå — — — — motion (II: 126).»;

3) av herrar *Olof Olsson, Oscar Olsson* och *Anderson* i Råstock, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom i — — — — — — — utan förordar, att anslaget måtte bestämmas till 100,000 kronor. Av sistnämnda belopp torde 50,000 kronor böra beräknas för svenska gymnastikförbundet.

Det i — — — — förevarande motion.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Sandegårds m. fl. och herr Holmströms m. fl. ovannämnda motioner (I: 87 och II: 175) till understödjande av gymnastik och idrott anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 100,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 50,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma;

b) avslå — — — — motion (II: 126).»

Bilaga A.

Till riksdagens statsutskott.

Genom nådig remiss den 28 januari 1933 har universitetsberedningen fått sig anbefallt att så skyndsamt som möjligt och senast den 20 februari 1933 till statsutskottet inkomma med yttrande över en inom riksdagens första kammare väckt motion angående vakanssättning av det vid universitetet i Uppsala ledigblivande professorsämbetet i konsthistoria med konstteori.

Med anledning härav får beredningen anföra följande:

Den till vakanssättning föreslagna professuren har ägt bestånd i endast 15 år. Den tillkom 1917, vilket år riksdagen medgav, att professuren i estetik samt litteratur- och konsthistoria vid universitetet i Uppsala finge uppdelas på två professorsbefattningar: en i litteraturhistoria med poetik och en i konsthistoria med konstteori. Såsom motiv för inrättande av en särskild professur i konsthistoria anfördes, bland annat, detta ämnes stora vetenskapliga vikt och dess betydelse såsom ett uppfostrande element i kulturellt avseende i allmänhet liksom även dess vägledande inflytande på den konstindustriella utvecklingen. Tillika erinrades om den storartade utveckling, som den svenska konsten och därmed intresset för konsten ernått i vårt land.

Rörande de vidtagna åtgärderna för återbesättande av ifrågavarande professorsbefattning — vars innehavare, professorn A. Hahr, uppnår pensionsåldern den 29 oktober 1933 — har beredningen inhämtat, *att* tjänsten anslagits ledig den 29 oktober 1932, *att* sakkunniga utsetts den 17 därpå följande december, *samt att* ansökningshandlingarna i slutet av januari 1933 översänts till de sakkunniga.

För att kunna bilda sig en uppfattning om huru de personer, som under de senaste åren idkat universitetsstudier i konsthistoria, fördela sig mellan de olika universiteten och högskolorna har beredningen införskaffat uppgifter angående *dels* antalet av de tentamina, vilka under tiden från och med höstterminen 1927 till och med höstterminen 1932 vid varje läroanstalt avlagts för olika examina, *dels ock* antalet åhörare å föreläsningar samt deltagare i seminarie- och proseminarieövningar under tiden från och med höstterminen 1930 till och med höstterminen 1932. Dessa uppgifter, vilka sammanförts i närslutna tablåer (bilaga A. och B.), utvisa, att Uppsala intar främsta rummet såväl i fråga om antalet avlagda tentamina som beträffande antalet av dem, vilka begagna sig av undervisningen i ämnet.

Beredningen har vidare införskaffat en förteckning över de i Uppsala under tiden från och med höstterminen 1927 till och med höstterminen 1932 avlagda examina, vari ämnet konsthistoria ingått (bilaga C). I denna förteckning angivas tillika de övriga ämnen, som ingått i respektiva examina. Ett studium av förteckningen ger vid handen, att konsthistoria endast någon enstaka gång medtages i filosofisk ämbetsexamen. I filosofie kandidatexamen tages ämnet mycket ofta tillsammans med de båda ämnena nordisk

och jämförande fornkunskap samt klassisk fornkunskap och antikens historia eller någotdera av dessa ämnen — uppenbarligen i avsikt att examen skall tjäna som merit vid framtida museianställning. Den därnäst vanligaste kombinationen synes vara att taga ämnet tillsammans med ett eller två moderna språk. Av dem, som avlägga en dylik examen, torde flertalet tänka ägna sig åt journalistisk verksamhet.

Såsom framgår av förutberörda tablåer bilaga A. och B., intager konsthistorien, ehuru ämnet icke tillhör skolämnena och därför endast sällan medtages i filosofisk ämbetsexamen, en jämförelsevis stark ställning vid samtliga universitet och högskolor. Alldeles särskilt är detta fallet i Uppsala, där intresset för konsthistoriska studier för närvarande synes vara mycket livligt. Väl är det möjligt, att antalet av dem, som studera ämnet, kommer att under de närmaste åren något sjunka, beroende därpå, att de båda levnadsbanor — museitjänstgöring och journalistisk verksamhet — åt vilka flertalet av dessa studerande synas tänka ägna sig, sannolikt snart äro överfyllda. Ämnet intar dock enligt beredningens mening, såväl vetenskapligt sett som från allmänt kulturell synpunkt, en så viktig plats bland de humanistiska studierna, att en målsman i professors ställning för detsamma icke synes kunna undvaras vid något av våra statsuniversitet.

Såsom svar å remissen får beredningen därför meddela, att, såvitt nu kan bedömas, professuren i konsthistoria i Uppsala icke tillhör de professorsbefattningar, vilka beredningen kan väntas komma att ifrågasätta till indragning.

Till ärendet hörande handlingar bifogas.

Stockholm den 17 februari 1933.

På universitetsberedningens vägnar:

ERNST TRYGGER.

H. Nordström.

Bilaga a.

Antalet vid universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms och Göteborgs högskolor under tiden från och med höstterminen 1927 till och med höstterminen 1932 avlagda tentamina i ämnet *konsthistoria* för dels filosofie kandidat- och filosofisk ämbetsexamen, dels ock filosofie licentiatexamen.

Termin	Uppsala		Lund		Stockh. högsk.		Göt. högsk.	
	Kand. o. ämb.-ex.	Lic.-ex.	Kand. o. ämb.-ex.	Lic.-ex.	Kand. o. ämb.-ex.	Lic.-ex.	Kand. o. ämb.-ex.	Lic.-ex.
h.-t. 1927	5	—	2	2	?	?	2	—
v.-t. 1928	6	1	10	3	5	2	—	—
h.-t. 1928	10	—		1	6	—	1	—
v.-t. 1929	4	—	3	4	8	1	1	1
h.-t. 1929	3	—	1	—	6	—	—	—
v.-t. 1930	3	2	2	—	1	1	1	1
h.-t. 1930	4	—	1	—	6	—	—	—
v.-t. 1931	10	5	5	—	5	2	1	—
h.-t. 1931	9	1	2	1	3	3	1	—
v.-t. 1932	3	—	3	—	7	1	2	—
h.-t. 1932	7	2	3	—	—	—	—	—
Summa	64	11	32	11	47	10	9	2
Medeltal per termin	c:a 6	1	c:a 2,9	1	c:a 5	1	c:a 0,8	c:a 0,2

Bilaga b.

Antalet åhörare av respektive deltagare i föreläsningar och seminarie-(proseminarie-) övningar i ämnet *konsthistoria* vid universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms och Göteborgs högskolor under tiden från och med höstterminen 1930 till och med höstterminen 1932.

Termin	Uppsala		Lund		Stockh. högsk.		Göt. högsk.	
	Föreläsn.	Sem.-övn.	Föreläsn.	Sem.-övn.	Föreläsn.	Sem.-övn.	Föreläsn.	Sem.-övn.
h.-t. 1930	35	38	19	19	27[1])	14[1])	15	5
v.-t. 1931	43	42	17	17	19[1])	17[1])	10	5
h.-t. 1931	34	34	24	23	30[1])	7[1])	28	15
v.-t. 1932	41	42	21	15	25[1])	19[1])	39	15
h.-t. 1932	36	35	33	23	34[1])	20[1])	17	13
Summa	189	191	114	97	135[1])	77[1])	109	53
Medeltal per termin	c:a 38	c:a 38	c:a 23	c:a 19	27[1])	c:a 15[1])	c:a 22	c:a 11

[1]) Siffrorna beträffande Stockholms högskola äro på grund av vissa anledningar för låga, särskilt i fråga om seminarieövningar.

Bilaga c.

Avskrift.

Förteckning över vid Uppsala universitet h. t. 1927—h. t. 1932 avlagda examina, vari ämnet konsthistoria ingår.

1927 29/10 1. Romanska språk, konsthistoria, statistik (fil. kand.)
2. Konsthistoria, nord. o. jämf. fornkunskap, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
3. Nordiska språk, nord. o. jämf. fornkunskap, konsthistoria (fil. kand.)
15/12 4. Klassisk fornkunskap, litteraturhistoria, konsthistoria (fil. kand.)
1928 31/1 5. Konsthistoria (fil. lic.)
6. Nordisk o. jämför. fornkunskap, konsthistoria, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
31/3 7. Konsthistoria, grekiska, religionshistoria (fil. kand.)
8. Latin, klassisk fornkunskap, konsthistoria (fil. kand.)
9. Konsthistoria, klassisk fornkunskap, statskunskap (fil. kand.)
15/9 10. Historia, statskunskap, konsthistoria (fil. kand.)
11. Nordisk o. jämför. fornkunskap, nordiska språk, konsthistoria (fil. kand.)
31/10 12. Konsthistoria, statskunskap, folkminnesforskning (fil. kand.)
13. Nordiska språk, klassisk fornkunskap, konsthistoria (fil. kand.)
14. Nordisk o. jämför. fornkunskap, konsthistoria, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
15/12 15. Litteraturhistoria, geografi, konsthistoria, historia, nordiska språk (fil. ämb. ex.)
16. Geografi, klassisk fornkunskap, tyska, konsthistoria (fil. kand.)
17. Latin, praktisk filosofi, konsthistoria (fil. kand.)
1929 31/1 18. Klassisk fornkunskap, konsthistoria, historia (fil. kand.)
27/3 19. Konsthistoria, tyska, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
20. Engelska, romanska språk, konsthistoria (fil. kand.)
21. Konsthistoria, praktisk filosofi (efterprövn. i fil. kand.)
29/5 22. Statskunskap, konsthistoria, engelska (fil. kand.)
23. Romanska språk, tyska, konsthistoria (fil. kand.)
24. Klassisk fornkunskap, konsthistoria, romanska språk (fil. kand.)
14/12 25. Romanska språk, engelska, tyska, konsthistoria (fil. ämb. ex.)
26. Romanska språk, engelska, konsthistoria (fil. kand.)
27. Romanska språk, engelska, konsthistoria (fil. kand.)
1930 1/2 28. Romanska språk, tyska, engelska, konsthistoria (fil. ämb. ex.)
29. Konsthistoria, litteraturhistoria, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
30. Konsthistoria, romanska språk, klassisk fornkunskap (fil. kand.)

1930 30/5 31. Konsthistoria (fil. lic.)
32. Konsthistoria (fil. lic.)
33. Konsthistoria, litteraturhistoria, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
1/11 34. Konsthistoria, musikhistoria, nordisk o. jämför. fornkunskap (fil. kand.)
15/12 35. Religionshistoria, nord. o. jämför. fornkunskap, konsthistoria (fil. kand.)
36. Nord. o. jämför. fornkunskap, religionshistoria, konsthistoria (fil. kand.)
1931 31/1 37. Konsthistoria (fil. lic.)
30/3 38. Konsthistoria (fil. lic.)
39. Engelska, klassisk fornkunskap, konsthistoria (fil. kand.)
28/5 40. Konsthistoria (fil. lic.)
41. Konsthistoria (fil. lic.)
42. Konsthistoria (fil. lic.)
43. Nord. o. jämf. fornkunskap, konsthistoria, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
44. Romanska språk, engelska, konsthistoria (fil. kand.)
45. Religionshistoria, konsthistoria, musikhistoria (fil. kand.)
46. Konsthistoria (efterprövn. i fil. ämb. ex.)
15/9 47. Tyska, romanska språk, konsthistoria (fil. kand.)
48. Engelska, romanska språk, konsthistoria (fil. kand.)
15/12 49. Konsthistoria (fil. lic.)
50. Romanska språk, konsthistoria, engelska (fil. kand. ex.)
51. Romanska språk, konsthistoria, litteraturhistoria (fil. kand.)
52. Konsthistoria, klass. fornkunskap, engelska (fil. kand.)
53. Statskunskap, konsthistoria, litteraturhistoria (fil. kand.)
54. Klassisk fornkunskap, historia, konsthistoria (fil. kand.)
1932 23/3 55. Nord. o. jämför. fornkunskap, klass. fornkunskap, konsthistoria (fil. kand.)
28/5 56. Engelska, tyska, konsthistoria, pedagogik (fil. kand.)
57. Klassisk fornkunskap, konsthistoria, engelska (fil. kand.)
58. Konsthistoria, nordiska språk, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
59. Religionshistoria, nord. o. jämför. fornkunskap, musikhistoria, konsthistoria, pedagogik (fil. kand.)
60. Tyska, romanska språk, konsthistoria (fil. kand.)
61. Romanska språk, konsthistoria, engelska (fil. kand.)
1932 15/9 62. Nationalekonomi, romanska språk, konsthistoria (fil. kand.)
63. Konsthistoria, nord. o. jämför. fornkunskap, religionshistoria (fil. kand.)
64. Romanska språk, engelska, konsthistoria (fil. kand.)
31/10 65. Finsk. ugriska språk, konsthistoria, tyska (fil. kand.)
15/12 66. Konsthistoria (fil. lic.)
67. Konsthistoria, romanska språk, klassisk fornkunskap (fil. kand.)
68. Konsthistoria (efterprövn. i fil. lic. ex.)

Uppsala den 6 februari 1933.

Carl Häggquist.